

บทบาทดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

ROLES OF THAI TRADITIONAL MUSIC IN THE TONKLA ENSEMBLE
FOLLOWING THE 14th OCTOBER 1973

นางสุคุณ ถาวรปิยกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2562

บทบาทดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

นาสุคุณ ถาวรปิยกุล

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ROLES OF THAI TRADITIONAL MUSIC IN THE TONKLA ENSEMBLE
FOLLOWING THE 14th OCTOBER 1973

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(Ethnomusicology)

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

2019

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

บทบาทดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

ของ

นาฐคุณ ถาวรปิยกุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิ ศรีสมบัติ)

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ นักรบ)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุรศักดิ์ จำนงค์สาร)

ชื่อเรื่อง	บทบาทดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516
ผู้วิจัย	นาฐคุณ ถาวรปิยกุล
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2562
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจี ศรีสมบัติ

บทบาทดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 มีความมุ่งหมายของการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า 2. เพื่อวิเคราะห์บทเพลงดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า ดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า เป็นวงดนตรีไทยที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มนักศึกษา โดยมีจุดประสงค์ต้องการใช้ดนตรีไทยเป็นสื่อกลาง เพื่อแสดงทางความคิดทางการเมือง และเสียดสีสังคม โดยได้รับแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน” ของ จิตร ภูมิศักดิ์ จึงเป็นเหตุให้วงต้นกล้า ถูกเรียกว่า ดนตรีไทยเพื่อชีวิต บทบาทของวงต้นกล้า ได้แก่ การนำดนตรีมาเป็นสื่อกลางในการเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่สังคม และเสียดสีการเมือง บทเพลงของวงต้นกล้าได้รับแนวคิดต่าง ๆ ในการเรียบเรียงบทเพลงของวงต้นกล้า โดยได้รับแนวคิดมาจาก เพลงประกอบโฆษณาและละครพันทองของกรมศิลปากร การขับร้องประสานเสียงแบบละครดีกดำบรรพ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เพลงไทยเนื้อเต็ม เพลงพื้นบ้าน เพลงแหล่ของพร ภิรมย์ ด้วยแนวคิดทางดนตรีเหล่านี้ส่งผลให้บทเพลงของวงต้นกล้าให้มีความสนุกสนาน ก็นใจและเข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย

คำสำคัญ : เพลงเพื่อชีวิต, ดนตรีไทยเพื่อชีวิต, วงต้นกล้า

Title	ROLES OF THAI TRADITIONAL MUSIC IN THE TONKLA ENSEMBLE FOLLOWING THE 14 th OCTOBER 1973
Author	NATTAKUN THAVORNPIYAKUL
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2019
Thesis Advisor	Assist.prof. Dr. Rujee Srisombut

The role of Thai traditional music in the Tonkla ensemble, following the 14th October 1973 are as follows: (1) to study Tonkla and Thai Music for Life; and (2) to analyze songs for life, as performed by a Tonkla ensemble. This research used an anthropological process and the results revealed that Thai Music for Life in a Tonkla ensemble is a Thai music ensemble formed by an assembly of students. The purpose of the Tonkla ensemble was to use Thai music as a form of mediation to represent the political ideas and satirize society with the idea of "Art for Life's sake, Art for the People", proposed by Jit Poomsak, so the Tonkla ensemble was called Thai Music for Life. The role of the Tonkla band was bringing music as a mediator for social justice and satirizing politics at that time. Songs for life of the Tonkla ensemble, there are also various composing concepts in the Tonkla band. They were influenced by Khon and Lakorn Panthang from the Fine Arts Department, The choir in the *Lakhon deuk dum ban* style of the Prince Narisara Nuwattiwong, syllabic Thai songs, folk songs, and the Lhae songs of Porn Phirom. These musical concepts are the models for the creation of the Tonkla ensemble with enjoyable and accessible songs for listeners.

Keyword : Thai Music, Songs for Life, Tonkla Ensemble

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ เป็นผู้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อาจารย์รังสิต จงมานสิทธิ์ อาจารย์ อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ อาจารย์พงษ์ศักดิ์ เกตุจรรณ อาจารย์นิธินันท์ ยอแสงรัตน์ สมาชิกวงต้นกล้าที่กรุณาสละเวลาถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ให้คำปรึกษา รวมไปถึงให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์จนประสบความสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ณรงค์ เขียนทองกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาณุภาค โมกขศักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พี บำรุงสุข อาจารย์ ดร.ฉัตรติยา เกียรตินาวิ ที่เมตตากรุณาให้คำปรึกษา เรื่องทฤษฎีดนตรีไทย ทางร้อง เพลงลูกทุ่ง เพลงชีวิต เหตุการณ์ทางดนตรี บริบททางดนตรี ไทยกับสังคม แนวคิดในการประพันธ์เพลง ข้อมูลทางการเมือง แนวคิดทางการเมือง และแง่มุมต่าง ๆ ในการทำปริญญานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.สุรศักดิ์ จำนงค์สาร และอาจารย์เมธิ พันธุ์วาทกร กรุณาให้คำปรึกษาเรื่องการเก็บข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์บรรหาร ปาโล และอาจารย์มนตรี แจ่มแจ้ง กรุณาให้คำปรึกษาและถ่ายทอดความรู้ด้านเพลงไทยเดิมแก่ข้าพเจ้าโดยมิปิดบัง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่ออำนาจ ถาวรปิยกุล และคุณแม่วนิษา เดิมแก้ว ที่คอยเลี้ยงดู ส่งเสริมด้านการเรียน และเป็นกำลังใจเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อน และพี่น้อง สาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่คอยช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจเสมอมา

ประโยชน์อันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอยกคุณงามความดีให้ครู อาจารย์ทั้งหลายที่คอยสั่งสอนบ่มเพาะให้มีความเจริญงอกงามทางดนตรี และขอให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง ที่จะช่วยสืบสาน ส่งเสริมให้ดนตรีไทยเจริญรุ่งเรือง ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

นาสุคุณ ถาวรปิยกุล

สารบัญ

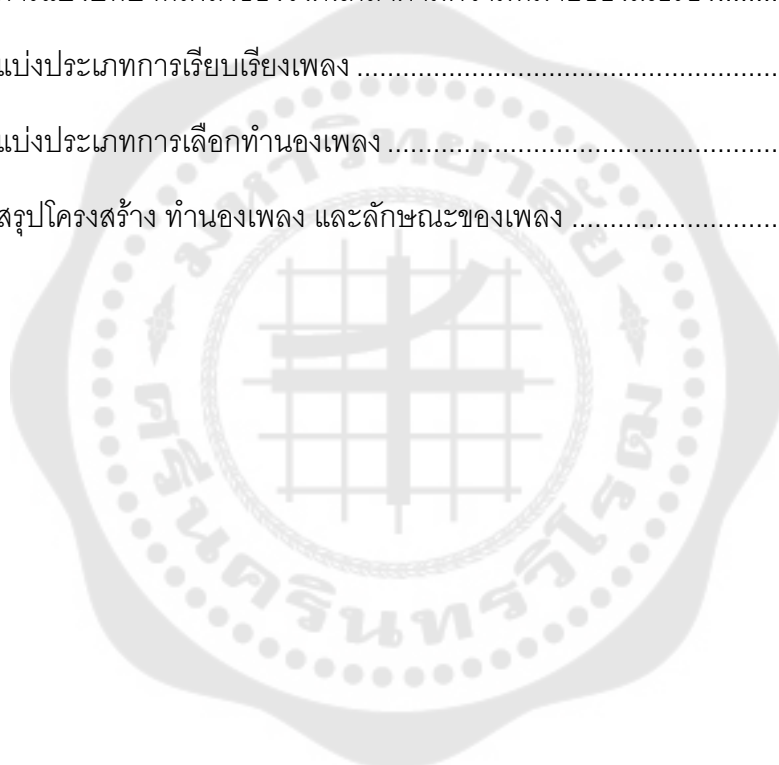
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการค้นคว้าวิจัย	4
ขอบเขตของงานวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิด	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. เอกสารและตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง	7
1.1 ความเป็นมาของเพลงเพื่อชีวิต	7
1.2 บทบาทของเพลงเพื่อชีวิตในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และยุค ปัจจุบัน	12
1.3 การวิเคราะห์เพลง	16
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิต	28

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลง.....	32
2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวงดนตรี.....	35
3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	36
3.1 แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ของจิตร ภูมิศักดิ์.....	36
3.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาท.....	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
1. ขั้นรวบรวมข้อมูล.....	39
1.1 แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
1.2 เก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
2. ขั้นศึกษาข้อมูล.....	40
3. อุปกรณ์.....	41
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
5. ขั้นสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	41
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
1. ศึกษาบทบาทของดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า.....	42
1.1 วงดนตรีไทยต้นกล้า.....	42
1.2 บทบาทของวงดนตรีไทยต้นกล้าที่มีต่อการเรียกร้องทางการเมือง.....	49
2. วิเคราะห์บทเพลงดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า.....	87
2.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของวงต้นกล้า.....	87
2.1.1 แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้อง.....	88
2.1.2 แนวคิดและการเรียบเรียงบทเพลงของวงต้นกล้า.....	90
2.1.3 การเลือกทำนองเพลง.....	98
2.2 โครงสร้าง ทำนองเพลง และลักษณะการบรรเลง.....	99

2.2.1 เพลง หนุ่มสาวเสรี.....	99
2.2.2 เพลง เจ้าการะเกด	103
2.2.3 เพลง ชัดอเมริกกัน (แร่ไทยแร่ใคร)	108
2.2.4 เพลง กระทุ่มแบน	114
2.2.5 เพลง คนทำทาง.....	117
2.2.6. เพลง ใบไม้ป่า.....	119
2.2.7 เพลง ใครคือครู.....	121
2.2.8 เพลง กฎหมายมวลชน	124
2.2.9 เพลง คนเหมือนกัน.....	128
2.2.10 เพลง เต่าคลองหลอด.....	133
2.2.11 เพลง สาวเอยจะบอกให้	139
2.2.12 เพลง เต็นท์กำรำเคียว.....	143
2.2.13 เพลง แด่กรรมกร.....	149
2.2.14 เพลง เจ้าขุนทอง.....	152
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	160
สรุปผลการวิจัย.....	160
อภิปรายผล.....	186
ข้อเสนอแนะ	188
บรรณานุกรม	189
ประวัติผู้เขียน.....	192

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 การเปรียบเทียบเนื้อเพลง	92
ตาราง 2 การเปรียบเทียบเพลงย่อย	148
ตาราง 3 การแบ่งลักษณะของบทบาท และจัดกลุ่มเพลง	164
ตาราง 4 การแบ่งบทบาทเพลงของวงต้นกล้าตามความหมายของเนื้อร้อง	173
ตาราง 5 แบ่งประเภทการเรียบเรียงเพลง	181
ตาราง 6 แบ่งประเภทการเลือกทำนองเพลง	183
ตาราง 7 สรุปโครงสร้าง ทำนองเพลง และลักษณะของเพลง	184

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 ภาพการใช้เพลงชาติอเมริกัน ในเชิงสัญลักษณ์	57
ภาพประกอบ 2 ภาพบทละครพื้นทาง เรื่อง พญาผานอง	91
ภาพประกอบ 3 ภาพเนื้อเพลงกวาดขยะ	93

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านชนชั้นในสังคมนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัย กระทั่งในปัจจุบันปัญหาทางนี้ก็ยังคงอยู่ในสังคม แม้ว่าจะมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาระง่อนชนชั้นมาเพียงใด ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ความเหลื่อมล้ำนี้เป็นปัญหาที่มีอยู่ทั่วไปทุกวงการ ไม่เว้นกระทั่งในวงการศิลปะเองก็เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ซึ่งความเหลื่อมล้ำทางศิลปะนั้นจะเห็นได้จาก ชนชั้นนำในสังคมนั้นจะมีโอกาสที่จะเข้าถึงศิลปะได้มากกว่าชนชั้นล่างของสังคม เนื่องจากชนชั้นสูงมีคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น ความรู้(สามารถทำให้เข้าใจความหมายทางวรรณกรรม) ทรัพย์สิน(สามารถสรรหาผู้ที่มีความรู้มาสอน และไม่ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ) เวลา(ไม่ต้องทำงานเลี้ยงชีพเท่าคนชนชั้นล่าง จึงมีเวลาศึกษาเรียนรู้ศิลปะ) เป็นต้น คุณสมบัติเหล่านี้เองที่ชนชั้นล่างมักจะไม่มี และทำให้ศิลปะในสมัยโบราณอาจจะถูกจำกัดวงอยู่ในแค่กลุ่มบางกลุ่มของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วรรณกรรม และดนตรี

ดนตรีได้ถูกนำมาใช้เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นอำนาจของชนชั้นสูง จะเห็นได้จาก บ้านของขุนนางชั้นผู้ใหญ่หรือวังของเจ้านาย จะต้องมียวงดนตรี คณะละคร ประจำบ้านหรือวังนั้น ดังที่สงบศึก ธรรมวิหาร (2540, น. 26) กล่าวว่า

ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตในปี พ.ศ.2411 นั้น ปรากฏว่า มีวงดนตรีของข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์มากมายหลายวงได้สืบทอดดนตรีไทยต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 อาทิ วงปี่พาทย์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหามลากลมพระยาบวรปราการ (ราชสกุลมลากุล) วงพระองค์เจ้าสิงหนาทราชครูคุณฤทธิ์ (ราชสกุลกฤตยธ) วงปี่พาทย์ของสมเด็จพระเจ้าพระยาพระมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) วงของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ...

สำหรับในประเทศไทยแล้วในยุคก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475นั้น ดนตรีส่วนใหญ่จะดูเหมือนเป็นความบันเทิงที่มีไว้เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม เพียงแค่คนชั้นกลางไปทางค่อนข้างสูงจนถึงกลุ่มชนชั้นสูง และดนตรียังถูกพัฒนาขึ้นตามความต้องการของชนชั้นสูงเพียงเท่านั้นดังที่ พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์ (2550, น. 43) ได้กล่าวว่า ต่อมาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริในการพัฒนาบ้านเมือง

เพื่อให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ พระองค์ทรงส่งพระราชโอรสหลายพระองค์ไปศึกษาต่างประเทศ ในแถบยุโรป จึงมีพระราชโอรสหลายพระองค์ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ และจึงมีการริเริ่ม นำเอาศิลปะการแสดงของยุโรปเข้ามาผสมผสานกับศิลปะการแสดงของไทยด้วย เช่น การแสดงละครดึกดำบรรพ์ พร้อมทั้งได้มีการปรับปรุงวง ปี่พาทย์ขึ้นใหม่ เรียกว่า วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

ด้วยเหตุที่ยกมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 นั้นเรื่องของการดนตรีนั้นจะได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่มาจากราชสำนักหรือแนวคิดของชนชั้นสูงที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากชาติตะวันตกอีกทอดหนึ่ง ในยุคของการล่าอาณานิคม จึงส่งผลให้มีวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเข้ามามีบทบาทผสมผสานอยู่ในดนตรีไทย ที่เรียกว่า ละครดึกดำบรรพ์ และต่อมากลายมาเป็นต้นเค้าของเพลงไทยสากลในภายหลัง

เพลงไทยสากลนั้นมีต้นเค้ามาจากการผสมผสานวัฒนธรรมตะวันตกแบบโอเปร่าเข้ามาในการแสดงละครดึกดำบรรพ์ของเจ้าพระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ ซึ่งในระยะแรกแพร่หลายอยู่แต่ในหมู่ชนชั้นสูง แล้วกลายมาเป็นละครร้องโดยการริเริ่มของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ส่งผลให้เกิดการร้องเพลงแบบเนื้อเต็ม การแสดงละครร้องก็รุ่งแบบนั้นแม้ภายหลังจะขยายวงออกไปสู่โรงละครแบบเก็บเงิน แต่อัตราค่าดูนั้นก็ยังมีราคาค่อนข้างแพง จึงจำกัดผู้ดูไว้ในหมู่ชนชั้นสูงหรือชนชั้นกลางเท่านั้น แต่หลังจากนั้นการเผยแพร่เพลงไทยสากล ก็เป็นไปอย่างกว้างขวาง ด้วยพัฒนาการของเทคโนโลยี ด้วยแผ่นเสียง ด้วยภาพยนตร์ และการออกอากาศผ่านสถานีวิทยุ ซึ่งจากความหลากหลายของกลุ่มผู้ฟังที่เกิดขึ้นนี้ บวกกับอุดมการณ์ของคณะราษฎร น่าจะเป็นสิ่งที่ทำให้เพลงไทยสากลพวกหนึ่ง ที่มักเรียกกันว่า เพลงชีวิต หันไปจับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความลำบากยากแค้นของชนชั้นล่างที่เป็นฐานผู้ฟังจำนวนมาก (อดิภพ ภัทรเดชไพศาล, 2553, น. 55)

ความตื่นตัวในวงการเพลงที่มีสถานีวิทยุและธุรกิจแผ่นเสียงเป็นแรงกระตุ้นสำคัญ ทำให้รูปแบบและเนื้อหาเพลงชีวิตในทศวรรษ 2490 พัฒนาไปในทิศทางที่มีความหลากหลายมากขึ้น แพร่กระจายไปสู่ความรับรู้ของมวลชนระดับกว้างขวางขึ้น จนถึงช่วงทศวรรษที่ 2500 เป็นยุคที่สังคมไทยอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งนับเป็นช่วงที่เพลงชีวิตซบเซาถึงขีดสุด ในขณะที่เพลงลูกทุ่งเริ่มเฟื่องฟูพร้อม ๆ กับเพลงชีวิตอีกแนวหนึ่งโดย “จิตร ภูมิศักดิ์” ที่ประพันธ์ขึ้นในกำแพงคุก ในช่วงที่เขาถูกจองจำในฐานะ “นักโทษการเมือง” และเพลงของจิตรนี้เองได้พัฒนาเป็นต้นแบบของ “เพลงเพื่อชีวิต” ภายหลังเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 โดยนิสิตนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย (ธีรภาพ โลหิตกุล, 2540, น. 101-102)

ในช่วงปี พ.ศ.2510-2514 ความกดดันทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น นิสิตนักศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเริ่มมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น มีผู้ประพันธ์เพลงขับร้องเล่น เพื่อเป็นการระบายทุกข์ของประชาชน เรียกร้องความเป็นธรรมแก่ชีวิต จึงเรียกเพลงเหล่านี้ว่า “เพลงเพื่อชีวิต” มีวงดนตรีเพื่อชีวิตได้เกิดขึ้นในยุคนี้ อาทิ “วงคาราวาน” (สงบศึก ธรรมวิหาร, 2540, น. 44)

นอกจากวงดนตรีเพื่อชีวิตที่เป็นศิลปินอาชีพแล้ว ก็ยังมีวงดนตรีที่ก่อตั้งในรั้วมหาวิทยาลัยโดยการรวมตัวของนิสิตนักศึกษาจากหลายสถาบันที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน และมีความรักในดนตรีไทยเช่นเดียวกัน จึงเป็นเหตุให้เป็นจุดเริ่มต้นของ “วงดนตรีไทยต้นกล้า”

วงดนตรีไทย “ต้นกล้า” ได้เริ่มก่อตั้งหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 มีสมาชิกบางส่วนมาจากวงดนตรีไทยเจ้าพระยา ซึ่งเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อต้องการเรียกร้องความเท่าเทียมกันในสังคม สะท้อนความทุกข์ของชนชั้นแรงงาน และชี้ให้เห็นปัญหาของประเทศในขณะนั้น ผ่านบทเพลงเพื่อชีวิตในรูปแบบของวงดนตรีไทย แต่มีเนื้อหาเพลงในลักษณะเพลงเพื่อชีวิตตามแนวคิดของจิตร ภูมิศักดิ์ ที่ว่า “ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน” วงดนตรีไทยต้นกล้ามีบทบาทในขบวนการดนตรีเพื่อชีวิตเรื่อยมาจนกระทั่งถึงจุดสิ้นสุดเมื่อครั้งที่มีการแสดงครั้งสุดท้ายบนเวทีประจักษ์บริเวณสนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อคืนวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2519 จนถึง วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 (วิศรุต ภาคใหม่, 2553, น. 18-20)

ในช่วงยุคของการเรียกร้องประชาธิปไตยพ.ศ.2516 - พ.ศ.2519 วงดนตรีไทยต้นกล้า ถือได้ว่าเป็นวงดนตรีโดยนิสิตนักศึกษาที่มีชื่อเสียงและบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นวงดนตรีเพื่อชีวิตที่มีเอกลักษณ์วงหนึ่งของเมืองไทย เนื่องจากว่าเป็นวงดนตรีเพื่อชีวิตที่มีการนำเครื่องดนตรีไทยมาใช้บรรเลงทั้งสิ้น ยิ่งไปกว่านั้นบทเพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีไทยต้นกล้าได้มีการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง ค่านิยมต่าง ๆ ผ่านบทเพลง ซึ่งยังส่งผลต่ออุดมการณ์และค่านิยมในการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในปัจจุบัน

บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้านี้เป็นบทเพลงที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์การเมืองไทย เป็นการแสดงออกถึงอุดมการณ์ทางการเมือง มุมมองของปัญญาชนต่อสภาพสังคมในขณะนั้น และความรักที่มีต่อดนตรีไทย เสียงเพลงที่อยู่ในจิตใจ ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการสร้างมิติใหม่ในการสร้างสรรค์และการรับฟังดนตรีไทย ทั้งเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน จึงเป็นเหตุให้บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้าควรค่าแก่การศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า
2. เพื่อวิเคราะห์บทเพลงดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า

ความสำคัญของการค้นคว้าวิจัย

บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้านั้น นับว่าเป็นบทเพลงที่มีความน่าสนใจในแง่ของประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทย และยังเป็นบทเพลงที่สะท้อนสภาพของสังคมไทยจากมุมมองของปัญญาชนในยุคของการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ และประชาธิปไตยในประเทศไทย นอกจากนี้แนวโน้มในการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อชีวิตโดยใช้ทำนองเพลงไทยเดิม และใช้วงดนตรีในการบรรเลงนั้นยังสามารถนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยของดนตรีไทยในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการศึกษาดนตรีซึ่งมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ความเป็นตัวตนของชนชาติไว้ให้มีความเจริญ และเข้มแข็ง

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาบทบาทของวงดนตรีไทยของวงต้นกล้า
2. วิเคราะห์องค์ประกอบบทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้า ได้แก่ แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลง โครงสร้างบทเพลง และลักษณะการบรรเลง
3. การศึกษาทำนองเพลง ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเป็นโน้ตไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เพลงไทยสากล หมายถึง การบรรเลงเพลงไทยโดยใช้รูปแบบจากดนตรีตะวันตก เช่น การขับร้องเพลงลูกกรุง (ไม่มีการเอื้อน)
2. เพลงชีวิต หมายถึง เพลงที่มีวัตถุประสงค์จะบรรยายวิถีชีวิตของคนไทยชนชั้นแรงงาน
3. เพลงเพื่อชีวิต หมายถึง เพลงที่มีวัตถุประสงค์จะบรรยายถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และความแตกต่างกันทางชนชั้น
4. ดนตรีไทยเพื่อชีวิต หมายถึง การนำวงดนตรีไทยมาบรรเลงเพลงไทย โดยใช้แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน

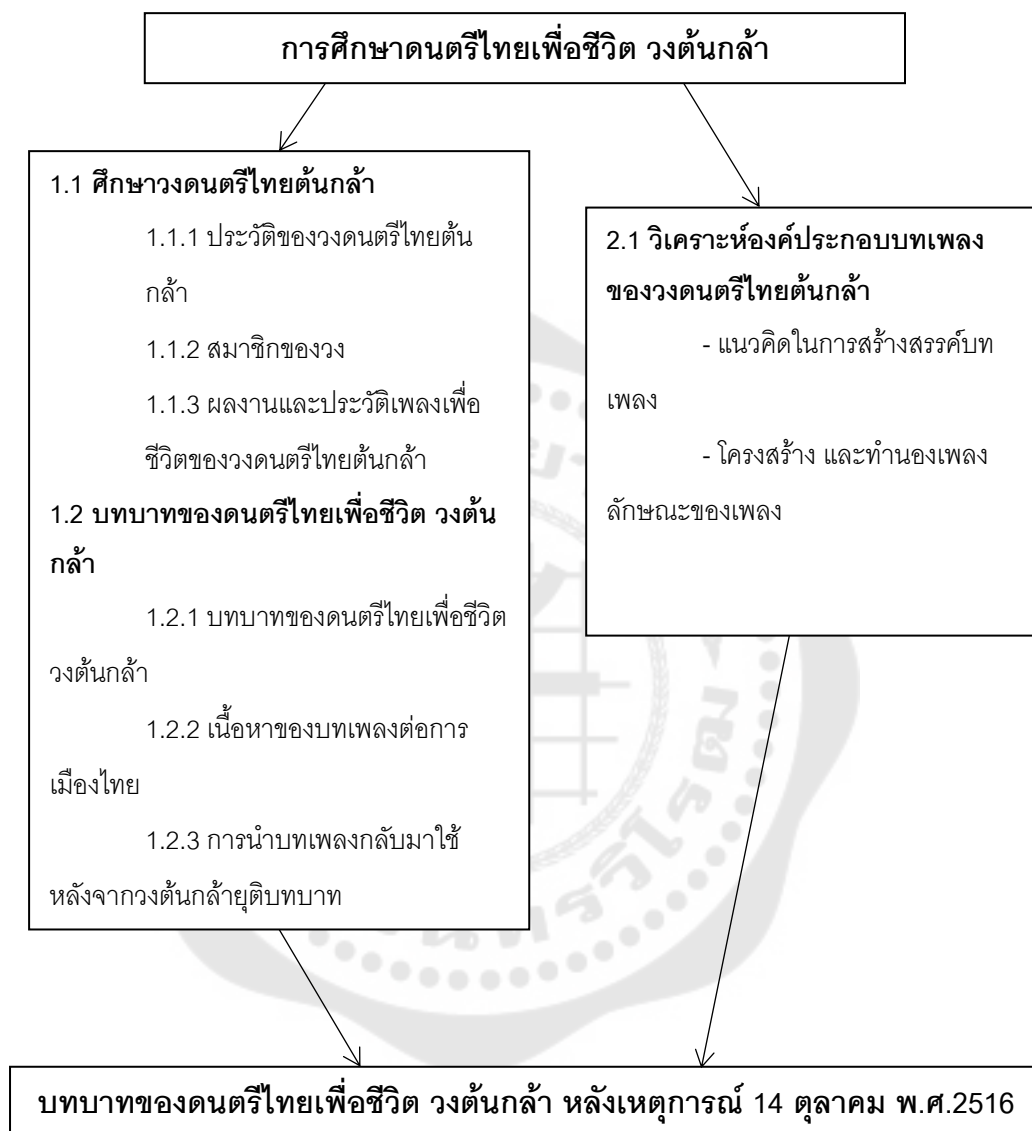
5. แนวคิดการเรียบเรียงบทเพลง หมายถึง การนำแนวคิดในการเรียบเรียงบทเพลงจากวงดนตรีอื่น ๆ มาปรับใช้เป็นแนวทางในการเรียบเรียงบทเพลงขึ้นใหม่ โดยใช้พื้นฐานจากดนตรีไทย เพลงพื้นบ้าน และเพลงแหล่

6. การเรียบเรียงบทเพลง หมายถึง การนำบทเพลงมาเรียบเรียง หรือ จัดวางโครงสร้างของเพลงขึ้นใหม่ โดยใช้พื้นฐานจากดนตรีไทย เพลงพื้นบ้าน และเพลงแหล่

7. ยุค 14 ตุลาฯ หมายถึง ช่วงเวลาที่ครอบคลุมตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

กรอบแนวคิด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีไทยต้นกล้า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงเพื่อชีวิต ประวัติศาสตร์การเมืองช่วงปีพ.ศ.2516 ถึง ปีพ.ศ.2519 วันที่และการวิเคราะห์เพลงไทย โดยข้อมูลที่ได้มาจากการสืบค้นหนังสือและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความเป็นมาของเพลงเพื่อชีวิต

1.2 บทบาทของเพลงเพื่อชีวิตในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

และยุคปัจจุบัน

1.3 การวิเคราะห์เพลง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการเพลงเพื่อชีวิต

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลง

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวงดนตรี

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ของจิตร ภูมิศักดิ์

3.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

1. เอกสารและตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความเป็นมาของเพลงเพื่อชีวิต

ธีรภาพ โลหิตกุล (2540, น. 11) ได้กล่าวเกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิตไว้ว่า ก่อนปีพ.ศ. 2475 คำว่า “เพลงไทย” แบ่งกว้างๆเป็น 1.เพลงไทยเดิม และ2.เพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงเรือ เพลงฉ่อย เพลงขอทาน เป็นต้น แต่หลังปีพ.ศ.2475 เมื่อการละครร้องต้นตัวพร้อม ๆ กับการกำเนิดขึ้นของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เริ่มมีคนไทยที่คิดสร้างภาพยนตร์อย่างจริงจังจึงทำให้เกิดเพลงไทยอีกประเภทหนึ่ง คือ “เพลงไทยสากล”

แนวเนื้อหาของเพลงไทยสากลยุคแรก ช่วงทศวรรษ 2480 ถึงทศวรรษ 2490 ครูนารถ ถาวรบุตร ครูนักประพันธ์เพลง ได้แบ่งเพลงไทยออกเป็น 1.กลุ่มเพลงปลุกใจ ให้รักชาติ รักความเป็นไทย 2.กลุ่มเพลงรัก (ครูนารถ เรียกว่า เพลงประโลมโลกย์) และ3.กลุ่มเพลงชีวิต (ยุคนั้นไม่

เรียกว่า เพลงเพื่อชีวิต) คือ เพลงที่หยิบยกเอารายละเอียดชีวิตของคนในอาชีพต่าง ๆ มาพรรณนาด้วยคำร้องที่เรียบง่ายแต่กินใจ มุ่งสะท้อนสภาพสังคมและเสียดสีการเมืองบ้างพอสมควร

เพลงชีวิตนี้ถือว่าเป็นรากฐานของ เพลงลูกทุ่ง และเพลงเพื่อชีวิตในเวลาต่อมา หลังจากปีพ.ศ.2500 มาแล้ว จึงมีการแบ่งเพลงไทยสากลออกเป็น

1.เพลงลูกกรุง เช่น เพลงของวงสุนทราภรณ์ สุเทพ วงศ์กำแหง ฯลฯ

2.เพลงลูกทุ่ง เช่น เพลงของสุรพล สมบัติเจริญ ฯลฯ

ทศวรรษ 2480 คือ จุดกำเนิดของเพลงไทยสากลในแนวเพลงชีวิต และเพลงเสียดสีสังคม ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ ศิลปินมีบทบาทสะท้อนภาพความทุกข์ยากของผู้คน การโกงกินของผู้แทนราษฎร นักการเมือง ออกมาเป็นบทเพลง โดยมีสภาพสังคมในช่วงระหว่างสงครามและหลังสงครามเป็นปัจจัยเกื้อหนุน

ทศวรรษ 2500 ถือเป็นยุคที่เพลงชีวิตชบเซาถึงขีดสุด เนื่องจากประเทศไทยตกอยู่ภายใต้การปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร จนกระทั่งหลังจากรบพ.ศ. 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เมื่อประชาธิปไตยแบ่งบาน จึงเริ่มมีเพลงเพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า “เพลงเพื่อชีวิต” เกิดขึ้นจากแนวคิด “ศิลปะต้องรับใช้ประชาชน” ปรากฏในหนังสือ “ศิลปะเพื่อชีวิต เพื่อประชาชน” ของจิตร ภูมิศักดิ์

นอกจากนี้แล้ว สงบศึก ธรรมวิหาร (2540, น. 44) ได้กล่าวถึงเพลงเพื่อชีวิตไว้ว่า เพลงเพื่อชีวิต เป็นผลมาจากความกดดันทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2510 - 2514 นิสิตนักศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น มีผู้ประพันธ์เพลงขับร้องเล่นเป็นการระบายความทุกข์ของประชาชน เพลงเหล่านี้ต้องการความหมายจากเนื้อร้องเป็นสำคัญ ไม่พิถีพิถันในเทคนิคการร้องหรือเทคนิคการบรรเลงมากนัก แต่ก็สามารถจับใจหนุ่มสาวในยุคนี้ได้มาก เนื้อหาสาระเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมแก่ชีวิต จึงได้ชื่อว่า “เพลงเพื่อชีวิต” เพลงประเภทนี้มีอายุการใช้งานในช่วงระยะเวลาสั้นๆที่ประเทศไทยเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง แต่ก็ยังคงสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ และมีเนื้อหาที่อ่อนลงในทางเรียกร้อง นอกจากนั้นแล้วสงบศึก ธรรมวิหาร ยังให้นิยามโดยสรุปเกี่ยวกับเพลงชีวิตและเพลงเพื่อชีวิตไว้ว่า เพลงชีวิต คือ เพลงที่มีวัตถุประสงค์จะบรรยายชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย เป็นชาวนา ชาวสวนหรือกรรมกร และเพลงเพื่อชีวิต คือ เพลงที่สร้างขึ้นเพื่อบรรยายชีวิตที่ได้รับการกดขี่ เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ เพื่อความเป็นอยู่ที่เหมาะสมของประชาชน

เพลงเพื่อชีวิตจากการศึกษาของมนต์สวรรณ จินดาแสง (2532, น. 99) ได้กล่าวถึงลักษณะดนตรีของเพลงเพื่อชีวิตไว้อย่างน่าสนใจ ว่า เมื่อศึกษาเนื้อเพลงกับสังคมในยุคที่

ประชาธิปไตยแบ่งบานนี้แล้วจะพบว่า เนื้อเพลงและท่วงทำนอง จะมีการพัฒนาไปตามความรุนแรงของเหตุการณ์ทางการเมือง และจะมีลักษณะวงดนตรี แนวเพลงที่มีท่วงทำนองที่เหมาะสมกับเนื้อร้อง สามารถจะแบ่งโดยสังเขปเป็นกลุ่มดังนี้

แบบที่ 1 มีลักษณะแบบเพลงโฟล์กตะวันตก ที่นำทำนองมาใส่เนื้อร้องภาษาไทย ใช้เครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น กีตาร์โปร่ง ไวโอลิน บางครั้งก็ใช้เครื่องดนตรี เช่น ซอบรรเลงประกอบ ในผลงานของวงคาราวาน

แบบที่ 2 มีลักษณะทำนองแบบเพลงพื้นบ้านภาคอีสาน เพลงรำวง เพลงไทยเดิม เช่น เพลงเต่ากินผักบุ้ง เพลงเข้ฮีฮาน หรือ ทำนองเพลงลูกทุ่ง ดังผลงานของวงต้นกล้า ลูกทุ่งสัญจร

แบบที่ 3 มีลักษณะทำนองและจังหวะปลุกเร้าอารมณ์ ช่วงแรกหลังจากยุคโฟล์กซองจะเป็นเพลงประเภทอันเดอร์กราวด์ใช้เครื่องดนตรีไฟฟ้า ต่อมา เปลี่ยนเป็นวงประเภทสตริงแนวมาร์ช เช่น วงกรรมาชน วงโคมฉาย

แบบที่ 4 มีลักษณะทำนองเพลงเศร้า ใช้จังหวะเพลงสากลทั่วไป เช่น เพลงแสงดาวแห่งศรัทธา

ลักษณะของเนื้อเพลงเพื่อชีวิตที่เป็นที่นิยม จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. ใช้คำ หรือ ภาษาง่าย ๆ ให้ความหมายที่ชัดเจน ผู้ฟังสามารถจดจำได้ทันทีที่ได้ยินมีความหมายกินใจ ตรงกับความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในขณะนั้น

2. เนื้อเพลงที่ดีจะต้องสะท้อนอารมณ์ที่มาจากเหตุการณ์จริง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น ซึ่งผู้ฟังจะสามารถเข้าใจ เห็นด้วยกับข้อมูลหรือเนื้อร้องซึ่งมักจะเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ที่เห็นได้ในสังคม และเหตุการณ์นั้นกระทบต่อผลประโยชน์หรือความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในขณะนั้น

3. เนื้อเพลงควรจะเหมาะกับจังหวะ และท่วงทำนอง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตาม เช่น ถ้าเป็นเพลงปลุกใจให้ฮึกเหิม คึกคักก็ต้องใช้จังหวะเร็ว อาทิ ทำนองเพลงมาร์ช เป็นต้น

4. เนื้อเพลงควรมีโครงเรื่อง หรือ สารในเพลงตรงกับชื่อเพลงและเรื่องที่กล่าวถึงในบทเพลง ควรเป็นเรื่องที่ผู้ฟังเข้าใจดีอยู่แล้ว เช่น ความกล้าหาญของชาวบ้านบางระจัน อยุธยาจิตร ภูมิศักดิ์ ความแห้งแล้งของภาคอีสาน

เนื้อหาของบทเพลงเพื่อชีวิต สามารถสะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งในส่วนที่เป็นความจริง และส่วนที่เป็นจินตนาการ ซึ่งสามารถจำแนกเนื้อหาของบทเพลงได้ดังนี้

1. การสะท้อนปัญหาของชาติ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา เอกอกราช
อธิปไตย ความเดือดร้อน ความทุกข์ยากอันเกิดจากการเอาเปรียบของนายทุน ภัยธรรมชาติ
เป็นต้น

2. การสะท้อนความคิดและอุดมการณ์ ได้แก่ การสร้างเป้าหมายในการ
ดำเนินการไปสู่ความหวังใหม่ ค่านิยมใหม่ อันได้แก่ เสรีภาพทางการเมือง อิสรภาพของความเป็น
ไทย ความใฝ่ฝันในสันติภาพ การสร้างสังคมใหม่

3. แสดงถึงวิถีทางการต่อสู้ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์อย่างมีเป้าหมาย ได้แก่
การเรียกร้องให้ผู้ฟังสนใจปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นจริงในสังคม ให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มคนโดยไม่
จำกัดชนชั้น ต่อต้านอำนาจรัฐโดยเรียกร้องให้แก้ปัญหาด้วยวิธีจับอาวุธขึ้นต่อสู้

4. การย่ำหรือการแสดงเจตนารมณ์อันมีจุดยืนร่วมกัน เช่น การเสียสละชีวิต

5. กล่าวถึงกลุ่มบุคคล เช่น ผู้ที่เสียชีวิตทางการเมือง ชาวนา กรรมกร
ปัญญาชน สตรี เยาวชน ข้าราชการ ครู แม่ ประชาชน เป็นต้น

6. อื่น ๆ ได้แก่ ความรัก ความแค้น ความสิ้นหวัง ปัญหาท้องถิ่น เป็นต้น

ข้อสังเกต : เพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษาส่วนมากจะมีทำนองเพลงพื้นบ้าน และมักจะเป็น
เพลงที่บันไดเสียง 5 เสียง (Pentatonic Scale) ซึ่งเป็นบันไดเสียงที่เป็นพื้นฐานของเพลงไทย
จึงส่งผลให้เข้าถึงอารมณ์ของผู้ฟังได้เป็นอย่างดี เพราะคนไทยเคยฟังมาตั้งแต่เด็ก

วงดนตรีที่มีบทบาทจริง ซึ่งแบ่งตามลักษณะการเกิด และสถานภาพของนักดนตรี
สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. วงดนตรีเพื่อชีวิตของปัญญาชนนอกมหาวิทยาลัย เช่น วงคาราวาน

2. วงดนตรีเพื่อชีวิตของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย เช่น วงกรรมาชน
วงกมลล์ วงครูชน วงต้นกล้า ฯลฯ

นอกจากนี้แล้วยังมีการกล่าวถึงของพงษ์สิทธิ์ อรุณรัตน์ (2556 : 251) ได้กล่าวถึง
เพลงเพื่อชีวิตไว้ว่า เพลงเพื่อชีวิตเป็นเพลงที่แตกย่อยออกมาจากเพลงตลาดและเพลงชีวิต ซึ่งเป็น
แนวเพลงลูกทุ่งในอดีตที่สะท้อนปัญหาของสังคมไทยในยุคนั้น ๆ รวมถึงเป็นเหมือนปาก
กระบอกเสียงของชนชั้นแรงงานและเกษตรกร จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ปีพ.ศ.
2514 - 2516 เป็นต้นมา มีการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มอำนาจรัฐกับกลุ่มประชาชนและนิสิต
นักศึกษา

ในขณะที่มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มประชาชนและนิสิต
นักศึกษานั้น ก็ได้มีการละเล่น โขน ลิเก จั๊วเกี่ยวกับการเมือง รวมไปถึงการเกิดวงดนตรีเพื่อชีวิต

ของนักศึกษาในปีพ.ศ.2513 โดยบทเพลงทั้งหมดจะสะท้อนปัญหาสังคม ต่อด้านรัฐบาลเผด็จการ และการครอบงำประเทศไทยโดยประเทศสหรัฐอเมริกา

ลือชัย จิรวินิจนันท์ (2532, น. 102) ได้กล่าวถึงบทบาทของเพลงเพื่อชีวิตในช่วง 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519 เพลงเพื่อชีวิต เป็นสื่อที่สำคัญตัวหนึ่งในการต่อต้านระบบเผด็จการ ในช่วงต้นได้รับอิทธิพลมาจากประเทศตะวันตก ทั้งเครื่องดนตรี รูปแบบการแสดง และการประพันธ์กาย จากนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบโดยใช้เพลงพื้นบ้าน เพลงไทยเดิม จนในที่สุดก็มีแนวทางของตนเอง เนื้อหาของเพลงได้สะท้อนปัญหาในเรื่อง ความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบ ระบบการศึกษา การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม เรียกร้องเอกราชอธิปไตย และเสนอแนวทางต่อสู้เพื่ออุดมการณ์สังคมนิยม

สำหรับที่มาของเพลงเพื่อชีวิตนั้น อติภพ ภัทรเดชไพศาล (2553, น. 55) ได้กล่าวไว้ว่า มีเพลงไทยสากลพวกหนึ่ง ที่มักเรียกว่า “เพลงชีวิต” เกิดจากการเผยแพร่เพลงไทยสากลเป็นไปอย่างกว้างขวาง เนื่องจากการพัฒนาของเทคโนโลยี แผ่นเสียง การออกอากาศผ่านวิทยุ และการขยายตัวของธุรกิจภาพยนตร์ บวกกับอุดมการณ์ของคณะราษฎร เพลงชีวิตนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความลำบากยากแค้นของชนชั้นล่างที่เป็นฐานผู้ฟังจำนวนมาก จึงเกิดงานเพลงมากมายที่ตอบสนองความอยู่ดีธรรมของสังคม

นอกจากนี้แล้ว อติภพ ภัทรเดชไพศาล (2556, น. 163) ได้กล่าวเกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิตในหนังสือ เสียงเพลง วัฒนธรรม อำนาจ ไว้ว่า เพลงเพื่อชีวิตได้รับแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนของจิตร ภูมิศักดิ์ ที่มีแนวคิดในแบบสังคมนิยม ว่าด้วย ศิลปะทุกแขนงมีหน้าที่รับใช้ประชาชน และสะท้อนสภาพสังคม ซึ่งแนวคิดนี้จะนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมที่ดีกว่าเดิม

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของเพลงเพื่อชีวิต พบว่า เพลงเพื่อชีวิตนั้นมีความเป็นมาจาก เพลงไทยสากล ในยุคหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 ซึ่งเป็นช่วงที่สื่อวิทยุ แผ่นเสียง และธุรกิจภาพยนตร์ กำลังได้รับความนิยม และแพร่ขยายในทุกชนชั้น แต่ในช่วงแรกนั้นจะเรียกว่า เพลงชีวิต มีเนื้อหากล่าวถึงการใช้ชีวิตของชาวนา กรรมกร ผู้ที่มีรายได้น้อย หรือ ความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของชนชั้นล่าง เพลงชีวิตนี้ได้เฟื่องฟูมากในทศวรรษที่ 2480 - 2490 และได้ซบเซาลงในช่วงพ.ศ.2500 ในยุคการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร จนกระทั่งหลังจากเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เพลงเพื่อชีวิตนี้เป็นเพลงประเภทหนึ่งที่มีลักษณะการบรรเลงที่เรียบง่าย ไม่จำเป็นต้องใช้วงดนตรีที่มีขนาดใหญ่ในการบรรเลง สิ่งที่สำคัญสำหรับเพลงเพื่อชีวิตนั้นก็คือ เนื้อหาของตัวบทเพลง

เอง ซึ่งเพลงเพื่อชีวิตตามในคติแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนของจิตร ภูมิศักดิ์ จะต้องไม่มีเนื้อหาไปในทางชั่วร้าย ต้องเป็นการสะท้อนความจริงของสังคม มีเนื้อหาไปในทางเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคม บรรยายถึงการกดขี่ชนชั้นแรงงานจากนายทุน เป็นต้น

เพลงเพื่อชีวิตได้เปลี่ยนรูปแบบของเนื้อหาเพลงไป จากการที่บรรยายแค่ความยากลำบากในการใช้ชีวิตของชนชั้นล่าง เป็นการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย ความไม่เท่าเทียมในสังคมและชนชั้น การต่อต้านจักรวรรดินิยม รวมไปถึงการเชิญชวนให้ลุกขึ้นสู้กับอำนาจของรัฐ เครื่องดนตรีที่ใช้ในช่วงแรกของวงดนตรีเพื่อชีวิตนั้นจะเป็นเครื่องดนตรีที่หาได้ง่าย เช่น กีตาร์ รูปแบบเพลงจึงออกมาในลักษณะของเพลงโฟล์ก ต่อมาเมื่อการชุมนุมเริ่มขยายตัวมีผู้เข้าร่วมมากขึ้นจึงทำให้รูปแบบของวงเพื่อชีวิตเปลี่ยนไป เป็นวงดนตรีร็อก และวงสตริงไป นอกจากนี้แล้วยังมีการนำเอาวงดนตรีไทย และวงดนตรีพื้นบ้าน มาบรรเลงเป็นในแนวทางดนตรีเพื่อชีวิต เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟังมากขึ้น และเป็นการดึงดูดชนให้เข้าร่วมกับนักศึกษาอีกด้วย วงดนตรีเพื่อชีวิตนั้นมีทั้งที่เป็นปัญญาชนนอกมหาวิทยาลัย เช่น วงคาราวาน และวงที่เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย เช่น วงกรรมมาชน วงงิ้ว วงครุฑ วงต้นกล้า ฯลฯ ต่อมาเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 นักศึกษาได้ถูกรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ไล่ตบทางทหารเมืองลง จึงส่งผลให้วงดนตรีเพื่อชีวิต ทั้งวงดนตรีเพื่อชีวิตตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และวงดนตรีเพื่อชีวิตของปัญญาชนนอกมหาวิทยาลัย ค่อยๆยุบตัวลง หรือ ไล่ตบทางทหารเมืองลงตามไปด้วย แต่ก็ยังคงมีผลงานเพลงออกมาอีกมากมาย เนื้อหาเพลงก็เป็นการปลอบใจ ให้ความหวัง มีพลังในการต่อสู้ไม่ท้อถอย มีความจริงใจในสังคม บ่งบอกถึงปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่อย่างตรงไปตรงมาแฝงด้วยแนวปรัชญา

1.2 บทบาทของเพลงเพื่อชีวิตในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และยุคปัจจุบัน

เพลงเพื่อชีวิตได้เริ่มเข้ามามีบทบาทมากในการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และเพลงเพื่อชีวิตนี้ยังคงมีบทบาทในการเรียกร้อง ชุมนุมประท้วง มาจนถึงยุคปัจจุบัน โดยจะแบ่งบทบาทของเพลงเพื่อชีวิตออกเป็น 2 ยุคใหญ่ ได้แก่

ยุคที่ 1 ช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

ยุคที่ 2 ช่วงหลังจากปีพ.ศ.2519 - ปัจจุบัน

ยุคที่ 1 ช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

ในหนังสือของมนต์สวรงค์ จินดาแสง (2532, น. 94) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของเพลงเพื่อชีวิตในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ไว้ว่า น่าจะมีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดเรื่องศิลปะกับการต่อสู้ของจีน การต่อต้านสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกา จากสำนึกที่ว่าเพลงสามารถเป็นเครื่องมือในการรวบรวมพลังและเปลี่ยนแนวคิดของคนในสังคมได้ แนวคิดนี้ได้มีบทบาทต่อการเกิดบทเพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษาและปัญญาชน โดยเพลงเพื่อชีวิตจึงน่าจะแบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 ยุคกระแสดวงดนตรี (ปลายปีพ.ศ.2516 - ต้นปีพ.ศ.2517) ได้รับอิทธิพลมาจาก บ๊อบ ไดแลน โจอัน เบธ และกลุ่มศิลปินที่ร้องเพลงประท้วงของประเทศสหรัฐอเมริกา บรรเลงในลักษณะเพลงโฟล์ค และเพลงพื้นบ้านอเมริกัน เครื่องดนตรี คือ กีตาร์โปร่ง การประพันธ์กายแบบฮิปปี้ใส่กางเกงยีน ถือย้อม ใส่รองเท้ายาง ไว้ผมยาว ต่อมาการประพันธ์กายลักษณะนี้จึงเป็นสัญลักษณ์ของปัญญาชนไทยยุคนั้น ผลงานเพลงในช่วงนี้เป็นการกล่าวถึงปัญหาความทุกข์ยากของชาวนา กรรมกร สภาพความแห้งแล้งในภาคอีสาน ความไม่เป็นธรรมในสังคม ลักษณะเนื้อเพลงยังไม่รุนแรงถึงขั้นให้จับปืนลุกขึ้นสู้ หรือ ต่อสู้ในเข้าป่าเพื่อทำหายอำนาจอัฐ

ช่วงที่ 2 ยุคแสวงหาตนเอง (ปลายปีพ.ศ.2517 - 2518) ในช่วงนี้สถานการณ์ทางการเมืองได้รุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ชัยชนะของคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ตอนต้นปีพ.ศ.2518 ทำให้เกิดการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายรัฐบาลที่กลัวภัยจากขบวนการคอมมิวนิสต์ที่แผ่มาในรูปแบบของขบวนการนักศึกษา เป็นผลให้ภาพลักษณ์ของนักศึกษาเสียหาย จนกระทั่งถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2518 กลุ่มกระหิณแดงบุกเผามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วงดนตรีเพื่อชีวิตจึงต้องปรับปรุงแนวความคิด และรูปแบบของวง ทำนอง จังหวะ เป็นแบบอนุรักษ์นิยมตามสถานการณ์ แต่เนื้อหาของเพลงก็ยังคงรูปแบบแนวคิดอุดมการณ์เดิม ได้เกิดวงดนตรีเพื่อชีวิตขึ้นหลายวง เช่น วงกรรมมาชน วงโคะเลคติด วงกล้อ เป็นต้น เพลงในยุคนี้มีทั้งประพันธ์เพลงเองและการนำเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ มาบรรเลงใหม่ เป็นการเริ่มยุคของการปลุกเร้าอุดมการณ์ตามแนวคิดเพื่อชีวิต พัฒนาการด้านวงดนตรี เนื่องจากวงดนตรีแบบโฟล์คไม่เหมาะสมกับการชุมนุมที่มีจำนวนคนหลายหมื่นคน จึงมีการเพิ่มเครื่องดนตรีเข้ามาเพื่อให้เหมาะสมกับการชุมนุมประท้วงแนวเพลงจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็น เพลงร็อกบ้าง เพลงสตริงบ้าง มีการประพันธ์เพลงปลุกใจ หรือ นำเพลงปลุกใจประเภทเพลงมาร์ช ของจิตร ภูมิศักดิ์ ออกมาแสดง

ช่วงที่ 3 ยุคฟื้นฟูวัฒนธรรม (ปลายปีพ.ศ.2518 – 2519) หลังจากเหตุการณ์กลุ่มกระหิงแดงบุกเผามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว ได้มีการเลือกตั้งนายกสโมสร หรือ นายกองค์กรมมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ท่าทีของนักศึกษาดีขึ้นด้วยการประพันธ์เพลงที่มีความรุนแรงน้อยลง การแต่งกายสุภาพ มีการจัดงานปีใหม่ งานลอยกระทง เป็นการพยายามลดความกดดันทางการเมืองขณะนั้นด้วยการปรับภาพลักษณ์ให้มีแนวทางอิงประเพณีนิยมมากขึ้น ด้วยความหวังที่ว่าจะสามารถดึงมวลชนให้สนับสนุนขบวนการนักศึกษาอยู่ต่อไปได้

หลังจากยุคฟื้นฟูได้มีการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มนักศึกษา ได้นำเพลงพื้นบ้าน เพลงไทยเดิม มาทำเป็นเพลงในแนวเพลงเพื่อชีวิต นอกจากนี้ได้มีการนำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน ไห พิณ กระดัง ฯลฯ ทำให้บรรยากาศของการประท้วงเป็นแบบไทยๆ เป็นที่พึงพอใจของกรรมกร ชาวนา และนักศึกษาเป็นอย่างมาก พัฒนาการเพลงในช่วงนี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบ จังหวะท่วงทำนอง แต่แนวความคิดหรือเนื้อเพลงยังคงเรียกร้องปลุกใจให้เกิดการต่อสู้ เพื่อเอกราชอธิปไตย และทำลายล้างจักรวรรดินิยมเช่นเดิม วงดนตรีที่เกิดขึ้นในยุคนี้ได้แก่ วงต้นกล้า (วงดนตรีไทย) วงแคนอีสาน (วงหมอลำ) วงลูกทุ่งสัจ-จธรรม (วงลูกทุ่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง) วงครูชน (วงของนักศึกษาวิทยาลัยครู)

ส่วนวงดนตรีประเภทสตริงหรือเพลงมาร์ชก็ยังคงอยู่ เพราะมีการประท้วงมากมาย เพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งแสดงโดยวงกรรมาชนได้รับความนิยมมาก

เพลงเพื่อชีวิตหลัง 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ยังคงมีบทบาทในหมู่นักศึกษามาก ถึงแม้กระแสการเมืองจะถูกรัฐบาลชุด นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ปิดกั้นก็ตาม ผลงานเพลงก็มีออกมามากมาย เนื้อหาเพลงก็เป็นการปลอบใจ ให้ความหวัง มีพลังในการต่อสู้ไม่ทอดถอย มีความจริงใจในสังคม บ่งบอกถึงปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่อย่างตรงไปตรงมาแฝงด้วยแนวปรัชญา วงดนตรีในมหาวิทยาลัยก็มีอยู่บ้าง แต่ไม่มีการดำเนินงานอย่างเปิดเผย

เพลงเพื่อชีวิต ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เป็นเพลงที่ตอบสนองความต้องการในการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกันในสังคม สะท้อนความทุกข์ยากของชนชั้นแรงงาน ซึ่งไม่มีจุดประสงค์เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่สำคัญไปกว่านั้นยังเป็นการตอบสนองและตอบย้ำแนวคิดของจิตร ภูมิศักดิ์ เรื่องศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน อย่างจริงจัง

ยุคที่ 2 ช่วงหลังจากปีพ.ศ.2519 - ปัจจุบัน

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เพลงเพื่อชีวิตได้มีการเปลี่ยนแปลง บทบาท และแนวคิดของการสร้างสรรค์ผลงานเพลงไป จากในหนังสือของอดิภ ภัทรเดชไพศาล (2556, น.171) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของเพลงเพื่อชีวิตไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของบทบาท และแนวคิดของเพลงเพื่อชีวิตน่าจะเริ่มขึ้นเมื่อพ.ศ.2522 จากการนำเพลง บินหลากู้เสรี ผลงาน ประพันธ์ของวิสา คัญทัพ และขับร้องโดยวงกรรมมาชนช่วงพ.ศ.2519 มาดัดแปลงเนื้อร้องใหม่ โดยการเปลี่ยนเนื้อหาของเพลงในส่วนที่เป็นการเรียกร้องทางการเมืองที่รุนแรง ให้มีความอ่อนโยนลง ซึ่งจะมีเนื้อหาไปในทางบรรยายความเกี่ยวกับการตายของนกตัวหนึ่ง

นอกจากนี้แล้วยังมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับวงการเพลงเพื่อชีวิตในช่วงหลังพ.ศ. 2519 เรียกว่า ปรากฏการณ์คาราบาว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของวงการเพลงเพื่อชีวิตที่สำคัญ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนลักษณะของเนื้อเพลง และที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดในการรับใช้สังคมของเพลงเพื่อชีวิต เนื่องจากว่า เพลงเพื่อชีวิตในยุคก่อนหน้านี้ ถือได้ว่าเป็นเพลงใต้ดิน เป็นที่รู้จักกันในกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม แต่วงคาราบาวได้ทำให้เพลงเพื่อชีวิตกลับมามีบทบาทในสังคม โดยผ่านกระบวนการของนายทุน ซึ่งที่สังเกตได้อย่างเด่นชัดก็คือ การที่มีเครื่องดื่มน้ำอัดลมอย่าง โคคาโคล่า ซึ่งเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของลัทธิทุนนิยม และเป็นผู้สนับสนุนอย่างเป็นทางการที่หน้าปกเทป

เนื้อหาของเพลงก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางแนวคิด จากแต่เดิมนั้นเป็นการนำแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนของจิตร ภูมิศักดิ์ มาสร้างสรรค์ผลงานเพลง ซึ่งแนวคิดนี้จะเป็นไปในทางการเรียกร้องความเท่าเทียมกันในสังคม ไม่มีเนื้อหาในการมอมเมา เรื่องเชิงชู้สาว แต่วงคาราบาวได้มีการสร้างสรรค์บทเพลงที่มีเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้น มิได้จำกัดเนื้อหาอยู่เพียงแค่การเรียกร้องทางการเมืองเท่านั้น เป็นมีทั้งการบรรยายสภาพชีวิตความเป็นอยู่ สภาพปัญหาของสังคม บุคคล และสอดแทรกอารมณ์ขันไว้ในบทเพลง ลักษณะของการบรรเลงและรูปแบบของวงดนตรีก็มีการเปลี่ยนไปจากในช่วงของยุคการเรียกร้อง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 กล่าวคือ ลักษณะของการบรรเลงเพลงมีการใช้เทคนิคที่มีความซับซ้อนในการบรรเลง รูปแบบของวงดนตรีก็เป็นวงดนตรีที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีการนำเครื่องดนตรีต่างๆเพิ่มเข้ามาในการบรรเลงมากขึ้น เช่น แซกโซโฟน ทรัมเป็ต ทรอมโบน เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ววงคาราบาวยังสร้างความจำกัดความใหม่ให้กับคำว่า จังหวะสามช่า ซึ่งแต่เดิมนั้น จังหวะสามช่า นี้มาจากคำว่า cha-cha-cha เป็นจังหวะเพลงของคิวบา เป็นเพียงแค่ชื่อบอกจังหวะของเพลง (เปรียบเทียบกับได้กับคำว่า หน้าทับของเพลงไทย) แต่คำว่า จังหวะ

สามช่า ของวงคาราบาวนี้กลายเป็นสัญลักษณ์ของเพลงคาราบาว เรียกว่า สามช่าแบบคาราบาว ซึ่งมีความชัดเจนมากขึ้นในพ.ศ.2532 จากการที่วงคาราบาวได้ร่วมร้องเพลงกับสุรชัย จันทิมาธร (หงา คาราวาน) ในอัลบั้มชุดที่ 2 ชื่อเพลงว่า เพลงสุรชัยสามช่า ซึ่งมีการใช้จังหวะ สามช่าแบบคาราบาว ดังนั้นเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาวจึงเหลือความเป็นเพื่อชีวิตแค่ภาพลักษณ์ของการประพันธ์เพลง และการแต่งกายเท่านั้น

อีกปรากฏการณ์ของเพลงเพื่อชีวิตช่วงหลังจากปีพ.ศ.2519 คือมีการนำเพลงเพื่อชีวิตตามแนวคิดของจิตร ภูมิศักดิ์กลับมาบรรเลงบนเวทีการประทุ้งของกลุ่มที่เรียกร้องทางการเมืองที่มีแนวคิดทางการเมืองแตกต่างกันคนละชั่ว โดยการนำเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ เป็นเชิงสัญลักษณ์ในการเรียกร้องทางการเมืองมากกว่าเป็นการแสดงออกทางแนวคิดแบบสังคมนิยมของจิตร ภูมิศักดิ์ เนื่องจากว่าสถานการณ์ของจิตร ในยุคปัจจุบันนั้น เปรียบเสมือนกับสัญลักษณ์ในการเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพ อีกทั้งยังมีภาพลักษณ์เป็นนักวิชาการหัวก้าวหน้า อีกด้วย (อดิเทพ ภัทรเดชไพศาล, 2556, น. 173-187)

สถานการณ์เพลงเพื่อชีวิตหลังจากช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด จากปรากฏการณ์ที่อดิเทพ ภัทรเดชไพศาล ได้เรียกว่า ปรากฏการณ์คาราบาว ที่มีแนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงที่ต่างจากช่วงก่อนหน้านี้ เป็นการสร้างสรรค์บทเพลงที่ตอบสนองระบบทุนนิยมอย่างเต็มตัว หลงเหลือแค่ภาพลักษณ์ของการประพันธ์เพลง และการแต่งกายเท่านั้น

นอกจากนี้แล้ว ภาพลักษณ์ของจิตร ภูมิศักดิ์ ที่เป็นผู้เรียกร้องฝ่ายสังคมนิยม และเป็นผู้เสนอแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ในประเทศไทย ก็ได้ถูกลดทอนลงเหลือเพียงแค่สัญลักษณ์แห่งการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ และนักวิชาการหัวก้าวหน้า อีกประการหนึ่งที่สำคัญ ได้มีการนำเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ มาขับร้องบนเวทีที่เรียกร้องภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีใช้การเรียกร้องเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในยุคของจิตร ภูมิศักดิ์

1.3 การวิเคราะห์เพลง

ณัชชา พันธุ์เจริญ (2551, น. 1-28) ได้กล่าวเกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลงไว้ว่า การวิเคราะห์เพลงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเข้าใจบทเพลง การวิเคราะห์เพลงนั้นต้องมีการวิเคราะห์ภาพรวมภายนอก ประวัติของเพลง และประวัติของผู้ประพันธ์เพลง นอกจากนี้แล้วยังต้องมีการวิเคราะห์ในเชิงลึกอีกด้วย ซึ่งการวิเคราะห์เพลงทั้งภาพรวมภายนอกและการวิเคราะห์เชิงลึก ผู้

วิเคราะห์ต้องมีความระมัดระวังและต้องใช้วิจารณญาณในการที่จะเชื่อข้อมูล ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เพลงของณัฏฐา พันธุ์เจริญนี้ประกอบไปด้วย

1. การบรรยายภาพรวมโดยทั่วไป จะแบ่งออกเป็น 2 อย่าง ได้แก่

1.1 ประวัติเพลง ได้แก่

1.1.1 ชื่อเพลง

1.1.2 ชื่อผู้ประพันธ์

1.1.3 ปีเกิดและปีตายของผู้ประพันธ์

1.1.4 ปีที่ประพันธ์

1.1.5 ยุคดนตรี เพื่อการเปรียบเทียบลีลาของเพลงระหว่างเพลงในยุค

เดียวกัน

1.1.6 จำนวนผลงานเพลง เพื่อการเปรียบเทียบลีลาเพลงของผู้ประพันธ์

เดียวกันว่าควรมีลีลาอย่างไร

1.1.7 ความสำคัญของเพลง เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของเพลงที่มีต่อประวัติศาสตร์ เช่น เป็นเพลงแรกที่ใช้ทอมโบน เป็นเพลงสุดท้ายที่ประพันธ์สมบูรณ์ทุกท่อนก่อนเสียชีวิต เป็นเพลงที่แต่งในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น

1.1.8 ชีวิตของผู้ประพันธ์

1.2 ภาพรวมภายนอก จะประกอบไปด้วยข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่

1.2.1 ประเภทของเพลง

1.2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้

1.2.3 จำนวนท่อน

1.2.4 อัตราจังหวะ และลีลา

1.2.5 ความยาวเป็นนาทีและวินาที

1.2.6 ความยาวเป็นจำนวนห้อง

1.2.7 ความยาวเป็นจำนวนจังหวะ

2. การวิเคราะห์ส่วนประกอบหลักของเพลง ประกอบไปด้วยทำนอง จังหวะ เสียงประสาน และลีลันเสียง

3. การวิเคราะห์ประโยคเพลง บทเพลงทุกบทเพลงจะต้องประกอบไปด้วยประโยคเพลง และประโยคเพลงเหล่านี้ก็จะถูกนำมาผูกเรียงร้อยเข้าจนเป็นเพลงที่สมบูรณ์

4. การวิเคราะห์สังคีตลักษณ์ การวิเคราะห์โครงสร้างของเพลง

การวิเคราะห์เพลงของณัชชา พันธุ์เจริญนั้น เป็นการวิเคราะห์ในรูปแบบของดนตรีตะวันตก ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับการวิเคราะห์เพลงของ มานพ วิสุทธิแพทย์ (2556, น. 35-62) ได้กล่าวเกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลงไทยไว้ว่า การวิเคราะห์เพลงไทยนั้นเนื้อหาหลักหรือหัวใจของการวิเคราะห์อยู่ที่ทำนองเพลง แต่ข้อมูลที่เป็นบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ของเพลงแต่ละเพลงก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทำนองเพลงนั้น ๆ ดังนั้นการวิเคราะห์เพลงที่สมบูรณ์จึงต้องนำข้อมูลที่เป็นบริบทแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านั้นมาเป็นส่วนประกอบหรือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิเคราะห์ด้วยเสมอ ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเพลง ประกอบด้วย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของบทเพลง

ข้อมูลเบื้องต้นของบทเพลงนั้นจะทำให้สามารถเห็นความสัมพันธ์หรือการเชื่อมโยงกับปัจจัยหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลหรือส่งผลกระทบต่อเนื้อมายังบทเพลงนั้น ข้อมูลเบื้องต้นของบทเพลง ได้แก่

- ประวัติที่มาของเพลง เพลงแต่ละเพลงมีประวัติที่มาแตกต่างกัน
- ประวัติผู้ประพันธ์ ผู้ประพันธ์นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการ

วิเคราะห์บทเพลง จะต้องศึกษาข้อมูลในหลายประเด็น เช่น วัน เดือน ปีเกิด ของผู้ประพันธ์ เพื่อจะได้ทราบถึงบริบทและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสมัยนั้น การศึกษาของผู้ประพันธ์เพลง ความชำนาญของการบรรเลงเครื่องดนตรี เป็นต้น

2. โครงสร้างของบทเพลง

เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลง เป็นข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบภายนอก เป็นข้อมูลที่สามารถใช้การสังเกตซึ่งเป็นการวิเคราะห์เบื้องต้นเท่านั้น เช่น ประเภทของเพลง อัตราจังหวะหน้าทับที่ใช้ จำนวนท่อน หน้าของเพลง ประเภทของวงที่ใช้บรรเลง โอกาสที่บรรเลง เป็นต้น

3. รายละเอียดในการวิเคราะห์

เมื่อได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของบทเพลงแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการวิเคราะห์ทำนองเพลง ซึ่งมีรายละเอียดเชิงทฤษฎีหลายอย่างที่ประเด็นในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1) คีตลักษณ์ (Form)

Form ของเพลงไทยสามารถจำแนกได้ตามท่อนโดยยึดหลักจำนวนท่อนเพลงเป็นหลัก และนิยมใช้อักษรโรมันแทนท่อนเหล่านั้น (การใช้อักษรโรมันมิได้เป็นกฎเกณฑ์ที่ตายตัว) เช่น เพลงท่อนเดียวมี form เป็น A, เพลง 2 ท่อน มี form เป็น AB, เพลง 3 ท่อน มี form เป็น ABC เป็นต้น อย่างไรก็ตามท่อนเพลงยังสามารถจำแนกตามทำนองเพลงได้หลายอย่าง โดยจะยกตัวอย่างดังนี้

- เพลง 1 ท่อน หรือเพลงท่อนเดียว สามารถอธิบายโดยใช้ตัวอักษรโรมัน คือ A ซึ่งมีความหมายว่า เป็น บทเพลงที่มีท่อนเดียว

- ท่อนเดียวบรรเลง 2 เทียบ ทำนองเหมือนกัน form เพลง คือ

//:A://

- ท่อนเดียวบรรเลง 2 เทียบ ทำนองต่างกัน form เพลง คือ

AA'

- เพลง 2 ท่อน มี form เพลงหลายอย่าง เช่น

- เพลง 2 ท่อน ทำนองเพลงไม่เหมือนกัน form เพลง คือ AB

- เพลง 2 ท่อน มีส่วนแรกต่างกัน แต่ส่วนท้ายของท่อนเพลงมีทำนองเหมือนกัน form เพลง คือ A (ac) B (bc)

A และ B หมายถึง ท่อน 1 และท่อน 2

a และ b หมายถึง ทำนองเพลงที่เหมือนกัน

c หมายถึง ทำนองเพลงส่วนหลังที่เหมือนกันทั้ง 2 ท่อน

- เพลง 2 ท่อน ที่มีทำนองแรกเหมือนกัน แต่ทำนองท้ายต่างกัน form เพลง คือ A (oa) B (ob)

A และ B หมายถึง ท่อน 1 และท่อน 2

o หมายถึง ทำนองแรกที่เหมือนกัน

a และ b หมายถึง ทำนองเพลงที่ต่างกัน

- เพลง 2 ท่อน ที่มีทำนองเพลงเพิ่มเติมในท่อน 2 form เพลง คือ A (ab) B (aob)

A และ B หมายถึง ท่อน 1 และท่อน 2

a และ b หมายถึง ทำนองเพลงที่ทั้ง 2 ท่อนเหมือนกัน

o หมายถึง ทำนองที่เพิ่มเติมเข้ามา

- เพลง 3 ท่อน มี form เพลงหลายอย่าง เช่น

- เพลง 3 ท่อน ที่มีทำนองต่างกัน form เพลง คือ ABC

- เพลง 3 ท่อน ที่มีทำนองเพลงบางส่วนเหมือนกัน form เพลง คือ A (ao) B (bo) C (co)

A B และ C หมายถึง ท่อน 1 ท่อน 2 และท่อน 3

a และ b หมายถึง ทำนองเพลงที่ต่างกัน

o หมายถึง ทำนองที่เหมือนกัน

2) บันไดเสียง

บันไดเสียงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญทางดนตรี สามารถบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของบทเพลง และยังสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทำนองเพลงกับเครื่องดนตรีที่บรรเลงเพลงนั้น ๆ บันไดเสียงที่ต่างกันก็ย่อมมีความหมายที่ต่างกันด้วย และเครื่องดนตรีต่างชนิดกันก็มีความสัมพันธ์กับบันไดเสียงที่ต่างกันด้วย

บันไดเสียงในดนตรีไทย หมายถึง เสียงต่าง ๆ จากเครื่องดนตรีไทยที่ถูกจัดระบบและใช้ระบบเสียงนั้นในเพลงไทย เพลงไทยเป็นเพลงที่ใช้เสียง 7 เสียง เสียงทั้ง 7 เสียงนั้นมีบทบาท หน้าที่ และความสำคัญแตกต่างกัน เสียงทั้ง 7 เสียงนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มเสียงหลัก 5 เสียง ได้แก่ เสียงที่ 1 2 3 5 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงสำคัญในทำนองของบทเพลง

- กลุ่มเสียงรอง 2 เสียง ได้แก่ เสียงที่ 4 7 มีหน้าที่และบทบาทสำคัญหลายประการ

- ทำหน้าที่เป็นโน้ตจรัลในทางหลัก
- ทำหน้าที่เป็นโน้ตจรัลในทางแปร
- ทำหน้าที่เป็นเสียงประสานในทางซ้อง
- ทำหน้าที่บอกสำเนียงภาษา
- ทำหน้าที่ในการเปลี่ยนบันไดเสียง

การกำหนดชื่อบันไดเสียงในเพลงไทย

ลำดับขั้นของบันไดเสียง	1	2	3	4	5	6	7
บันไดเสียง โด	ด	ร	ม	พ	ซ	ล	ท
บันไดเสียง เร	ร	ม	พ	ซ	ล	ท	ด
บันไดเสียง มี	ม	พ	ซ	ล	ท	ด	ร
บันไดเสียง ฟา	พ	ซ	ล	ท	ด	ร	ม
บันไดเสียง ซอล	ซ	ล	ท	ด	ร	ม	พ
บันไดเสียง ลา	ล	ท	ด	ร	ม	พ	ซ
บันไดเสียง ที	ท	ด	ร	ม	พ	ซ	ล

3) เพลงเปลี่ยนบันไดเสียง

เพลงไทย สามารถมีการเปลี่ยนบันไดเสียงได้ ซึ่งการเปลี่ยนบันไดเสียงนั้นมีหลายลักษณะและหลายกรณี ได้แก่

ลักษณะที่ 1 การเปลี่ยนบันไดเสียงทั้งเพลง สามารถแบ่งได้อีกหลายกรณี ดังนี้

- เปลี่ยนตามระเบียบวิธีการบรรเลง เช่น เพลงเหาะ เพลงกลม
- เปลี่ยนตามหน้าที่ เช่น เพลงแขกบรเทศ เมื่อนำมาบรรเลงรับ

ร้องในเพลงเถา จะใช้บันไดเสียง โด แต่เมื่อนำมาบรรจุในการแสดงโขน ละคร มักจะใช้บันไดเสียง ซอล

- เปลี่ยนตามวงดนตรีที่บรรเลง เช่น เพลงโหมโรงไทยเรศ

ลักษณะที่ 2 การเปลี่ยนบันไดเสียงบางช่วงของเพลง สามารถแบ่งได้อีกหลายกรณี ดังนี้

โครงสร้างเสียงใหม่

ว่าจะมีการเปลี่ยนเสียง

- เปลี่ยนทันที เป็นการเปลี่ยนบันไดเสียงใหม่ในวรรคต่อไปโดย
- เปลี่ยนโดยมีโน้ตเสียงจรปรากฏในตำแหน่งลูกตก เป็นตัวบอก

2 วรรคสุดท้ายตอนจบเพลง

ราบเรียบ จนบางครั้งฟังดูแล้วเหมือนไม่มีการเปลี่ยนบันไดเสียงเกิดขึ้น

4) วรรคเพลงและลูกตก

วรรคเพลงและลูกตกเป็นรายละเอียดเชิงทฤษฎี ซึ่งอธิบายความหมายเชิงไวยากรณ์ทางดนตรีได้ลึกซึ้งมากขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของดนตรีไทย คือ ทำนองเพลง การวิเคราะห์วรรคเพลงและลูกตกทำให้สามารถเข้าใจทำนองเพลง และโครงสร้างของทำนองเพลงได้อย่างชัดเจน

วรรคเพลง หมายถึง ทำนองเพลงที่มีความยาว 1 หน้าทับ การกำหนดความยาวของทำนองเพลงหรือการแบ่งทำนองเพลงออกเป็นส่วนๆ ควรดูที่ตัวทำนองเพลงเป็นหลัก

ลูกตก หมายถึง เสียงสุดท้ายของทำนองเพลงในแต่ละวรรค

5) ลักษณะทำนองเพลงและลักษณะเด่นของทำนอง

ทำนองทางพื้น คือ ทำนองเพลงที่ให้อิสระในการประดิษฐ์ทำนองเพลงสำหรับเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองได้ ทำเพลงประเภทนี้ต้องวงใหญ่มีหน้าที่บรรเลง “ทำนองหลัก หรือ ทางพื้น” ส่วนเครื่องดนตรีอื่นบรรเลงตามหน้าที่และลักษณะการบรรเลงของเครื่องดนตรีนั้น ๆ

ทำนองทั่วไป คือ ทำนองเพลงทางพื้นที่บรรเลงด้วยมือฆ้องธรรมชาติ ทำนองทั่วไปมีลักษณะสำคัญ 2 อย่างคือ 1. ความหลากหลายของทำนองตามลูกตกเสียงต่าง ๆ 2. ทิศทางของทำนอง ซึ่งทำนองเพลงทั่วไปที่มีลูกตกเสียงเดียวกันและมีทิศทางไปในทางเดียวกันสามารถใช้แทนกันได้

ทำนองเฉพาะ คือ ทำนองเพลงทางพื้นที่มีลักษณะการบรรเลงที่เป็นเอกเฉพาะตัว มือฆ้องของทำนองเฉพาะหลายๆทำนองดัดแปลงไปจากมือฆ้องของทำนองที่ทำให้เป็นทำนองที่ซับซ้อน ทำนองเฉพาะ มีทั้งที่เป็นทำนองเฉพาะเพลงและเป็นทำนองเฉพาะกลุ่มเพลง

ทำนองทางกรอ และทำนองบังคับทาง คือ ทำนองเพลงที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดทำนองไว้แล้ว ผู้บรรเลงควรบรรเลงตามทำนองที่ผู้ประพันธ์กำหนดไว้ ไม่ควรบรรเลงเป็นทำนองเก็บ หรือ ประดิษฐ์ทำนองให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิม

6) รูปแบบทำนอง รูปแบบจังหวะ

รูปแบบทำนอง หรือ กระสวนทำนอง คือ ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ซึ่งรูปแบบหรือทิศทางของทำนองเพลงนี้มีหลายอย่าง เช่น ทำนองเพลงที่ให้เสียงเรียงกัน ทำนองเพลงที่ใช้เสียงสลับขึ้น-ลงหรือสลับพันปลา ทำนองเพลงที่ใช้เสียงกระโดดข้าม เป็นต้น การนำเสนอรูปแบบทำนองโดยการลากเส้นตามเสียงสูง-ต่ำของทำนองเพลงนั้นทำให้มองเห็นทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากกว่าโน้ตเพลง ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ละเอียดลึกซึ้งกว่า

รูปแบบจังหวะ หรือ กระสวนจังหวะ คือ การจัดเรียงตำแหน่งของตัวโน้ตต่างๆ เพื่อทำให้เกิดทำนองที่ต้องการ เมื่อบันทึกบทเพลงเป็นโน้ตแล้วสามารถมองเห็นรูปแบบจังหวะได้ชัดเจนจากโน้ตเพลงเหล่านั้น ตำแหน่งที่มีโน้ตใช้เครื่องหมาย “X” และตำแหน่งที่ไม่มีโน้ตใช้เครื่องหมาย “-”

นอกจากการวิเคราะห์เพลงของณัฏฐา พันธุ์เจริญ และมานพ วิสุทธิแพทย์ ยังมี พิชิต ชัยเสรี (2559, น. 2-41) ที่ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์เพลงไทยไว้ว่า วิธีการวิเคราะห์เพลงไทย อาจทำได้ 3 วิธี ได้แก่

1. วิเคราะห์โดยระบบ

วิธีนี้จะใช้ระบบของดนตรี คือ ท่วงทำนอง จังหวะ เสียงประสาน สังคีตลักษณ์ ท่วงทีลีลา และการแสดงอารมณ์

2. วิเคราะห์โดยการเลือกประเด็น

วิธีนี้เป็นการเลือกประเด็นอย่างใดอย่างหนึ่งของเพลงมาทำการวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์เฉพาะบันไดเสียง วิเคราะห์เฉพาะเสียงประสาน วิเคราะห์เฉพาะเทคนิคในการบรรเลง เป็นต้น

3. วิเคราะห์โดยแจ้งพลัน

วิธีนี้สังเกตจากการปรากฏของเพลงนั้น ๆ ว่ามีลักษณะเด่นชัด ปรากฏเหนือกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เพลงเย้ยจะมีการตีฉิ่งที่เด่นชัด ก็พึงวิเคราะห์เรื่องจังหวะ เพลงพญาผ่นมีการเปลี่ยนบันไดเสียงและสการใช้เสียงเชื่อมที่เด่นชัด ก็ควรจะวิเคราะห์เรื่องการเปลี่ยนบันไดเสียง เป็นต้น

พิชิต ชัยเสรียังได้แบ่งความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์เพลงไทยไว้ 3 ประเด็นใหญ่ ได้แก่

1. ใช้ทางซ้องเป็นหลักในการวิเคราะห์ เนื่องจากว่าทางซ้องมีทำนองที่เป็นแก่น โครงสร้างของกลุ่มเสียง

2. กลุ่มเสียงปัญจมูล คำว่าปัญจมูลนี้ พิชิต ชัยเสรีได้ต้องการที่จะเสียงความ Penta Tonic โดยให้เหตุผลว่า ดนตรีไทยนั้นมีดนตรีไทยนั้นมีเสียงครบ 7 เสียง แต่อาจจะมีการเสียงการใช้เสียงที่ 4 และเสียงที่ 7 จนบางครั้งอาจจะทำให้เพลงนั้นฟังแล้วมีเสียงเพียงแค่ 5 เสียง

3. องค์ประกอบของดนตรี สามารถแบ่งได้ 3 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

3.1 ทำนอง

3.2 การประสานเสียง

3.3 จังหวะ

การวิเคราะห์เพลงของทั้งณัฏฐา พันธุ์เจริญ มานพ วิสุทธิแพทย์ และพิชิต ชัยเสรี นั้นมีแตกต่างกันในรายละเอียดบางประการ ซึ่งความแตกต่างนี้เกิดจากบริบทของวัฒนธรรมดนตรี และทัศนะบางประการ แต่โดยภาพรวมแล้วมีความคล้ายคลึงกันในหัวข้อการพิจารณาเพื่อ

วิเคราะห์เพลง ทั้งในเรื่องการพิจารณาประวัติเพลง การวิเคราะห์ส่วนประกอบหลักของเพลง (ทำนอง จังหวะ เสียงประสาน และสีสันเสียง) การวิเคราะห์ประโยคเพลง(ซึ่งในส่วนนี้จะแตกต่างกันบางเล็กน้อยขึ้นอยู่กับบริบทของวัฒนธรรมเพลง)

นอกจากการวิเคราะห์เพลงแล้วผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของดนตรี เพื่อเป็นการประกอบการวิจัย โดยได้ศึกษาองค์ประกอบดนตรีตะวันตกของ ฌูรท์ สุทธิจิตต์ (2554, น. 23) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบดนตรีตะวันตกไว้ว่า องค์ประกอบของดนตรี คือ สิ่งพื้นฐานที่ทำให้ดนตรีเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา และเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังดนตรีเข้าใจและซาบซึ้งในบทเพลงมากขึ้น ซึ่งองค์ประกอบของดนตรีนั้นมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เสียง (Tone) ในที่นี้จะแตกต่างจากเสียงทั่วไป (Noise) ตรงที่เสียงของดนตรีนั้นจะเป็นการสั่นสะเทือนที่มีระบบระเบียบ มีความสม่ำเสมอ และที่สำคัญคือ เสียงของดนตรีเป็นเสียงที่เกิดจากความตั้งใจ และเสียงจะมีคุณสมบัติที่สำคัญอยู่ 4 ประการ ได้แก่

- 1.1 ระดับเสียง (Pitch) คือ ความสูง-ต่ำของเสียง
- 1.2 ความยาวของเสียง (Duration) คือ ความสั้น-ยาวของเสียง
- 1.3 ความเข้มของเสียง (Intensity) คือ ความดัง-เบาของเสียง
- 1.4 คุณภาพของเสียง (Quality) เป็นเรื่องพื้นฐานของดนตรี ซึ่งเครื่องดนตรี

แต่ละชนิดก็จะมีคุณภาพของเสียงที่แตกต่างกัน เรียกว่า สีสัน (Tone Color)

2. เวลา (Time) คือการเคลื่อนที่ของเสียงที่เคลื่อนไปในช่วงเวลา องค์ประกอบของเรื่องเวลานั้นจะมีทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 ความเร็วจังหวะ (Tempo) เป็นภาษาอิตาลี ซึ่งในทางดนตรีหมายถึงความเร็ว

2.2 อัตราจังหวะ (Meter) โดยปกติแล้วในทางดนตรีจะมีการจะกลุ่มจังหวะตบเป็น 2,3,4,... กลุ่มของอัตราจังหวะอาจแบ่งเป็น

- 2.2.1 กลุ่มจังหวะธรรมดา (Simple meters) เช่น 24 34 44
- 2.2.2 กลุ่มจังหวะผสม (Compound meters) เช่น 68 98 128
- 2.2.3 กลุ่มจังหวะผสมพิเศษ (Complex meters) เช่น 54

2.3 จังหวะ (Rhythm) จะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

2.3.1 การเน้น (Accent) คือ จังหวะหนัก โดยจังหวะหนักก็คือจังหวะที่หนึ่ง เช่น ในกลุ่ม 3 จังหวะ จังหวะหนักจะได้แก่ จังหวะที่หนึ่ง ซึ่งจะมีจังหวะหนักกว่าจังหวะที่สองและสาม

2.3.2 ความยาว (Duration) คือ ความสั้น-ยาวของจังหวะ เช่น โน้ตบางตัวอาจจะมีจังหวะยาวบ้าง โน้ตบางตัวอาจจะมีจังหวะสั้นบ้าง ในเพลงเดียวกัน

3. ทำนอง (Melody) คือ การจัดเรียงเสียงที่มีความแตกต่างของระดับเสียง คุณสมบัติของทำนอง ได้แก่

3.1 จังหวะของทำนอง (Melodic Rhythm) คือ ความสั้นยาวของระดับเสียงแต่ละเสียงที่ประกอบกันเป็นทำนอง

3.2 มิติ (Melodic Dimensions) มิติของทำนองประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

3.2.1 ความยาว (Length) ทำนองบางทำนองอาจจะสั้น เรียกว่า Motive ส่วนทำนองที่ยาว เรียกว่า ประโยค (Sentence)

3.2.2 ช่วงกว้าง (Range) คือ ระยะห่างระหว่างระดับเสียงที่ต่ำที่สุดถึงระดับเสียงที่สูงที่สุดของบทเพลงนั้นๆ

3.3 ช่วงเสียง (Register) ทำนองอาจจะอยู่ในช่วงเสียงใดช่วงเสียงหนึ่ง เช่น ทำนองอาจจะอยู่ในช่วงเสียงต่ำถึงช่วงเสียงกลาง

3.4 ทิศทางของทำนอง (Direction) การเคลื่อนที่ของทำนองนั้นอาจจะมีการเคลื่อนที่หลายทิศทาง เช่น ขึ้น ลง หรือ อยู่กับที่ การเคลื่อนที่ของทำนองอาจจะเป็นการเคลื่อนที่แบบกระโดด หรือ อาจจะเป็นการเคลื่อนที่แบบเรียงกันก็ได้

4. เสียงประสาน (Harmony) คือ องค์ประกอบของดนตรีที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานของเสียงมากกว่า 1 เสียงในเวลาเดียวกัน

5. ระบบเสียง (Tonality) คือ เสียงที่ผ่านการจัดระบบแล้ว เรียกว่า Tonal Music ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ ดังนี้

5.1 ดนตรีที่มีระบบเสียงหลัก (Tonal Music) เป็นการประพันธ์เพลงโดยใช้เสียง Tonic เป็นเสียงหลักและการประสานเสียงก็มีความเกี่ยวข้องกับเสียง Tonic เช่นกัน

5.2 ดนตรีระบบทวิภาพ (Polytonality) คือ ดนตรีที่ใช้บันไดเสียงตั้งแต่สองบันไดเสียงขึ้นไปในการประพันธ์เพลง

5.3 ดนตรีระบบพหุภาพ (Multitonicity) คือ ดนตรีที่มีการเปลี่ยนบันไดเสียงอยู่ตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว

5.4 ดนตรีระบบเสมอภาพ (Atonality) คือ ดนตรีที่ไม่มีความรู้สึกของเสียงหลัก แต่ใช้เสียงทั้ง 12 เสียงเท่าเทียมกัน

5.5 ดนตรีระบบอนุภาพ (Microtonality) คือ ดนตรีที่ใช้ระบบเสียงย่อยกว่าระบบครึ่งเสียงปกติของระบบเสียงอย่างดนตรีตะวันตก ซึ่งมีดนตรีบางชนชาติที่มีเสียงย่อยกว่าครึ่งเสียง เช่น ดนตรีอินเดีย

6. สีสันทัน (Tone Color) คือ คุณสมบัติของเสียงของเครื่องดนตรี รวมทั้งเสียงร้องของมนุษย์ ซึ่งก็มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยทั้งขนาด รูปร่าง วัสดุของเครื่องดนตรี เป็นต้น

7. ลักษณะของเสียง (Characteristics of Sound) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดหรือคุณสมบัติของเสียงที่มีการแปรเปลี่ยนไปเพื่อการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของเพลง ลักษณะของเสียง เช่น เสียงดัง-เบา หรือ เสียงที่ทำให้ความรู้สึกกลัว หงอยเหงา สบายใจ เป็นต้น

8. รูปพรรณ (Texture) เป็นความสัมพันธ์กันระหว่างทำนองกับการประสานเสียง ซึ่งอาจจะเป็นการร้องหรือบรรเลงด้วยแนวทำนองเดียว หรือ มีแนวประสานเสียงโดยใช้คอर्ड หรือ อาจจะเป็นการประสานเสียงกันตั้งแต่สองแนวขึ้นไปก็ได้

9. รูปแบบ (Form) คือ แบบแผนที่ผู้ประพันธ์ได้คิดไว้ตามกรอบแนวคิดของตนเอง และได้ประพันธ์เพลงตามกรอบแนวคิดนั้น ๆ ของตนเอง

ในเรื่ององค์ประกอบของดนตรีนั้น นอกจากองค์ประกอบของดนตรีตะวันตกแล้วยังมีการกล่าวถึงองค์ประกอบของดนตรีไทยโดย สงัด ภูชะทอง (2532, น. 27) ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีไทยไว้ว่า ดนตรีของทุกชนชาติย่อมมีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน ต่างกันก็แต่เพียงในรายละเอียดเล็กน้อย ซึ่งองค์ประกอบของดนตรีไทยนั้นสามารถแบ่งแยกองค์ประกอบเป็นหลักใหญ่ได้ 4 อย่าง ดังนี้

1. จังหวะ (Beat) จังหวะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เพลงที่ไม่มีทำนองมีแต่จังหวะนั้นก็ยังพอฟังได้ แต่เพลงที่มีแต่ทำนองแต่ไม่มีจังหวะ กล่าวคือ เป็นเพลงที่ไม่มีจังหวะสัดส่วนของเพลงคงที่ หรือ จังหวะของเพลงไม่คงที่นั่นเอง อาจจะมีฟังแล้วรู้สึกขัดหู ซึ่งจังหวะสามารถแบ่งองค์ประกอบได้เป็น 4 อย่างดังนี้

1.1 Beat คือ การเคาะที่ทำให้นักดนตรีได้ยิน

1.2 Time คือ การกำหนดเวลาที่เท่าๆกัน สม่ำเสมอ

1.3 Tempo คือ การกำหนดความช้า-เร็วของเพลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของผู้บรรเลง ในการบรรเลงดนตรีไทยนั้นมักจะมีการบรรเลงด้วยความเร็วที่คงที่ เว้นแต่การบรรเลงบางประเภท เช่น เพลงประเภทเพลงเถา ที่มีการกำหนดอัตราจังหวะจากช้าไปถึงเร็ว

1.4 Rhythm คือ ลีลา อันหมายถึง เสียงยาว-สั้น

จังหวะของดนตรีได้แบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่

- จังหวะจึง ได้แบ่งแยกย่อยได้อีก 2 แบบ ดังนี้

1. จังหวะเย็น (จังหวะทั่วไป) หมายถึง การที่จังหวะดีเยี่ยม สม่่าเสมอ ระหว่างเสียงจึง และฉับ

2. จังหวะพิเศษ หมายถึง จังหวะที่ปรุงประพันธ์การตีจึงให้เข้ากับบทเพลง เช่น จังหวะจึงตัด จังหวะเพลงภาษาจีน ภาษาฝรั่ง จังหวะเพลงจึง เป็นต้น

- จังหวะกลอง (จังหวะหน้าทับ) สามารถแบ่งได้เป็นอีก 2 แบบ ดังนี้

1. หน้าทับหลัก คือ หน้าทับที่ใช้กับเพลงทั่ว ๆ ไป ได้แก่ หน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้

2. หน้าทับพิเศษ คือ หน้าทับที่ใช้กับเพลงเฉพาะ เช่น เพลงหน้าพาทย์ เพลงสำหรับพ็อนรำ เพลงสำเนียงภาษาต่าง ๆ

2. ทำนองเพลง (Melody) คือ เสียงสูง ต่ำ ที่นำมาจัดเรียงกัน จะมีความหนักเบา หรือ สั้น-ยาว ก็ขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์ ซึ่งทำนองเพลงนั้นก็เปรียบได้กับภาษาที่พูด และมีความสมบัติของเสียง ดังนี้

2.1 ขนาดสั้น-ยาวของเสียง ซึ่งสามารถเทียบกับภาษาพูดได้ คือ เรื่องของสระเสียงสั้น และสระเสียงยาว ถ้าในทางดนตรีจะแสดงออกมาในรูปของจังหวะบ้าง รูปของตัวโน้ตบ้าง

2.2 ระดับเสียง คือ เสียงสูง เสียงต่ำ

2.3 กระแสเสียง เป็นเรื่องของคุณสมบัติเฉพาะของเครื่องดนตรี เช่น เสียงซอด้วง มีเสียงแหลมสูง ซออู้จะมีเสียงทุ้มต่ำ หรือ ความสามารถในการทำเสียงที่สั้น-ยาวของเครื่องดีกับเครื่องสี

2.4 การเน้นเสียง ได้แก่ ความดัง-เบา

ทำนองเพลงประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- ระดับเสียง คือ เสียงสูงเสียงต่ำ

- การเคลื่อนที่ของเสียง คือ การนำเสียงสูงเสียงต่ำมาจัดเรียงกัน เพื่อให้เกิดเป็นทำนองเพลง

- ความยาว คือ ประโยคของเพลงโดยใช้หน้าทับเป็นตัวกำกับ

- พิสัย คือ ช่วงความกว้างของเสียง จากเสียงต่ำที่สุดของเพลงไปจนถึงเสียงที่สูงที่สุดของเพลง

- ระบบของเสียงหลัก คือ การกำหนดเสียงของเพลงแต่ละบทเพลงว่าควรจะมีเสียงอะไร หรือ เรียกว่า Tonic

3. พื้นผิว (Texture) หมายถึง การประสานเสียง ซึ่งการประสานเสียงของคนตรีไทยนั้น มักจะนิยม 3 รูปแบบ ได้แก่

3.1 การบรรเลงทำนองเพลงที่เหมือนกันทุกเครื่องมือ

3.2 การประสานเสียงทำนองทางแปรตามความเหมาะสมของแต่ละเครื่องมือ

3.3 การประสานเสียงโดยอาศัยเทคนิคการบรรเลง เช่น ลูกล่อ ลูกขัด ลูกเหลื่อม เป็นต้น

4. คุณภาพทางดนตรี (Tone color) คือ คุณสมบัติเฉพาะตัวของเครื่องดนตรี

5. คีตลักษณ์ (Form) หมายถึง รูปแบบหรือโครงสร้างของเพลง เช่น เพลงแสนคำนี้ เป็นเพลงมีการเกริ่นนำ มี 2 ท่อน เป็นต้น

จากการศึกษาองค์ประกอบของดนตรีตะวันตกของณรุทธ์ สุทธจิตต์ และองค์ประกอบดนตรีไทยของสงัด ภูเขาทอง พบว่า องค์ประกอบของดนตรีทั้งสองวัฒนธรรมนั้นมีความคล้ายคลึงกัน อาจจะเป็นเนื่องมาจากลักษณะตามธรรมชาติของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการทำนอง จังหวะ เสียงประสาน คุณลักษณะเสียงเฉพาะของเครื่องดนตรี คีตลักษณ์ อีกประเด็นหนึ่งอาจจะเป็นเพราะการที่ดนตรีไทยได้นำหลักทฤษฎีของดนตรีตะวันตกมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมดนตรีไทย จึงส่งผลให้องค์ประกอบของดนตรีของทั้งสองท่านมีความคล้ายคลึงกัน ส่วนด้านที่แตกต่างกัน ได้แก่ คำศัพท์เฉพาะที่มีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย และในส่วนของกรนิยามคำศัพท์นั้นมีความแตกต่างกันในลักษณะของคำที่ใช้นิยาม เนื่องจากว่าต้องการที่จะอธิบายให้กลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมดนตรีได้รับรู้และเข้าใจได้ง่าย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิต

ประยูร ลิ้มสุข (2542, น. 176) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตวงคาราวาน” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตของวงคาราวาน ผลวิจัยพบว่า เนื้อ

เพลงบรรยายถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง รูปแบบการจัดวงดนตรี เครื่องดนตรี และการประพันธ์ ในระยะแรกได้รับอิทธิพลจากเพลงประพันธ์ของศิลปินชาวอเมริกัน เช่น บ็อบ ดีแลน ต่อมาได้้นำเครื่องดนตรี ทำนองเพลง และภาษาพื้นบ้านอีสานเข้ามาใช้ในการประพันธ์เพลง ในปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบการบรรเลง การจัดวงโดยนำเครื่องดนตรีประเภทอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาร่วมบรรเลง บทเพลงของวงคาราวานนอกจากจะมาจากการประพันธ์เพลงของสุรชัย จันทิมาธร นั้นยังมีบุคคลอื่นได้ประพันธ์เพลงให้วงคาราวาน เช่น วิสา ศัญทัพ สมคิด สิงสง วินัย อุภฤกษ์ เป็นต้น ในปัจจุบันสมาชิกวงคาราวานได้แยกตัวออกไปประกอบอาชีพตามความถนัดของตนเอง แต่ได้มีการรวมตัวกันเพื่อเล่นดนตรีกันในบางโอกาส

วรุณ ฮอลลิ้งก์ (2536, น. 413) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - 2534” เพื่อวิเคราะห์ เนื้อหา รูปแบบการประพันธ์ คำร้อง กลวิธีการใช้ภาษาในเพลงเพื่อชีวิต ระหว่างพ.ศ.2516 - 2534 รวมประมาณ 1000 เพลงจากวงดนตรีต่างๆ โดยได้แบ่งช่วงเวลาเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก พ.ศ.2516 - 2519 พบว่า เนื้อหาเพลงในช่วงนี้เป็นการชี้้นำทางการเมือง และช่วงที่สอง พ.ศ.2519 - 2534 พบว่า เนื้อหาเพลงเป็นการสะท้อนปัญหาสังคม เศรษฐกิจมากกว่าด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งที่น่าสนใจคือ ตั้งแต่พ.ศ.2530 เป็นต้นไป เนื้อหาเพลงมิได้สะท้อนสภาพปัญหาของชาวนา ชนชั้นแรงงาน แต่เป็นการสะท้อนปัญหาของผู้ใช้แรงงานที่ต้องต่อสู้กับการครองชีพในสังคมเมือง และมีแนวโน้มว่าเป็นการปลอบใจในการต่อสู้กับปัญหาชีวิตประจำวัน และเพลงเพื่อชีวิตมิใช่จะได้ความนิยมเพียงเพราะว่าเนื้อหาที่แฝงด้วยข้อคิดและคุณธรรม หากแต่เป็นเพลงที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ โดยร้อยกรองขึ้นด้วยกลวิธีการใช้ถ้อยคำและโวหารที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสร้างบรรยากาศ และกระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

สาวิตรี พุกกาชีวะ (2550, น. 126) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว” ตั้งแต่พ.ศ.2524 - 2548 ผลการวิจัยพบว่า บทเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาวมีเนื้อหาในบทเพลงที่ถ่ายทอดชีวิตความเป็นอยู่ของชนชั้นล่าง เช่น ชาวนา กรรมกร หรือคนยากจน จึงมีการใช้คำที่ง่าย ๆ เป็นภาษาระดับปาก สื่ออารมณ์ความรู้สึกแบบตรงไปตรงมา ส่วนใหญ่เป็นการใช้คำหยาบ มีการใช้โวหารภาพพจน์ชนิดอุปมาและบุคคลวิธมากกว่าภาพพจน์ชนิดอื่น เพื่อต้องการบรรยายความอารมณ์รู้สึกให้ผู้ฟังเข้าใจและเกิดจินตนาการคล้ายตาม มีการสะท้อนด้านความเชื่อเรื่องเวรกรรม นรก สวรรค์ รวมถึงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสภาพเหตุการณ์ของสังคมในสมัยนั้น

ลือชัย จิรวินิจนันท์ (2532, น. 101) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เพลงเพื่อชีวิต : การนำเสนออุดมการณ์ใหม่(ศึกษาเฉพาะช่วง 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519) เป็นการศึกษาเพลงเพื่อชีวิตโดยใช้แนวคิดเรื่อง Hegemony ของ อันโตนิโอ กรัมสกี ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยได้ในช่วงนั้นถูกครอบงำด้วยอุดมการณ์ยุคเก่า โดยอาศัยเพลงปลุกใจเป็นสื่อถ่ายทอดความรักชาติ จนกระทั่งได้เกิดนักศึกษาปัญญาชน ได้นำเสนออุดมการณ์ใหม่ คือ อุดมการณ์ต่อต้าน โดยผ่านทางวรรณกรรม ศิลปกรรม และบทเพลงเพื่อ เนื้อหาของเพลงได้สะท้อนปัญหาในเรื่อง ความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบ ระบบการศึกษา การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม เรียกร้องเอกราช อธิปไตย และเสนอแนวทางต่อสู้เพื่ออุดมการณ์สังคมนิยม ในลักษณะนี้ตามทัศนะของกรัมสกี คือ การพยายามสร้างความยอมรับให้เกิดในกลุ่มคนชนชั้นต่าง ๆ ในประชาคม เป็นสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด เพราะฝ่ายที่ได้รับชัยชนะ จะสามารถปกครองประชาสังคมได้อย่างสมบูรณ์

ธีระวัฒน์ ประกอบบุญ (2546, น. 83) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เพลงเพื่อชีวิตกับภาพสะท้อนทางสังคมไทย : วิเคราะห์เนื้อหาเพลงเพื่อชีวิต ในช่วงปี พ.ศ.2535 - 2540 เป็นการศึกษาเนื้อหาเพลงเพื่อชีวิตที่สะท้อนภาพสังคม และเปรียบเทียบระหว่างเพลงเพื่อชีวิตในช่วงพ.ศ.2516 - 2519 กับ พ.ศ.2535 - 2540 ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาหลักยังเป็นการสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ในประเทศ แต่เนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไปคือ มีเนื้อหาการสร้างควมศรัทธาในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และภัยจากการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ การใช้ภาษาก็มีความแตกต่างกันจากในช่วงปีพ.ศ.2516 - 2519 ภาษาที่ใช้มาจากบทกวีของนักคิด นักเขียน จึงทำให้มีความกึ่งใจ นักศึกษามากกว่ากรรมกร ส่วนบทเพลงที่มีเนื้อหาง่ายๆมักจะมีลักษณะที่รุนแรง ซึ่งในช่วงปีพ.ศ. 2535 - 2540 จะใช้ภาษาที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา บางครั้งมีการเสียดสีที่รุนแรง แต่ก็เป็นส่วนน้อยกว่าในช่วงแรก

ภัทรินทร์ สว่างอารมณ์ (2553, น. 215) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษา เนื้อหา และแนวคิดในเพลงเพื่อชีวิต” ระหว่างปีพ.ศ.2548 - 2549 ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้คำที่สามารถสื่ออารมณ์ได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้สึกคล้อยตาม มีการใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมา เพื่อความหมายที่เข้าใจง่าย มีการใช้ภาษาถิ่น ใช้คำพังเพย สุภาษิต คำคม มีการใช้โวหารภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ นามนัย ปฏิพจน์ บุคลาธิษฐาน และอธิพจน์ ได้มีการแบ่งเนื้อหาเพลงออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1.ความรัก ความผิดหวัง 2.คติธรรมสอนใจ 3.สะท้อนภาพสังคม 4.มีการบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติ

ดุสิต ศิริรักษ์ (2547, น. 126-128) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตของแสง ธรรมดา” ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อน

ทางสังคมและวัฒนธรรมมีประเด็นสำคัญ 6 ประเด็น ได้แก่ 1.ภาพสะท้อนด้านครอบครัว ปัญหาครอบครัว ส่วนใหญ่กล่าวถึงครอบครัวในชนบท ครอบครัวชนชั้นกลาง และชนชั้นกรรมาชีพ 2.ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจโดยรวมทั้งประเทศ และมีการสะท้อนภาพของสังคมภาพได้ เช่น อาชีพ ประมง การทำสวนยางพารา เป็นต้น 3.ภาพสะท้อนด้านการเมืองการปกครองที่คนได้ส่วนหนึ่งได้หันไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มีการเข้าป่าเพื่อจับปืนสู้กับอำนาจรัฐ โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นผู้ชี้แนะ 4.ภาพสะท้อนด้านภาษา มีการใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตาม และมีการใช้ภาษาถิ่นภาคใต้ นับว่าเป็นจุดเด่นของแสง ธรรมดา 5.ภาพสะท้อนด้านค่านิยม มีการสร้างค่านิยมทั้งรูปธรรมและนามธรรม เพื่อคุณประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่สงบสุข สร้างความเจริญแก่ตนเองและสังคมของชาวภาคใต้ 6.ภาพสะท้อนด้านประเพณี ในรูปแบบแนวคิดอย่างคอมมิวนิสต์ เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง

รัตนา บางนิ่มน้อย (2532, น. 389) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว” ผลการศึกษาพบว่า เพลงของวงคาราบาว มีความโดดเด่นเฉพาะตัวคือ บทเพลงส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ผสมกับลักษณะเพลงพื้นเมือง มีจังหวะลีลาต่างๆ มีความสนุกสนานและเข้าถึงผู้ฟังง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีลักษณะเหมือนการบันทึกประวัติศาสตร์สังคมไทย โดยมีการประพันธ์เพลงที่เฉพาะหน้าทันท่วงที มีเนื้อหาเพลงที่ทันสมัย อยู่ในกระแสสังคมขณะนั้น ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วม

ธนพล ยงค์โพธิ์ (2557, น. 81) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์องค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้านไทยที่ปรากฏในบทเพลงคาราบาว” ผลการวิจัยพบว่า เพลงของวงคาราบาวที่มีองค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้านไทยนั้น ครอบคลุมดนตรีพื้นบ้านจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยนำองค์ประกอบต่างๆของดนตรีพื้นบ้านมาประยุกต์ ทั้งเรื่องของประพันธ์คำร้อง ทำนอง จังหวะ และเครื่องดนตรีพื้นบ้าน นำมาผสมผสานกับดนตรีแบบตะวันตก เพื่อให้เกิดสีสันทางดนตรีที่แตกต่างออกไปจากดนตรีเพื่อชีวิตที่มีแต่ดนตรีตะวันตก

อนุชา ชาตรักษา (2543, น. 104) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “โลกทัศน์ทางการเมืองของศิลปินเพื่อชีวิตในสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า ใช้บทเพลงเพื่อชีวิตในการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกทางการเมือง เป็นผลให้มวลชนเกิดจิตสำนึกทางการเมืองจนถึงขั้นรวมตัวเคลื่อนไหว แต่ในปัจจุบันเพลงเพื่อชีวิตได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเป็นการเข้าสู่ระบบทุนนิยม เป็นรูปแบบของการสร้างความบันเทิง เพื่อให้ผู้ฟังได้เลือกเสพ แต่ยังมีศิลปินบางส่วนยังคงทำงานเพื่อสร้างสรรค์สังคมต่อไป

บงการ อิมส์อาจ (2554, น. 82) ได้ทำการศึกษาเรื่อง“อุดมการณ์ทางการเมืองใน บทเพลงคาราบาว” ผลการศึกษาพบว่า บทเพลงของวงคาราบาวมีอุดมการณ์ทางการเมือง 3 ด้าน ได้แก่ 1.อุดมการณ์ทางการเมืองสังคมนิยม ปรากฏในช่วงเวลาพ.ศ.2524 - 2526 เป็นผลจาก เหตุการณ์ทางการเมืองก่อนหน้านี้ 2.อุดมการณ์ทางการเมืองชาตินิยม ปรากฏในช่วงพ.ศ.2527 - 2533 ซึ่งเป็นช่วงที่วงคาราบาวเริ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เป็นช่วงที่วงคาราบาวประสบความสำเร็จสูงสุดจากอัลบั้มเมดอิมไทยแลนด์ ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมือง สังคม การเมือง และที่สำคัญคือปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังประสบการลดค่าเงินบาทของรัฐบาลสมัย นั้น และรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ใช้สินค้าของไทย 3.อุดมการณ์ทางการเมืองชาตินิยมและ อุดมการณ์ทางการเมืองประชาธิปไตย ปรากฏในช่วงพ.ศ.2534 - ปัจจุบัน ซึ่งเป็นเวลาที่คาดเกี่ยว กันระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองชาตินิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองประชาธิปไตย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิตนั้น พบว่า เพลงเพื่อชีวิต จะมีเนื้อหา เพลงที่เป็นการปลุกจิตสำนึกทางการเมือง สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความทุกข์ยากของชนชั้นล่าง สภาพการใช้ชีวิตของกรรมกร ผู้ใช้แรงงาน เรียกร้องความเท่าเทียมกันในสังคม ปลุกฝังจิตสำนึกให้ เกิดความรักชาติ เรียกร้องประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง ผ่านบทเพลงเพื่อชีวิตอีกด้วย ส่วนด้านของการใช้ภาษานั้น จะเป็นภาษาที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้หลากหลาย อีกทั้งผู้ฟังสามารถเข้าถึงใจถึงเนื้อหาของบทเพลงได้ง่ายจึง ทำให้เกิดอารมณ์ที่คล้อยตาม และในด้านดนตรีนั้น มีการนำทำนองเพลงพื้นบ้าน เทคนิคการร้อง เพลงแบบเพลงพื้นบ้าน มาใช้กับบทเพลงเพื่อชีวิต และนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านมาบรรเลงร่วมกับ เครื่องดนตรีตะวันตก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลง

ธีระศักดิ์ วดีศิริศักดิ์ (2540, น. 215) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เพลงไทยสากล ของบริษัท อาร์.เอส.โปรโมชัน 1992 จำกัด ระหว่างปีพ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2539” พบว่า เนื้อหาของ เพลงไทยสากลของบริษัท อาร์.เอส.โปรโมชัน 1992 จำกัด ในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2537 ถึง พ.ศ. 2539 ได้แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1.เพลงที่สะท้อนปัญหาของชีวิตเด็กวัยรุ่น 2.เพลงที่เกิดจาก การผิดหวังจากความรัก 3.เพลงที่นำเอาธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ 4.เพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงความรักแท้ 5.เพลงที่สะท้อนชีวิตระหว่างความมีและจนของมนุษย์ 6.

เพลงที่ให้ความสำคัญต่อคนรัก 7. เพลงที่สะท้อนให้เห็นความเป็นสุภาพบุรุษ 8. เพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของร่างกายเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

สุขุมาล จันทวี (2536, น. 236) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์เพลงไทยสากลแนวใหม่ ในช่วงปีพ.ศ.2524 ถึง พ.ศ.2534” พบว่า เพลงไทยสากลแนวใหม่ในช่วงปีพ.ศ.2524 ถึง พ.ศ.2534 ด้านของภาษา นิยมใช้ภาษาง่ายๆ เป็นภาษาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะภาษาที่นิยมใช้กันในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งชื่นชอบความแปลกใหม่สะกดหู เนื่องจากว่าเป็นกลุ่มเป้าหมาย ส่วนในด้านคุณค่าของเพลงนั้น พบว่า บทเพลงให้ความบันเทิง เพลิดเพลิน สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสังคม ผู้ประพันธ์ได้บันทึกเรื่องราวผ่านบทเพลง ส่วนคำร้องนั้นได้แสดงให้เห็นถึงศิลปะในการแปลงคำและการใช้โวหารที่แปลกใหม่ทันสมัย ซึ่งทำให้เกิดอรรถรสในการฟัง และทำให้เห็นภาพพจน์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

สุธีศักดิ์ ภักดีเทวา (2542, น. 180) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เพลงในละครเพลงของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ” พบว่า ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาที่เรียบง่าย เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย รูปแบบของโครงสร้างเพลงมีความชัดเจนและแน่นอน รูปแบบของประโยคเพลงนั้นถูกประพันธ์ขึ้นแบบตะวันตก ลีลาของบทเพลงมีการผสมผสานระหว่างลีลาอย่างดนตรีไทยและลีลาอย่างดนตรีตะวันตก ผู้ประพันธ์มีการเพิ่มความเร้าใจหรือเร้าอารมณ์ให้บทเพลงตั้งแต่ต้นเพลงจนจบเพลง

อรินยา บุญยรัตพันธุ์ (2541, น. 97) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เพลงประกอบละครโทรทัศน์” พบว่า ผู้ประพันธ์เพลงและผู้สร้างละครจะต้องวางแผนทางและตั้งจุดมุ่งหมายในการประพันธ์โดยยึดเนื้อเรื่องจากละครโทรทัศน์ ส่วนเรื่องเนื้อเพลงและทำนองเพลง นั้นมีความสำคัญที่ส่งเสริมให้เพลงเกิดความน่าฟัง แม้แต่เพลงที่มีแต่ทำนองเพลง ก็ยังสามารถแสดงถึงความเร้าใจ ลึกกลับ เจ็บปวดได้

วัฒนา อ่อนสำลี (2559, น. 170) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพลงโหมโรงทยอยเดี่ยว” พบว่า เพลงโหมโรงทยอยเดี่ยวนั้น เป็นผลงานประพันธ์ของครูสำราญ เกิดผล ซึ่งมีใช้การยืดขยายเพลง การดัดทอนเพลง การใช้อัตราจังหวะหน้าทับได้อย่างเหมาะสม และผู้ประพันธ์ยังมีความเข้าใจทำนองเพลง และธรรมชาติของเสียงดนตรีไทยเป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถประพันธ์ทางบรรเลงของแต่ละเครื่องดนตรีได้ไพเราะเหมาะสมกับเครื่องดนตรี

จารุพิมพ์ ฅายน (2540, น. 290) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เพลงสังคีตสัมพันธ์ : การวิเคราะห์เพลงไทยสากลที่นำดนตรีไทยมาประยุกต์ใช้โดยวงดนตรีสุนทราภรณ์ในปีพ.ศ.2497” พบว่า ลักษณะของเพลงสังคีตสัมพันธ์นั้นแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. ลักษณะเพลงคู่ เนื้อหา

ของเพลงมีการตัดพ้อเรื่องความรัก 2. ลักษณะเพลงเดี่ยว เนื้อหาของเพลงกล่าวถึงการดำรงชีวิตประจำวัน และให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต

ญาณเทพ อารมย์อุ้น (2554, น. 267) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์บทเพลง จรัล มโนเพ็ชร” พบว่า การประพันธ์เพลงของจรัล มโนเพ็ชร ได้ใช้ภาษาที่งดงาม และลักษณะการประพันธ์เพลงนั้นจะใช้เรื่องราว มุมมอง ทศนคติ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงที่ผ่านเข้ามาในชีวิตทั้งเรื่องที่ดีและเลวร้าย แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง โดยใช้การผสมผสานภาษาคำเมือง ซึ่งสามารถสะท้อนถึงสภาพสังคม ชีวิต วัฒนธรรม

พงศธร รุจิวิวัฒน์กุล (2549, น. 337) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์เพลงวงบอยไทย” พบว่า ดนตรีเพลงของวงบอยไทยนั้นเป็นเพลงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของดนตรีไทยในอดีตมาผสมผสานกันกับอิทธิพลของดนตรีสากลในปัจจุบันโดยการใช้เครื่องดนตรีไทยผสมกับเครื่องดนตรีสากล เพื่อเป็นแรงผลักดันในการสร้างสรรค์ผลงานเพลง

ภูมินทร์ ภูมิตร์ (2549, น. 329) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์เพลงปลุกใจของ ท่านผู้หญิงพวงร้อย (สนิทวงศ์) อภัยวงศ์” พบว่า ด้านทำนองมีการใช้ช่วงเสียงที่ต่ำที่สุดของผู้หญิง (Alto) ส่วนด้านจังหวะเพลงนั้น จะมีการใช้จังหวะที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นจังหวะมาร์ช จังหวะแทงโก้ จังหวะวอลซ์ จังหวะปานกลาง จังหวะช้าปานกลาง และจะมีการใช้จังหวะหลัก 4 ห้องเพลงมากที่สุด และในส่วนของรูปแบบ (Form) จะมีลักษณะส่วนใหญ่เป็นเพลงท่อนเดียว แต่จะมีบางเพลงที่เป็นลักษณะเพลงสองท่อน

รัฐภูมิ ช่างเจรจา (2546, น. 248) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์เพลงของไพบุลย์ บุตรขัน” พบว่า ไพบุลย์ บุตรขัน ได้ประพันธ์เพลงตามหลักวิชาการ เช่น มีการขยายจากวลีเพลงเป็นประโยคเพลงและจากประโยคเพลงเป็นท่อนเพลงตามลำดับ ในส่วนของคำประพันธ์คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้คำประพันธ์ที่ง่ายต่อการสื่อความหมาย มีความไพเราะเชิงภาษา ทำให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพ อีกทั้งยังการเลือกใช้คำร้องที่สอดคล้องกับทำนองเพลงอีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลงนั้น พบว่า บทเพลงที่ได้นำมาวิเคราะห์นั้น เป็นบทเพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ประพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเลือกลักษณะคำประพันธ์ที่เหมาะสมกับทำนองและถ่ายทอดความเข้าใจของผู้ฟัง ส่วนการเลือกใช้อัตราจังหวะนั้นขึ้นอยู่กับความนิยมของยุคสมัยนั้น ๆ และในด้านเนื้อหาของบทเพลงนั้น เป็นการสะท้อนถึงสภาพสังคม จิตใจของมนุษย์ เพื่อสร้างความจริงใจให้กับผู้ฟัง

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวงดนตรี

จุฑามาส หิรัญกุล (2554, น. 148) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาแถววงชาวบ้านในจังหวัดสุพรรณบุรี” ได้ทำการศึกษาในแง่มุมของประวัติ สภาพทั่วไป บทบาทของวงแถววง บทบาทของเพลง พบว่า การทอดเพลงนั้นจะเป็นแบบมุขปาฐะ มีการแบ่งประเภทงานเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1.งานมงคล โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีงานมงคล คือ งานบวช 2.งานอวมงคล นอกจากนี้แล้วยังมีการรับงานประเพณีต่าง ๆ จึงส่งผลให้วงแถววงชาวบ้านจังหวัดสุพรรณบุรีมีความเข้มแข็ง

ปิยะพงษ์ ยานะวาส (2554, น. 74) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวงตอยอฮอรัน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” พบว่า วงตอยอฮอรันเป็นวงดนตรีพื้นบ้านที่ยังคงใช้บทเพลงดั้งเดิม มีความเรียบง่ายด้านถ้อยคำ การร้อง และการเล่น เน้นความสนุกสนานเป็นหลัก

อารีรัตน์ เรืองกำเนิด (2543, น. 119) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวงโหม่งครึม : ดนตรีสำหรับงานศพในจังหวัดชุมพร” พบว่า วงโหม่งครึม เป็นวงสำหรับงานศพในจังหวัดชุมพร เรียกอีกชื่อว่า วงปีโตนย้าหยวก ที่ปรากฏแน่ชัดว่าเกิดขึ้นสมัยใด และให้ความสำคัญกับการย้าหยวก เป็นการบูชาครู ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์หนึ่งที่ยังคงรักษามาจนถึงปัจจุบัน และในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังพบอีกว่า ได้มีปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นผลกระทบต่องานดนตรี ได้แก่ การขาดผู้สืบทอด

เฉลิมพล อะหาไส (2557, น. 187) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวงพิณพาทย์เมืองจำปาศักดิ์ สปป.ลาว : กรณีศึกษาบ้านพระพิน” พบว่า สภาพในปัจจุบัน มีการรับงานเป็นวงพิณพาทย์ที่มีเครื่องดีเป็นหลัก บทบาทของวงพิณพาทย์บ้านพระพิน เป็นวงดนตรีที่มีความสำคัญต่อเมืองจำปาศักดิ์ ทั้งในแง่ของการเมือง และประวัติศาสตร์ เนื่องจากกว่า วงพิณพาทย์บ้านพระพินเป็นวงดนตรีที่อยู่คู่กับเมืองจำปาศักดิ์มาช้านาน โดยมีการสืบทอดแบบรุ่นสู่รุ่น

กฤติมณี พลประถม (2558, น. 146) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวงดนตรีหล่อแก้ว สยามคมฮั่วเคี้ยวเฮียบหอย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร” พบว่า ชาวจีนโพ้นทะเลได้นำวัฒนธรรมดนตรีมีเผยแพร่ในเมืองตะพานหิน แต่เดิมใช้บรรเลงเพื่อผ่อนคลาย ต่อมาได้ร่วมบรรเลงอัญเชิญเทพยดาฟ้าดินและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในงานเทศกาลไหว้เจ้าประจำปี ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความเจริญทางวัตถุ ส่งผลให้จำนวนของผู้ที่สนใจฝึกหัดหล่อแก้วน้อยลง ขาดความเอาใจใส่ของเยาวชนในการสืบทอดและร่วมบรรเลง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาวงดนตรีนั้น พบว่า วงดนตรีนั้นมีหน้าที่เพื่อรับใช้สังคมตามท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและค่านิยมของแต่ละท้องถิ่น แต่ก็ได้พบปัญหาในเรื่องของการสืบทอดวงดนตรี ที่เป็นผลกระทบมาจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้เยาวชนไม่มีความสนใจในการสืบทอดวงดนตรี

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ของจิตร ภูมิศักดิ์

แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนนี้ เป็นแนวคิดที่จิตร ภูมิศักดิ์ได้ทำการเผยแพร่โดยใช้นามปากกาว่า ทิปกร และถือได้ว่าแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน เป็นแนวคิดต้นแบบที่มา และมีอิทธิพลต่อการสร้างผลงานเพลงเพื่อชีวิตในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

ทิปกร (2541, น. 42) หรือ จิตร ภูมิศักดิ์ ได้กล่าวเกี่ยวกับศิลปะไว้ว่า ศิลปะมิได้สูงส่งมีคุณค่า เพราะความศักดิ์สิทธิ์ หรือ เป็นสิ่งที่ลึกลับอันเกิดจากจิตวิญญาณที่ซับซ้อน แต่ศิลปะจะสูงส่งและมีคุณค่าก็ต่อเมื่อมันรับใช้ชีวิตของประชาชนผู้ทุกข์ยาก และเป็นสมบัติของประชาชน

นอกจากนี้แล้วจิตร ภูมิศักดิ์ ได้แบ่งคติทางศิลปะออกเป็น 2 กลุ่ม กว้างๆไว้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ศิลปะเพื่อศิลปะ และศิลปะบริสุทธิ์

กลุ่มที่ 2 ศิลปะเพื่อชีวิต และศิลปะเพื่อประชาชน

จิตร ภูมิศักดิ์ได้มีการกล่าวถึงคติทางศิลปะกลุ่มที่ 1 ว่าเป็นคติที่โบราณล้าหลัง เป็นแนวคิดศิลปะของลัทธิศักดินา ลัทธิกอดของเก่าทางศาสนา ลัทธิมือใครยาวสาวได้สาวเอาของชั้นกลาง และลัทธิตัวใครตัวมันของจักรวรรดินิยม จิตร ได้มีการวิจารณ์ศิลปะกลุ่มนี้ว่า ไม่ได้สร้างสรรค์ผลงานขึ้นเพื่อประชาชนโดยแท้จริง เพียงแต่สร้างผลงานขึ้นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ศิลปินเอง ผลงานของศิลปะกลุ่มนี้มีเนื้อหาไปในทางที่ลามก ผันหวนอยู่กับความหลอกลวง ชักจูงให้ประชาชนลืมสภาพความเป็นจริงในสังคม ไม่มีพลังในการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์พัฒนาไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม

ในขณะที่ จิตร ภูมิศักดิ์ ได้กล่าวถึงคติทางศิลปะกลุ่มที่ 2 ไว้ว่า เป็นคติที่เหมาะสมกับเงื่อนไขเวลา โดยศิลปะเพื่อชีวิต คือ ศิลปะที่ไม่ได้มีการผลิตออกมาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวศิลปินเอง แต่สร้างสรรค์ออกมาเพื่อคนทุกคนชั้น และศิลปะเพื่อชีวิตนี้จะต้องทำหน้าที่ใน

การรับใช้ชีวิตของประชาชนส่วนมากที่ทำงาน (ชนชั้นแรงงาน) จึงเรียกว่า ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน (ทีปกร, 2541, น. 103-164)

นอกจากในหนังสือศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ของจิตร ภูมิศักดิ์แล้ว ก็ยังมีผู้ที่เขียนถึงแนวคิดนี้ของจิตร ภูมิศักดิ์ ดังที่ อติภพ ภัทรเดชไพศาล (2556, น. 107) ได้กล่าวว่า หนังสือศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนของจิตร ภูมิศักดิ์ ได้วิจารณ์เพลงไทยในยุคนี้ว่า เนื้อหาเพลงมีแต่เรื่องของการสังวาส ยั่วเย้าทางกามารมณ์ โดยเน้นเรื่องความรักในเชิงชู้สาว เป็นการแสวงหาผลกำไรของพวกทุนนิยม ดังนั้น เพลงเพื่อชีวิต จากแนวคิดของจิตร ภูมิศักดิ์ จึงต้องไม่มีเนื้อหาไปทางชู้สาว มุ่งเขียนเพลงสะท้อนสภาพของสังคมและปลดปล่อยมวลชนจากความทุกข์ยากด้วยอุดมการณ์แบบสังคมนิยม คนตรีก็มีลักษณะการบรรเลงที่เรียบง่าย

ในงานเขียนของจิตร ภูมิศักดิ์ เรื่อง ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน นี้เป็นแนวคิดที่ค่อนข้างไปในทางสังคมนิยม ซึ่งมีอิทธิพลและถูกนำมาปรับใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเพลง และวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเรียกร้องทางการเมือง ของนิสิตนักศึกษา ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

3.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

บทบาท ตามความหมายของในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การทำทำตามบท, การร่ำตามบท, โดยปริยายหมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู

ส่วน จ้านง์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2548, น. 37-38) ได้กล่าวถึง บทบาท ไว้ว่า บทบาท จะมาพร้อมกับสถานภาพ ดังนั้นการที่บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพของตนเองนั้น เรียกว่า การแสดงบทบาท และผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมแสดงบทบาทแบบเดียวกัน ตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ เช่น เด็กทุกคนมีสถานภาพ คือ นักเรียน ย่อมแสดงบทบาท ที่เหมือนกัน คือ ต้องไปโรงเรียน เรียนหนังสือ สอบ อ่านหนังสือ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ยังได้มีการแบ่งลักษณะของบทบาท ซึ่งมีความสอดคล้องกับอัมพร สุคันธวิช ; และ พวงเพชร สุรัตน์วิกุล (2560, น. 60-61) ไว้ดังนี้

ลักษณะของบทบาท

1. บทบาทในอุดมคติ (ideal role) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม ที่บุคคลควรกระทำ แต่ก็อาจจะไม่มีใครทำตามก็ได้

2. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ จะคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ซึ่งขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม หรือบุคลิกภาพ และประสบการณ์ส่วนบุคคล

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (actual/enacted role) คือ การกระทำที่บุคคลได้ปฏิบัติจริง ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้า อาจเป็นสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ หรือสภาพแวดล้อมตามสังคม ที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์ขณะนั้น เช่น การถูกกดดันจากสภาพแวดล้อม สิ่งที่แสดงออกก็อาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้ ดังนั้น บางคนที่มีสถานภาพเหมือนกัน แต่แสดงบทบาทต่างกันนั้น จะถูกบทบาทที่แสดงออกจริงนี้เป็นตัวกำหนดความแตกต่าง แต่ก็ขึ้นอยู่กับขอบเขตที่สังคมยอมรับได้ เช่น เด็กทุกคนเป็นนักเรียน มีบทบาทคือ ไปโรงเรียน เรียนหนังสือ สอบ แต่นักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้อง ก็ต้องแสดงออกถึงบทบาทที่เป็นผู้นำมากกว่านักเรียนคนอื่น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท พบว่า บทบาท นั้นมีความหมายว่า การทำตามบท หรือ การทำตามหน้าที่ที่ได้ถูกกำหนดไว้ และบทบาทนั้นจะขึ้นอยู่กับสถานภาพของแต่ละบุคคล ตามบรรทัดฐานที่ได้ถูกกำหนดไว้ และบทบาทได้ถูกแบ่งไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1.บทบาทในอุดมคติ (ideal role) 2.บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (perceived role) และ 3.บทบาทที่แสดงออกจริง (actual/enacted role)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องบทบาทดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากสมาชิกวงดนตรีไทยต้นกล้า และได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1.1.1 ความเป็นมาของเพลงเพื่อชีวิต และบทบาทในช่วงพ.ศ.2516 ถึง พ.ศ.2519
- 1.1.2 การวิเคราะห์เพลงไทย
- 1.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาเพลงเพื่อชีวิต
- 1.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลง
- 1.1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาวงดนตรี
- 1.1.6 แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ของจิตร ภูมิศักดิ์
- 1.1.7 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูล

- 1.2.1 รวบรวมศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิต
- 1.2.2 รวบรวมและบันทึกโน้ตบทเพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีไทยต้นกล้า

การรวบรวมบทเพลงของวงต้นกล้า จะทำการรวบรวมบทเพลงจากซีดี “ดนตรีไทยเพื่อชีวิต ต้นกล้า” เป็นซีดีที่จัดทำขึ้นเนื่องจากรำลึกครบรอบ 30 ปี เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และเอกสารที่ได้รวบรวมเนื้อร้องบางส่วน

1.2.3 สัมภาษณ์สมาชิกวงดนตรีไทยต้นกล้า

การสัมภาษณ์สมาชิกในวงต้นกล้า เป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ สมาชิกดังนี้

- 1.2.3.1 อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
- 1.2.3.2 อาจารย์รังสิต จงมานสิทธิ์
- 1.2.3.3 อาจารย์อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์
- 1.2.3.4 อาจารย์พงษ์ศักดิ์ เกตุจรูญ

1.2.3.5 อาจารย์นิพนธ์ ยอแสงรัตน์

ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์สมาชิกในวงต้นกล้า สามารถแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

- ประวัติของเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้า
- สมาชิกของวงดนตรีไทยต้นกล้า
- ผลงาน
- บทบาทของวงดนตรีไทยต้นกล้าที่มีต่อการเรียกร้องทางการเมือง
- แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้า

2. ขั้นศึกษาข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาจัดลำดับหมวดหมู่ พร้อมกับเรียงขั้นตอนให้เป็นระเบียบอย่างต่อเนื่อง โดยเรียงลำดับดังนี้

2.1 ข้อมูลด้านเนื้อหา ความรู้ เกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิต ตลอดจนแนวคิด

2.1.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยด้านเพลงเพื่อชีวิต การวิเคราะห์เพลง มาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่

2.2 ข้อมูลด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบดนตรีเพลงเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า

2.2.1 ทำการบันทึกโน้ตเพลงเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า โดยบันทึกทำนองเครื่องดนตรีเป็นทางกลาง และทำนองร้อง

2.2.2 ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกวงดนตรีไทยต้นกล้า ในด้านประวัติของเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้า

2.2.3 วิเคราะห์องค์ประกอบบทเพลงดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า ดังนี้

2.2.3.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงเพื่อชีวิต

2.2.3.1.1 แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้อง

2.2.3.1.2 วิธีการเลือกทำนองเพลง

2.2.3.1.3 วิธีในการเรียบเรียงบทเพลง

2.2.3.2 แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลง

2.2.3.3 โครงสร้าง และทำนองเพลง

2.2.3.4 ลักษณะการบรรเลง

3. อุปกรณ์

- 3.1 เครื่องบันทึกเสียง
- 3.2 กล้องถ่ายภาพนิ่ง

4. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการศึกษาตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

- 4.1 ศึกษาวงดนตรีไทยต้นกล้าและแนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้า

- 4.1.1 ประวัติของวงดนตรีไทยต้นกล้า
- 4.1.2 สมาชิกของวง
- 4.1.3 ผลงานและประวัติเพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีไทยต้นกล้า
- 4.1.4 บทบาทของวงดนตรีที่มีต่อการเรียกร้องทางการเมือง
- 4.2 วิเคราะห์องค์ประกอบบทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้า
 - 4.2.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงเพื่อชีวิต
 - 4.2.1.1 แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้อง
 - 4.2.1.2 วิธีการเลือกทำนองเพลง
 - 4.2.1.3 วิธีในการเรียบเรียงบทเพลง
 - 4.2.2 แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลง
 - 4.2.3 โครงสร้าง และทำนองเพลง
 - 4.2.4 ลักษณะการบรรเลง

5. ขั้นสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำเสนองานวิจัยดังนี้

- บทที่ 1 ภูมิหลัง
- บทที่ 2 เอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย
- บทที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาบพาทดนตรียไทยในยุค 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 กรณียคศึกษาดนตรียไทยเพือชีวิต วงดนกล้า ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลไว้ 2 หัวข้อดังนี้

1. คึกษาบพาทดนตรียไทยเพือชีวิต วงดนกล้า
2. วิเคราะห์บทเพลงดนตรียไทยเพือชีวิตของวงดนกล้า

1. คึกษาบพาทดนตรียไทยเพือชีวิต วงดนกล้า

1.1 วงดนตรียไทยดนกล้า

1.1.1 ประวัติของวงดนตรียไทยดนกล้า

วงดนตรียไทยดนกล้า ก่อตั้งขึ้นด้วยใจรักในเสียงของดนตรียไทยของนักศึกษาจาก 2 สถาบัน ได้แก่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ในช่วงปีพ.ศ.2513 เริ่มแรกได้ใช้ชื่อว่า วงเจ้าพระยา เนื่องจากทั้ง 2 มหาวิทยาลัยได้มีที่ตั้งอยู่บริเวณติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา วงเจ้าพระยา มีสมาชิกแรกตั้ง ได้แก่ อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ อาจารย์ไพศาล อินทรวงศ์ จากนั้นเริ่มมีสมาชิกรุ่นน้องเข้ามาสมทบภายหลัง

พงษ์ศักดิ์ เกตุเจริญ กล่าวว่ หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งสามารถเรียกได้ว่เป็นยุคที่ประชาธิปไตยเริ่มเบ่งบาน วงเจ้าพระยาได้รับเชิญไปบรรเลงดนตรียในสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงหนังเฉลิมเชตร์ (บรรเลงเปิดหนังเรื่องหุ่นไร้กา) สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม โดยนำเสนอเนื้อหาเพลงสดุติวีรชน 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กล่าวว่ เนื้อหาของเพลงที่ใช้ในการบรรเลงของวงเจ้าพระยา นั้นเกิดขึ้นจากความคิดที่ว่ เปื่อเนื้อหาเดิม ๆ ของเนื้อร้องในดนตรียไทย ที่จะมีที่มาจากวรรณคดี เช่น ขุนช้างขุนแผน อิเหนา ราชาริราช เป็นต้น อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และอาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ จึงได้ริเริ่มประพันธ์เนื้อเพลงขึ้นใหม่สำหรับวงโดยเฉพาะ ซึ่งในช่วงแรกนั้นเนื้อหาของเพลงเป็นไปในทางเสียดสีสังคม วงเจ้าพระยามีเพลงหลักๆ เช่น เพลงเจ้าพระยาฮาเฮ เพลงเจ้าการะเกด เพลงเจ้าขุนทอง เป็นต้น

ภายหลังเนื้อหาเพลงของวงเจ้าพระยา เริ่มมีการเสียดสีสังคม และการเมืองมากขึ้น จึงเป็นจุดเปลี่ยนแปลงของวง ซึ่งสมาชิกวงบางส่วนมีความเห็นว่ดนตรียไทยไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ส่วนสมาชิกอีกบางส่วนมีความคิดว่ดนตรียไทยต้องมีบทบาทรับใช้สังคม อีกทั้งสมาชิกบางส่วนของวงเจ้าพระยาได้มีภาระหน้าที่ส่วนตัวเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงส่งผลให้วงเจ้าพระยา

เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น วงต้นกล้า แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งแนวคิดเดิมที่ได้รับมาจากวงเจ้าพระยา คือ บรรเลงดนตรีไทยเดิม โดยใช้เครื่องดนตรีไทย แต่การใช้เนื้อร้องนั้นเป็นการประพันธ์ขึ้นใหม่ ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ณ ขณะนั้น และเนื้อร้องที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อสะท้อนสภาพสังคมการเมือง เป็นหลัก

วงต้นกล้า เป็นวงดนตรีไทยที่บรรเลงเพลงไทยเดิม แต่ใช้เนื้อเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ มีเนื้อหาเป็นไปในทางเสียดสีสังคมและการเมือง กล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ความเหลื่อมล้ำกันของสังคม และปัญหาการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกัน

อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ ได้เล่าถึงที่มาของชื่อวงต้นกล้าไว้ว่า เริ่มมาจากการประชุมกันของสมาชิกในวง เพื่อหาชื่อใหม่แทนที่ชื่อวงเจ้าพระยา และสุดท้ายมาลงตัวที่ชื่อ วงต้นกล้า ตามที่ทันพงศ์ รัชานันท์ นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เสนอ โดยต้องการสื่อถึงว่า วงต้นกล้าเป็นวงที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดต่อจากวงเจ้าพระยา ซึ่งแม้เจ้าพระยาเป็นแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงต้นกล้าก่อนที่จะเจริญงอกงามเป็นต้นข้าว และต้นกล้า เปรียบเสมือนกับกลุ่มนักศึกษาที่เป็นสมาชิกของวง ชื่อวงต้นกล้านั้นถ้าได้นำไปเปรียบเทียบกับชื่อของวงดนตรีเพื่อชีวิตในยุคเดียวกัน นั้น เช่น วงกรรมาชน ครูชน เป็นต้น วงต้นกล้าจะไม่มี ความหมายที่สื่อไปในทางการเมือง หรือ ทางชนชั้น แต่อย่างใด

วงต้นกล้าได้เริ่มบทบาทของวงจากเหตุการณ์ โดยรังสิต จงมานสิทธิโอ เล่าว่าการชุมนุมของชาวบ้านหนองวัวแดง ที่บริเวณท้องสนามหลวง ในช่วงประมาณเดือนกันยายน พ.ศ.2517 ขณะนั้นมีฝนตกหนัก ชาวบ้านจึงได้เข้ามาหลบฝนในโรงยิมเนเซียมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งบริเวณชั้น 3 ของโรงยิมเนเซียมนั้นเป็นที่ตั้งของชุมนุมดนตรีไทย ธรรมศาสตร์ ณ เวลานั้น และได้มีกลุ่มนักศึกษาประกอบไปด้วย นายรังสิต จงมานสิทธิโอ นายพงษ์ศักดิ์ เกตุจรูญ นายอานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ ซึ่งในขณะนั้นยังไม่ได้ใช้ชื่อ วงต้นกล้า เป็นเพียงสมาชิกชุมนุมดนตรีไทยธรรมศาสตร์ อีกทั้งยังไม่มีเพลงของวง แต่เนื่องจากนักดนตรีของวงต้นกล้าได้เป็นสมาชิกรุ่นเล็กของวงเจ้าพระยาจึงได้นำเพลงของวงเจ้าพระยามาบรรเลงเพื่อเป็นการแก้สถานการณ์เฉพาะหน้า ได้นำเครื่องดนตรีไทยเท่าที่จะพอหาได้ และตามที่ตนเองถนัด มาบรรเลงเพลงของวงเจ้าพระยา ตลอดไปจนถึงเพลงร่ำวงในสมัยของจอมพลป. พิบูลสงคราม เหตุที่เลือกใช้เพลงของวงเจ้าพระยา และเพลงร่ำวงในสมัยของจอมพลป. พิบูลสงคราม เนื่องจากว่าสมาชิกในวงสามารถบรรเลงเพลงเหล่านี้ได้ อีกทั้งยังเป็นเพลงที่ติดหู เนื้อหาเข้าใจได้ง่าย สามารถเข้าถึงใจของผู้เข้าร่วมชุมนุมได้ง่ายกว่าเพลงไทยเดิมแบบในชนบดั้งเดิม เพื่อเป็นขับกล่อมและปลอบขวัญกำลังใจของผู้ร่วมชุมนุมที่กำลังตกอยู่ในความลี้ภัย ให้เกิดความสนุกสนาน คลาย

จากความสิ้นหวัง หลังจากเกิดเหตุการณ์การชุมนุมของชาวบ้านหนองวัวแดงนั้น ก็ทำให้วงดนตรีวงต้นกล้าเริ่มมีบทบาทชัดเจนขึ้นในเวทีของการชุมนุม

วงดนตรีไทยต้นกล้า ได้เปิดการแสดงอย่างเป็นทางการครั้งแรกในงาน “มหกรรมดนตรีเพื่อชีวิต” เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2518 ณ สวนลุมพินี หลังจากนั้นวงต้นกล้า ก็ได้บรรเลงในงานชุมนุมไม่ว่าจะเป็นตามสถาบันทางการศึกษา โรงงาน และหมู่บ้านตามต่างจังหวัด โดยส่วนใหญ่วงต้นกล้า จะทำหน้าที่เป็นวงดนตรีที่บรรเลงในขณะที่มีการชุมนุม ร่วมกับวงดนตรีเพื่อชีวิตที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น เช่น วงคาราวาน วงกรรมาชน วงครูชน เป็นต้น

นิรันดร์ ยอแสงรัตน์ กล่าวว่า ภายหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 สมาชิกวงต้นกล้าได้มีการประชุมกันถึงบทบาทของวงว่าจะเดินไปในทิศทางใด เนื่องจากว่าสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงนั้นมีความรุนแรง สมาชิกในวงจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เดินทางเข้าป่า เพื่อหนีการตามตัวของตำรวจสันติบาล ได้แก่ อาจารย์รังสิต จงฉานสิทธิ และอาจารย์อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ และส่วนที่ 2 ยังคงอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯตามเดิม และบทบาททางการเมืองของวงต้นกล้าก็ได้ถูกยุติลงหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ภายหลังจากเหตุการณ์การเมืองสงบลงแล้วสมาชิกวงต้นกล้าได้กลับมารวมตัวกัน และได้ตั้งวงใหม่ชื่อ วงกระแจะ

1.1.2 สมาชิกของวงต้นกล้า

วงต้นกล้า เป็นวงดนตรีไทยที่มีก่อตั้งขึ้นโดยสมาชิกที่เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กับมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นหลัก และยังมีสมาชิกจากต่างสถาบันต่างอาชีพ แต่มีอุดมการณ์เดียวกันมาร่วมบรรเลงเป็นครั้งคราวตามโอกาสที่เหมาะสม โดยสมาชิกของวงต้นกล้านั้นผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1.2.1 สมาชิกประจำวง

สมาชิกประจำวง เป็นสมาชิกที่อยู่ตั้งแต่ก่อตั้งวง จนถึงเหตุการณ์ วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ได้แก่

- อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ตำแหน่ง ประพันธ์เนื้อร้อง, ขลุ่ย
- อาจารย์รังสิต จงฉานสิทธิ ตำแหน่ง นักร้อง, ซอ
- อาจารย์พงษ์ศักดิ์ เกตุจุญญ ตำแหน่ง ระนาดเอก
- อาจารย์สันธิวิทย์ อุณหสุวรรณ์ ตำแหน่ง ประพันธ์เนื้อร้อง, ขิม

- อาจารย์อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ ตำแหน่ง ประธานงานวง,ขลุ่ย,
เครื่องประกอบจังหวะ

- อาจารย์นิธินันท์ ยอแสงรัตน์ ตำแหน่ง โขนก,นักร้อง

- ดร.ชาญ ธาระवास ตำแหน่ง ซอด้วง

1.1.2.2 สมาชิกไม่ประจำวง

สมาชิกไม่ประจำวง เป็นสมาชิกที่มาร่วมบรรเลงกับวงต้นกล้าเป็นครั้งคราว มีจำนวนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่บรรเลง และภาระหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งในวงต้นกล้านั้นมีสมาชิกที่มาจากต่างสถาบัน ต่างอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนมัธยม เกษตรกร พนักงานโรงงาน ที่มีความสามารถทางด้านดนตรีไทย และมีอุดมการณ์เหมือนกัน

สมาชิกจากสถาบันการศึกษา

1.1.2.2.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1.2.2.2 มหาวิทยาลัยมหิดล

- รจพร ถาวรเศรษฐ์

1.1.2.2.3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.1.2.2.4 โรงเรียนวัดบวร

- ดร.สุชาติ ศรียารัตนย์ ตำแหน่ง นักร้อง

- ภาณุ อินทวงศ์ ตำแหน่ง เครื่องประกอบจังหวะ

สมาชิกอื่น ๆ

1.1.2.2.5 ผู้ใช้แรงงาน

- สมบูรณ์ ชลชนะ ตำแหน่ง ระนาดเอก

1.1.2.2.6 ชาวบ้านที่มีความสามารถด้านดนตรีไทย

1.1.3 ผลงานและประวัติเพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีไทยต้นกล้า

บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้านั้น ได้รับอิทธิพลจากวงเจ้าพระยา ซึ่งเพลงของวงเจ้าพระยาที่ใช้บรรเลงเป็นประจำ ได้แก่ เพลงเจ้าพระยาฮาเฮ (ทำนองคางคกปากสระ) เพลงขอข้าวสาร (ทำนองเพลงลาวดวงเดือน) เพลงกล่อมวีรชน (ทำนองเพลงดัลลาวเจริญศรี) และเพลงตาลู่งทำช้าง (ทำนองเพลงกราวตะลุง)

วงดนตรีไทยต้นกล้า เป็นวงดนตรีที่มีอายุประมาณ 1 ปี ซึ่งบทเพลงส่วนมากจะถูกใช้เพื่อออกแสดงตามสถาบันการศึกษา หมู่บ้านตามต่างจังหวัด และงานชุมนุมต่าง ๆ ร่วมกับวงดนตรีเพื่อชีวิตอื่น เช่น วงคาราวาน วงกรรมาชน วงครุชน เป็นต้น

ภายหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 บทบาทบรรเลงดนตรีเพื่อชีวิตของวงกล้าได้ยุติลง แต่บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้าได้ถูกบันทึกเสียงในรูปแบบของเทปคาสเซ็ทเมื่อปีพ.ศ.2519 แต่ผลงานต้นฉบับได้สูญหาย ต่อมา พ.ศ.2546 ได้บันทึกเสียงรูปแบบซีดี เนื่องในโอกาสครบรอบ 30 ปี การเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 โดยได้ใช้ชื่อว่า ดนตรีไทยเพื่อชีวิต “ต้นกล้า” มีบทเพลงทั้งหมด 14 เพลง ได้แก่

1. เพลง หนุ่มสาวเสรี

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : สุจิตต์ วงษ์เทศ

ประวัติ : เพลง หนุ่มสาวเสรี ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 โดยเนื้อหาของเพลงกล่าวถึงเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เดิมเพลงหนุ่มสาวเสรี ใช้ชื่อว่า เพลงดับวีรชน เนื่องจากเดิมได้ประพันธ์เนื้อร้องไว้ครบทั้งฉบับ โดยใช้ทำนองเพลงดับลาวเจริญศรี (ดับพระลอ) แต่ภายหลังเพลงที่ได้รับความนิยมที่สุด คือ เพลงหนุ่มสาวเสรี จึงเหลือเพียงแค่เพลงหนุ่มสาวเสรี

2. เพลง เจ้าการะเกด

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์

ประวัติ : เพลง เจ้าการะเกด ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 เพื่อเป็นเพลงที่ใช้ต่อต้านการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา ที่เข้ามาแทรกแซงในประเทศไทย และเข้ามาใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพเพื่อไปทิ้งระเบิดในประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา

3. เพลง ชัดอเมริกกัน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : ประพันธ์ร่วม

ประวัติ : เพลง ชัดอเมริกกัน ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 เดิมชื่อเพลง แร่ไทยแร่ใคร เป็นเพลงที่มี เนื้อหาในการต่อต้านบริษัท บิลลิตัน และบริษัท เทมโก้ ซึ่งเป็นบริษัทสัญชาติอเมริกัน ที่ได้รับสัมปทานในการทำเหมืองแร่ทางภาคใต้ของประเทศไทย

4. เพลง กระทุ้มแบน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง กระทุ้มแบน ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อไว้อาลัย และสะท้อนถึงปัญหาความรุนแรงของนายจ้างและสภาพปัญหาทางสังคม ซึ่งประพันธ์ขึ้นในงานฌาปนกิจศพของนางสาวสำราญ คำกลั่น เป็นพนักงานโรงงานกระเบื้องเคลือบวัฒนาวินิลไทล์ กระทุ้มแบน ซึ่งได้ทำการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ใช้แรงงาน เรียกว่า “สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” หรือ “สามแปด” คือ คนงานตั้งทำงาน 8 ชั่วโมง พักผ่อน 8 ชั่วโมง หาคความรู้เพิ่มเติม 8 ชั่วโมง แต่สุดท้ายเจ้าของโรงงานได้ว่าจ้างอัมพาลมายิงนางสาวสำราญ คำกลั่น

5. เพลง คนทำทาง

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลงคนทำทาง เป็นเพลงที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้ประพันธ์เพลงคนทำทาง ขึ้นเพื่อส่งประกวดเพลงประจำของกรมทางหลวงในพ.ศ.2513 แต่ได้อันดับที่ 2 ภายหลังวงดนตรีได้เห็นว่า เนื้อหาของเพลงเป็นการสะท้อนสภาพของคนทำทาง กรรมกร จึงได้นำมาบรรเลงในงานต่าง ๆ และได้บันทึกเสียง

6. เพลง ใบไม้ป่า

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง ใบไม้ป่า ประพันธ์เมื่อปีพ.ศ.2518 เพื่อรำลึกถึงการจากไปของจิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม ให้แก่คนในยุคหลัง

7. เพลง ใครคือครู

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง ใครคือครู ประพันธ์เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2519 เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของครูในฐานะที่เป็นผู้นำทางความคิดที่ถูกต้องแก่เยาวชน

8. เพลง กฎหมายมวลง

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง กฎหมายมวลง ประพันธ์เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2518 ซึ่งเป็นวันรพี เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความยุติธรรมของกฎหมายในสมัยนั้น

9. เพลง คนเหมือนกัน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง คนเหมือนกัน ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2519 เพื่อปลุกเร้าและยืนยันความเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนของทุกคนชั้น

10. เพลง เต่าคลองหลอด

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง เต่าคลองหลอด ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 แสดงครั้งแรกที่ห้องสนามหลวง เพื่อต่อต้านคำสั่งห้ามขับร้องและเผยแพร่เพลงเพื่อชีวิต 2 เพลง คือ “เพลงคนกับควาย” และ “เพลงข้าวคอกยฝน” ของวงดนตรีคาราวาน เนื้อหาเพลงจะว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย คือ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เปรียบเป็น เต่า ที่อาศัยอยู่บริเวณคลองหลอด

11. เพลง สาวเอยจะบอกให้

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง สาวเอยจะบอกให้ ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2519 เพื่อให้ผู้หญิงได้เห็นคุณค่าในตนเอง ความเสมอภาคกันสังคม

12. เพลง เต็มร่ำกำเคียว

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : พงษ์ศักดิ์ เกตุจรรยา

ประวัติ : เพลง เต็มร่ำกำเคียว ประพันธ์ขึ้นเมื่อพ.ศ.2519 เนื่องจากในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม ได้มีการประท้วงของชาวนามากขึ้น และได้มีการลอบสังหารชาวนาหลายศพ จึงได้มีการประพันธ์เนื้อเพลงขึ้น เพื่อสะท้อนถึงปัญหาของชาวนา และนายทุน

13. เพลง แด่กรรมกร

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : นายชม ชื่นเขียวขาว (นามปากกา)

ประวัติ : เพลง แด่กรรมกร ประพันธ์ขึ้นเมื่อพ.ศ.2519 ประพันธ์ขึ้นด้วยเหตุผลเดียวกันกับเพลงเด่นรำกำเคียว เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของกรรมกร

14. เพลง เจ้าขุนทอง

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : สุจิตต์ วงษ์เทศ

ประวัติ : เพลง เจ้าขุนทอง ได้นำเนื้อร้องมาจากบทกวีของสุจิตต์ วงษ์เทศ ที่เขียนลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ.2516 เพื่อเป็นการสดุดีการต่อสู้ของนิสิตนักศึกษา ในช่วงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

1.2 บทบาทของวงดนตรีไทยต้นกล้าที่มีต่อการเรียกร้องทางการเมือง

วงต้นกล้าได้มีผลงานสร้างสรรค์มากมาย แต่ผู้วิจัยได้ยกมา 14 เพลง เนื่องจากเป็นเพลงที่ได้รับการบันทึกเสียงเป็นในรูปแบบของซีดี ซึ่งเป็นไปตามยุคสมัยในการบันทึกเสียง

ในการนำเสนอบทเพลงดนตรีไทยในรูปแบบใหม่ของวงต้นกล้านั้น จะเป็นการเน้นไปที่เนื้อหาหรือความหมายของเนื้อร้องโดยใช้ทำนองเพลงไทยเดิมในการนำเสนอ ซึ่งเป็นที่คุ้นชินและสามารถกล่าวได้ว่า เป็นการนำบทเพลงทั้งเนื้อร้องและทำนองมารับใช้มนุษย์ได้อย่างเต็มที่

สำหรับการกำหนดบทบาทของวงต้นกล้านั้น จะใช้ลักษณะของบทบาทตามหลักสังคมวิทยา มาเป็นเครื่องมือในการกำหนดบทบาทของบทเพลงวงต้นกล้า ดังนี้

1. บทบาทในอุดมคติ

ผลงานเพลงของวงต้นกล้านั้นมีได้มีบทเพลงที่แสดงบทบาทที่ถูกคาดหวังโดยบุคคลในสังคม โดยเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในบทเพลงของวงต้นกล้า ไม่ว่าจะเป็นความต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม การสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นอุดมคติที่อยากให้เกิดขึ้นจริงในสังคม

2. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้

บทเพลงของวงต้นกล้านั้น ได้มีบทบาทที่ผู้ฟัง หรือ บุคคลในสังคมสามารถรับรู้ได้ คือ เพลงนั้นย่อมมีหน้าที่ในการบรรเลง เพื่อความสนุกสนาน ความผ่อนคลาย เป็นเครื่องมือสื่อสารอารมณ์จากผู้บรรเลงถึงผู้ฟัง ส่งผ่านความคิดต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในบทเพลงของวงต้นกล้าทุกเพลง

3. บทบาทที่แสดงออกจริง

บทบาทที่แสดงออกจริงนั้น เป็นการแสดงออกที่เกิดจากความกดดันของสภาวะแวดล้อมทางสังคม จึงผลักดันให้บทเพลงของวงต้นกล้านั้นได้แสดงออกถึงการสะท้อนสภาพปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

นอกจากการจัดบทบาททางสังคมวิทยาแล้ว ผู้วิจัยยังได้แบ่งบทบาทโดยใช้ความหมายของเนื้อร้องเป็นเกณฑ์ในการแบ่งบทบาท ซึ่งในแต่ละบทเพลงอาจจะมีบทบาทที่ทับซ้อนกันอยู่โดยจะสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. เพลงหนุ่มสาวเสรี

เนื้อร้อง

(เกริ่น เสงภาลาว)

ควรวนนั้นนิสิตนักศึกษา

บรรดานักเรียนทั้งหลายได้

สามัคคีประชาชนทั่วไป

ลูกฮือขับไล่ทรชน

(เนื้อร้อง 1)

คึกคักหนักแน่นดังแผ่นผา

กลมเกลียวแก้วกล้าสดใส

พันเพ็ญพาดพันบรรลัย

กนกห้ำสับให้ชีวิตพลี

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มเจ้าสาวเอ๋ย

เจ้าเคยแล้วหรือยัง

เจ้าหนุ่มเจ้าสาวเอ๋ย

เจ้าเคยแล้วหรือยัง

ตายเพื่อสร้าง

ตายเพื่อสร้างเสรี

(เนื้อร้อง 2)

มือเปล่าตีนเปล่าก้าวหน้า

ถึงจะถูกเข่นฆ่าไปเป็นผี

ถือหลักศักดิ์สิทธิ์เสรี

พูดกันดี ๆ แล้วตั้งนาน

(เนื้อร้อง 3)

กตขี่หมเหงคะเนงร้าย

เผด็จการก้าวร้ายเสียทุกด้าน

ชาวนาเป็นศพกบดาน

ชาวบ้านเป็นซากยาจกจน

(เนื้อร้อง 4)

มือเปล่าตีนเปล่าหัวหาญ

แกว่งกระบองคดลูกกลางถนน

นี่คือพลังของประชาชน

ทุกคนสืบลือดบางระจัน

(เนื้อร้อง 5)

มาเกิดมาสร้างเมืองใหม่ สร้างประเทศเราให้เป็นสวรรค์
ใครมาข่มเหงรังแกกัน ประชาชนเท่านั้นลูกฮือเลย

เกริ่นเสภาลาว กล่าวถึง การต่อสู้ของนิสิตนักศึกษา นักเรียน ประชาชน เพื่อ
ต้องการขับไล่ทรชน

สร้อย กล่าวถึง เป็นการตั้งคำถามและการเชิญชวนคนหนุ่มสาวออกมาต่อสู้
อีกทั้งเสียสละเพื่อสร้างเสรีทางความคิด ทาง การต่อสู้

เนื้อร้อง 1 กล่าวถึง การรวมตัวกันต่อสู้ของกลุ่มนักเรียนอาชีวะ คือ กลุ่ม
ฟันเฟือง และกลุ่มนกนกอหิสา คือ โรงเรียนกนกอาชีวะศึกษา

เนื้อร้อง 2 กล่าวถึง นิสิตนักศึกษาที่มีหัวก้าวหน้ายอมตายเพื่อสิทธิเสรีภาพ
และทำการต่อสู้ ด้วยมือเปล่าโดยไม่มีอาวุธ

เนื้อร้อง 3 กล่าวถึง รัฐบาลเผด็จการทหารที่กดขี่ข่มเหงในทุก ๆ ด้าน และอุ้ม
ฆ่าประชาชน คนยากจน ชาวนา แล้วปิดบังไว้

เนื้อร้อง 4 กล่าวถึง วิกรรมของนายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ (ประพัฒน์
แช่ฉั่ว) ฉายา ไอ้ก้านยาว ที่ถือไม้กระบองท่อนเดียวเพื่อป้องกันตนเองจากทหารบริเวณหน้าโรงแรม
รัตนโกสินทร์ โดยได้เปรียบเทียบความกล้าหาญของนายประพัฒน์ ว่า ได้สู้บ่เชื่อสายความกล้า
หาญจากชาวบ้านบางระจัน

เนื้อร้อง 5 กล่าวถึง การเชิญชวนประชาชนมาร่วมกันสร้างสรรค์ประเทศให้
เป็นประเทศใหม่ ให้เป็นประเทศของประชาชนโดยแท้จริง

เพลงหนุ่มสาวเสรี ได้เล่าถึง การต่อสู้ของนักเรียนนิสิตนักศึกษา และ
ประชาชนที่ร่วมกันออกมาเดินขบวนในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เพื่อแสดงถึงสิทธิขั้น
พื้นฐานในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ประชาชนพึงได้รับ อีกทั้งยังเป็นการแสดงออก
ถึงการต่อสู้ของนิสิตนักศึกษา และประชาชน ที่มีต่อรัฐบาลที่มาจากการทหาร และเป็นการต่อสู้กับ
อำนาจเผด็จการทหาร ซึ่งปัญหาเผด็จการทหารถือว่าเป็นปัญหาสำคัญในสังคมยุคพ.ศ.2516

ในบทเพลงจะมีความหมายถึง การออกมาแสดงพลังของนิสิตนักศึกษาและ
ประชาชน ผู้ที่ซึ่งไม่มีอาวุธ มีเพียงแค่ว่าความคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น เรียกได้ว่า เป็น
คนหัวก้าวหน้า เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งเป็นเพลงที่ถูกใช้ในเชิงสัญลักษณ์การต่อสู้กับ

อำนาจเผด็จการทหาร อีกทั้งยังเป็นการเชิญชวนคนรุ่นใหม่ ให้มาร่วมกันสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้นมาใหม่

จะเห็นได้ว่า เพลงหนุ่มสาวเสรี จะมีบทบาททั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การเรียกร้องประชาธิปไตย 3)การสะท้อนปัญหาของสังคม 4)การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้ 5)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากงดนกล้ายุติบทบาท

- เพลง หนุ่มสาวเสรี ได้ผู้นำนำมาบรรเลงอีกครั้งในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมเพื่อประชาธิปไตย 30 ปี 14 ตุลาฯ วันประชาธิปไตย ณ สนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2546 ขับร้องโดย ไวกจน์ เพชรสุพรรณ เพื่อเป็นการรำลึกถึงเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

2. เพลงเจ้าการะเกด

เนื้อร้อง

(สร้อย 1)

เจ้าการะเกดเอ๋ย เจ้าขี้ม้าเทศ จะไปทำยว้าง

ชักกริชออกมาแกว่ง ว่าจะแทงฝรั่ง

ใครห้ามก็ไม่ฟัง เจ้าการะเกดเอ๋ย

(เนื้อร้อง 1)

เจ้าการะเกดเขาไปแล้ว

ไปตามตะวันสีแดง

ไปกับกริชคู่มือ

เลือดใครก็เลือดใคร

แผ่นดินถิ่นกำเนิด

ไอกันมันกล้ามาราวี

(สร้อย 2)

ออกไปเหยไป ออกไปเหยไป ไสหัว

(เนื้อร้อง 2)

จากอุบลราชธานี

เป็นทิวเป็นแถวทุกแห่ง

ที่ลาดทั่วแผ่นดินไทย

กระชับถือด้วยมันใจ

คงจะได้นองปรู๊พี

ก็ตั้งแต่เกิดจนมาเป็นผี

ทำย่ำยี วุ่นวาย

มาถึงตากลิ คู้ตะเกา

น้ำพองนั้นเป็นของเรา	แต่มันทำเป็นช่องใจ
จากระเบิดมหาภัย	เป็นเปลวไฟที่ลุกโชน
ดินซุ่มเป็นหลุมโคน	ทุกตารางบนแผ่นดิน
บ้านแตกสาแหรกขาด	ด้วยอุบาทว์จากเครื่องบิน
เสียงร้องไห้ จะมีใครยิน	นอกจากเรา ประชาชน

(เนื้อร้อง 3)

ประเทศไร้เอกราช	เพราะถูกต่างชาติมันมาครอบงำ
ฐานทัพนั้นเลวระยำ	มันเหยียบย่ำมันทำลาย
จักรพรรดินิยมชั่ว	เถอะใส่หัวมันออกไป
หญิงประชาไทย	ผสานใจเป็นสายธาร
ไปเกิด เจ้าการะเกด	ไปเพื่อประเทศ ไม่เกินนาน
ใครๆ จะต้านทาน	มหาประชาชน

สร้อยที่ 1 กล่าวถึง กลอนกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นการตีความของสมาชิกในวงต้นกล้าว่า เป็นการทำความในยุคอยุธยา สมัยปลายรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่มีชาวฝรั่งเศสเข้ามารับราชการ และกดขี่คนไทย เจ้าการะเกด ซึ่งตีความว่าเป็นชนชั้นสูง เนื่องจากว่า ชี้นำเทศ มีกรีซ และออกมาจากวัง จึงน่าจะเป็นชนชั้นสูง ออกมาได้แทงฝรั่ง เพื่อต้องการขับไล่ให้ฝรั่งออกจากอยุธยา

สร้อยที่ 2 กล่าวถึง การขับไล่ฐานทัพสหรัฐอเมริกา ให้ออกไปจากประเทศ

เนื้อร้อง 1 กล่าวถึง การเปรียบเทียบคนรุ่นใหม่เป็นเจ้าการะเกด ออกไปต่อสู้กับจักรวรรดินิยมอเมริกา โดยในเนื้อวรรคนี้ได้มีสัญลักษณ์ของ คอมมิวนิสต์ คำว่า ตะวันสีแดง ซึ่งใช้สัญลักษณ์นี้แทนการต่อสู้กับอำนาจของจักรวรรดินิยมอเมริกา

เนื้อร้อง 2 กล่าวถึง การเข้ามาตั้งฐานทัพอากาศของสหรัฐอเมริกาที่บริเวณ จังหวัดอุบลราชธานี ตาคลี อุตะเภาน้ำพอง เพื่อเป็นฐานบินลาดตระเวน และทิ้งระเบิดในช่วง สงครามเวียดนาม และที่ประเทศลาว ซึ่งเป็นผลให้การความเดือดร้อนแก่ประชาชน

เนื้อร้อง 3 กล่าวถึง การเข้ามาครอบงำประเทศของลัทธิจักรวรรดินิยม โดยการที่รัฐบาลไทยยินยอมให้ประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพอากาศ ซึ่งส่งผลให้ประเทศไร้เอกราช และสุดท้ายได้เป็นการเชิญชวนให้คนรุ่นใหม่ คือ เจ้าการะเกด ออกมาร่วมกันต่อต้านอำนาจจักรวรรดินิยม

เพลงเจ้าการะเกด ได้เล่าถึง การเข้ามาใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพอากาศ เพื่อปล่อยเครื่องบินทิ้งระเบิดในช่วงสงครามเวียดนาม ซึ่งการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาขอตั้งฐานทัพในประเทศไทยทำให้บางฝ่ายเกิดความกังวลในการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองของประเทศไทย อาจทำให้เกิดการขาดเสถียรภาพทางการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังอาจจะกระทบความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

ในบทเพลงได้แสดงออกถึงการต่อต้านการเข้ามาตั้งฐานทัพของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ถูกมองว่าเป็นการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา โดยยกตัวละครสมมติชื่อ การะเกด ได้รับการตีความว่าเป็นผู้ที่ไม่ชอบฝรั่งในสมัยรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงได้ใช้เพลงเจ้าการะเกด เป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้านฝรั่งอเมริกันเช่นกัน เป็นการบรรยายถึงการเข้ามาตั้งฐานทัพอากาศประเทศสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย

จะเห็นได้ว่า เพลงเจ้าการะเกด จะมีบทบาททั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การสะท้อนปัญหาของสังคม 3)การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้ 4)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากกวตั้นกล้ายุดิบทบาท

- เพลง เจ้าการะเกด ได้ผู้นำมาบรรเลงอีกครั้งในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมเพื่อประชาธิปไตย 30 ปี 14 ตุลาคม วันประชาธิปไตย ณ สนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2546 ขับร้องโดย ชินกร ไกรลาส เพื่อเป็นการรำลึกถึงเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แต่ในการบรรเลงครั้งนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อร้องใหม่ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน จากการขับไล่ฐานทัพอากาศสหรัฐอเมริกา มาเป็นการเชิญชวนให้คนรุ่นใหม่หันมาเล่นดนตรีไทยแทน และได้เปลี่ยนชื่อเพลงจาก เจ้าการะเกด เป็น การะเกด เพื่อแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาของเพลงที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

โดยเนื้อร้องเพลงการะเกด ในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมเพื่อประชาธิปไตย 30 ปี 14 ตุลาคม วันประชาธิปไตย ได้นำมาจากเพลงการะเกด ของวงการะเกด ซึ่งเป็นวงที่ตั้งขึ้นมาใหม่โดยสมาชิกวงต้นกล้าเดิม หลังจากได้ยุติเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

3. เพลงซัดอเมริกัน

เนื้อร้อง : เพลงซัดอเมริกัน (แร่ไทยแร่โคร)

(เนื้อร้อง 1)

แร่เคยแร่ไทยทางภาคใต้ล้นมากมี

ล้นแร่ดีดี ดีดีมีราคา

(แร่เคยแร่ไทยทางภาคใต้ล้นมากมี ล้นแร่ดีดี ดีดีมีราคา)

ป่าไม้หลายอย่าง (ป่าไม้หลายอย่าง)

ทั้งยางพารา (ทั้งยางพารา)

หาทุ้งหาปลา (หาปลามากมายนาน)

(เนื้อร้อง 2)

มะริกันเข้ามา เข้ามาพาลพาโล

บิลลิตัน เทมโก้ ไอ้โห

เทมโก้มหาพาร

(มะริกันเข้ามา เข้ามาพาลพาโล บิลลิตัน เทมโก้ ไอ้โห เทมโก้มหาพาร)

กอบโกยแร่ไทย (กอบโกยแร่ไทย)

มันเอาไปเบิกบาน (มันเอาไปเบิกบาน)

เลี้ยงถึงลูกหลาน มะริกันมันผลาญชาติไทย

(เนื้อร้อง 3)

เข้ามาคุกคาม คุกคามเอ๋ยวางกำโต

ฐานทัพอักโข อักโขมันมาตั้งไว้

(เข้ามาคุกคาม คุกคามเอ๋ยวางกำโต ฐานทัพอักโข อักโขมันมาตั้งไว้)

เข้ามาอวดแบ่ง (เข้ามาอวดแบ่ง)

ข่มเหงคนไทย (ข่มเหงคนไทย)

เจ็บแค้นแน่นใจ เจ็บใจต้องไล่มัน

(เนื้อร้อง 4)

มาเถิดเพื่อนไทย เพื่อนเอ๋ยอย่ารอช้า

พี่น้องรีบมา รีบมา มาร่วมใจ

(มาเถิดเพื่อนไทย เพื่อนเอ๋ยอย่ารอช้า พี่น้องรีบมา รีบมา มาร่วมใจ)

ขับมะริกัน ขับมะริกัน (ขับมะริกัน)

ไถ่ถอนออกไป (ไถ่ถอนออกไป)

เอกราชชาติไทย (ชาติไทยจึงสมบูรณ์)

เนื้อร้อง 1 กล่าวถึง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางภาคใต้ ทั้งป่าไม้ ยางพารา สัตว์น้ำ และที่สำคัญ คือ แร่ดีบุก ที่สามารถขายได้ราคา

เนื้อร้อง 2 กล่าวถึง การได้สัมปทานในการทำเหมืองแร่ดีบุกของบริษัท สัญชาติอเมริกา ได้แก่ บริษัท บิลลิตัน และบริษัท เทมโก้ ซึ่งถูกมองว่าเป็นการกอบโกย ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย

เนื้อร้อง 3 กล่าวถึง การขอเข้ามาตั้งฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย ซึ่ง ถูกมองว่าเป็นการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ และอาจจะนำไปสู่การสูญเสียเอกราชการปกครอง ของประเทศไทย

เนื้อร้อง 4 กล่าวถึง การเชิญชวนคนไทยมาร่วมกันขับไล่อเมริกันออกจาก ประเทศไทย จึงเป็นการที่ทำให้ประเทศมีเอกราชอย่างสมบูรณ์

เพลงชาติอเมริกัน ได้เล่าถึง การเข้าได้รับสัมปทานชุดแร่ของบริษัทสัญชาติ อเมริกา ได้แก่ บริษัทบิลลิตัน และบริษัทเทมโก้ ซึ่งถูกมองว่า สัมปทานนี้จะทำให้เกิดความสูญเสีย ต่อประเทศ และนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา ที่ต้องการ เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ และมีอิทธิพลทางการเมืองในประเทศไทย การให้สัมปทานเหมืองแร่ แก่บริษัทสัญชาติอเมริกา โดยถูกมองว่าเป็นการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และรัฐบาลก็ยังสนับสนุนฝ่ายบริษัทสัญชาติอเมริกา

เพลงชาติอเมริกัน จึงเป็นเพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงภัยคุกคามทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นยังคุกคามทางด้านความมั่นคงของคนไทย เห็นได้จากเหตุการณ์นายเทพ แก่นกล้า ที่ ได้รับการเพิกเฉยจากรัฐบาล เพลงชาติอเมริกันจึงเป็นอีกหนึ่งเพลงที่มีบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของ การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา

จะเห็นได้ว่า เพลงชาติอเมริกัน จะมีบทบาททั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1)การ นำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การสะท้อนปัญหาของสังคม 3)การแสดงออกเชิง สัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้ 4)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมใน ขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากวงดนตรีบ๊วยดิบตาท

- หลังจากยุค 14 ตุลาฯ เพลงชาติอเมริกัน ไม่ได้ถูกนำมาบรรเลงในการเรียกร้องทางการเมือง แต่เนื้อร้องของเพลงชาติอเมริกัน ถูกใช้ในการเรียกร้องเรื่องสัมปทานปิโตรเลียม โดยชี้ให้เห็นการเสียผลประโยชน์ของประเทศเป็นหลัก และได้โยงเรื่องสัมปทานแร่ดีบุกเปรียบเทียบกับสัมปทานปิโตรเลียม ในหนังสือ เส้นทางเพลงชีวิต ความคิด ความใฝ่ฝัน ของ ชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์

เพลง ชาติอเมริกัน (แรไทยแรใคร) วงดนตรีบ๊วยดิบตาท

แรไทยแรใคร ทางภาคใต้ล้วนมากมี ล้วนแรดีดี ดีดีมีราคา
ป่าไม้หลายอย่าง ป่าไม้หลายอย่าง ทั้งยางพารา หูกังหาปลา หาลาไมนานนาน
มะริกันเข้ามา เข้ามาพาลพาโล บิลลิ่งตันเทมโก้ เทมโก้ไพหาร
กอบโกยแรไทย มันเอาไปเบิกบาน ไม่เหลือถึงลูกหลาน มะริกันมันผลาญไทย
เข้ามาคุกคาม คุกคามวางกำโต ฐานทัพอีกไซ อีกไซมันมาตั้งไว้
เข้ามาอวดเบ่ง ช่มเหงคนไทย เจ็บแค้นแน่นใจ เจ็บใจต้องโล่มัน
มาเถิดเพื่อนไทย เพื่อนเอ๋ยอย่ารอช้า ฟัน้องรีบมา รีบมารวมใจ
ขับมะริกัน โล่มันออกไป เอกราชชาติไทย ชาติไทยจึงสมบูรณ์

ภาพนี้เทมโก้

61
เส้นทางเพลงชีวิต | ชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์
ความคิด ความใฝ่ฝัน

ภาพประกอบ 1 ภาพการใช้เพลงชาติอเมริกัน ในเชิงสัญลักษณ์

เพื่อเรียกร้องเรื่องสัมปทานปิโตรเลียม

ในหนังสือ เส้นทางเพลงชีวิต ความคิด ความใฝ่ฝัน ของ ชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์

ถ่ายวันที่ 10 มีนาคม 2563 โดย นายนารัฐคุณ ถาวรปิยกุล

4. เพลงกระทุ่มแบน

เนื้อร้อง

เมื่อความเลวร้ายเข้าครองโลก	ความวิโยคก็จะเยือนทุกหย่อมหญ้า
คนกับคนที่เคยอยู่คู่กันมา	คนกับคนก็หันหน้าฆ่ากันเอง
อำนาจความเลวร้ายในวันนี้	อัปยศดขี่และข่มเหง
เหมือนยักษ์มารไม่เคยกลัวไม่เคยเกรง	คอยแต่เร่งให้ร้อนรุ่มทุมให้แบน
เธอตายเพื่อจะปลุกให้คนตื่น	เธอตายเพื่อผู้อื่นอีกหมื่นแสน
เธอคือดินก้อนเดียวในดินแดน	แต่จะหนักและจะแน่นเต็มแผ่นดิน
เราจะยืนหยัดเหยียดให้เสียดฟ้า	เราจะลุกขึ้นทำฎาหิน
กระชากฟ้าหาโหดโหมดทมิฬ	ฉีกเป็นชิ้นกระทุ่มขยี้ให้แบน

เป็นการเล่าถึงเหตุการณ์ของ นางสาวสำราญ คำกลั่น เป็นคนงานโรงงานทำกระเบื้อง ที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นแกนนำการประท้วง เพื่อเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงาน เมื่อพ.ศ.2518 แต่สุดท้ายเหตุการณ์จบลงด้วยการเสียชีวิตของนางสาวสำราญ คำกลั่น โดยการถูกยิง นับว่าเป็นความอยุติธรรมของสังคม ระหว่างชนชั้นแรงงานกับนายทุน อย่างเห็นได้ชัด และยังเป็นเรื่องปัญหาทางด้านสวัสดิภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน คือเรื่องความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน อีกด้วย

เหตุการณ์การเสียชีวิตของนางสาวสำราญ คำกลั่น ที่ต่อสู้กับกลุ่มนายทุน เรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงาน เนื้อหาของเพลงกล่าวถึงความโหดร้ายของสังคมที่มีนายทุนเป็นใหญ่ และได้กล่าวว่าการตายของนางสาวสำราญ คำกลั่น นี้จะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นลุกขึ้นมาต่อสู้กับกลุ่มนายทุน เพลงกระทุ่มแบนจึงเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้กับกลุ่มนายทุน

จะเห็นได้ว่า เพลงกระทุ่มแบน จะมีบทบาททั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม 3)การสะท้อนปัญหาของสังคม 4)การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้ 5)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากวงดนตรีลาหยุดบทบาท

- ไม่มี

5. เพลงคนทำทาง

เนื้อร้อง : เพลงคนทำทาง

(บทกล่าวนำ)

ประวัติศาสตร์นั้นอาจมี

แต่คนที่ทำงาน

ฝ่าฟันและดั้นด้น

เอาเหงื่อแลกงานงาม

จากป่าจนเป็นเมือง

ด้วยแรงแห่งคนนั้น

ชีพเขา คือบทเพลง

ให้จำ บ่ห่อนจาง

ชีพเขา คือใบไม้

ให้เนื่อ แก่ธรณินทร์

คนแล้ว และคนเล่า

ถึกถัก ทนอย ทน

คือธาตุ อันเป็นทิพย์

คือแก่นและคือแกน

นี่คือ ประวัติศาสตร์

คนไทย ที่เป็นไท

(เนื้อร้อง 1)

ประวัติศาสตร์อาจมีในหลายด้าน

คนที่แบกหามลุยน้ำลุยโคลน คนที่สรรสร้าง

วังด้วยเลือด ด้วยเนื้อ ของคนทำทาง

(เนื้อร้อง 2)

จากป่าเปลี่ยว เทียวไป ในทุกถิ่น

หนาวเหน็บเจ็บใจ ภัยร้ายนานา ซิวว่าเหว

ทุกอย่างเท่าเขา เหมือนเงา เรื่องราม

ในทุกที่และทุกสถาน

มักไม่เคยจะเอ่ยนาม

คนลุยโคลนคนแบกหาม

และคือคนผู้สร้างสรรค์

อันรุ่งเรืองอยู่ลาวัลย์

แหละคือคน ผู้ทำทาง

อันครั้นครอง กระหม่อมคราง

ณ กลางใจ กลางแผ่นดิน

อันกว้างไหว กลางลมริน

และให้นม แก่ลูกน้อย

อันร่วงแล้ว ไซ้ลับลอย

คือสายเลือด ที่สืบทอด

ที่ตายสืบ จักเกิดแสน

จักแกร่งอยู่ ภัยยุคสมัย

ประชาชาติ ประชาธิปไตย

ผู้ทำทาง ให้เราเดินฯ

แต่คนที่ทำงาน ไม่เคย จะเอ่ยออกนาม

จากป่าเป็นเมืองรุ่งเรืองงามเพียงเวียง

ถางทาง ตั้งต้น ให้คนต่อไป

ดังโบกโบยบิน พื้นดิน เป็นถิ่นอาศัย

เข้าคำจำเริญ เรไป ให้คนเดินตาม

ผืนนาม ผืนร่าง อยู่กลาง แผ่นดิน

บทลำนํ้า กล่าวถึง คนทำงาน หรือ ผู้ที่ใช้แรงงาน ที่ถูกลืมนึกและไม่เคยถูกกล่าวถึงในประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้ที่ใช้แรงงานนั้น ลุยน้ำลุยโคลน ไขเหงื่อ และความยากลำบากนั้น เปลี่ยนไปให้เป็นเมืองสวยงาม คนเหล่านั้นเรียกว่า คนทำทาง ชีวิตของคนทำทาง เปรียบเหมือน บทเพลง ให้จดจำไว้ที่กลางแผ่นดิน ชีวิตของคนทำทาง เปรียบเหมือน ใบไม้ที่ลอยอยู่กลางลม มีความเสี่ยงในการทำงาน ต้องเสียสละชีพในการทำงาน และชีวิตหลังการทำงาน คือ หน้าที่ของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงดูบุตร การเสียสละชีวิตของคนทำทางนั้น เป็นวีรกรรมที่น่ายกย่องสรรเสริญ ควรบันทึกในหน้าประวัติศาสตร์ ว่า คนทำทางใช้ชีวิตของตนเองเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติ เพราะมี คนทำทางนั้น ทำถนนหนทางให้เราเดิน

เนื้อร้อง 1 เป็นการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ อาจมีในหลายด้าน แต่ว่าคนทำทางไม่เคยได้รับการกล่าวถึง เป็นคนที่ลุยน้ำลุยโคลน เพื่อสร้างหนทาง สร้างเมืองให้สวยงาม คนทำทางนั้นต้องเสียสละเลือดเนื้อ แม้กระทั่งชีวิตในการสร้างทางถนนหนทาง

เนื้อร้อง 2 กล่าวถึง คนทำทางนั้นจะต้องเที่ยวไปทุกแห่ง แม้ว่าที่แห่งนั้นจะมีอันตราย จะเป็นสถานที่ที่เป็นป่าเขา คนทำทางก็ต้องใช้ชีวิตอยู่กลางป่ากลางเขา จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

เพลงคนทำทาง ได้เล่าถึง ความยากลำบากของชีวิตของกรรมกรในพ.ศ. 2518 ที่ทำเพื่อพัฒนาบ้านเมือง สร้างถนนหนทางให้มีความเจริญ ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากในการทำทาง เช่น ถางป่าเพื่อเปิดทาง ไขป่า สัตว์ร้ายในป่า เป็นต้น แต่กลับไม่ได้รับการจดจำหรือบันทึกชื่อในประวัติศาสตร์ เนื่องด้วยเป็นเพียงแค่ผู้ใช้งาน

จะเห็นได้ว่า เพลงคนทำทาง จะมีบทบาททั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การสะท้อนปัญหาของสังคม 3)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากวงต้นกล้ายุติบทบาท

- เพลงคนทำทาง ได้ถูกนำมาใช้ในหลายโอกาส และถูกนำมาทำดนตรีใหม่หลายครั้ง ทั้งโดยอาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เองหรือโดยศิลปินอื่น เช่น เดช อัสดง วงศ์ตาญชลี เป็นต้น

แต่ที่ถูกใช้ในทางการเมือง คือ ถูกใช้ในการชุมนุมบนเวทีพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ.2551 ณ ทำเนียบรัฐบาล เพื่อเป็นการขับไล่ผู้เข้าร่วมชุมนุมให้มีความรู้สึกผ่อนคลาย

6. เพลงโบไม้ป่า

เนื้อร้อง

โบไม้ร่วงหนึ่งใบในราวป่า	ยังดีกว่าโบไม้เหลืองในเมืองหลวง
ที่รอปลิดหล่นเปล่าประโยชน์ปวง	เป็นต่างดวงดាំเปื้อนในป่าคน
โบไม้ป่าร่วงแล้วได้เลี้ยงป่า	ทิ้งลงมาเลี้ยงรากเลี้ยงลำต้น
เหมือนแม่ให้นมลูกปลูกฝังจน	ลูกเติบโตแทนเต็มแผ่นดิน
เมื่อเมืองคนคับคับด้วยคนป่า	คนดีก็ด้อยค่าเหมือนกรวดหิน
เมื่อสัตว์ป่าสร้างป่าไว้หากิน	สัตว์เมืองก็ต้องสิ้นวิสัยเมือง
โบไม้ป่าชื่อจิตร ภูมิศักดิ์	ได้ร่วงแล้วลงเป็นหลักให้โลกเลื่อง
ตั้งเทียนป่าปลูกแสงขึ้นแรงเรือง	ไม่เปล่าเปลืองลมปราณที่ด้านลม
ลมประสานเสียงแคนว่าแคนแคน	เบิบบ้าทุกคราวแคนความชื่นชม
เหงื่อกรินตาถูแสงน้ำแห่งตรม	ร่างกุมขมซานไฉนจนเขี้ยวควา
เสียงปี่ดังเปรี้ยงกว่าเสียงปาก	ก็ปิดฉากชีวิตมือมิดหนาว
แต่วิญญาณคือทิพย์ที่ยืนยาว	ดังดวงดาวยิ่งดึกยิ่งคืนตา
กาลเวลาฆ่าจิตร ภูมิศักดิ์	กาลเวลาก็ตระหนักรู้จักคุณค่า
การเวลาฆ่าคนดีทุกทีมา	กาลเวลาก็ทุนเทิดเชิดคนดี
โบไม้ร่วงหนึ่งใบในราวป่า	เพื่อแตกมาเป็นใบใหม่ในทุกที่
จิตรหนึ่งดวงดับไปในวันนี้	เพื่อจะมีจิตรใหม่มากมายดวง
ถ้าสัตว์เมืองสร้างเมืองเป็นป่าได้	เราก็เหมือนโบไม้เหลืองในเมืองหลวง
ที่โยยหาป่าเขาเปลี่ยวเปล่าปวง	จิตรจะร่วงลงทั้งป่าเข้ามาเมือง

ช่วงที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบระหว่างโบไม้ที่อยู่ในป่ากับโบไม้ที่อยู่ในเมืองว่าโบไม้ที่อยู่ในป่าเมื่อแห้งและร่วงลงในผืนป่าก็ยังสามารถสร้างประโยชน์ให้กับพื้นดินได้ โดยการปรกค้ำหน้าดินให้เกิดความชุ่มชื้น และสุดท้ายก็ยังย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยบำรุงพื้นดินต่อไป แต่โบไม้ที่อยู่ในเมือง เมื่อแห้งแล้วร่วงลงที่พื้น ก็กลายเป็นขยะไม่มีประโยชน์

ช่วงที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบจิตร ภูมิศักดิ์ เหมือนกับใบไม้ป่าที่เมื่อเสียชีวิตไปแล้วก็ยังทิ้งความคิดที่เป็นเหมือนแสงเทียนกลางป่าที่มีดมิด เพื่อเป็นอุดมการณ์ในการต่อสู้ในการต่อสู้กับอำนาจเผด็จการ ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม แก่คนรุ่นหลัง และบรรยายถึงความยากลำบากของจิตร ภูมิศักดิ์ ที่ต้องเผชิญกับความเหนื่อยยากในการต่อสู้เรียกร้องภายในป่าสุดท้ายเสียงของเรียกร้องจากในป่าก็แผ่เสียงป็นชีวิตของจิตร ภูมิศักดิ์ ก็ต้องจบสิ้นลงที่กลางป่าจังหวัดสกลนคร สิ่งที่เหลืออยู่ก็คือ อุดมการณ์ในการต่อสู้กับความไม่ยุติธรรม

ช่วงที่ 3 กล่าวถึง กาลเวลาฆ่าจิตร ภูมิศักดิ์ กาลเวลา ในที่นี้หมายถึง ช่วง พ.ศ.2505 เป็นปีที่จิตร ภูมิศักดิ์เสียชีวิต ซึ่งในช่วงเวลานั้นความคิดของจิตร ภูมิศักดิ์ เป็นที่ถูกหลงลืมไป จนมาถึงในช่วงประมาณพ.ศ.2516 แนวคิดของจิตร ภูมิศักดิ์ ได้ถูกนำมาใช้ในการเรียกร้องความยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นบทกวี บทเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ แม้ว่าเวลาจะผ่านมานานเพียงใดแนวคิดของจิตร ภูมิศักดิ์ก็ยังคงอยู่ และยังสามารถที่จะแพร่กระจายแนวคิดไปได้อีกมากมาย ดังนั้นคนที่อยู่ในเมืองก็ควรทำตัวให้เหมือนใบไม้ที่อยู่ในป่าที่สามารถสร้างประโยชน์ได้

เพลงใบไม้ป่า ได้เล่าถึง จิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งเป็นนักคิดคนสำคัญคนหนึ่งของไทย โดยได้ใช้ใบไม้เป็นสื่อไว้ว่า ใบไม้ที่อยู่ในเมืองเมื่อร่วงจากต้นแล้วก็ไม่สามารถสร้างประโยชน์ได้ แต่เปรียบเทียบจิตร ภูมิศักดิ์ แม้ตัวตายไปแล้ว แต่ความคิดที่ต้องการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นเพียงแค่มียุคยืนในการต่อสู้ต่างจากรัฐบาลและความเห็นของสังคมในขณะนั้น เหมือนใบไม้ป่าเมื่อร่วงลงมาก็ยังสามารถปกคลุมดินให้ความชุ่มชื้นและเป็นปุ๋ยได้ เพลงใบไม้ป่า จึงเป็นเพลงที่ปลุกฝังให้คนรุ่นหลังมีจิตใจทำเพื่อส่วนรวมเหมือนจิตร ภูมิศักดิ์

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากวงดนตรีกล้วยดิบทบาท

- เพลงใบไม้ป่า ได้ถูกนำมาบรรเลงในคอนเสิร์ต "เพลงของจิตร" วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับรายการดนตรี กวี ศิลป์ ทางสถานีโทรทัศน์ไทย TPBS วันอาทิตย์ที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2551 ณ หอแสดงดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยในคอนเสิร์ตนี้เป็นการรวบรวมเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งเป็นเพลงที่แสดงออกถึงอุดมการณ์ และความคิดทางการเมืองของจิตร ภูมิศักดิ์ ในการบรรเลงครั้งนี้ไม่ได้เป็นการขับร้องแบบเพลงหุ่นกระบอกแบบของวงดนตรีกล้วย แต่เป็นการอ่านลำนำ โดยอาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และมีอาจารย์ณิสร ศรีกลิ่นดี เป่าขลุ่ยในรูปแบบลำลอง เพื่อเป็นการเปิดรายการคอนเสิร์ต "เพลงของจิตร"

7. เพลงใครคือครู

เนื้อร้อง

ใครคือครู ครูคือใคร ในวันนี้

ไต่อยู่ที่ปริญญา มหาศาล

ไต่อยู่ที่เรียกว่า ครูอาจารย์

ไต่อยู่นานสอนนานในโรงเรียน

ครูคือผู้ชี้นำทางความคิด

ให้รู้ถูกรู้ผิดคิดอ่านเขียน

ให้รู้ทุกขรู้ยากรู้พากเพียร

ให้รู้เปลี่ยนแปลงสู่สร้างงาน

ครูคือผู้ยกระดับปัญญาคนมนุษย์

ให้สูงส่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน

ปลูกสำนึกสั่งสมอุดมการณ์

มีดวงมานเพื่อมวลชนใช้ตนเอง

ครูจึงเป็นนักสร้างผู้ใหญ่ยิ่ง

สร้างคนจริงสร้างคนกล้าสร้างคนเก่ง

สร้างคนให้ได้เป็นตัวของตัวเอง

ขอมอบเพลงนี้บูชาครู

เนื้อร้อง 1 เป็นการตั้งคำถาม หาความหมายของคำว่า ครู โดยการถามว่า ครู นั้นขึ้นอยู่กับปริญญา หรือ คำเรียกว่า ครู อาจารย์ หรือ ขึ้นอยู่กับว่าสอนมานานในโรงเรียน

เนื้อร้อง 2 เป็นการกล่าวถึงหน้าที่ของครู ว่า ครูต้องสอนให้รู้จักอ่านเขียนให้ ถูกต้อง ให้รู้จักกับความเหนื่อยยาก ความพากเพียรในการทำงาน และสอนให้รู้จักการนำความรู้ที่ เรียนไปใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวัน

เนื้อร้อง 3 เป็นการกล่าวถึงหน้าที่ของครู แต่เป็นหน้าที่ที่เป็นนามธรรม คือ ครู ต้องเป็นผู้ที่สอนให้นักเรียนมีจิตใจที่สูงส่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน คือ เป็นมนุษย์ และมีจิตใจที่ทำเพื่อ ผู้อื่นมากกว่าทำเพื่อตนเอง

เนื้อร้อง 4 เป็นการสรุปว่า ครูนั้นคือ ผู้สร้างที่ยิ่งใหญ่ และขอมอบเพลงนี้มา เพื่อบูชาครู ในวันครู (วันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2518)

เพลงใครคือครู ได้กล่าวถึง คุณค่าของความเป็นครูว่าขึ้นอยู่กับอะไร ไม่ว่าจะ เป็นใบปริญญา หรือ การที่สอนมานาน ซึ่งเป็นการเสียสละคุณค่าความเป็นครู โดยวางตัวนักร้องไว้ให้ ความเห็นว่า แท้จริงแล้วครูต้องเป็นผู้ที่สอนให้ลูกศิษย์มีใจสูงกว่าสัตว์ เรียกว่า มนุษย์ และต้อง ปลุกจิตสำนึกให้มีอุดมการณ์ที่ทำเพื่อประชาชนมากกว่าตนเอง

จะเห็นได้ว่า เพลงใบไม้ป่า และเพลงใครคือครู ทั้ง 2 เพลง จะมีบทบาท ทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)ปลุกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคม ส่วนรวม

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากงดนักร้องดิบทบาท

- เพลงใครคือครู ถูกนำมาทำเพลงใหม่หลายรูปแบบ ส่วนใหญ่เป็นการทำ ทำนองดนตรีใหม่ และได้ถูกนำไปบรรเลงในสถานศึกษา เนื่องในวันครู

แต่ที่ถูกใช้ในทางการเมือง คือ การชุมนุมบนเวทีพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2551 ณ บริเวณสะพานมัฆวานรังสรรค์ แต่การครั้งนี้เป็น การแสดงรำประกอบเพลงใครคือครู โดย คณะราชภัฏชาติ จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นการขับกล่อม ผู้เข้าร่วมชุมนุมให้มีความรู้สึกผ่อนคลาย

8. เพลงกฎหมายมวชน

เนื้อร้อง

(เนื้อร้อง 1)

กำแพงแข็งแกร่งกันบังตะวันไว้ฉันใด

ความโหดในหัวใจ ฯ

บังความจริงสิ่งที่เที่ยงธรรม

(เนื้อร้อง 2)

กฎหมายไม่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะคนคิดใช้คนทำ

กฎหมายไม่อาจน่า ฯ

ยุติธรรมให้เกิดมี

(เนื้อร้อง 3)

กฎหมายที่หมายกตขู่อยู่ด่าปี

จะเป็นเช่นคัมภีร์ ฯ

แห่งปิตาจารย์ราย

(เนื้อร้อง 4)

มวณชนคือต้นบทข้อกำหนดแห่งกฎหมาย

มวณชนไม่เคยตาย ๆ

กฎหมายตายทุกมาตรา

(เนื้อร้อง 5)

กฎหมายต้องหมายมุ่ง เพื่อผดุงคนทั้งหมาย

คือ รพี ที่ส่งมา ๆ

มุ่งไค่นล้นสังคมทราวม

เนื้อร้อง 1 กล่าวเปรียบเทียบความเลวร้ายที่มีในจิตใจของคนนั้น เหมือนกับ
กำแพงที่บดบังแสงตะวัน ที่เปรียบเสมือนความจริง และความเที่ยงธรรม

เนื้อร้อง 2 กล่าวถึง กฎหมายที่ไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ ก็คือ กฎหมายที่ไม่มีความ
ยุติธรรม เนื่องจากผู้ที่ออกกฎหมายนั้น เป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับรู้ถึงปัญหาที่แท้จริงของผู้ที่ถูก
กฎหมายบังคับใช้ จึงไม่ได้ออกกฎหมายมาเพื่อรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง

เนื้อร้อง 3 กล่าวถึง กฎหมายที่ถูกใช้อยู่ในขณะนั้น (พ.ศ.2518)
เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้กดขี่ประชาชน โดยกลุ่มผู้มีอำนาจ

เนื้อร้อง 4 กล่าวถึง การออกกฎหมายนั้นต้องคิดถึงผลประโยชน์ของ
ประชาชนส่วนใหญ่ เนื่องจากประชาชนนั้นมีชีวิตจิตใจ แต่กฎหมายเป็นของตาย ไม่มีสำนึกคิดได้
เอง ดังนั้นผู้ออกกฎหมายควรต้องคำนึงถึงประชาชนเป็นหลักสำคัญ

เนื้อร้อง 5 กล่าวถึง กฎหมายที่แท้จริง ต้องทำเพื่อผดุงความยุติธรรม และไค่น
ล้มความอยุติธรรม ดังเช่นอุดมการณ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวง
ราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย พระองค์ทรงหมายมุ่งเพื่อสร้างความยุติธรรมให้เกิดใน
สังคมไทย

เพลงกฎหมายมวณชน ได้กล่าวถึงกฎหมาย ต้องมีความเที่ยงธรรม มิเช่นนั้น
กฎหมายก็จะกลายเป็นเครื่องมือของคนไม่ดีที่ใช้ทำลายคนดี ดังนั้นผู้ที่ออกกฎหมายควรคำนึงถึง
ประชาชนส่วนใหญ่ และหน้าที่ที่แท้จริงของกฎหมายที่มุ่งผดุงความยุติธรรมในสังคม ความเป็น
เที่ยงธรรมของกฎหมาย

ดังนั้นเพลงกฎหมายมวลชน เป็นเพลงที่สะท้อนให้ผู้ออกกฎหมายคำนึงถึง ความเป็นธรรม และประชาชน การออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อชนชั้นปกครองมากกว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ จึงทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมขึ้นมา

จะเห็นได้ว่า เพลงกฎหมายมวลชน จะมีบทบาททั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1)การ นำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การเรียกร้องประชาธิปไตย 3)การเรียกร้องความเป็นธรรม ในสังคม 4)การสะท้อนปัญหาของสังคม 5)ปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวม

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากงดนกล้ายุติบทบาท

- ไม่มี

9. เพลงคนเหมือนกัน

เนื้อร้อง

(สร้อย)

เกิดเป็นคนแล้ว เราต้องอยู่กันเหมือนคน

อย่าแยกคนแล้ว เรียงลดหลั่นเป็นชั้นชน

(เนื้อร้อง 1)

คนนั้นบ้านใหญ่โต

คนนั้นโก้เด่นดัง

คนนี้ได้ดักดาน

คนนั้นห้อยปริญญา

(เนื้อร้อง 2)

คนชั่วช้าต่ำทราม

คนชอบวัดค่าคน

คนไม่ยกย่องคน

บุญและวาสนา

(เนื้อร้อง 3)

คนคือผู้สร้างคน

คนคือผู้สร้างสรรค์

คนคือผู้สร้างสรรค์

คนหิวโซมีบ้านผูกพัน

จ่ายสตางค์เข้าคัลป์เข้าบาร์

ทำกรงานทุกซอกทุกหน

นี้อยู่เนาแบกไถจำทน

คอยประณามคนหยามเหยียดคน

ด้วยรถยนต์ยาวสามล้อ

คนจน ๆ จึงเหมือนผักปลา

อ้างขึ้นมาแบ่งชั้นชนคน

คนทุกคนล้วนไม่ต่างกัน

ช่วยกันทำกันเลี้ยงเลี้ยงคน

คนด้วยกันต้องยกย่องคน

คนไม่ยกย่องคน

(เนื้อร้อง 4)

ใครไม่เห็นถือว่าใคร

อำนาจนั้นอาจแรง

คนไม่รู้จักพอ

ใครจะเห็นถือว่าใคร

กดขี่คนคนนั้นใช่คน

มีหัวใจเลือดเนื้อเหี้ยมแรง

เปรียบแรงคนจะเห็นถือว่าใคร

คนคนเดียวอยู่ได้อย่างไร

เมื่อรวมใจหมื่นล้านพันคน

สร้อย กล่าวว่่า เมื่อเราเกิดเป็นคนแล้วก็ควรต้องมีความเป็นอยู่ให้เหมือนกัน
อย่าแบ่งแยกชนชั้น

เนื้อร้อง 1 กล่าวถึง สภาพในสังคม คนรายนั้นมีบ้านใหญ่โต มีปริญญา มีเงิน
เที่ยวคลับเทียวบาร์ ส่วนคนที่จนนั้นมีบ้านผุพัง ทำนามีความทุกข์ยากแต่ก็ต้องทน

เนื้อร้อง 2 กล่าวถึง คนที่คอยประณามเหยียดหยามคนอื่น โดยการวัดค่าของ
คนด้วยวัตถุภายนอกนั้นเป็นคนชั่วช้า ด้วยเหตุนี้คนจน ๆ จึงกลายเป็นเหมือนผักปลา และบุญ
วาสนานั้น ถูกอ้างขึ้นมาเพื่อเป็นการแบ่งชนชั้นในสังคม

เนื้อร้อง 3 กล่าวถึง ความเท่าเทียมกันของคน คนนั้นคือผู้สร้าง ดังนั้นจึงต้อง
ได้รับการยกย่องให้เท่าเทียมกัน ส่วนคนที่ไม่ยกย่องคนด้วยกัน คนเหล่านั้นไม่สมควรได้รับการยก
ย่อง

เนื้อร้อง 4 กล่าวถึง คนนั้นมีหัวใจ เลือดเนื้อ ดังนั้นจึงไม่มีใครเห็นอกความใคร
ส่วนผู้ที่มีอำนาจนั้น จะมีมากเพียงใด แต่ก็ไม่สามารถสู้แรงของคนได้ เมื่อเรารวมใจกันต่อสู้กับอำนาจ
ที่ไม่ถูกต้อง

เพลงคนเหมือนกัน ได้กล่าวถึง ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนรวยกับคนจน
โดยจะเป็นการเสียดสีสังคมในเรื่องการวัดคุณค่าของคน และการใช้ชีวิตของคนรวยกับคนจน ที่มี
ความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยวงต้นกล้าได้ยกประเด็นนี้ เพื่อต้องการเรียกร้องความเป็นธรรม
ให้แก่คนจน และต้องการสื่อให้เห็นถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์

อีกทั้งยังสะท้อนปัญหาระหว่างคนรวยกับคนจน ที่มีความเหลื่อมล้ำกันใน
ด้านชีวิตความเป็นอยู่ มีความแตกต่างกันมาก และคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่วัดค่าเพียง
คุณสมบัติภายนอกเท่านั้น

จะเห็นว่า เพลงคนเหมือนกัน จะมีบทบาททั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม 3)การสะท้อนปัญหาของสังคม 5)ปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวม

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากวงต้นกล้ายุติบทบาท

- ไม่มี

10. เพลงเต่าคลองหลอด

เนื้อร้อง

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

(เนื้อร้อง 1)

ฝนที่นี้ดีนัก ดินนักตกล้นหน้า ทุกท้องถิ่นน้ำมา ไฉ่ไฮ (ไฉ่ไฮ)

เจ้าเอย เหมือนใจหมาย

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

(เนื้อร้อง 2)

กูแบกจอบจ้มา จ้มาเอ้ยตาลาย เอ้ยสัตรีวัยมันเข้ามา

ไฉ่ไฮ ๆ เจ้าเอย ในนาของกู

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

(เนื้อร้อง 3)

ไปแหวกกอข้าวกล้า ข้าวกล้าหาทั่ว นั้นแน่ตัวเต่านะ

อู้ฮู้ ๆ เจ้าเอย ตั้งท่าชู้

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

(เนื้อร้อง 4)

ไฉ่เต่าดำกระดองใหญ่ กระดองใหญ่ไล่ปลาบู่ ตัวเองชู้คอยาว

อู้ฮู้ ๆ เจ้าเอย แย่งข้าวเขากิน

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

(เนื้อร้อง 5)

เฮ้ย ไข่เต่าพันปี พันปีมีบาป ต้องคำสาป หรือจิ้งได้

เออเอ้ย ไข่เต่าเอ๋ยเออเอ้ยไข่เต่าหิน

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

(เนื้อร้อง 6)

เขาเดือดร้อนกันอย่างไรใด อย่างไรมึงไม่ยิน กระตุกลิ้นแต่ละคราว

อื้ออื้อเจ้าเอ๋ย เหม็นขี้ฟัน

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

(เนื้อร้อง 7)

เอ้ากูจะจับเต่าร้าย เต่าร้ายแห่งคลองหลอด ไม่ให้รอดออกมา

เออเอ้ย เอ๋ยออกเอ๋ย จนอาสัญ

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

(เนื้อร้อง 8)

สร้างรูปปั้นให้เต่า ให้เต่าอยู่ตรงนั้น เป็นของขั้วญไคโนเสาร์

เจ้าเอ๋ย ไข่เต่าเอ๋ย เต่าพันปี

(สร้อย)

เฮ้ย ๆ ๆ ๆ

เนื้อร้อง 1 กล่าวถึง ฝนที่หนักในวันที่ย่างกุ้งได้ประท้วงนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ซึ่งดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เรื่องการออกคำสั่งห้ามขับร้องและเผยแพร่เพลงเพื่อชีวิต 2 เพลง ได้แก่ เพลงคนกับควาย และเพลงข้าวคอยฝน ของวงคาราวาน

เนื้อร้อง 2 กล่าวเปรียบเทียบว่าผู้ที่มาประท้วงเป็นชาวนา แล้วฝ่ายรัฐบาลเป็นเหมือนสัตว์ร้าย ที่เข้ามาอยู่ในนา

เนื้อร้อง 3 เล่าเรื่องราว เมื่อชาวนาได้แหวกกอกข้าว ก็ได้เจอเต่าอยู่ตัวหนึ่ง

เนื้อร้อง 4 เล่าเรื่องราว เต่าที่ชาวนาได้เจอนั้น เป็นเต่ากระดองใหญ่ที่ชอบได้จับปลาจับปู อีกทั้งยังชอบแย่งข้าวคนอื่นกิน

เนื้อร้อง 5 ชาวนา (ผู้ประท้วง) ได้ว่า เต่า (ฝ่ายรัฐบาล) ว่าเป็นเต่าพันธุ์ที่มีบาป ต้องคำสาป หรือ อีกนัยหนึ่งคือต้องการสื่อว่า ฝ่ายรัฐบาลนั้นเป็นฝ่ายคนรุ่นเก่าหัวโบราณ

เนื้อร้อง 6 กล่าวว่า เมื่อชาวบ้านมีความเดือดร้อน แต่รัฐบาลกลับไม่ได้ยิน

เนื้อร้อง 7 กล่าวว่า ชาวนา (ผู้ประท้วง) จะทำการจับเต่าร้ายแห่งคลองหลอด (ฝ่ายรัฐบาล) (คลองหลอด คือ คลองที่อยู่ใกล้กับกระทรวงมหาดไทย)

เนื้อร้อง 8 กล่าวว่า จะสร้างรูปปั้นให้เต่า เพื่อเป็นของขวัญไดโนเสาร์ เพื่อเป็นการยั่วว่า รัฐบาลขณะนั้น (พ.ศ.2518) มีความคิดที่โบราณเหมือนไดโนเสาร์

เพลงเต่าคลองหลอด ได้เล่าถึง เหตุการณ์ที่นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ที่ได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง คำสั่งห้ามขั้บร้องและเผยแพร่ เพลงเพื่อชีวิตของวงคาราวาน เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2518 ซึ่งถือว่าการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกทางการเมือง ทำให้เกิดการออกมาประท้วงประกาศฉบับนี้ของกลุ่มศิลปินเพื่อชีวิต โดยถือว่าการใช้อำนาจแบบเผด็จการ และเพลงเต่าคลองหลอดถูกใช้ในเชิงสัญลักษณ์ของการต่อต้านประกาศฉบับนี้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า เพลงเต่าคลองหลอด จะมีบทบาททั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การเรียกร้องประชาธิปไตย 3)การสะท้อนปัญหาของสังคม 4)การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของการต่อต้านหรือต่อสู้ 5)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากงดเว้นลายดับบทบาท

- ไม่มี

11. เพลงสาวเอยจะบอกให้

เนื้อร้อง

(ชาย) สาวเอยมาเถิดมาจะบอกให้

มาลัยคล้องคอหล่อแมลง

ลิ้นลมชื่นชมเคลือบแดง

แฝงคำลวงล่อพ้อให้เจ้าติดลม

เขาก็อ้ม เขาก็อ่อย

เขาก็อ่อย ก็เหยียดเรา

ไม่งามก็จะอัปเนา	เขาเมินเดินตามเหยียบหยาบไม่อย่ากมอง
มาลัยไม่มีคนปอง	น้องเอยสาวเอย คำหวานมันฆ่าคน
(หญิง) หญิงงามใช้ว่างามเรื่องร้าง	นวนนางมิใช่มวลงหน้ามล
หญิงงามต้องงามอย่างคน	พร้อมพจญพินฝ่าเทียมหน้าเทียมไหล่กัน
สู้ด้วยกันตายด้วยกัน	ไม่มีขึ้นมาแบ่งชน
สาวเอยเจ้าเกิดเป็นคน	ทุกขทนทำไมให้เขาเอาเปรียบแรง
สาวเอยเจ้าอย่ากลางแคลง	สองมือคือแรงเลี้ยงโลกตลอดมา
(ชาย) ผู้ชายไม่ใช่คนกำหนด	วางเกณฑ์เขียนกฎหมายตรา
หญิงชายใช้มีสีชา	เหมือนช้างทำหน้าทำหลังที่เคยทน
หญิงก็คนชายก็คน	ทุกคนล้วนเป็นส่วนเดียว
สองแรงประสานมัดเกลียว	เหมือนใจดวงเดียวเส้นเหนียวและเหนียวนำ
ชี้ทางร่วมสร้างร่วมทำ	อย่าหลงคำเย็นยอลวงล่อกันอยู่เลย
(หญิง) สาวเอยมาเกิดมาเป็นเพื่อน	ดวงเดือนไม่ใช่งามอย่างเคย
หนทางคงยากเปิดเผย	สาวเอยจงมาเกิดหนามาช่วยกัน
หญิงประจัญชายประจัน	ช่วยกันสรรค์กันสร้างสม
พื้นดินก็จะอุดม	สังคมสมบูรณ์เราหนุนเราช่วยนำ
สาวเอยเจ้าจงจดจำ	ถ้าแม้ใครมาทำจงไล่มันออกไป

เนื้อร้อง 1 กล่าวถึง การสอนผู้หญิงภัยอันตรายจากสังคม โดยเปรียบเทียบผู้หญิงเป็นเหมือนพวงมาลัยที่ล่อแมลง เมื่อยังสาวงามก็มีคนมาชมเชย แต่พอเริ่มอัปเนาก็มีแต่คนเมิน ค่อยเหยียดหยาบ ไม่มีใครอยากได้ และเตือนผู้หญิงว่าคำหวานนั้นฆ่าคนได้

เนื้อร้อง 2 กล่าวถึง ความงามของผู้หญิงนั้นขึ้นอยู่กับการที่ต้องใช้ความสามารถเลี้ยงตนเองได้ ไม่ใช่ความงามบนเรือนร่างหรือใบหน้า และต้องไม่ให้ผู้อื่นมาเอาเปรียบได้

เนื้อร้อง 3 กล่าวถึง กฎหมายนั้นผู้ชายไม่ใช่เป็นคนกำหนดแต่เพียงผู้เดียว แต่ต้องความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ต้องร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์สังคม และกล่าวอีกว่า ผู้หญิงและผู้ชายเป็นคนเหมือนกัน ไม่ได้มีสีเท่า ดังนั้นจึงไม่ควรนำไปเปรียบเทียบว่าเป็นช้างทำหน้าและช้างทำหลัง

เนื้อร้อง 4 กล่าวถึง การเตือนสติผู้หญิงว่า โลกไม่ได้สวยงามเหมือนเคย
ดังนั้นผู้หญิงและผู้ชายต้องร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่สมบูรณ์ และถ้ามี
ความมาขัดขวาง เราจงไล่ออกไป

เพลงสาวเอยจะบอกให้ ได้กล่าวถึง ปัญหาการกดขี่ทางเพศ ระหว่างชายและ
หญิง ซึ่งที่จริงผู้หญิงมิได้มีความดีเพียงแค่รูปร่างหน้าตา แต่ผู้หญิงก็มีความสามารถไม่ต่างจาก
ผู้ชาย โดยในเนื้อหาของเพลงได้ให้ความเห็นไว้ว่า ผู้หญิงก็สามารถเป็นผู้กำหนดสิทธิของตนเองได้
เช่น การร่วมกันออกกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของตน ถ้าหากผู้หญิงและผู้ชายร่วมมือกันก็สามารถ
สร้างสรรค์สังคมที่สวยงามได้

อีกทั้งยังเป็นการบรรยายถึงความสามารถของผู้หญิงที่มีเท่าเทียมกับผู้ชาย
และซึ่งสถานการณ์ในขณะนั้น การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย รวมไปถึงการ
เรียกร้องสิทธิสตรีให้เกิดความเสมอภาคในสังคมไทย

จะเห็นได้ว่า เพลงสาวเอยจะบอกให้ จะมีบทบาททั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1)
การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2) การสะท้อนปัญหาของสังคม 3) การบันทึก
ประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากกวตั้นกล้ายุดิบทบาท

- ไม่มี

12. เพลงเต้ากำรำเคียว

เนื้อร้อง

มาเถิดนางเอย

เอยรา แม่มา มารีมา แม่มา พวกเราชาวนา เราจงมาร่วมกันเอย

(เอย เอย เอย กันเอย พวกเราชาวนา เราจงมาร่วมกันเอย)

มากันเถิดนายเอย

เอยรา พ่อมา มารีมา พ่อมา อย่ามัวรอช้า จงรีบมากันเอย

(เอย เอย เอย กันเอย อย่ามัวรอช้า จงรีบมากันเอย)

แถกันเถิดนางเอย

เอยรา แม่แถ แถรีแถ แม่แถ ทำนาแต่หม่นจนแถ แต่น้ำที่แท้ไม่มีเอย

(เอย เยอ เอย ไม่มีเอย ทำนาแต่หนุ่มจนแก่ แต่นาที่แท้ไม่มีเอย)

แถกันเกิดนายเอย

เอยรา พ่อแถ แถรีแถ พ่อแถ นายทุนมันทำเราแย่ อย่าเชื่อนแซ่ไ้เพื่อนเอย

(เอย เยอ เอย ไ้เพื่อนเอย นายทุนมันทำเราแย่ อย่าเชื่อนแซ่ไ้เพื่อนเอย)

ร่อนกันเกิดนางเอย

เอยรา แม่ร่อน ร่อนรีร่อน แม่ร่อน ปวดเมื่อยเหนื่อยอ่อนน ทั้งแดดก็ร่อนเสียจริงเอย

(เอย เยอ เอย จริงเอย ปวดเมื่อยเหนื่อยอ่อนน ทั้งแดดก็ร่อนเสียจริงเอย)

ร่อนกันเกิดนายเอย

เอยรา พ่อร่อน ร่อนรีร่อน พ่อร่อน สือบเลือดเขาเดือดร้อน อย่าม้วนอนอยู่เอย

(เอย เยอ เอย อยู่เอย สือบเลือดเขาเดือดร้อน อย่าม้วนอนอยู่เอย)

รำกันเกิดนางเอย

เอยรา แม่รำ รำรีรำ แม่รำ

ชะละวา ซา ฉ่า ซา ฉ่า ซา ซา ฉ่า ซา ซา

รำรีรำ แม่รำ รำเกิด รำเกิดแม่รำ รำรีรำ แม่รำ

ทั้งไถ ทั้งหว่าน ทั้งดำ ลำบากตรากตรำทำนากันนุ่น

(ทั้งไถ ทั้งหว่าน ทั้งดำ ลำบากตรากตรำทำนากันนุ่น)

แต่เจ้ากรรมช้านายทุน ยังกลับมาโกงเราเอย

(เอย เยอ เอย เราเอย แต่เจ้ากรรมช้านายทุน ยังกลับมาโกงเราเอย)

คิดกันเกิดนางเอย

เอยรา แม่คิด คิดรีคิด แม่คิด เจ้าที่นำมาชูดรีด จนเราชูปชืดกันหมดเอย

(เอย เยอ เอย เราเอย เจ้าที่นำมาชูดรีด จนเราชูปชืดกันหมดเอย)

คิดกันเกิดนายเอย

เอยรา พ่อคิด คิดรีคิด พ่อคิด ทำนาทั้งชีวิต ข้าวกินสักนิตไม่มีเอย

(เอย เยอ เอย เราเอย ทำนาทั้งชีวิต ข้าวกินสักนิตไม่มีเอย)

ถองกันเกิดนางเอย

เอยรา แม่ถอง ถองรีถอง แม่ถอง

ชีวิตเราสุดขึ้นขม มันแสนระทมจนอกกัลดหนอง

(ชีวิตเราสุดขึ้นขม มันแสนระทมจนอกกัลดหนอง)

ลูกขึ้นเกิดพี่น้อง อย่ามัวรำร้องอยู่เอย

(เออ เออ เออ อยู่เออ ลูกขึ้นเถิดพี่น้อง อย่ามัวรำร้องอยู่เออ)

ถองกันเถิดนายเออ

เออรา พ่อถอง ถองรีถอง พ่อถอง

เลือดเรามาหลังมันริน ทาแผ่นดินเสียจนเนืองนอง

(เลือดเรามาหลังมันริน ทาแผ่นดินเสียจนเนืองนอง)

เพราะพวกชนชั้นปกครอง เหยียบย่ำพี่น้องเราเออ

(เออ เออ เออ เราเออ เพราะพวกชนชั้นปกครอง เหยียบย่ำพี่น้องเราเออ)

ลูกขึ้นเถิดนางเออ

เออรา แม่ลูก ลูกรีลูก แม่ลูก

ชะละวา โจ๊ะติง ติงทั้ง ติงติง

ชะละวา โจ๊ะติง ติงทั้ง ติงติง

ว่วชีควาย กระต่ายชีลิง

ลูกรีลูก แม่ลูก ลูกเถิด ลูกเถิดแม่ลูก ลูกรีลูก แม่ลูก

ดินรันทนทุกข์ จนกว่าความทุกข์จะหมดเออ

(เออ เออ เออ หมดเออ ดินรันทนทุกข์ จนกว่าความทุกข์จะหมดเออ)

ลูกขึ้นเถิดนายเออ

เออรา พ่อลูก ลูกรีลูก พ่อลูก ถือเคียวมาเปลี่ยนยุค ให้มีความสุขสบายเออ

(เออ เออ เออ สบายเออ ถือเคียวมาเปลี่ยนยุค ให้มีความสุขสบายเออ)

ร่วมกันเถิดนางเออ

เออรา แม่ร่วม ร่วมรื้อร่วม แม่ร่วม พวกเราชาวนาจะมาร่วมปลดแอกที่สวม ออก

เออ

(เออ เออ เออ ออกเออ พวกเราชาวนาจะมาร่วมปลดแอกที่สวม ออกเออ)

ร่วมกันเถิดนายเออ

เออรา พ่อร่วม ร่วมรื้อร่วม พ่อร่วม ถึงวันที่เชือดเลือดเราท่วม เราก็จะร่วมกันสู้เออ

(เออ เออ เออ สู้เออ ถึงวันที่เชือดเลือดเราท่วม เราก็จะร่วมกันสู้เออ)

ไปกันเถิดนางเออ

เออรา แม่ไป ไปรีไป แม่ไป

ร่วมใจกันอย่ารู้ร้าง พวกเราจะสร้างสังคมกันใหม่

(ร่วมใจกันอย่ารู้ร้าง พวกเราจะสร้างสังคมกันใหม่)

จะช้าอยู่ใย มะมารีบไปกันเคย

(เออ เออ เออ กันเคย จะช้าอยู่ใย มะมารีบไปกันเคย)

ไปกันเถิดนายเออ

เออรา พ่อไป ไปรีไปพ่อไป

ไปเถิด ไปเถิดพี่น้อง ขอบฟ้าสีทองนั้นอยู่ใกล้ๆ

(ไปเถิด ไปเถิดพี่น้อง ขอบฟ้าสีทองนั้นอยู่ใกล้ๆ)

สร้างเวลาฟ้าใหม่ ให้สดใสทั่วไทยเออ

(เออ เออ เออ ไทยเออ สร้างเวลาฟ้าใหม่ ให้สดใสทั่วไทยเออ)

เพลงมา เป็นการเชิญชวนให้ชาวนาออกมาร่วมกันต่อสู้กับอำนาจของทุนนิยม นายทุน เจ้าที่นา

เพลงแถ กล่าวถึง สภาพความเป็นจริงของชาวนา ที่ทำนามาตั้งแต่หนุ่มจนแก่ แต่กลับยังไม่มีที่นาเป็นของตัวเอง เป็นเพราะนายทุนค่อยแต่ขึ้นค่าเช่าที่นา

เพลงร่อน กล่าวถึง ชาวนาทำนาสู้แดด จนเหนื่อยล้า ปวดเมื่อย แต่กับถูกพวกนายทุนกดขี่ เอาเปรียบ สร้างความแค้นร้อนให้กับชาวนาเป็นอย่างมาก

เพลงรำ กล่าวถึง การทำงานหนักของชาวนา แต่กลับถูกนายทุนโกง ไม่ว่าจะ เป็นค่าที่นา การถูกกดราคาข้าว

เพลงคิด กล่าวถึง การที่ชาวนาทำนามาทั้งชีวิต แต่ไม่มีข้าวจะกิน เพราะถูกเจ้าที่นาขูดเลือดขูดเนื้อ จนไม่เหลืออะไรเลย

เพลงถอง กล่าวถึง ชีวิตอันขื่นขมของชาวนา ที่แสนลำบาก ต้องเสียเลือด เสียชีวิต ก็เพราะชนชั้นปกครอง ไม่ใส่ใจดูแลชาวนา อีกทั้งยังมีการข่มขู่กดดันชาวนา แต่ชาวนาอย่ามัวแต่รำร้อ ต้องลุกขึ้นสู้กับนายทุน เจ้าที่นา และชนชั้นปกครอง

เพลงลุก กล่าวถึง การที่ชาวนาต้องอดทนจนกว่าสังคมจะดีขึ้น จึงเชิญชวนให้ชาวนาต้องลุกขึ้นสู้กับทุกซ์ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เพื่อชาวนาจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายมากขึ้น

เพลงร่วม กล่าวถึง การให้ชาวนาร่วมแรงร่วมใจกันปลดแอก ต่อให้จะถูกฆ่า เราก็ต้องร่วมกันต่อสู้กับอำนาจของนายทุน เจ้าที่นา และชนชั้นปกครอง

เพลงไป กล่าวถึง ได้เวลาแล้วที่จะต้องสร้างร่วมกันสร้างสังคมใหม่ เพื่อประเทศไทยที่สดใส

เพลงเดินกำรำเคียว ได้กล่าวถึง เป็นการบรรยายถึงสถานการณ์ และปัญหาของชาวนา ที่ถูกกดขี่โดยเจ้าที่ดิน และนายทุน จึงส่งผลให้ชาวนารับความยากลำบากในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

เพลงเดินกำรำเคียวของวงดนตรีกล้านี้ ยังถูกใช้เชิงสัญลักษณ์ในการต่อสู้กับกลุ่มนายทุน อีกทั้งได้เชิญชวนให้ชาวนาและประชาชนออกมาต่อสู้กับกลุ่มนายทุน และร่วมกันสร้างสังคมที่ดีงามขึ้นใหม่

จะเห็นได้ว่า เพลงเดินกำรำเคียว จะมีบทบาททั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การสะท้อนปัญหาของสังคม 3)การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้ 4)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากวงดนตรีกล้านุติบทบาท

- ไม่มี

13. เพลงแต่กรรมกร

เนื้อร้อง

แต่เข้าจรดเย็นค่ำ

ผิดหรือถูกเกิดมา

ถูกทถูกกดขี่

เอาเปรียบทุกท่อน

ความรู้ก็ต่ำ

ถูกอยู่ด้วยจำใจ

ถูกทุกขู่เหนี่ยวยาก

กินนอนบนกองเงิน

ถูกเมียถูกยักไร

หวังรัฐคอยแลดู

อนิจจารัฐของชาติ

ทรยศเพื่อนายทุน

พวกกูอดตายแน่

ตราบไคที่คนชั่ว

ต้องตรากตรำด้วยน้ำตา

แล้วถูกตราเป็นกรรมกร

นายทุนชี้เผ้าเห่าหอน

แม้กินนอนคอยจู้ไช

นายทุนซ้ำคอยผลักไล่

หมดทางไปเพราะไร้เงิน

ถูกลำบากมันเที่ยวเพลน

ด้วยส่วนเกิดแรงงานกู

จะอดตายใครบ้างรู้

กลับค้าชู้พวกนายทุน

ตกเป็นทาสน้ำเงินทุน

เพียงเกื้อหนุนพวกพ้องตัว

หมดทางแก้ด้วยมีดมีว

ยังฝังตัวบนหลังกู

ทนทุกข์มานาน
ต้องลุกขึ้นต่อสู้

ทนทรมานแสนอดสู
เพื่อเชิดชูโลกของคน

เนื้อร้อง 1 กล่าวถึง ชีวิตของกรรมกร ที่ต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนถึงค่ำ ด้วยความตรากตรำ อีกทั้งยังตัดพ้อว่า เป็นความผิดหรือที่เกิดมามีชีวิตที่ยากลำบาก แล้วยังถูกกดขี่ ถูกเรียกว่า กรรมกร และแม้กระทั่งตอนกินตอนนอนก็ยังต้องถูกนายทุนคอยกดขี่ และเอาเปรียบ

เนื้อร้อง 2 กล่าวถึง ความรู้ของกรรมกรที่เรียนไม่สูง จึงเป็นผลให้นายคนเอาเปรียบ แต่ก็ต้องจำใจทำ เพราะว่า ไม่มีเงิน กรรมกรต้องทำงานด้วยความเหนื่อยยาก แต่กลับได้ผลตอบแทนที่น้อย ส่วนนายทุนนั้นกลับได้สบายโดยที่ไม่รู้ถึงความเหนื่อยยากของกรรมกร

เนื้อร้อง 3 กล่าวถึง ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวกรรมกรนั้น มีความยากไร้ โดยจะหวังการดูแลของภาครัฐ แต่ภาครัฐกลับไม่สนใจปัญหาของกรรมกร โดยเอาใจใส่แต่พวกนายทุน และยอมทรยศอุดมการณ์เพื่อนายทุนที่เกื้อหนุนผลประโยชน์พวกพ้องตนเอง

เนื้อร้อง 4 กล่าวถึง ถ้ากรรมกรไม่ลุกขึ้นต่อสู้กับอำนาจทุนนิยม ก็จะมีผลให้กรรมกรยังคงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากเช่นเดิม ดังนั้นกรรมกรต้องลุกขึ้นต่อสู้ เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เพลงแต่กรรมกร ได้กล่าวถึง กรรมกรหรือผู้ใช้แรงงาน ถูกกดขี่ โดยนายทุน และหวังว่าจะได้รับการดูแลจากภาครัฐ แต่ข้าราชการรัฐบาลยังไม่สนใจที่จะแก้ปัญหาย่างจริงจัง จึงส่งผลให้กรรมกรหรือผู้ใช้แรงงาน ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากนายทุนหรือภาครัฐ ปัญหาคล้ายกับเพลงอื่น ๆ ที่กล่าวมาก่อนหน้า แต่เพลงแต่กรรมกรนี้ เป็นเพลงที่เล่าถึง ปัญหาความทุกข์ยากในการดำรงชีพของกรรมกร ที่มีความจำเป็นด้านต่าง ๆ เช่น ต้องหาเลี้ยงครอบครัว จึงต้องยอมให้ถูกชนชั้นนายทุนกดขี่

อีกทั้งยังเป็นการบรรยายถึงสถานการณ์ของความไม่เท่าเทียมกันของชนชั้น คล้ายกันเพลงคนเหมือนกัน แต่เพลงแต่กรรมกร เป็นการเจาะจงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้นแรงงานกับนายทุน

จะเห็นได้ว่า เพลงแต่กรรมกร จะมีบทบาททั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม 3)การสะท้อนปัญหาของสังคม 4)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากวงดนตรีลูกทุ่งบพท

- ไม่มี

14. เพลงเจ้าขุนทอง

เนื้อร้อง

(เพลงกล่อมเด็ก)

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์	ตาลโตนดเจ็ดต้น
ขุนทองเจ้าไปปล้น	ปานฉะนี้ไม่เห็นมา
คุดข้าวใส่ห่อ	ถ่อเรือไปตามหา
เขาก็อำลือมา	ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว
(เนื้อร้อง 1)	
นั่งรถยนต์ไร	นั่งรถไฟนกแก้ว
ส่งเสียงแจ้วแจ้ว	ว่าเจ้าขุนทอง เจ้าขุนทอง
เจ้าออกจากบ้าน	เมื่อตอนตะวันเรืองรอง
เจ้าหันมาส่งน้องน้อง	ว่าพี่จะไปหลายวัน
(เจ้าหันมาส่งน้องน้อง)	ว่าพี่จะไปหลายวัน)
(เนื้อร้อง 2)	
ไปเพื่อสิทธิเสรี	เพื่อศักดิ์ศรีบางระจัน
ไอ้เจ้านกเขาขัน	แล้วเจ้าขุนทองก็ลงเรือน
สะพายย่ามหาเด็ยว	ซึ่งใส่หนังสือแสงเดือน
ทั้งสมุดที่ลบเลือน	ด้วยรอยน้ำตาแต่เมื่อคืน
(ทั้งสมุดที่ลบเลือน)	ด้วยรอยน้ำตาแต่เมื่อคืน)
(เนื้อร้อง 3)	
ขุนทองเจ้าร้องไห้	อยู่ในเรือนจนดึกดื่น
ว่าดอกจำปีถูกปิ่น	ตายอยู่เกลื่อนเจ้าพระยา
ลูกเอ๋ยหนอลูกเอ๋ย	เข้าอย่าเผลนเขื่อนซา
แม่มาร้องเรียกหา	นี่พ่อมาตั้งตาคอย
(แม่มาร้องเรียกหา)	นี่พ่อมาตั้งตาคอย)
(เนื้อร้อง 4)	
เจ้ามิใช่นักรบ	ที่เคยประสบบรรบ

รูปร่างก็น้อยน้อย	เพราะเรียนหนังสือหลายปี
แม่ว่าลูกรัก	นั่นมีความรักดี
พ่อก็รู้ว่าลูกมี	กตัญญูต่อแผ่นดิน
(พ่อก็รู้ว่าลูกมี	กตัญญูต่อแผ่นดิน)
(เนื้อร้อง 5)	
แต่ใครเขาจะรู้	เพราะเขามีไ้พระอินทร์
มนุษย์อาจไ้ยิน	แต่อำนาจมาบังตา
ลูกบอกว่าลูกรู้	จึงสู้แบบอหิงสา
แม่กับพ่อก็รอมา	หลายเพลหลายเพล
(แม่กับพ่อก็รอมา	หลายเพลหลายเพล)
(เนื้อร้อง 6)	
ดอกโสนบานเช้า	ดอกคัตไ้บ้านเย็น
ออกพรรษามาตระเวน	ที่อนุสาวรีย์ทูน
ไ้มีร่างเจ้าขุนทอง	มีแต่รัฐธรรมนูญ
แม่กับพ่อก็อาดูร	แต่ภูมิใจลูกชายเอย
(แม่กับพ่อก็อาดูร	แต่ภูมิใจลูกชายเอย)

เพลงกล่อมเด็ก กล่าวถึง เจ้าขุนทองเป็นโจร ออกปล้นเหมือนทุกครั้งที่ผ่านมา แต่ในครั้งไ้ไปนานกว่าทุกครั้ง คนที่บ้านจึงเป็นห่วง ไ้คิดข่าวไ้ห่อ และไ้ได้ออกตามหาเจ้าขุนทอง เนื้อร้อง ไ้เล่าถึง พ่อแม่ของเจ้าขุนทอง เดินทางมาจากต่างจังหวัด เพื่อออกมาตามหาเจ้าขุนทอง ระหว่างทางไ้เล่าถึง สาเหตุในการออกจากบ้านของเจ้าขุนทองว่า เป็นออกมาเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพไ้แก่ประชาชน โดยไ้เปรียบเทียบตนเองเป็นนักสู้ชาวบางระจัน พอตอนเวลารุ่งเช้า เจ้าขุนทองไ้หันมาบอกกัน น้อย ๆ ที่บ้านว่า พี่จะไปหลายวัน จากนั้นก็สะพายย่ามหาเด็ย (เป็นลักษณะการแต่ตัวของนักศึกษาในช่วงพ.ศ.2516) ในยามมีหนังสือแสงเดือน (หนังสือแสงเดือน คือ นิตยสารปกแสงเดือน แม้นวงศ์ นางสาวไทย พ.ศ.2511) นอกจากนี้ยังมีสมุดจดที่เลือนรางจากการร้องไห้ของเจ้าขุนทอง เนื่องจากเหตุการณ์ก่อนวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ทำให้เจ้าขุนทองเกิดความโศกเศร้า

เมื่อพ่อแม่ มาถึงกรุงเทพฯแล้ว ไ้ร้องเรียกหาเจ้าขุนทอง และได้บรรยายถึงลักษณะของเจ้าขุนทองว่า รูปร่างเล็ก ๆ ไ้มีริ้วรอย เนื่องจากเจ้าขุนทองเป็นนักศึกษา ที่เข้า

กรุงเทพมหานครเพื่อเรียนหนังสืออย่างเดียว แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ทำให้เจ้าขุนทองต้องต่อสู้ ซึ่งเป็นต่อสู้แบบอหิสา

ซึ่งพ่อแม่ของเจ้าขุนทองก็รับรู้ และเข้าใจถึงการต่อสู้ครั้งนี้ เนื่องจากว่า เจ้าขุนทองมีความกตัญญูต่อแผ่นดิน แต่กลับถูกมองโดยรัฐบาลว่าเป็น โจร

เมื่อพ่อแม่ของเจ้าขุนทอง ที่ออกตามหาอยู่หลายวัน ก็ไม่เจอเจ้าขุนทอง แม้แต่ร่างก็ไม่เจอ เจอแต่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พ่อแม่ก็เสียใจที่ไม่เจอเจ้าขุนทอง แต่ก็ภูมิใจในวีรกรรมของเจ้าขุนทอง

เพลงเจ้าขุนทองนี้ เป็นเพลงที่สมาชิกวงด้นกล้าได้ตีความจากเนื้อเพลงกล่อมเด็ก และได้ขยายความ ผูกโยงเรื่องราวให้เข้ากับเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 โดยให้เจ้าขุนทอง เป็นตัวแทนของนิสิต นักศึกษา ที่ออกมาต่อสู้กับอำนาจของรัฐบาลเผด็จการทหาร

เพลงเจ้าขุนทอง เป็นเพลงที่มีเนื้อหาด้ายคลึงกับเพลงหนุ่มสาวเสรี แต่จะมีเนื้อหาไปในทางเศร้าโศก เป็นการเล่าถึง ตัวละครสมมติ ที่แทนให้เป็นเจ้าขุนทอง โดยการตีความจากเพลงกล่อมเด็ก ของเดิมเจ้าขุนทองได้ไปปล้นคนรวยเพื่อช่วยคนจน (การตีความของสมาชิกวงด้นกล้า) แต่ในบทเพลงได้เปลี่ยนให้ เจ้าขุนทอง เป็นตัวแทนของนิสิตนักศึกษาได้เสียสละชีพ เพื่อการเรียกร้องประชาธิปไตย และการต่อสู้กับอำนาจเผด็จการทหารในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

จะเห็นได้ว่า เพลงเจ้าขุนทอง จะมีบทบาททั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1)การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต 2)การเรียกร้องประชาธิปไตย 3)การสะท้อนปัญหาของสังคม 4)การบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากงดต้นกล้ายุคดิบทบาท

- ไม่มี

จากการนำเสนอ จะเห็นว่าแต่ละบทเพลงอาจจะมีบทบาทที่ทับซ้อนกันอยู่ โดยจะสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. บทบาทด้านการนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต
2. บทบาทด้านการเรียกร้องประชาธิปไตย
3. บทบาทด้านการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม

4. บทบาทด้านการสะท้อนปัญหาของสังคม
5. บทบาทด้านการปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวม
6. บทบาทด้านการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้
7. บทบาทด้านการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคม

ในขณะนั้น

1. บทบาทด้านการนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต

จิตร ภูมิศักดิ์ ได้กล่าวถึงการนำศิลปะมารับใช้มนุษย์ หรือ ศิลปะเพื่อชีวิต ว่า เป็นศิลปะที่มีได้ทำเพื่อแสวงหาเงินตรา หรือ รับใช้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะชนชั้นสูง แต่ศิลปะนั้นต้องทำหน้าที่เพื่อเป็นการสะท้อนความเลวร้ายของชีวิตในสังคมไปยังประชาชน และทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่ว่าจะผ่านการดู การฟัง การอ่าน

จากแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ที่จิตรภูมิศักดิ์ได้นำเสนอนั้น ทำให้เกิดกลุ่มศิลปินที่เรียกตนเองว่า เพื่อชีวิต คือ ไม่ได้ทำเพื่อแสวงหาผลกำไร แต่เป็นการใช้ศิลปะสะท้อนความความจริงอันเลวร้ายของสังคม โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้น และความไม่เป็นธรรมในสังคม ดังนั้นศิลปะที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินเพื่อชีวิต จึงจะมีความว่า เพื่อชีวิต ต่อท้ายเสมอ รวมไปถึงเพลงเพื่อชีวิต

ซึ่งถ้าใช้หลักเกณฑ์แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต มาตัดสินผลงานเพลงของวงต้นกล้า ที่จะใช้ทำนองเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน เพลงลูกทุ่ง ทำนองตั้งต้นของผลงาน แต่ได้มีการประพันธ์เนื้อร้องให้มีการสะท้อนความเลวร้ายในสังคม อีกทั้งไม่มีการแสวงหาผลกำไร และนำบทเพลงมาเพื่อรับใช้ประชาชนส่วนรวม จึงนับได้ว่า บทเพลงของวงต้นกล้าทั้ง 14 เพลง ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาล้วนเป็นจัดเป็นเพลงเพื่อชีวิตทั้งสิ้น แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของวงต้นกล้า ที่มีการใช้เครื่องดนตรีไทย และใช้ทำนองเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน เพลงลูกทุ่ง

โดยจะยกตัวอย่างมา 1 บทเพลงที่เป็นมีการสะท้อนความเลวร้ายของสังคม ได้แก่ เพลงแต่กรรมกร เนื้อร้องของเพลงนี้เป็นการจะใช้ภาษาที่ฟังเข้าใจง่าย ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านคำศัพท์ที่สูง ซึ่งถือว่าเป็นจุดประสงค์สำคัญของบทเพลงเพื่อชีวิตวงต้นกล้า โดยมีการแสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคมระหว่างคนชนชั้นแรงงานกับชนชั้นนายทุนว่า ชนชั้นแรงงานต้องทำทุกอย่างเพื่อการดำรงชีวิต และความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว แต่นายทุนนั้นกลับได้อยู่สุขสบายบนความเหน็ดเหนื่อยที่ไม่เป็นธรรมต่อชนชั้นแรงงาน คือไม่มีสิทธิขั้นพื้นฐานเท่าที่ควร ช้ำร้ายที่รัฐบาลยังให้การสนับสนุนนายทุนที่เอื้อประโยชน์ให้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทเพลงทั้ง 14 เพลงของวงต้นกล้า เป็นมีบทบาทในการต้องการนำเสนอดนตรีไทยให้เป็นรูปแบบเพื่อชีวิต กล่าวคือ การนำศิลปะที่แต่เดิมเป็นการรับใช้กลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม มาเปลี่ยนแปลงบทบาท มาเป็นการรับใช้ประชาชนทั่วไป และเพื่อเป็นการประหยัทรยากร รวมไปถึงเวลาในการสร้างสรรค์ผลงาน จึงได้มีการนำทำนองเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน รวมไปถึงเพลงลูกทุ่ง ที่เป็นต้นทุนเดิมของสมาชิกทุกคนในวงนำมาประพันธ์เนื้อร้องขึ้นใหม่ ให้มีเนื้อที่เข้าใจง่าย สามารถเข้าถึงคนได้ทุกชนชั้น มีความหมายแสดงออกในทางเสียสละการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ สะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และความทุกข์ยากของชนชั้นแรงงานที่ถูกกดขี่จากนายทุน

2. บทบาทด้านการเรียกร้องประชาธิปไตย

ในยุคพ.ศ.2500 เป็นต้นมาจนถึงช่วงเวลาที่วงต้นกล้า ได้ก่อตั้งขึ้นนั้น เป็นช่วงที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นยุคที่ประชาธิปไตยเริ่มเบ่งบาน และเบ่งบานมากในช่วง ประมาณ พ.ศ.2516 หลังจากการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นั้นนิสิตนักศึกษา รวมไปถึงประชาชนทั่วไปได้ เกิดความตื่นตัวในเรื่องประชาธิปไตยมากขึ้น

จากการที่ประชาธิปไตยเบ่งบาน ได้ส่งผลต่อบทบาทของดนตรีไทย จากเดิม คือ เพื่อการขับกล่อม เพื่อความบันเทิง หรือ เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรม ได้เปลี่ยนเป็นการใช้ดนตรีเป็นสื่อเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยวงต้นกล้า เป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีความสามารถทางด้านดนตรีไทย ได้รวมตัวก่อตั้งเป็นวงดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต โดยต้องการใช้ดนตรีไทยเป็นสื่อในการเรียกร้องประชาธิปไตย

บทเพลงของวงต้นกล้า ได้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในบทบาทของดนตรีไทยที่เปลี่ยนไปจากเดิม ที่ได้รับใช้กลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทแค่การขับกล่อม ความเพื่อความบันเทิง และเพื่อประกอบพิธีกรรม มาเป็นบทบาทในการเรียกร้องประชาธิปไตย และทำให้เกิดจิตสำนึกด้านสิทธิของประชาชนตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

3. บทบาทด้านการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม

เนื่องจากในช่วงที่วงต้นกล้าได้ทำการแสดง เป็นยุคที่เรียกว่า ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน จึงเป็นเหตุให้ประชาชนเกิดการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐาน และความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม

วงต้นกล้า ยังได้มีบทบาทด้านการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม ผ่านการใช้บทเพลงเป็นสื่อ เพื่อให้ผู้ฟังได้เกิดความรู้สึกถึงความอยุติธรรม โดยจะต้องการสะท้อน

ให้เห็นถึงความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ของสังคม ที่ไม่ให้ความสำคัญต่อประชาชน และชนชั้นแรงงานเท่าที่ควร รวมไปถึงเรื่องของชนชั้น สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ใช้แรงงาน และความเสมอภาคของสตรี

บทเพลงของวงต้นกล้า ได้ต้องการแสดงออกถึงความไม่เป็นธรรมในสังคม และต้องการสื่อสารไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองให้คำนึงถึงความเป็นธรรมต่อประชาชนส่วนรวมของประเทศ มิให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้น หรือ มิให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มคนใดกลุ่มหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว

4. บทบาทด้านการสะท้อนปัญหาของสังคม

เพลงเพื่อชีวิตของวงต้นกล้านั้น ได้สะท้อนสภาพปัญหาของสังคมในช่วง พ.ศ.2516 – 2519 ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวเป็นถึงแม้ว่าจะเป็นเวลาสั้น ๆ แต่ก็มีคามเข้มข้นทางด้านการเมือง ความคิด รวมไปถึงปัญหาสังคมก็เช่นกัน

ด้วยการเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้เกิดความคิดเรื่องของชนชั้น ความเสมอภาค จึงกลายมาเป็นปัญหาของสังคมไทยในยุคนั้น ได้แก่ ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในสังคม ปัญหาเรื่องแรงงาน และปัญหาสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงาน

ความคิดแบบลัทธิคอมมิวนิสต์นอกจากจะส่งผลในระดับประชาชน ก็ยังส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอีก 2 ปัญหา ได้แก่ ปัญหาการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา ปัญหาเผด็จการทหาร เนื่องจากว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์นั้นถูกมองว่าเป็นข้าวมืดของความคิดแบบเสรีนิยมและเผด็จการ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา

บทบาทด้านการสะท้อนปัญหาของสังคม ของบทเพลงวงต้นกล้า สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในสังคม

ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในสังคม ปัญหาเรื่องแรงงาน และปัญหาสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงาน เป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดบทเพลงเพื่อชีวิต ที่เป็นการเสนอให้เห็นถึงปัญหาด้านนี้แก่สังคม เพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบได้หันมาสนใจแก้ปัญหาอย่างจริงจัง

ปัญหาการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา

ปัญหาการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา เป็นปัญหาที่เป็นประเด็นอย่างมากในช่วงสงครามเวียดนาม (พ.ศ.2498 – พ.ศ.2518) เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้เห็นว่า ประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้ใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพ และสิ่งที่ตามมานอกเหนือจากการตั้งฐานทัพแล้ว คือเรื่องของการแทรกแซงทางการเมือง เศรษฐกิจ และการครอบครองสัมปทานทางทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย อีกทั้งยังเกิดเหตุการณ์ที่กองทัพสหรัฐอเมริกาได้ใช้กฎอัยการศึกประหารชีวิตนายเทพ แก่นกล้า ในคดียิงนายทหารอเมริกันเสียชีวิต โดยที่คดีไม่ได้รับการพิจารณาด้วยศาลยุติธรรมของไทย จึงยิ่งเป็นเหตุให้ประชาชนคิดว่า การที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยนั้นเป็นภัยคุกคาม และยังส่งปัญหาในเรื่องที่อาจจะทำให้ประเทศไทยขาดเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน วงต้นกล้าจึงได้เสนอความคิด และสะท้อนความจริงบ้างแง่มุมผ่านบทเพลง ให้เห็นว่าการเข้ามาของประเทศไทยสหรัฐอเมริกาเป็นภัยและเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อประเทศ

ปัญหาเผด็จการ

ปัญหาเผด็จการ ถือว่าเป็นปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อ
รัฐบาลใช้อำนาจที่มีเพื่อลดรอนสิทธิเสรีของประชาชน เป็นเหตุให้เกิดกลุ่มที่ไม่พอใจในการกระทำ
ของรัฐบาล วงต้นกล้าได้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกถึงความไม่พอใจนั้น จึงได้ใช้เพลงเป็นสื่อ
ในการต่อต้านอำนาจเผด็จการ

วงต้นกล้า ได้นำเพลงเพื่อชีวิตของวงมาใช้เป็นสื่อกลางทางความคิด และมีบทบาทด้านการสะท้อนปัญหาของสังคมในสมัยนั้น เนื่องด้วยวงต้นกล้าเป็นวงดนตรีที่จะบรรเลงในงานชุมนุมทางการเมือง และงานประท้วงของผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากภาครัฐบาล จึงทำให้บทเพลงจะมีเนื้อหาออกไปในแง่ของปัญหาของประชาชน โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงาน และปัญหาทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของคนในสังคม

5. บทบาทด้านการปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวม

การปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวมนั้น เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นจุดประสงค์หลักของวงต้นกล้า นอกจากการสะท้อนให้เห็นถึงความเลวร้ายในสังคมแล้ว วงต้นกล้ายังสามารถให้บทเพลงในการปลูกฝังให้ผู้ฟังมีความคิดที่จะเพื่อสังคมส่วนรวม และประเทศชาติเป็นสำคัญ

ในระหว่างพ.ศ.2518 – 2519 วงต้นกล้าได้มีงานแสดงดนตรีตามสถาบัน การศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และตามต่างจังหวัด รวมไปถึงตามหมู่บ้านในชนบท นอกจากจะเป็น การบรรเลงดนตรีเพื่อความบันเทิง เพื่อสะท้อนแง่มุมในสังคมแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังอุดมการณ์ การต่อสู้กับความอยุติธรรมที่มีในสังคม และกระตุ้นให้ประชาชนที่ได้รับฟังเพลงเกิดสำนึกในการ ทำเพื่อส่วนรวมมากขึ้น

6. บทบาทเชิงเป็นสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้

อย่างที่ได้อธิบายในข้างต้นว่า ในช่วงพ.ศ.2516 – 2519 เป็นช่วงเวลาที่เกิด กระแสลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงกว่าช่วงเวลาก่อนหน้านี้ การเผยแพร่ความคิดแบบลัทธิ คอมมิวนิสต์นี้เป็นต้นเหตุแห่งความคิดเปรียบเทียบ และแบ่งแยก ระหว่างนายทุนกับผู้ใช้แรงงาน ซึ่งความคิดแบบคอมมิวนิสต์กลายเป็นความคิดของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ส่วนความคิดแบบ ประชาธิปไตย โดยมีลัทธิ นายทุนเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจนั้นกลายเป็นความคิดของกลุ่ม นายทุน

เมื่อเกิดความคิดแบบผู้ใช้แรงงานและความคิดแบบนายทุนแล้ว จึงส่งผล ให้เกิดความแตกแยกที่เป็นขั้วตรงกันข้ามกัน ส่วนอำนาจของเผด็จการในประเทศไทยขณะนั้นเป็น การเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มนายทุน เนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมกัน จึงทำให้ชนชั้นปกครองใช้อำนาจ อย่างเบ็ดเสร็จ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ และดูแลจัดการความเรียบร้อยของประเทศ แต่มิได้เป็น การมุ่งเน้นที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง จึงทำให้เกิดการเดินขบวน และประท้วงอยู่บ่อยครั้งใน ช่วงเวลานั้น

วงต้นกล้า เป็นวงดนตรีเพื่อชีวิตที่เป็นการรวมสมาชิกที่มีความคิดและ อุดมการณ์เดียวกัน ได้แก่ ความคิดที่รักความถูกต้องในกฎเกณฑ์ของสังคม คือ เชื่อว่าการได้ อำนาจมาจากการใช้กำลัง นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และเชื่อมั่นในสิทธิของมนุษย์ คือ เชื่อว่ามนุษย์ ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรจะได้รับ และความศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน วงต้น กล้าจึงได้สร้างสรรค์บทเพลงที่มีบทบาทด้านการเป็นสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้จำนวน 6 เพลง ได้แก่

เพลงที่มีบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้ของวงต้นกล้านี้ เป็น เพลงที่มีเนื้อหาแสดงออกถึงการเชิญชวนให้ผู้ที่มีความอุดมการณ์เดียวกันออกมาร่วมกันต่อต้านหรือ ต่อสู้กับกลุ่มคนที่มีอิทธิพลในสังคม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรัฐบาล (เป็นผู้ใช้อำนาจตัดสินใจปัญหา) กลุ่ม นายทุน (เป็นผู้ใช้เงินและผลประโยชน์ส่วนตัวตัดสินใจปัญหา) และกลุ่มชาวต่างชาติ (เป็นผู้ใช้

อำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศคันธรัฐบาล) อีกทั้งยังได้เชิญชวนให้ร่วมกันสร้างสังคมที่ดีขึ้นมาใหม่

7. บทบาทการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

ดนตรีนั้นมีบทบาทในการรับใช้มนุษย์ โดยเฉพาะดนตรีไทยเดิมนั้นมีบทบาทไม่กี่ปบทบาท เช่น การบรรเลงขับกล่อม การประกอบพิธีกรรม บรรเลงเพื่อความบันเทิง เป็นต้น ซึ่งบทเพลงของวงต้นกล้านั้น ได้รับ “แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน” จึงทำให้บทเพลงของวงต้นกล้ามามีบทบาทในการรับใช้มนุษย์เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีบทบาทเป็นตัวช่วยในการบันทึกความทรงจำและบอกเล่าเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทย รวมไปถึงสภาพสังคมในขณะนั้น ระหว่างพ.ศ.2516 – 2519

บทบาทการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายในสังคมอำนาจของกลุ่มนายทุนที่มีอยู่เหนือกฎหมาย อีกทั้งความกดดันทางการเมืองจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ และสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดยวงต้นกล้าได้สะท้อนภาพผ่านทางบทเพลงเหล่านี้ เพื่อให้ผู้ฟังได้เกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น

จากบทบาทการศึกษาบทบาทที่ได้จากความหมายของเนื้อร้องทั้ง 7 ด้าน เมื่อนำมาจัดกลุ่ม โดยใช้ลักษณะของบทบาททางสังคมวิทยามาเป็นเครื่องมือในการจัดประเภทจะได้ดังนี้

บทบาทในอุดมคติ ได้แก่

บทบาทด้านการปลุกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวม

บทเพลงที่เป็นการปลุกฝังอุดมการณ์ของวงต้นกล้านั้น ถือได้ว่าเป็นเรื่อง ที่ทุกคนในสังคมย่อมมีความคาดหวังให้เกิดขึ้นจริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเท่าเทียมกันในสังคม เรื่องอุดมการณ์ของความเป็นครู อุดมการณ์ของการทำเพื่อสังคมส่วนรวม ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เกิดจากอุดมคติของคนในสังคมทั้งสิ้น

บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ได้แก่

ทุกบทเพลงของวงต้นกล้า นั้น บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจถึงบทบาทของเพลงได้ ว่า เพลงนั้นสามารถขับกล่อม สร้างความสนุกสนาน สร้างอารมณ์ร่วม ถ่ายทอดความคิดระหว่างผู้บรรเลงถึงผู้ฟัง

บทบาทที่แสดงออกจริง ได้แก่

บทบาทด้านการนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต

บทบาทด้านการเรียกร้องประชาธิปไตย

บทบาทด้านการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม

บทบาทด้านการสะท้อนปัญหาของสังคม

บทบาทด้านการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้

บทบาทด้านการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคม

ในขณะนั้น

บทบาททั้ง 6 ด้านนี้ เป็นบทบาทที่เกิดจากการถูกกดดันจากสภาวะแวดล้อมทางสังคมที่มากกระทำต่อดนตรี จึงทำให้เกิดเป็นบทเพลงเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า ซึ่งแรงกดดันจากสังคมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง ปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ ก็ย่อมมีผลต่อบทเพลงของวงต้นกล้าทั้งสิ้น

2. วิเคราะห์บทเพลงดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า

บทเพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีไทยต้นกล้าที่ผู้วิจัยได้นำมาทำการศึกษา นั้น เป็นบทเพลงที่นำมาจากซีดีเพลง ดนตรีไทยเพื่อชีวิต “ต้นกล้า” มีบทเพลงทั้งหมด 14 เพลง โดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์เพลงไว้ดังนี้

- แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของต้นกล้า
- โครงสร้าง ทำนองเพลง และลักษณะการบรรเลง

2.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของวงต้นกล้า

จากการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สมาชิกวงต้นกล้าพบว่า แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของวงต้นกล้า นั้น เป็นการตกผลึกทางความคิดของสมาชิกในวง ซึ่งเป็นการรวมกันระหว่างความคิดที่ต้องการสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจถึงเนื้อเพลงที่ต้องการสื่อโดยใช้ภาษาที่

ง่าย และเข้าถึงกลุ่มคนทุกชนชั้นร่วมกับอิทธิพลทางดนตรีในช่วงตั้งแต่พ.ศ.2500 เป็นต้นมา จึงจะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

- แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้อง
- แนวคิดและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงของวงต้นกล้า

2.1.1 แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้อง

โดยบทเพลงของวงต้นกล้าจะยึดแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” ของจิตร ภูมิศักดิ์ เป็นหลักในการสร้างสรรค์บทเพลง ดังนั้นเนื้อเพลงนั้นเป็นการประพันธ์เนื้อเพลงขึ้นใหม่ โดยในส่วนของเนื้อเพลงนั้นจะเลือกใช้นิทานที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น หรือ เป็นปัญหาของสังคม อีกทั้งจะใช้ภาษาที่สามารถเข้าใจได้ง่าย จึงทำให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่เป็นชนชั้นแรงงาน หรือ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องคำศัพท์ยาก ๆ ก็สามารถเข้าใจได้

แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้องของวงต้นกล้านั้น สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) ได้แรงบันดาลใจจากสถานการณ์ทางการเมือง ระหว่างพ.ศ.2516 - 2519 ได้แก่

เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

เหตุการณ์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาขอเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย

เหตุการณ์ที่นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ออกคำสั่งห้ามขับร้องและเผยแพร่

เพลงเพื่อชีวิต 2 เพลง คือ “เพลงคนกับควาย” และ “เพลงข้าวคอยฝน” ของวงดนตรีคาราวาน

2) สภาพปัญหาของสังคม วันสำคัญ และเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นแล้ว เป็นกระแสสังคม ระหว่างพ.ศ.2516 – 2519 ได้แก่

ปัญหาสัมปทานเหมืองแร่ของบริษัทสัญชาติอเมริกา คือ บริษัท บิลลิตัน และบริษัท เทมโก้

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น

ปัญหาแรงงาน

เหตุการณ์การลอบสังหารนางสาวสำราญ คำกลิ่น ระหว่างการชุมนุมเมื่อพ.ศ.2519 ที่กระทู้หมื่น

เหตุการณ์การเสียชีวิตของจิตร ภูมิศักดิ์ วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2505

วันครู ตรงกับวันที่ 16 มกราคม ของทุกปี เพื่อระลึกถึงพระคุณครู

วันสตรีไทย ตรงกับวันที่ 1 สิงหาคม ของทุกปี
วันรพี ตรงกับวันที่ 7 สิงหาคม ของทุกปี เพื่อระลึกถึงพระบิดาแห่ง
กฎหมายไทย

3) การตีความจากเพลงกล่อมเด็ก ได้แก่

การตีความจากเพลงกล่อมเด็ก คือ การนำเอาเพลงกล่อมเด็กมาตีความ โดยการโยงเรื่องราวให้มีความเกี่ยวข้องกับเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการตีความใหม่ และผูกโยงเรื่องราวให้เข้ากับการเมืองในขณะนั้น

วงต้นกล้าได้เลือกใช้เพลงกล่อมเด็กจำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลงเจ้ากระแจะ, เพลงเจ้าขุนทอง นำมาตีความใหม่ และใช้ตั้งเป็นชื่อเพลงของวงอีกด้วย

โดยเพลงเจ้ากระแจะ สมาชิกในวงต้นกล้าได้ร่วมกันตีความว่า เจ้ากระแจะ เป็นเพศชาย มียศสูงศักดิ์ เนื่องจากว่า เจ้ากระแจะ ได้ขี่ม้าเทศ ซึ่งเป็นพาหนะที่มีค่าสูง ซึ่งได้สันนิษฐานว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงปลายรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เนื่องจากว่า เป็นช่วงที่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวฝรั่งเศสเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองในอยุธยา จึงส่งผลให้เจ้ากระแจะเกิดความไม่พอใจ และได้นำกริชไปไล่แทงชาวต่างชาติ โดยที่วงต้นกล้าได้ทำการผูกโยงเรื่องให้เข้ากับเหตุการณ์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาขอเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ชาวไทยเกิดความไม่พอใจในการเข้ามาของทหารอเมริกัน เนื่องจากว่า ทหารอเมริกันได้เข้ามาข่มเหงคนไทย โดยมีเหตุการณ์ที่กองทัพสหรัฐอเมริกาได้ใช้กฎอัยการศึกประหารชีวิตนายเทพ แก่นกล้า ในคดียิงนายทหารอเมริกันเสียชีวิต โดยที่คดีนี้ไม่ได้รับการพิจารณาด้วยศาลยุติธรรมของไทย

เพลงเจ้าขุนทอง เป็นการตีความโดยที่สมาชิกในวงต้นกล้าได้ตีความว่า เจ้าขุนทอง เป็นโจรที่ปล้นคนรวยเพื่อช่วยคนจน แต่ในครั้งนี้เจ้าขุนทองไม่ได้กลับมาบ้าน จึงสันนิษฐานว่าตายแล้ว โดยได้ผูกโยงเรื่องราวให้เข้ากับเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ที่มีนิสิต นักศึกษาแทนเป็น เจ้าขุนทอง ที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตย และได้เสียสละชีวิตของตน เพื่อประชาธิปไตย ต่อมาพ่อแม่ได้ออกมาตามหา เจ้าขุนทอง กลับไม่พบลูกของตน แต่ก็ยังภูมิใจในตัวลูกของตน ที่ได้ทำเพื่อประเทศชาติ

นอกจากนี้แล้ว วงต้นกล้ายังได้นำเอาบทประพันธ์จากหนังสือพิมพ์ และ นิตยสาร มาบรรจุกำหนดเพลงอีกด้วย ได้แก่

กลอนของอาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ เขียนลงหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2516 เพื่อสดุดีการต่อสู้ของนิสิต นักศึกษา

กลอนของนายชม ชื่นเขียวขาว (นามปากกา) ประพันธ์ลงนิตยสาร ฉบับหนึ่ง ประมาณพ.ศ.2518

ซึ่งแนวคิดของวงต้นกล้าในการเลือกใช้ แรงบันดาลใจจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและยังเป็นกระแสของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ทางการเมือง ระหว่างพ.ศ. 2516 – 2519, ปัญหาสังคม, วันสำคัญต่าง ๆ รวมไปถึงการตีความจากเพลงกล่อมเด็ก จะส่งผลให้เพลงมีความกินใจผู้ฟัง เนื่องจากว่า ผู้ฟังจะเข้าใจถึงเหตุการณ์ในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี และเกิดอารมณ์ร่วมไปกับบทเพลงได้ง่าย นอกจากนี้ยังเป็นการส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังที่อยู่ต่างจังหวัดให้รับรู้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้นอีกด้วย

2.1.2 แนวคิดและการเรียบเรียงบทเพลงของวงต้นกล้า

โดยวงต้นกล้า มีความคิดที่ต้องการนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพลงไทยเนื้อเต็ม เช่นเดียวกับวงสุนทราภรณ์ วงดนตรีไทยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ของดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เนื่องจากต้องการให้ดนตรีไทยฟังง่ายขึ้น ดิฉันผู้ฟัง และเป็นดนตรีไทยเพื่อการฟังที่ทุกคนทุกชนชั้นสามารถฟังเข้าใจได้ง่าย โดยจะเลือกเพลงที่มีทำนองคุ้นหูฟัง ซึ่งเป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสองชั้น และชั้นเดียว ในบทเพลงของวงต้นกล้านั้น ได้เลือกใช้เพลงเนื้อเต็มแบบคุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง และการนำทำนองเพลงลักษณะของครุฑบุญวงศ์ เกตุคง มาบรรจุเนื้อร้องเป็นแบบเพลงเนื้อเต็ม

นอกจากเพลงเนื้อเต็มแล้ว วงต้นกล้ายังได้ใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงมาจากเพลงละครของกรมศิลปากร เพลงละครดึกดำบรรพ์แบบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เพลงพื้นบ้าน และทำนองเพลงที่ได้รับความนิยม ณ ขณะนั้น คือ เพลงของพร ภิรมย์

2.1.2.1 แนวคิดการเรียบเรียงบทเพลงของวงต้นกล้า

บทเพลงของวงต้นกล้านั้นจะได้รับแนวคิดหรืออิทธิพลในการเรียบเรียงบทเพลงมาจาก เพลงเนื้อเต็มแบบของคุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง ทำนองเพลงลักษณะของครุฑบุญวงศ์ เกตุคง เพลงละครของกรมศิลปากร การขับร้องเพลงละครดึกดำบรรพ์แบบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เพลงพื้นบ้าน และทำนองเพลงของพร ภิรมย์ โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1) เพลง หนุ่มสาวเสรี

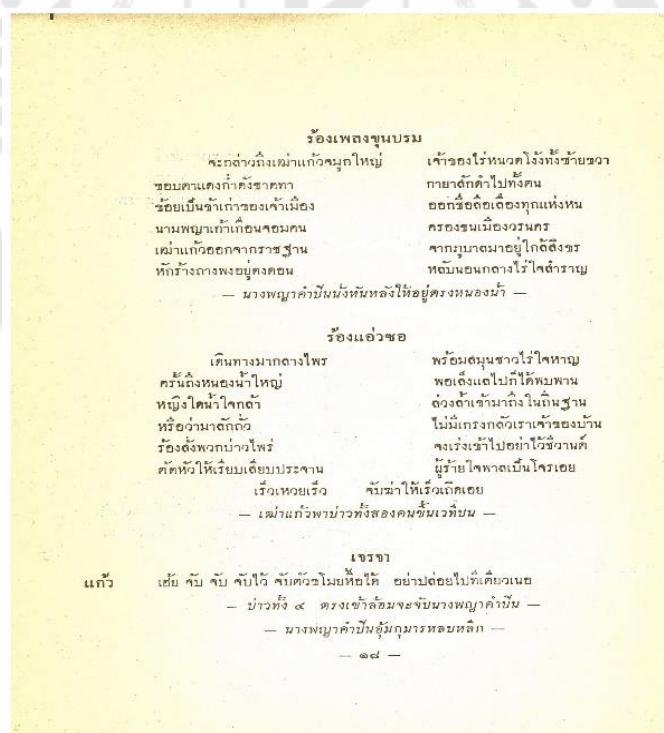
ได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ได้รับแนวคิดจากชนบของการเล่นเพลงสืบทอดภาษา ที่ต้องมีการเกริ่นเสภาลาวก่อน จึงจะออกเพลงสำเนียงลาว
2. ได้รับแนวคิดจากการเรียบเรียงเพลงตับลาวเจริญศรี ในละครพันทางเรื่อง พระลอ ของหม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ

2) เพลง เจ้าการะเกด

ได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ซึ่งสามารถแบ่งได้ เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ได้รับแนวคิดจากเพลงพื้นบ้าน คือ เพลงแอ่วเคล้าซอ
2. ได้รับแนวคิดจากละครพันทาง เรื่องพญาผานองตอน สุกนิมิต ฉากกระท่อมล่าง กลางไร่ ซึ่งเป็นแนวคิดในการนำวงปี่พาทย์ไม้นวมมาบรรเลงร่วมกับการแอ่วเคล้าซอ และมีวงปี่พาทย์ไม้นวมรับร้องตอนท้าย

ภาพประกอบ 2 ภาพบทละครพันทาง เรื่อง พญาผานอง

ตอน ตอน สุกนิมิต ฉากกระท่อมล่าง กลางไร่

ในหนังสือ บทละครพันทาง เรื่อง พญาผานอง

ถ่ายเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2563 ถ่ายโดย นายนาสฐคุณ ถาวรพิยกุล

3. ได้รับแนวคิดจากเพลงเห็นใจสาวลาว ของพร ภิรมย์ โดยเป็นการนำแนวคิดในการแบ่งสัดส่วนของกลอนที่เท่า ๆ กันตลอดทั้งเพลง กล่าวคือ เพลงเห็นใจสาวลาวจะมี 2 บท เท่ากันในทุก ๆ ช่วง ส่วนเพลงเจ้าการะเกดจะมี 3 บท เท่ากันในทุก ๆ ช่วง ถึงแม้ว่าเพลงเจ้าการะเกดจะมีจำนวนกลอนที่มีกว่าเพลงเห็นใจสาวลาว แต่จะแตกต่างจากการแอ่วเคล้าขอโดยทั่วไป ที่จะมีการแบ่งสัดส่วนของกลอนไม่เท่ากันในแต่ละช่วง ซึ่งจะใช้คำมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปฏิภาณของผู้ขับร้อง

ตาราง 1 การเปรียบเทียบเนื้อเพลง

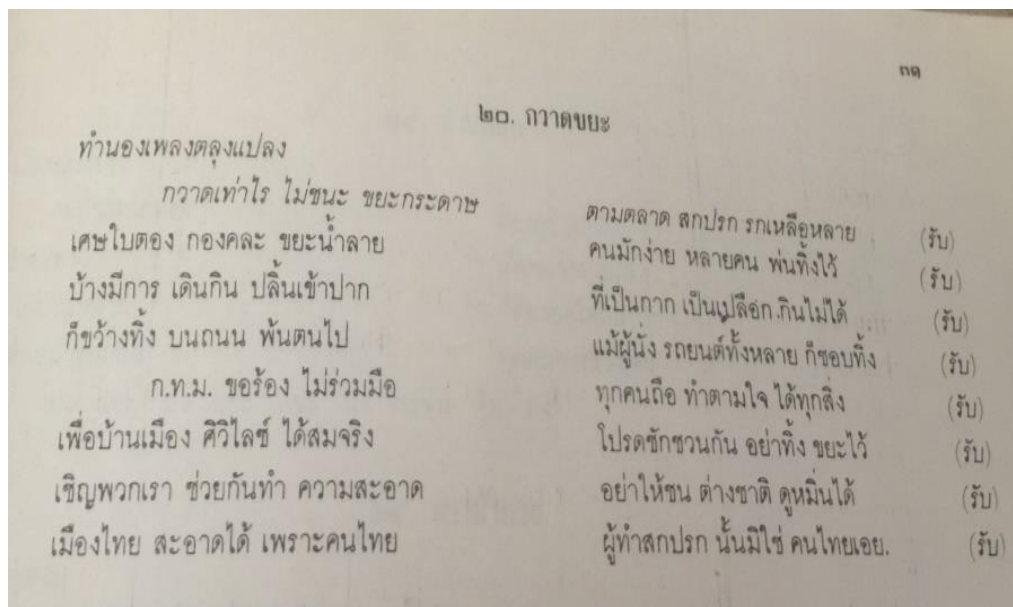
เนื้อเพลงเจ้าการะเกด		เนื้อเพลง เห็นใจสาวลาว	
ช่วงที่ 1		ช่วงที่ 1	
เจ้าการะเกดเขาไปแล้ว ไปตามตะวันสีแดง ไปกับกริชคู่มือ เลือดใครก็เลือดใคร แผ่นดินถิ่นกำเนิด ไต่กันมันกล้ำมารวี	เป็นทิวเป็นแถวทุกแห่ง ที่ลาดทั่วแผ่นดินไทย กระซิบถ้อยด้วยมันใจ คงจะได้นองปรุพี ก็ตั้งแต่เกิดจนมาเป็นผี ทำย่ายี้ วุ่นวาย	ลาวไทยใช้ใครอื่น เป็นพี่น้องร่วมพงษ์เผ่า ช่วยเหลือเคยไปเบี่ยงมา ไม่เคลื่อนไหวคลายหัวใจแดน	อยู่ในภาคพื้นดินแดน แหลมทองของเราอย่าดูแคลน รู้กับตาเป็นมันแม่น ในแว่นแคว้นกันดานเอ๋ย
ช่วงที่ 2		ช่วงที่ 2	
จากอุบลราชธานี น้ำพองนั้นเป็นของเรา จากระเบิดมหาภัย ดินข่มเป็นหลุมโคน บ้านแตกสาแหรกขาด เสียงร้องไห้ จะมีใครยิน	มาถึงดาสี อุตะนา แต่มันทำเป็นซ่องโจร เป็นเปลวไฟที่ลุกโชน ทุกตารางบนแผ่นดิน ด้วยอุบาทว์จากเครื่องบิน นอกจากเรา ประชาชน	อย่าเหยียดหยามนามชน เป็นแต่สำเนียงเสียงภาษา การศึกษาศมาคม ความรู้ของเขาเท่าเทียมทัน	เขาก็คน คนคือกัน การพูดจาและผิวพรรณ เขาก็อมรมมาทุกชน อย่าเหยียดหยามกันเอ๋ย
ช่วงที่ 3		ช่วงที่ 3	
ประเทศไร้เอกราช ฐานทัพนั้นเลวระยำ จักรพรรดินิยมชั่ว ชูธงประชาไทย ไปเถิด เจ้าการะเกด ใครๆ จะต้านทาน	เพราะถูกต่างชาติมันมาครอบงำ มันเหยียบย่ำมันทำลาย เถอะใส่หัวมันออกไป ผสานใจเป็นสายธาร ไปเพื่อประเทศ ไม่เกินนาน แรงมหาประชาชน	อย่ามองสาวลาวเห็นเป็นเหยื่อ อย่าเป็นคนป้อยอ เขาหลงกล ยากจนกลับ อย่าเห็นหญิงลาวเป็นชาวเขมร	เขาชาติเชื้อเชื้อเจกเช่น ไปเที่ยวลวงล่อเขาหลงเล่น ข่มขืนบังคับ โฉยกรรมเวร อย่าเล่นพิเรนทร์โดยเอ๋ย

3) เพลง ชัตอเมริกา

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

1. ได้รับแนวคิดจากเพลงเนื้อเต็มของคุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง คือ เพลงกวาดขยะ เนื่องจากสมาชิกในวงต้นกล้า คือ อาจารย์สันธิวิทย์ อุณหสุวรรณ ได้จบ

การศึกษาจากโรงเรียนวัดบวร ซึ่งขณะนั้นเป็นช่วงที่คุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง ได้เป็นอาจารย์พิเศษ ชมรมดนตรีไทยพอดี และทำนำเพลงกราวตะลุง มาประพันธ์เพลงใหม่ทั้งทำนองและทำนองเป็นแบบเพลงเนื้อเต็ม จึงเรียกว่า เพลงตะลุงแปลง

ภาพประกอบ 3 ภาพเนื้อเพลงกวาดขยะ

ซึ่งเป็นเพลงเนื้อเต็มสำหรับเด็ก ประพันธ์เนื้อร้องโดยคุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง
ในหนังสือ ที่ระลึก 80 ปี คุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง ของ รองศาสตราจารย์ณรงค์ เขียนทองกุล
ถ่ายวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2562 โดย นายนานุคุณ ถาวรปิยกุล

2. โดยเพลงชดออเมริกัน เลือกใช้การชดชชาติ มาทำเป็นท่อนนำ
เนื่องจากต้องการให้ความหมายคำว่า ชด ไปในทางใช้กำลัง นอกจากนั้นจะแสดงถึง ลักษณะทาง
ดนตรีแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจประเทศสหรัฐอเมริกาอีกด้วย

4) เพลง กระทุ้มแบน

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

การละเล่นโขน ละคร โดยการเลือกใช้ทำนองเพลงแขกพบุรี 2
ชั้น ซึ่งเป็นเพลงประเภททยอย หน้าชื่อของเพลง คือ ใช้กับบทโคกเศร้า เนื่องจากว่าเพลงกระทุ้ม
แบน มีเนื้อหาไปในทางโคกเศร้า ดังนั้นการเลือกใช้ทำนองเพลงแขกพบุรี 2 ชั้น จึงเป็นการ
เลือกใช้เพลงได้ตรงกับหน้าที่ของเพลง และแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเพลงละครที่มีต่อวงดนตรี
อย่างเห็นได้ชัด

5) เพลง คนทำทาง

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดการนำทำนองเพลงไทยเดิมมาทำเป็นเพลงเนื้อเต็ม ซึ่งตรงกับความคิดของสมาชิกในวงต้นกล้า ที่ต้องการทำบทเพลงให้ฟังง่าย จึงได้เลือกใช้วิธีการแบบเพลงเนื้อเต็มมาเรียบเรียงบทเพลง

6) เพลง ใบไม้ป่า

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลงจากเพลงพื้นบ้าน ได้แก่

เพลงหุ่นกระบอก โดยใช้ในการเล่าเรื่องถึงอุดมการณ์การต่อสู้ของจิตร ภูมิศักดิ์

7) เพลง ใครคือครู

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลงจากเพลงพื้นบ้าน ได้แก่

เพลงเทพทอง โดยใช้เป็นสื่อในการนำเสนออุดมการณ์ด้านหนึ่งของความเป็นครู ซึ่งเพลงเทพทองนี้มีจังหวะที่กระชับ สนุกสนาน อีกทั้งยังสะดวกต่อการบรรจุก่อนเพลงใครคือครู อีกด้วย

8) เพลง กฎหมายมวลชน

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดการขับร้องประสานเสียงละครดึกดำบรรพ์แบบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ คือ เพลงเวสสุกรรม เรื่องสังข์ศิลป์ชัย

ในเพลง กฎหมายมวลชน ได้ใช้การประสานเสียงแบบละครดึกดำบรรพ์แบบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ คือ เพลงเวสสุกรรม แต่ได้เปลี่ยนทำนองเพลงเป็น เพลงโยสลัม และได้มีระนาดเอกบรรเลงคล้า

9) เพลง คนเหมือนกัน

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดการนำเพลงเถิงของครูบุญยงค์ เกตุคง คือ เพลงภารตะดนตรี ชั้นเดียว และนำมาบรรจุนั้ร้องแบบเพลงเนื้อเต็ม

10) เพลง เต่าคลองหลอด

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ซึ่งสามารถแบ่งได้ เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ได้รับแนวคิดมาจากการขับร้องเพลงไทยเดิม โดยเพลงเขมรไล่ควาย พบใช้บรรเลงทั่วไป เช่น ตับเรื่องพระลอ ตอนลงสวนเมืองสรวง
2. แนวคิดการนำทำนองเพลงไทยเดิมมาทำเป็นเพลงเนื้อเต็ม โดยการตัดส่วนทำนองการเอื้อนออก เช่นเดียวกับเพลงอื่น ๆ ของวงต้นกล้า แต่ที่มาของการเลือกทำนองเพลงจะใช้ชื่อเพลงไทยเดิมได้แก่ เพลงเขมรไล่ควาย เนื่องจากการตีความของสมาชิกในวง คำว่า ไล่ควาย หมายถึง การขับไล่ จึงใช้เป็นทำนองเพลงเขมรไล่ควาย เพื่อสื่อถึงการขับไล่ หรือต่อต้านนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น (พ.ศ.2518)

11) เพลง สาวเอยจะบอกให้

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดการนำทำนองเพลงไทยเดิมมาทำเป็นเพลงเนื้อเต็ม ซึ่งตรงกับความคิดของสมาชิกในวงต้นกล้า ที่ต้องการทำบทเพลงให้ฟังง่าย จึงได้เลือกใช้วิธีการแบบเพลงเนื้อเต็มมาเรียบเรียงบทเพลง

เพลงสาวเอยจะบอกให้ ได้เลือกใช้ทำนองเพลงคางคกปากสระ เนื่องจากต้องการทำเพลงที่มีทำนองกระชับ สนุกสนาน ง่ายต่อการจดจำทั้งเนื้อร้องและทำนอง

12) เพลง เต็นท์กำรำเคียว

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. แนวคิดการใช้เพลงพื้นบ้าน คือ เพลงเต็นท์กำรำเคียว นำมาบรรจุเนื้อร้องใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนปัญหาและคุณภาพชีวิตของชาวนา โดยเน้นที่กลุ่มผู้ฟังที่เป็นชาวนา และชาวบ้านทั่วไป
2. การเรียบเรียงเพลงเต็นท์กำรำเคียวนี้ ได้ใช้รูปแบบของกรมศิลปากร คือ มีวงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลงเป็นท่อนนำ และบรรเลงเป็นท่อนจบ

13) เพลง แด่กรรมกร

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดจากเพลงของพร ภิรมย์ คือ เพลงพรหมทัต ซึ่งเป็นเพลงทำนองแหล่แบบของพร ภิรมย์ มาบรรจุเนื้อร้องใหม่ ให้มีเนื้อหาไปในเรื่งกร้องความเป็นธรรมให้แก่กรรมกร และต้องการสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม

14) เพลง เจ้าขุนทอง

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดจากเพลงของพร ภิรมย์ คือ เพลงชาละวัน ซึ่งเป็นเพลงทำนองแหล่แบบของพร ภิรมย์ นำมาบรรจุเนื้อร้องใหม่ ให้มีเนื้อหาไปในทางการเมือง และเล่าถึงการต่อสู้ของนิสิต นักศึกษา

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าลักษณะของเพลงที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดของวงต้นกล้านั้น จะเป็นเพลงที่ลักษณะเด่นเฉพาะตัว และยังเป็นเพลงที่ได้รับความนิยม จึงส่งผลให้บทเพลงของวงต้นกล้า มีคุณสมบัติ คือ ฟังง่าย ติดหู และเข้าใจถึงความหมายของเนื้อเพลงได้ง่าย จึงสามารถใช้เป็นสื่อกลางทางความคิดได้ เช่นเดียวการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบให้เห็นภาพ คือ การร้องเพลงก็เหมือนกับการเล่าเรื่อง เพียงแค่เป็นการเล่าเรื่องที่มีทำนองและจังหวะ

2.1.2.2 วิธีการเรียบเรียงเพลงของวงต้นกล้า

วิธีการเรียบเรียงเพลงของวงต้นกล้ามีลักษณะเป็นเพลงเนื้อเต็ม และจะปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบของการบรรเลงในที่ชุมนุม คือ มีการเพิ่มนักร้องลูกคู่ในเพลงที่ต้องการสร้างความหนักแน่น ของเนื้อหาเพลง และเพิ่มให้มีอัตราจังหวะที่เร็วขึ้นจากการบรรเลงเพลงไทยเดิมแบบทั่วไป เพื่อให้เกิดความฮึกเหิม อีกทั้งยังเรียบเรียงตามความคุ้นชิน และความชอบของสมาชิกในวง ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบการเรียบเรียงเพลงได้ 4 รูปแบบ ดังนี้

2.1.2.2.1 เรียบเรียงโดยมีท่อนนำ มีจำนวน 6 เพลง ได้แก่

- เพลงหนุ่มสาวเสรี ใช้การขับเสภาลาว(เกริ่น) เป็นท่อนนำ แล้วจึงออกเพลงลาวเฉียง
- เพลงเจ้ากระเเดก ใช้เพลงละว้า เป็นท่อนนำ แล้วจึงออกเพลงแอ่วเคล้าซอ

- เพลงชดออเมริกัน ใช้การตีกลองชาติรี เป็นท่อนนำ แล้วต่อด้วยการใช้โทนชาติชาติรี และจึงออกเพลงตลึงแปลง
- เพลงคนทำทาง ใช้การอ่านลำนนำประกอบการตันขลุ่ย แล้วจึงออกเพลงขอมทรงเครื่อง สองชั้น
- เพลงเต้นกำรำเคียว ใช้ระนาดเอกตีส่งร้องแบบของกรมศิลปากร เป็นท่อนนำ แล้วจึงออกเพลงเต้นกำรำเคียว
- เพลงเจ้าขุนทอง ใช้ทำนองกล่อมเด็ก เป็นท่อนนำ แล้วจึงออกเพลงชาละวัน ของพร ภิรมย์

2.1.2.2 เพลงที่บรรเลงตามรูปแบบของดนตรีไทยเดิม คือ การบรรเลงร้องเป็นเพลงเนื้อเต็ม และร้องจนกว่าจะหมดเนื้อร้อง

บทเพลงในลักษณะนี้มีจำนวนทั้งหมด 7 เพลง ได้แก่ เพลงหนุ่มสาวเสรี เพลงชดออเมริกัน เพลงกระทุ้มแบน เพลงคนทำทาง เพลงกฎหมายมวลงชน เพลงคนเหมือนกัน เพลงเต่าคลองหลอด เพลงสาวเอยจะบอกให้ เพลงแต่กรรมกร

2.1.2.3 เพลงที่บรรเลงหรือใช้ทำนองตามรูปแบบของเพลงพื้นบ้าน โดยใช้เพลงแอ่วเคลำซอ เพลงเทพทอง เพลงหุ่นกระบอก เพลงเต้นกำรำเคียว

บทเพลงในลักษณะนี้มีจำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลง เจ้ากระเณต เพลงใบไม้ป่า เพลงใครคือครู เพลงเต้นกำรำเคียว

จากการวิเคราะห์จะพบว่า วิธีการเรียบเรียงเพลงของวงต้นกล้า นั้นจะตั้งอยู่บนลักษณะของเพลงไทยเนื้อเต็มเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเพลงไทยเนื้อเต็มนั้นจะมีเทคนิคในการขับร้องที่เรียบง่าย ไม่สลับซับซ้อนมากนัก จึงทำให้ผู้ฟังสามารถจดจำได้ง่าย และร้องตามได้ง่ายเวลาร่วมงานชุมนุม ซึ่งยกเว้นเพลงกระทุ้มแบน ที่ขับร้องในรูปแบบเพลงไทยเดิม เพื่อต้องการใช้หน้าที่ของเพลงแขกลพบุรี 2 ชั้น ในการสื่อถึงความโศกเศร้า

เพลงของวงต้นกล้ายังมีการเรียบเรียงแบบที่มี ท่อนนำ เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นอารมณ์ให้กับผู้ฟัง เช่น เพลงชดออเมริกัน มีการใช้การตีกลองชาติรี เป็นท่อนนำ นอกจะเป็นการบ่งบอกว่าเพลงชดอชาติรีแล้ว ยังสามารถสร้างอารมณ์ให้เกิให้กับผู้ฟังได้อีกด้วย หรือ

เป็นการแสดงให้ผู้ฟังเข้าใจถึงแนวคิดของเพลงนั้น เช่น เพลงหนุ่มสาวเสรี ได้มีการขับเสภาลาว เนื้อหาเกี่ยวกับการออกมาของนิสิตนักศึกษา เพื่อต่อสู้กับอำนาจเผด็จการ

นอกจากเพลงที่มี ท่อนนำ แล้วยังมีเพลงที่ได้ทำการขับร้องแบบเพลงพื้นบ้าน เนื่องจากทำนองของเพลงพื้นบ้านนั้นเป็นทำนองเพลงที่ฟังง่าย สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้ง่าย ซึ่งกลุ่มผู้ฟังของวงต้นกล้านั้นก็มีส่วนเป็นผู้ใช้แรงงาน และชานาตามต่างจังหวัด อีกทั้งเพลงพื้นบ้านเป็นการละเล่นที่อาศัยเครื่องดนตรีเพียงไม่กี่ชิ้น จึงเป็นการง่ายต่อการแสดง เนื่องจากวงต้นกล้าได้ออกทำการแสดงตามต่างจังหวัดอยู่บ่อยครั้ง

2.1.3 การเลือกทำนองเพลง

การเลือกทำนองเพลงของวงต้นกล้า จะเลือกเพลงไทยเดิมอัตราจังหวะสองชั้น และชั้นเดียว อีกทั้งยังต้องมีทำนองเพลงที่ติดหูผู้ฟังได้ง่าย ไม่มีความยาวมากเกินไป นอกจากนี้ยังเลือกใช้ทำนองเพลงซึ่งเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมในสมัยนั้น เนื่องจากติดหูผู้ฟังได้ง่าย เช่น เพลงของพร ภิรมย์

ทำนองที่วงต้นกล้าเลือกใช้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1.3.1 ทำนองจากเพลงไทยเดิม

ประเภทเพลงเกร็ดสองชั้น และชั้นเดียว ได้แก่

- เพลงตะลุงแปลง ประพันธ์เป็น เพลงชัคอเมริกัน
- เพลงแขกลพบุรี สองชั้น ประพันธ์เป็น เพลงกระทุ้มแบน
- เพลงขอมทรงเครื่อง สองชั้น ประพันธ์เป็น เพลงคนทำทาง
- เพลงโยสลัม สองชั้น ประพันธ์เป็น เพลงกฎหมายมวลดชน
- เพลงภารตะดนตรี ประพันธ์เป็น เพลงคนเหมือนกัน
- เพลงเขมรไล่ควาย ประพันธ์เป็น เพลงเต่าคลองหลอด
- เพลงคางคกปากสระ(เพลงคางคกขอบสระ) ประพันธ์เป็น เพลงสาวเอย

จะบอกให้

ประเภทเพลงตับ (เลือกเฉพาะส่วน) ได้แก่

- ตับลาวเจริญศรี ประพันธ์เป็น หนุ่มสาวเสรี (ตับวีระชน)

2.1.3.2 ทำนองจากเพลงพื้นบ้าน

- เพลงแฉ่วเคล้าขอ ประพันธ์เป็น เพลงเจ้าการะเกด
- เพลงหุ่นกระบอบก ประพันธ์เป็น เพลงใบไม้ป่า

- เพลงเทพทอง ประพันธ์เป็น เพลงใครคือครู
- เพลงเต๋นกำรำเคียว ประพันธ์เป็น เพลงเต๋นกำรำเคียว

2.1.3.3 ทำนองจากเพลงของพร ภิรมย์

- เพลงพรหมทัต ประพันธ์เป็น เพลงแต่กรรมกร
- เพลงชาละวัน ประพันธ์เป็น เพลงเจ้าขุนทอง

จากการวิเคราะห์จะเห็นว่า การเลือกทำนองเพลงของวงต้นกล้า นั้นเป็นการเลือกเพลงมาจาก 3 ประเภท ได้แก่ 1.เพลงไทยเดิม 2.เพลงพื้นบ้าน 3.เพลงของพร ภิรมย์ และเพลงทั้ง 3 ประเภทนี้ มีเงื่อนไขว่า ต้องมีทำนองที่จดจำง่าย สามารถบรรจุนั้ร้องแบบเพลงเนื้อเต็มได้ง่าย หรือ ต้องเป็นทำนองที่มาจากเพลงที่ผู้ฟังมีความคุ้นเคยแต่เดิมอยู่แล้ว เช่น เพลงเต๋นกำรำเคียว เพลงของพร ภิรมย์ เนื่องจากต้องการสร้างความสนใจให้กับผู้ฟัง และต้องการทำให้ผู้ฟังเข้าถึงบทเพลงได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นการสะดวกต่อการปลูกฝังอุดมการณ์ต่าง ๆ และบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านบทเพลงของวงต้นกล้า

2.2 โครงสร้าง ทำนองเพลง และลักษณะการบรรเลง

2.2.1 เพลง หนุ่มสาวเสรี

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : สุจิตต์ วงษ์เทศ

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : ขึ้นเพลงด้วยการเกริ่นเสภาลาว แล้วต่อด้วยทำนองเพลงลาวเจียงเนื้อวรรค 1 จากนั้นต่อด้วยท่อนสร้อย ในส่วนของท่อนสร้อยนี้ ส่วนของท่อนสร้อยนั้นจะมีการร้องโดยลูกคู่ เพื่อให้เกิดความหนักแน่น ในเนื้อหาของเพลง และเกิดอารมณ์ร่วมที่สีกเหิมของผู้ฟัง และจะบรรเลงในรูปแบบเนื้อเพลงสลับไปกับสร้อยจนหมดเนื้อเพลง และจบปิดท้ายด้วยท่อนสร้อย

เกริ่น เสภาลาว
เนื้อร้อง 1
สร้อย
เนื้อร้อง 2
สร้อย
เนื้อร้อง 3
สร้อย

เนื่อร้อง 4
สร้อย
เนื่อร้อง 5
สร้อย

ทำนองเพลง : เพลงตับลาวเจริญศรี (เลือกใช้ส่วนที่เป็นเสภาลาว นำมาทำเป็นเกริ่นนำ และออกเพลงลาวเฉียง) (หมายเหตุ: โน้ตเพลงพิมพ์ตัวหนา หมายถึง ทางเครื่องดนตรี)

เกริ่นเสภาลาว

ครานันนิสิตนักศึกษา

บรรดานักเรียนทั้งหลายได้

สามัคคีประชาชนทั่วไป

ลูกฮือขับไล่ทรชน

ทำนองเครื่องดนตรี

----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด
----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด
----	-ช-ด	----ร	-ม--	-ด-ร-	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร
----	----	ชลชม	ชรมช	----	----	ลชดม	-ช-ล
----	----	ลชดล	-ช-ม	----	----	มรชม	-ร-ด
----	---ด	----	---ด	----	---ด	-ด-ด	-ด-ด

เนื่อร้อง 1

-คิก-คัก	-หนัก-แน่น	--ดั่งแผ่น	-ผา--	-กลม-เกลียว	-แก้ว-กล้า	---สด	-ไล่--
-ด-ด	-ม-ช	--ชม	-ด--	-ช-ช	-ช-ช	---ล	-ด--
----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด
-พัน-เพื่อง	-ฟาด-พัน	---บวร	-ลัษ--	--กนก	-ห้าสิบให้	---ชีวิต	---พลี
-ด-ด	-ล-ด	---ม	-ม--	-ร-ด-ร	-ด-ร	ด-ร-ม	---ร
----	-ช-ด	----ร	-ม--	-ด-ร-	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร

สร้อย

----	-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-สาว	---เอย	----	-เจ้า-เคย	---แล้ว	-รี-ยัง
----	-ช-ม	-ช-ล	---ช	----	-ล-ด	---ร	-ร-ด
----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด

----	-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-สาว	---เอย	----	-เจ้า-เคย	---แล้ว	-รี-ยัง
----	-ช-ม	-ช-ล	---ช	----	-ล-ด	---ร	-ร-ด
----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด
----	---ตาย	----	-เพื่อ-สร้าง	---ตาย	-เพื่อ-สร้าง	---ใส่	---รี
----	---ด	----	-ร-ม	---ด	-ร-ม	---ช	-ม-ร
----	-ช-ด	----ร	-ม--	-ด-ร-	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร

เนือร้อง 2

-มือ-เปล่า	-ตีน-เปล่า	---ก้าว	-หน้า--	-ถึงจะถูก	-แขน-ฆ่า	---ไป	--เป็นผี
-ช-ม	-ช-ม	---ล	-ช--	-ดชม	-ม-ช	--ม	--ดด
----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด
-ถือ-หลัก	-ศักดิ์-สิทธิ์	---ใส่	-รี--	-พูด-กัน	-ดี-ดี	-แล้ว-ตั้ง	---นาน
-ร-ล	-ล-ล	---ช	-ม--	-ด-ร	-ร-ร	-ม-ด	---ร
----	-ช-ด	----ร	-ม--	-ด-ร-	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร

เนือร้อง 3

-กด-ชี	-ช่ม-เหง	--คะนอง	-ร้าย--	-เผด็จ-การ	-ก้าว-ก่าย	---เสีย	--ทุกด้าน
-ม-ม	-ม-ด	-ล-ล	-ด--	-ชม-ช	-ช-ม	---ล	--ดด
----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด
-ขาว-นา	-เป็น-ศพ	---กบ	-ด้าน--	-ขาว-บ้าน	-เป็น-ซาก	---ยาก	---จน
-ด-ด	-ด-ล	---ร	-ม--	-ร-ร	--รด	---ด	---ร
----	-ช-ด	----ร	-ม--	-ด-ร-	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร

เนือร้อง 4

-มือ-เปล่า	-ตีน-เปล่า	---ห้าว	-หาญ--	-แกว่ง-กระบอก	-คลุก-คลาน	-กลาง--	---ถนน
-ช-ม	-ช-ม	---ช	-ด--	-มชช	-ด-ช	-ล--	--ดด
----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด
-นี่-คือ	---พลัง	-ของ-ประชา	-ชน--	-ทุก-คน	-สืบ-เลือด	---บาง	--ระจัน
-ล-ด	--ดด	-ด-มม	-ม--	-ม-ร	-ด-ร	---ช	--มร
----	-ช-ด	----ร	-ม--	-ด-ร-	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร

เนื้อร้อง 5

-มา-เกิด	-มา-สร้าง	---เมือง	-ใหม่--	-สร้างประเทศ	-เรา-ให้	-เป็น--	---สวรรค์
-ช-ม	-ช-ช	---ม	-ช--	-มชม	-ช-ม	-ด--	---ดด
----	ดลชม	--ชล	ชลดช	ลชดล	ชม-ช	---ล	ดชลด
-ใคร-มา	-ช่ม-เหง	-วัง-แก	-กัน--	-ประชาชน	-เท่า-นั้น	-ลูก-อ้อ	---เลย
-ด-ด	-ล-ด	-ม-ม	-ม--	-รรร	-ด-ม	-ม-ร	---ร
----	-ช-ด	----ร	-ม--	-ด-ร-	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร

รูปแบบวง : วงปี่พาทย์มโหรีผสมเครื่องสาย

ลักษณะการบรรเลง

1. บรรเลงแบบเพลงเนื้อเต็ม มีลูกคู่ โดยเลือกตัดบางส่วนของเพลงตับลาวเจริญศรีออกมาบรรเลงตามความเหมาะสมของกลอน และตามความคุ้นชินของสมาชิกในวง ในส่วนที่เลือกเอามาบรรเลงนั้น เป็นส่วนของเสภาลาว และเพลงลาวเฉียง

2. เพลงจะมีการใช้ลูกคู่เพื่อเร่งจังหวะ ในส่วนที่เป็นสร้อยของเพลงจะมีการเร่งจังหวะเพื่อความสนุกสนาน และเพื่อทำให้เกิดความอึกเขม โดยเฉพาะการบรรเลงท่อนสร้อยรอบสุดท้ายจะมีการเพิ่มคำร้องในส่วนนี้ ดังนี้

ท่อนสร้อย (รอบปกติ)

----	-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-สาว	---เออย	----	-เจ้า-เคย	---แล้ว	-รี-ยัง
----	-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-สาว	---เออย	----	-เจ้า-เคย	---แล้ว	-รี-ยัง
----	---ตาย	----	-เพื่อ-สร้าง	---ตาย	-เพื่อ-สร้าง	---ใส่	---รี

ท่อนสร้อย (รอบสุดท้าย)

-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-สาว	---เออย	-เจ้า-เคย	-เจ้า-เคย	---แล้ว	-รี-ยัง
-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-สาว	---เออย	-เจ้า-เคย	-เจ้า-เคย	---แล้ว	-รี-ยัง
-ตายตายตาย	---ตาย	----	-เพื่อ-สร้าง	---ตาย	-เพื่อ-สร้าง	---ใส่	---รี

3. เพลงจะมีท่อนสร้อย เป็นเอกลักษณ์ของเพลง ดังนี้

สร้อย

----	-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-สาว	---เออย	----	-เจ้า-เคย	---แล้ว	-รี-ยัง
----	-ช-ม	-ช-ล	---ช	----	-ล-ด	---ร	-ร-ด

----	ดลซม	--ซล	ซลดช	ลซดล	ซม-ซ	---ล	ดซลด
----	-เจ้า-หนุ่ม	-เจ้า-สาว	---ไย	----	-เจ้า-เคย	---แล้ว	-รี-ยัง
----	-ซ-ม	-ซ-ล	---ซ	----	-ล-ด	---ว	-ว-ด
----	ดลซม	--ซล	ซลดช	ลซดล	ซม-ซ	---ล	ดซลด
----	---ต่าย	----	-เพื่อ-สร้าง	---ต่าย	-เพื่อ-สร้าง	---ใส่	---รี
----	---ด	----	-ว-ม	---ด	-ว-ม	---ซ	-ม-ว
----	-ซ-ด	----ร	-ม--	-ด-ร-	-ม-ซ	-ล-ซ	-ม-ว

2.2.2 เพลง เจ้ากระเฑ

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : อานนท์ หาญพาณิชพันธ์

โครงสร้าง และทำนอง

โครงสร้าง : ขึ้นเพลงด้วยท่อนนำ เพลงละว่า จากนั้นออกท่อนเชื่อม แล้วออกทำนองสร้อยเพลงแฉ่วเคล้าซอ แล้วจึงเข้าร้องท่อนสร้อย 1 ทำนองแฉ่วเคล้าซอ จากนั้นจึงเข้าเนื้อเพลงวรรค 1 แล้วออกสร้อยเพลง 2 ต่อด้วยสร้อยเพลง 1 ส่วนของท่อนสร้อยนั้นจะมีการร้องโดยลูกคู่ เพื่อให้เกิดความหนักแน่น ในเนื้อหาของเพลง และเกิดอารมณ์ร่วมที่ซึ้งเหิมของผู้ฟัง และจะบรรเลงในรูปแบบเนื้อเพลงสลับไปกับท่อนสร้อย 2 ต่อกับท่อนสร้อย 1 จนหมดเนื้อเพลง จบปิดท้ายด้วยท่อนสร้อย 2 ต่อกับท่อนสร้อย 1 และซ้ำท่อนสร้อย 1 อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการปลุกเร้าอารมณ์ผู้ฟัง และเป็นสัญญาณว่ากำลังจะจบเพลง จากนั้นใช้ทำนองสร้อยเพลงแฉ่วเคล้าซอ เป็นท่อนจบ

ท่อนนำ เพลงละว่า
ทำนองเชื่อม
วงบรรเลงสร้อยเพลงแฉ่วเคล้าซอ
สร้อย 1
วงบรรเลงสร้อยเพลงแฉ่วเคล้าซอ
เนื้อร้อง 1
สร้อย 2
สร้อย 1
วงบรรเลงสร้อยเพลงแฉ่วเคล้าซอ
เนื้อร้อง 2

สร้อย 2
สร้อย 1
วงบรรเลงสร้อยเพลงแอ่วเคล้าซอ
เนื้อร้อง 3
สร้อย 2
สร้อย 1
สร้อย 1
วงบรรเลงสร้อยเพลงแอ่วเคล้าซอ

ทำนองเพลง : เพลงละว้า ออกเพลงแอ่วเคล้าซอ

เพลงละว้า

----	ซดมซ	--ลซ	มซลด	--รม	รดลด	-ด-ซ	ลซมซ
----	ซดมซ	--ลซ	มซลด	--รม	รดลด	-ด-ซ	ลซมซ
----	ลซลด	--รม	ซ-รม	--ซม	รดลซ	มซลซ	-ล-ด
----	ลซลด	--รม	ซ-รม	--ซม	รดซล	-ร-ล	-ท-ด

ทำนองเชื่อม

ดดดด	-ล-ล	ซซซซ	-ม-ม	รรรร	-ม-ม	ซลทดรม	---ม
----	----	มรดร	-ม-ด				

สร้อยแอ่วเคล้าซอ

---ซ	---ล	---ร	-ล--	-ซ-ล	-ร-ล	-ซ-ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

สร้อย 1

----	-เจ้า-กา	-ระ-เกด	---เอย	----	-เจ้า-ชี	---ม้า	---เทศ
----	-ด-ม	-ม-ร	---ม	----	-ซ-ด	---ม	---ร
----	-จะ-ไป	---ท่าย	---วัง	----	-ซัก-กริช	---ออก	--มาแกว่ง
----	-ล-ด	---ร	---ด	----	-ซ-ร	---ร	-ม-ร
---ว่า	-จะ-แพง	----	---ฝรั่ง	----	-ใคร-ห้าม	---ก็	-ไม่-ทัน
---ซ	-ด-ร	----	---ดล	----	-ด-ล	---ล	-ด-ร
---เจ้า	---กา	-ระ-เกด	---เอย				
---ล	---ด	-ด-ล	---ด				

เนื้อร้อง 1

-เจ้า-กา -ช-ล	--ระ-เกด --ช-ม	--เขา-ไป --ด-ล	---แล้ว ---ด	-เป็น-ทิว -ช-ล	-เป็น-แถว -ช-ด	---- ----	-ทุก-แห่ง -ล-ด
-ไป-ตาม -ช-ล	-ตะ-วัน -ช-ล	---- ----	--สี-แดง --ด-ล	--ที่-สาด --ด-ช	-ทั่ว-- ---ด	-แผ่น-ดิน -ช-ล	---ไทย ---ล
---ไป ---ล	-กับ-กริช -ช-ม	---- ----	-คู่-มือ -ช-ล	--กระ-บับ --ล-ด	---ถือ ---ด	---ด้วย ---ด	-มัน-ใจ -ช-ล
---เลือด ---ช	---ใคร ---ล	--ก็-เลือด --ด-ช	---ใคร ---ล	--คง-จะ --ด-ด	--ได้-นอง --ช-ล	---ไป ---ด	-ฐะ-พี -ช-ล
---- ----	-แผ่น-ดิน -ช-ล	---ถิ่น ---ม	-กำ-เนิด -ช-ม	---ตั้ง ---ช	-แต่-เกิด -ม-ม	-มา-จน -ช-ล	-เป็น-ผี -ช-ด
--ไอ-กัน -ล-ด	-มัน-กล้า -ด-ล	-มา-รา -ม-ม	-วี-- -ม--	-ทำ-ย่า -ร-ด	----ยี่ ---ร	-ให้-วุ่น -ม-ม	---วาย ---ด

สร้อย 2

---ออก ---ช	---ไป ---ล	---เหื่อ ---ด	-ไป-- -ร--	-ออก-ไป -ช-ล	-เหี่ยว-ไป -ร-ล	-เหี่ยว-ไธ -ช-ด	---หัว ---ด
----------------	---------------	------------------	---------------	-----------------	--------------------	--------------------	----------------

เนื้อร้อง 2

---จาก ---ม	-อุ-บล -ช-ล	-ราช-ชะ -ช-ด	-ธา-นี -ล-ล	-มา-ถึง -ด-ร	-ตา-คลี -ด-ด	---อู่ ---ล	--ตะ-เภา --ด-ด
---- ----	-น้ำ-พอง -ด-ล	-นั้น-เป็น -ช-ล	-ของ-เรา -ด-ล	---แต่ ---ล	-มัน-ทำ --ด-ด	-เป็น-ช่อง -ด-ล	---โจร ---ด
---จาก ---ม	-ระ-เบิด -ช-ม	---ม ---ด	-หา-ภัย -ด-ล	--เป็น-เปลว ---ด	---ไฟ -ด-ด	---- ----	ที่-ลูก-ชน ล-ด-ล
---ดิน ---ด	---ช่อ-ม ---ด-ล	--เป็น-หลุม --ล-ร	-โคลน-- -ด--	---ทุก ---ด	--ตาวาง --ล-ล	-บน-แผ่น -ด-ช	---ดิน ---ล
---- ----	-บ้าน-แตก -ช-ม	---สา ---ด	-แหลก-ขาด -ม-ม	---ด้วย ---ช	--อุบาทว์ --ม-ม	-จาก-- -ล--	-เครื่อง-บิน -ด-ด
---เสีย ---ร	-ร้อง-ให้ -ร-ด	--จะมี --ม-ม	-ใคร-ยिन -ม-ม	---นอก ---ร	-จาก-เรา -ด-ร	-ประ-ชา -ด-ม	---ชน ---ด

เนื้อร้อง 3

----	--ประเทศ	-ไร่-เอก	-กะ-ราช	-พระ-ถูก	-ต่าง-ชาติ	-มัน-มา	-ครอบ-งำ
----	--มช	-ด-ม	-ช-ม	-ร-ล	-ล-ด	-ด-ด	-ล-ด
----	-ฐาน-ทัพ	-นั้น-เลว	-ระ-ยำ	--มันเหยียบ	---อย่า	-มัน-ทำ	-ลาย--
----	-ด-ด	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ล	---ด	-ด-ด	-ด--
---จักร	-กะ-พรรคิ	--นิยม	-ชั่ว--	-เถอะ--	-ใส่-หัว	-มัน-ออก	---ไป
----	-ด-ด	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ล	---ด	-ด-ด	---ด
----	-ชู-ธง	-ประ-ชา	---ไทย	---ผสวน	---ใจ	--เป็นสาย	---ธาร
----	-ด-ด	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ล	---ด	-ด-ด	---ด
----	-ไป-เกิด	-เจ้า-กา	-ระ-เกด	--ไปเพื่อ	--ประเทศ	-ไม่-เกิน	---นาน
----	-ช-ม	-ช-ล	-ช-ม	--ชช	--มช	-ล-ด	---ด
---ใคร	---ฤา	--จะต้าน	---ทาน	---แรง	---มหา	-ประ-ชา	---ชน
----	-ช-ม	-ช-ล	-ช-ม	--ชช	--มช	-ล-ด	---ด

รูปแบบวง : วงปี่พาทย์มโหรีผสมเครื่องสาย และซออู้สี่แถวเคล้าซอ

ลักษณะการบรรเลง

1. บรรเลงแบบเพลงเนื้อเต็ม มีลูกคู่
2. ขึ้นต้นเพลงด้วยท่อนนำ โดยใช้เพลงละว้า เหตุที่ใช้เพลงละว้าเป็นท่อนนำ

นั้น เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากการเล่นละครพื้นทาง เรื่อง พญาผานอง อีกทั้งเพลงละว้าอยู่ในบันไดเสียงเดียวกันกับเพลงแอ่วเคล้าซอ คือ บันไดเสียงโด อีกทั้งยังเป็นเพลงที่อยู่ในสำเนียงเดียวกัน คือ สำเนียงลาว

เพลงละว้า

----	ชดมช	--ลช	มชลด	--รวม	รดลด	-ด-ช	ลชมช
----	ชดมช	--ลช	มชลด	--รวม	รดลด	-ด-ช	ลชมช
----	ลชลด	--รวม	ช-รวม	--ชม	รดลช	มชลช	-ล-ด
----	ลชลด	--รวม	ช-รวม	--ชม	รดชล	-ร-ล	-ท-ด

บันไดเสียงโด (ดรม ชล) และมีเสียง ที เป็นเสียงจร

สร้อยเพลงแอ่วเกล้าซอ

---ซ	---ล	---ว	-ล--	-ซ-ล	-ว-ล	-ซ-ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

บันไดเสียงโด (ดรัม ซล)

3. มีการใช้ทำนองเชื่อมระหว่างเพลงละว้ากับเพลงแอ่วเกล้าซอ

ทำนองเชื่อม

ดดดด	-ล-ล	ซซซซ	-ม-ม	วรวร	-ม-ม	ซลทดรัม	---ม
----	----	มรดร	-ม-ด				

4. สร้อยเพลงแอ่วเกล้าซอ นั้นมีบทบาทอยู่ 2 อย่าง ได้แก่ การแสดงถึงเอกลักษณ์ของเพลงแอ่วเกล้าซอ และการทำหน้าที่ สร้อยเพลง

5. มีการเปลี่ยนท่อนสร้อยของเพลงแอ่วเกล้าซอของเดิม จากการเชื่อม เป็นการใส่คำที่มีความหมายในเชิงขับไล่ ดังนี้

สร้อยเพลงแอ่วเกล้าซอ

---โอ	---นอ	---โอ	-นอ--	-โอ-นอ	-โอ-นอ	-นอ-นาง	---เอย
-------	-------	-------	-------	--------	--------	---------	--------

สร้อยที่ 2 เพลงเจ้ากระเด

---ออก	---ไป	---เห้ย	-ไป--	-ออก-ไป	-เห้ย-ไป	-เห้ย-ไล่	---ห้ว
--------	-------	---------	-------	---------	----------	-----------	--------

6. เพลงจะมีการใช้ลูกคู่เพื่อเร่งจังหวะ โดยเฉพาะส่วนที่เป็นสร้อยของเพลง จะมีการเร่งจังหวะเพื่อความสนุกสนาน และเพื่อทำให้เกิดความฮึกเหิม

7. มีการใช้คำว่า เอ้า ในการกระทุ้งจังหวะ เป็นช่วง ๆ

8. มีการบรรเลงสร้อยที่ 1 ซ้ำ 2 รอบในตอนท้ายก่อนจบเพลง โดยการบรรเลงซ้ำรอบที่ 2 นั้นจะเร่งจังหวะให้เร็วขึ้น เพื่อความสนุกสนาน และเป็นสัญญาณว่ากำลังจะจบเพลงแล้ว

9. เพลงจะมีท่อนสร้อย ทั้งสร้อย 1 และสร้อย 2 เป็นเอกลักษณ์ของเพลง

ดังนี้

สร้อย 1

----	-เจ้า-กา	-ระ-เกิด	---โดย	----	-เจ้า-ชี	---ม้า	---เทศ
----	-ด-ม	-ม-ร	---ม	----	-ช-ด	---ม	---ร
----	-จะ-ไป	---ทำย	---วัง	----	-ชัก-กริช	---อก	--มาแกว่ง
----	-ล-ด	---ร	---ด	----	-ช-ร	---ร	-ม-ร
---ว่า	-จะ-แพง	----	---ฝรั่ง	----	-ใคร-ห้าม	---ก็	-ไม่-ทัน
---ช	-ด-ร	----	---ดล	----	-ด-ล	---ล	-ด-ร
---เจ้า	---กา	-ระ-เกิด	---โดย				
---ล	---ด	-ด-ล	---ด				

สร้อย 2

---อก	---ไป	---หัย	-ไป--	-อก-ไป	-หัย-ไป	-หัย-ไล	---หัว
---ช	---ล	---ร	-ล--	-ช-ล	-ร-ล	-ช-ด	---ด

2.2.3 เพลง ชัดอเมริกัน (แร่ไทยแร่ใคร)

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : ประพันธ์ร่วม

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : กลองชาตรี และโทนชาติ ตีชุด เป็นท่อนนำ จากนั้นวงปี่พาทย์ไม่
 แข็งบรรเลงเพลงกราวตะลุงแปลง และส่งร้อง จากนั้นขับร้องเนื้อร้อง 1 เมื่อร้องจนหมดเนื้อแล้ว วง
 ปี่พาทย์ไม่แข็งบรรเลงเพลงกราวตะลุงแปลงขึ้นก่อนส่งร้องเข้าเนื้อร้อง 2 เป็นเช่นนี้จนหมดเนื้อร้อง
 ทั้ง 4 เนื้อ แต่ในรอบสุดท้ายจะขับร้องซ้ำเนื้อร้อง 3 และ 4 แล้ววงปี่พาทย์ไม่นมจึงบรรเลงเพลง
 กราวตะลุงแปลง เป็นท่อนจบ

	ท่อนนำ ชัดชาติ
	เพลงกราวตะลุงแปลง
	เนื้อร้อง 1
	เพลงกราวตะลุงแปลง
	เนื้อร้อง 2
	เพลงกราวตะลุงแปลง

ซ้ำ	เนื้อร้อง 3
	เพลงกราวตะลุงแปลง
	เนื้อร้อง 4
	เพลงกราวตะลุงแปลง

ทำนอง : เพลงกราวตะลุงแปลง

ทำนองเครื่องดนตรี

ดดดด	ดดดด	-รุมร	ดล-ด	-มซล	ซลดว	-มรด	มรดล
ซมมม	ซมมม	ดรัมร	ดลรด	ซมมม	ซมมม	ดรัมร	ดล-ด
-ซ-ล	-ซ-ม	----ร	---ด				

ส่งร้อง

-ดดด	-ด-ด
------	------

เนื้อร้อง 1

----	----	-แเร่-เอย	-แเร่-ไทย	----	-ภาค-ใต้	---ล้วน	-มาก-มี
----	----	-ล-ด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ร	-ด-ด
----	----	-ล้วน-แเร่	-ดี-ดี	----	-ดี-ดี	---มี	-รา-คา
---ร	ดล--	-ซ-ซ	-ม-ม	----	-ม-ด	---ด	-ด-ด
----	----	-แเร่-เอย	-แเร่-ไทย	----	-ภาค-ใต้	---ล้วน	-มาก-มี
----	----	-ล-ด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ร	-ด-ด
----	----	-ล้วน-แเร่	-ดี-ดี	----	-ดี-ดี	---มี	-รา-คา
---ร	ดล--	-ซ-ซ	-ม-ม	----	-ม-ด	---ด	-ด-ด
----	----	-ป่า-ไม้	-หลาย-อย่าง	-ป่า-ไม้	-หลาย-อย่าง	-ทั้ง-ยาง	-พา-รา
----	----	-ม-ล	-ล-ม	-ม-ล	-ล-ม	-ร-ด	-ด-ด
-ทั้ง-ยาง	-พา-รา	-หา-กุ่ม	-หา-ปลา	----	-หา-ปลา	---มา	-นม-นาน
-ร-ด	-ด-ด	-ซ-ร	-ซ-ม	----	-ร-ด	---ด	-ด-ด

ทำนองเครื่อง

รดมร	ซมลซ	(รดมร	ซมลซ)	ซมลซ	ดลรด	(ซมลซ	ดลรด)
ซลทด	ทดรม	(ทดรด	ทลซม)	ซมมม	ซมมม	ดรัมร	ดลรด

ชมมม	ชมมม	ดรมร	ดลรด	รมชล	ชลดร	มรดท	ลช-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

เนื่อร้อง 2

----	----	-มะริกัน	-เข้า-มา	----	-เข้า-มา	---พาล	-พา-โล
----	----	-มรด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ด	-ด-ด
----	----	-บิลลิตัน	-เทม-โก้	-โ้-โฮ	-เทม-โก้	---ม	-โ-ฟาร์
---ร	ดล--	-มมม	-ม-ม	-ล-ม	-ม-ด	---ด	-ร-ด
----	----	-มะริกัน	-เข้า-มา	----	-เข้า-มา	---พาล	-พา-โล
----	----	-มรด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ด	-ด-ด
----	----	-บิลลิตัน	-เทม-โก้	-โ้-โฮ	-เทม-โก้	---ม	-โ-ฟาร์
---ร	ดล--	-มมม	-ม-ม	-ล-ม	-ม-ด	---ด	-ร-ด
----	----	-กอบ-โกย	-แระ-ไทย	-กอบ-โกย	-แระ-ไทย	-มันเอาไป	-เบิก-บาน
----	----	-ด-ร	-ม-ช	-ด-ร	-ม-ช	-ดดด	-ล-ด
-มันเอาไป	-เบิก-บาน	-เลียง-ถึง	-ลูก-หลาน	----	-มะริกัน	---มัน	-ผลาญ-ไทย
-ดดด	-ล-ด	-ช-ช	-ช-ม	----	-มรด	---ด	-ล-ด

เนื่อร้อง 3

----	----	-เข้า-มา	-คุก-คาม	----	-คุก-คาม	-ไ้ย-วาง	-ก้าม-โต
----	----	-ล-ด	-ร-ด	----	-ร-ด	-ช-ด	-ด-ด
----	----	-ฐาน-ทัพ	-อัก-โข	----	-อัก-โข	-มัน-มา	-ตั้ง-ไว้
---ร	ดล--	-ม-ช	-ด-ม	----	-ด-ร	-ด-ด	-ล-ร
----	----	-เข้า-มา	-คุก-คาม	----	-คุก-คาม	-ไ้ย-วาง	-ก้าม-โต
----	----	-ล-ด	-ร-ด	----	-ร-ด	-ช-ด	-ด-ด
----	----	-ฐาน-ทัพ	-อัก-โข	----	-อัก-โข	-มัน-มา	-ตั้ง-ไว้
---ร	ดล--	-ม-ช	-ด-ม	----	-ด-ร	-ด-ด	-ล-ร
----	----	-เข้า-มา	-อวด-เบ่ง	-เข้า-มา	-อวด-เบ่ง	-ข่ม-เหง	-คน-ไทย
----	----	-ด-ร	-ม-ม	-ด-ร	-ม-ม	-ด-ร	-ด-ด
-ข่ม-เหง	-คน-ไทย	-เจ็บ-แค้น	-แน่น-ใจ	----	-เจ็บ-ใจ	---ต้อง	-ไล่-มัน
-ด-ร	-ด-ด	-ด-ช	-ช-ม	----	-ด-ร	---ด	-ด-ด

เนื้อร้อง 4

----	----	-มา-เกิด	-เพื่อน-ไทย	----	-เพื่อน-เคย	---อย่า	-รอ-ช้า
----	----	-ด-ล	-ด-ด	----	-ด-ร	---ล	-ด-ร
----	----	-พี่-น้อง	-รีบ-มา	----	-รีบ-มา	---มา	-ร่วม-ใจ
---วิ	ดล--	-ด-ช	-ช-ม	----	-ด-ร	---ด	-ล-ด
----	----	-มา-เกิด	-เพื่อน-ไทย	----	-เพื่อน-เคย	---อย่า	-รอ-ช้า
----	----	-ด-ล	-ด-ด	----	-ด-ร	---ล	-ด-ร
----	----	-พี่-น้อง	-รีบ-มา	----	-รีบ-มา	---มา	-ร่วม-ใจ
---วิ	ดล--	-ด-ช	-ช-ม	----	-ด-ร	---ด	-ล-ด
----	----	-ขับ-มะ	-ริ-กัน	-ขับ-มะ	-ริ-กัน	-ไล่-มัน	-ออกไป
----	----	-ด-ร	-ม-ช	-ม-ล	-ล-ช	-ด-ด	-ล-ด
-ไล่-มัน	-ออกไป	-เอกราช	-ชาติ-ไทย	----	-ชาติ-ไทย	---จึง	-สม-บุญ
-ด-ด	-ล-ด	-ดรม	-ม-ม	----	-ด-ร	---ด	-ร-ด

ทำนองท่อนจบ

รดมร	ชมลช	(รดมร	ชมลช)	ชมลช	ดลรด	(ชมลช	ดลรด)
ชลดท	ทดรม	(ทดรด	ทลชม)	ชมมม	ชมมม	ดรมร	ดลรด
ชมมม	ชมมม	ดรมร	ดลรด	รมชล	ชลดร	มรดท	ลช-ด
-ด-ร	-ม-ช	(-ด-ร	-ม-ช)	ชมลช	ดลรด	ชมลช	ดลรด
-มชล	ชลดร	-มรด	มรดล	ชมมม	ชมมม	ดรมร	ดล-ด
ชมมม	ชมมม	ดรมร	ดล-ด	-ช-ล	-ช-ม	----วิ	---ด

หมายเหตุ :

	โน้ตเพลงในช่องที่แรเงา คือ ส่วนของลูกคู่ร้อง
(----	โน้ตเพลงในวงเล็บ คือ ส่วนของเครื่องตามบรรเลง

รูปแบบวง : ปี่พาทย์ไม้แข็ง

ลักษณะการบรรเลง

1. มีการตีกลองชาตรี ทำเป็นท่อนนำ มาก่อน แล้วจึงเข้าเพลงกราวตะลุง
แปลง

2. มีลูกคู่ ร้องซ้ำเพื่อเน้นเนื้อหาของเพลง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ลูกคู่ร้องซ้ำทีละ 2 บรรทัด จะพบในส่วนต้นของวรรค เช่นตัวอย่าง

เนื้อร้อง 1 ดังนี้

ร้องนำ

----	----	-แเร้-เอย	-แเร้-ไทย	----	-ภาค-ใต้	---ล้วน	-มาก-มี
----	----	-ล-ด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ร	-ด-ด
----	----	-ล้วน-แเร้	-ดี-ดี	----	-ดี-ดี	---มี	-รา-คา
---ร	ดล--	-ซ-ซ	-ม-ม	----	-ม-ด	---ด	-ด-ด

ลูกคู่

----	----	-แเร้-เอย	-แเร้-ไทย	----	-ภาค-ใต้	---ล้วน	-มาก-มี
----	----	-ล-ด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ร	-ด-ด
----	----	-ล้วน-แเร้	-ดี-ดี	----	-ดี-ดี	---มี	-รา-คา
---ร	ดล--	-ซ-ซ	-ม-ม	----	-ม-ด	---ด	-ด-ด

2.2 ลูกคู่ร้องซ้ำทีละ 2 ห้องเพลง จะพบในส่วนกลางของวรรค เช่น

ตัวอย่างเนื้อร้อง 1 ดังนี้

ร้องนำ

-ป่า-ไม้	-หลาย-อย่าง
-ม-ล	-ล-ม

ลูกคู่

-ป่า-ไม้	-หลาย-อย่าง
-ม-ล	-ล-ม

2.3 นักร้องนำร้อง 2 ห้อง แล้วลูกคู่ร้องรับ 3 ห้อง พบในส่วนท้ายของ

วรรค เช่นตัวอย่างเนื้อร้อง 1 ดังนี้

ร้องนำ

-หา-กึ่ง	-หา-ปลา
-ซ-ร	-ซ-ม

ลูกคู่

-หา-ปลา	---มา	-นม-นาน
-ร-ด	---ด	-ด-ด

3. เมื่อขับร้องจนหมดเนื้อร้องในแต่ละท่อนแล้ว วงปีพาทย์ไม่แข็งจะบรรเลงขึ้นก่อนที่จะขับร้องเนื้อต่อไป เช่นตัวอย่างเนื้อร้อง 1 และเนื้อร้อง 2 ดังนี้

เนื้อร้อง 1

----	----	-แเร้-เอย	-แเร้-ไทย	----	-ภาค-ใต้	---ล้วน	-มาก-มี
----	----	-ล-ด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ร	-ด-ด
----	----	-ล้วน-แเร้	-ดี-ดี	----	-ดี-ดี	---มี	-รา-คา
---ร	ดล--	-ซ-ซ	-ม-ม	----	-ม-ด	---ด	-ด-ด
----	----	-แเร้-เอย	-แเร้-ไทย	----	-ภาค-ใต้	---ล้วน	-มาก-มี
----	----	-ล-ด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ร	-ด-ด
----	----	-ล้วน-แเร้	-ดี-ดี	----	-ดี-ดี	---มี	-รา-คา
---ร	ดล--	-ซ-ซ	-ม-ม	----	-ม-ด	---ด	-ด-ด
----	----	-ป่า-ไม้	-หลาย-อย่าง	-ป่า-ไม้	-หลาย-อย่าง	-ทั้ง-ยาง	-พา-รา
----	----	-ม-ล	-ล-ม	-ม-ล	-ล-ม	-ร-ด	-ด-ด
-ทั้ง-ยาง	-พา-รา	-หา-กุ่ม	-หา-ปลา	----	-หา-ปลา	---มา	-นม-นาน
-ร-ด	-ด-ด	-ซ-ร	-ซ-ม	----	-ร-ด	---ด	-ด-ด

ทำนองเครื่อง

รดมร	ซมลช	(รดมร	ซมลช)	ซมลช	ดลรด	(ซมลช	ดลรด)
ชลดท	ทดรม	(ทดรด	ทลซม)	ซมมม	ซมมม	ดรมร	ดลรด
ซมมม	ซมมม	ดรมร	ดลรด	วมชล	ชลดร	มรดท	ลช-ด

เนื้อร้อง 2

----	----	-มะริกัน	-เข้า-มา	----	-เข้า-มา	---พาล	-พา-โล
----	----	-มรด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ด	-ด-ด
----	----	-บิลลิตัน	-เทม-โก้	-โธ-โ	-เทม-โก้	---ม	-โ-พาร์
---ร	ดล--	-มมม	-ม-ม	-ล-ม	-ม-ด	---ด	-ร-ด
----	----	-มะริกัน	-เข้า-มา	----	-เข้า-มา	---พาล	-พา-โล

----	----	-มรด	-ล-ด	----	-ด-ร	---ด	-ด-ด
----	----	-บิลลิตัน	-เทม-โก้	-ไอ้-โฮ	-เทม-โก้	---ม	-โห-ฟาร์
---ว	ดล--	-มมม	-ม-ม	-ล-ม	-ม-ด	---ด	-ร-ด
----	----	-กอบ-โกย	-แรว-ไทย	-กอบ-โกย	-แรว-ไทย	-มันเอาไป	-เบิก-บาน
----	----	-ด-ร	-ม-ช	-ด-ร	-ม-ช	-ดดด	-ล-ด
-มันเอาไป	-เบิก-บาน	-เลี้ยง-ถึง	-ลูก-หลาน	----	-มะริกัน	---มัน	-ผลาญ-ไทย
-ดดด	-ล-ด	-ช-ช	-ช-ม	----	-มรด	---ด	-ล-ด

4. มีการขับร้องเนื้อที่ 3 และ 4 ซ้ำ 2 รอบ เนื่องจากต้องการให้เห็นถึงภัยของการเข้ามาขอตั้งฐานทัพ และจักรวรรดินิยมอเมริกา อีกทั้งต้องการเชิญชวนให้ประชาชนคนไทยออกมาต่อสู้ เพื่อขับไล่จักรวรรดินิยมอเมริกันอีกด้วย

5. มีการบรรเลงท่อนจบ

รตมร	ซมลช	(รตมร	ซมลช)	ซมลช	ดลรด	(ซมลช	ดลรด)
ชลดท	ทดรม	(ทดรด	ทลซม)	ซมมม	ซมมม	ดรมร	ดลรด
ซมมม	ซมมม	ดรมร	ดลรด	รมชล	ชลดร	มรดท	ลช-ด
-ด-ร	-ม-ช	(-ด-ร	-ม-ช)	ซมลช	ดลรด	ซมลช	ดลรด
-มชล	ชลดร	-มรด	มรดล	ซมมม	ซมมม	ดรมร	ดล-ด
ซมมม	ซมมม	ดรมร	ดล-ด	-ช-ล	-ช-ม	----ว	---ด

2.2.4 เพลง กระทุ้มแบน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : เป็นเพลงท่อนเดียว บรรเลงในลักษณะเพลงละคร คือ ร้องไปเรื่อยจนหมดเนื้อร้อง เมื่อหมดเนื้อร้องแล้ว นักร้องจะร้องเอื้อน มีความยาว 6 จังหวะหน้าทับ ซึ่งการบ่งบอกว่ากำลังจะหมดเนื้อร้อง จากนั้นเป็นเครื่องวงปี่พาทย์ไม้นวมจะรับร้อง

เพลง แหกกลพริ้ว 2 ชั้น

ทำนองเพลง : เพลงแขกกลพบุรี 2 ชั้น

ส่งร้อง

-ร-ช	-ล-ท	ลชลท	-ด-ร	----	---ร	รรรร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

เพลง กระทุ้มแบน

-เมื่อ-ความ	---เลว	---ความ	-ร้าย--	----	----	-เข้า-ครอง	-โลก--
-ช-ล	---ล	---ล	-ท--	--ลท	ลช-ด	-ด-ร	-ร-ด
---ความ	---วิโยค	---ก็	-จะ-เยื่อน	----	----	-ทุก-หย่อม	-หญ้า--
-ร-ล	-ลช	---ช	-ล-ล	--ลท	ลช-ด	-ม-ด	-ร--
---คน	-กับ-คน	-ที่-เคย	-อยู่--	----	----	---คู่	-กัน-มา
---ฟ	-ม-ฟ	-ร-ม	-ร--	ม-ชม	รמר-	---ด	-ร-ร
---คน	-กับ-คน	-ก็-เห็น	-หน้า--	----	----	---ฆ่า	-กัน-เอง
---ล	-ช-ล	-ช-ร	-ลช--	--ลท	ลช-ด	---ด	-ร-ร
--อำนาจ	---ความ	---เลว	-ร้าย--	----	----	-ใน-วัน	-นี้--
-ลช	---ล	---ล	-ท--	--ลท	ลช-ด	-ร-ร	-ม-ร
---อัป	--ประศ	---กต	-ชี--	----	----	-และ-ชม	-เหง--
---ช	--ลท	---ช	-ช--	--ลท	ลช-ด	-ม-ด	-ร--
--เหมือนยักษ์	---มาร	-ไม่-เคย	-กลัว--	----	----	-ไม่-เคย	-เกรง--
--ลล	---ฟ	-ร-ม	-ฟ--	--ชฟ	รמר-	-ด-ร	-ร--
---คอย	-แต่-เร่ง	--ให้ร้อน	---รู้ม	----	----	---ทุ้ม	-ให้-แบน
---ล	-ช-ล	--ชท	---ล	--ลท	ลช-ด	---ด	-ร-ร
--เรอตาย	---เพื่อ	---จะ	-ปลุก--	----	----	-ให้-คน	-ตื่น--
-ล-ล	---ร	ลช-ช	-ช--	--ลท	ลช-ด	-ด-ร	-ร--
--เรอตาย	---เพื่อ	---ผู้	-อื่น--	----	----	-อีก-หมื่น	-แสน--
-ล-ล	---ร	ลช-ล	-ช--	--ลท	ลช-ด	-ด-ด	-ร--
---เธอ	-คือ-ดิน	---ก้อน	---เดียว	----	----	-ใน-ดิน	-แดน--
ล--ฟ	-ฟ-ฟ	---ล	---ฟ	--ชฟ	รמר-	-ร-ร	-ร--
---แต่	--จะหนัก	---และ	-จะแน่น--	----	----	-เต็ม-ผ่าน	-ดิน--
---ช	--ชช	---ท	-ชลช	--ลท	ลช-ด	-ร-ด	-ร--
---เรา	--จะยืน	---หยัด	-เหยียด--	----	----	-ให้-เสียด	-ฟ้า--

---ล	--ลล	---ช	-ช--	--ลท	ลช-ด	-ร-ด	-ม--
---เรา	--จะลูก	---ขึ้น	-ทำ--	----	----	-ภู-ผา	-หิน--
ร--ล	--ลท	---ช	-ท--	--ลท	ลช-ด	-ร-ม	-ร--
--กระซก	---ฟ้า	---หา	-โหด--	----	----	--โขมด	--ทมิฬ
ล-ฟฟ	---ล	---ฟ	-ม--	--ชฟ	รรมร-	--รด	--รร
---ดึก	-เป็น-ขึ้น	--กระทุ้ม	--ขี้	----	----	----	----
---ด	-ร-ม	--รด	--รร	--ชม	-ร-ด	---ร	-ร--
----	----	----	----	----	----	-ให้-ปี่	---แบน
---ด	--รม	--รช	----	----	----	-ร-ร	---ม

รับร้อง

----	----	ชลดล	ชฟ-ช	ทลรช	ลทดร	-รรร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองวงปีพาทยไม้ฉวม

ดดดด	-ท-ด	รรรร	-ม-ร	ชลชม	-รรร	มดรม	-รรร
ดดดด	-ท-ด	รรรร	-ม-ร	ชลชม	-รรร	ชลชม	-ร-ด
ทลชร	ชรชล	ทลชล	ทดรด	รรมร	รดทล	ทลชล	ทดรด
รรมร	รดทล	ทลชล	ชฟ-ช	-ฟชล	ดลชฟ	ชลชฟ	-ม-ร
-ม-ร	-ด-ท	ลชลท	-ด-ร				

รูปแบบวง : ปีพาทยไม้ฉวม

ลักษณะของการบรรเลง

1. ลักษณะการบรรเลงเหมือนกับการบรรเลงเพลงแขกลพบุรี 2 ชั้น ทั่วไป เปลี่ยนเพียงแค่นี้อร้อง
2. การร้องจะร้องไปเรื่อยจนหมดนี้อร้อง เมื่อหมดนี้อร้องแล้ว นักร้องจะร้องเอื้อน มีความยาว 6 จังหวะหน้าทับ ซึ่งการบ่งบอกว่ากำลังจะหมดนี้อร้อง จากนั้นเป็นเครื่องวงปีพาทยไม้ฉวมจะรับร้อง ดังนี้

---ดึก	-เป็น-ขึ้น	--กระทุ้ม	--ขี้	----	----	----	----
---ด	-ร-ม	--รด	--รร	--ชม	-ร-ด	---ร	-ร--
----	----	----	----	----	----	-ให้-ปี่	---แบน
---ด	--รม	--รช	----	----	----	-ร-ร	---ม

ส่วนที่แรงงานี้ เป็นส่วนของการเอื้อน เพื่อบ่งบอกให้รู้ว่ากำลังจะหมดเนื้อร้อง

3. มีการใช้ขลุ่ยเพียงออในการคลอร้อง

2.2.5 เพลง คนทำทาง

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : ขึ้นต้นด้วยขลุ่ยนำประกอบการดันขลุ่ยเพียงออ จากนั้นออกเพลงขอมทรงเครื่อง สองชั้น โดยใช้วงเครื่องสายบรรเลงก่อน 1 รอบ ไม่มีกลับทัน จากนั้นนักร้องจะร้องในรูปแบบเพลงเนื้อเต็ม มีท่อนเดียว ร้องวนจนหมดเนื้อร้อง ซึ่งเนื้อร้องมี 2 วรรค จะร้องวนทั้งหมด 4 รอบ รอบแรก ผู้ชายร้องทั้งท่อน รอบที่ 2 ผู้หญิงร้องทั้งท่อน ส่วนรอบที่ 3 และ 4 ร้องพร้อมกัน

ขลุ่ยนำ
วงเครื่องสายบรรเลง เพลงขอมทรงเครื่อง 2 ชั้น
หญิงร้อง เนื้อวรรคที่ 1 ซอคู่คลอร้อง
ชายร้อง เนื้อวรรคที่ 2 ขลุ่ยเพียงออคลอร้อง
ร้องพร้อมกัน เนื้อวรรคที่ 1
ร้องพร้อมกัน เนื้อวรรคที่ 2

ทำนองเพลง : ขลุ่ยนำประกอบดันขลุ่ย ออกเพลงขอมทรงเครื่อง 2 ชั้น

(หมายเหตุ: โฉดเพลงพิมพ์ตัวหนา หมายถึง ทางเครื่องดนตรี)

ทางเครื่องดนตรี

----	---ว	-วรว	-ว-ว	---ว	---ฟ	---ช	-ล-ว
----	----	-ฟ-ว	-ฟ-ช	-วดล	-ช-ฟ	--ลช	ฟช-ล
----	----	ดลชฟ	-ช-ล	-ด-ว	-ด-ล	ชฟ-ช	-ล-ว
----	----	-ฟ-ว	-ฟ-ช	----	-ด-ล	--ชฟ	-ม-ว
---ด	---ฟ	-ลชฟ	-ม-ว	-ม-ว	-ด-ล	--วด	ลด-ว

เนื่อร้อง 1

----	---ประ	---วิติ	---ศาสตร์	----	-อาจ-มี	---ใน	-หลาย-ด้าน
----	---ร	---ร	---ร	----	-ร-ฟ	---ช	-ล-ร
----	---ร	-รรร	-ร-ร	---ร	---ฟ	---ช	-ล-ร
----	----	-แต่-คน	-ที่ทำงาน	----	-ไม่-เคย	--จะ-่อย	-ออก-นาม
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ด-ล	--ชฟ	-ช-ล
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	-รดล	-ช-ฟ	--ลช	ฟช-ล
----	----	-คน-ที่	-แบก-หาม	-ลุย-น้ำ	-ลุย-โคลน	--คน-ที่	-สรร-สร้าง
----	----	-ช-ฟ	-ช-ล	-ด-ร	-ด-ล	--ฟช	-ล-ร
----	----	ดลชฟ	-ช-ล	-ด-ร	-ด-ล	ชฟ-ช	-ล-ร
----	----	-จาก-ป่า	-เป็น-เมือง	----	-รุ่ง-เรือง	--งาม-เพียง	-เวียง-วัง
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ด-ล	--ชฟ	-ม-ร
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ด-ล	--ชฟ	-ม-ร
-ด้วยเลือด	--ด้วยเนื้อ	-ของ-คน	-ทำ-ทาง	-ทาง-ทาง	-ตั้ง-ต้น	--ให้-คน	-ต่อไป
--รด	--รฟ	-ช-ฟ	-ม-ร	-ม-ร	-ด-ล	--รด	-ด-ร
---ด	---ฟ	-ลชฟ	-ม-ร	-ม-ร	-ด-ล	--รด	ลด-ร

เนื่อร้อง 2

----	---จาก	---ป่า	---เปลี่ยว	----	-เปลี่ยว-ไป	---ใน	-ทุก-ถิ่น
----	---ร	---ร	---ร	----	-ร-ฟ	---ช	-ล-ร
----	---ร	-รรร	-ร-ร	---ร	---ฟ	---ช	-ล-ร
----	----	-ดั่ง-โบก	-โบย-บิน	----	-พื้น-ดิน	--เป็น-ถิ่น	-อา-คัย
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ด-ล	--ลช	-ช-ล
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	-รดล	-ช-ฟ	--ลช	ฟช-ล
----	----	-หนาว-เหน็บ	-เจ็บ-ใจ	-ภัย-ร้าย	-นา-นา	-ชี-วา	-ว่า-เหว
----	----	-ช-ฟ	-ช-ล	-ด-ร	-ด-ล	ชฟ-ช	-ล-ร
----	----	ดลชฟ	-ช-ล	-ด-ร	-ด-ล	ชฟ-ช	-ล-ร
----	----	-เข้า-คำ	-จำ-ใจ	----	-เร-ไป	--ให้-คน	-เดิน-ตาม
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ด-ล	--ชฟ	-ม-ร
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ด-ล	--ชฟ	-ม-ร
--ทุกอย่าง	-เท่า-เขา	-เหมือน-เงา	-เรื่อง-รวม	-ฝั่ง-นาม	-ฝั่ง-ร่าง	-อยู่-กลาง	-แผ่น-ดิน

--รด	-ร-ฟ	-ช-ฟ	-ม-ร	-ม-ร	-ด-ล	-ร-ด	-ด-ร
---ด	---ฟ	-ลชฟ	-ม-ร	-ม-ร	-ด-ล	--รด	ลค-ร

รูปแบบวง : วงเครื่องสาย

ลักษณะการบรรเลง

1. ส่วนต้นของเพลงใช้การขับลำนำประกอบการดันขลุ่ยเพียงออ เป็น ท่อนนำ
2. การบรรเลงเป็นลักษณะแบบเพลงเนื้อเต็ม
3. การบรรเลงในส่วนของรอบแรก นั้น จะใช้เฉพาะซอด้วงบรรเลงคลอไปพร้อมกับนักร้อง
4. การบรรเลงในส่วนของรอบที่ 2 นั้น จะใช้เฉพาะขลุ่ยเพียงออบรรเลงคลอไปพร้อมกับนักร้อง
5. การบรรเลงในส่วนของรอบที่ 3 และรอบที่ 4 นั้น นักร้องจะร้องไปพร้อมกับวงเครื่องสายทั้งวง โดยร้องซ้ำเนื้อวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

2.2.6. เพลง ใบไม้ป่า

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : เป็นเพลงมีท่อนเดียว ไม่มีกลับทัน

เพลงหุ่นกระบอก

ทำนองเพลง : เพลงหุ่นกระบอก

-ใบไม้ร่วง	-หนึ่ง-ใบ	-ใน-ราว	-ป่า--	-ยังดีกว่า	-ใบไม้เหลือง	-ใน-เมือง	-หลวง--
-ทอด	-ช-ท	-ช-ช	-ม--	-ฟฟม	-ฟชฟ	-ฟ-ฟ	-ช-ท
-ที่รอบปัด	-หล่น-เปล่า	-ประ-โยชน์	-ปวง--	-เป็นต่างดวง	-ดำ-เขื่อน	-ใน-ป่า	-คน--
-ททช	-ช-ช	ทท-ด	-ฟ--	-ฟมฟ	-ฟ-ฟ	-ช-ฟ	-ช--
-ใบไม้ป่า	-ร่วง-แล้ว	-ได้-เลี้ยง	-ป่า--	-ทิ้งลงมา	-เลี้ยง-ราก	--เลี้ยงลำ	-ต้น--
-ทอด	-ท-ท	-ช-ท	-ดม-	-ฟมม	-ฟ-ด	ม-ทช	-ฟ--
-เหมือนแม่ให้	-นม-ลูก	-ปลูก-ฝัง	-จน--	-ลูกเติบโต	-โต-แทน	-เต็ม-แผ่น	-ดิน--

-ดทช	-ท-ช	-ด-ท	-ฟ--	-ฟมฟ	-ฟ-ฟ	-ช-ฟ	-ช--
-เมื่อเมืองคน	-คั้ง-คัป	--ด้วยคน	-ป่า--	-คน-ดี	-กัด้วยค่า	-เหมือน-กรวด	-หิน--
-ชทท	-ด-ม	ด-ทท	-ช--	-ฟ-ฟ	-มฟฟ	-ช-ฟ	-ช-ท
-เมื่อสัตว์ป่า	-สร้าง-ป่า	-ไว้-หา	-กิน--	-สัตว์-เมือง	-ก็ต้องสิ้น	-วิ-สย	-เมือง--
-ทอดด	-ม-ด	-ช-ท	-ฟ--	-ม-ฟ	-ฟฟฟ	-ช-ท	-ช--
-ไปไม้ป่า	-ชื่อ-จิตร	---ญ	-มิศักดี--	-ได้ร่วงแล้ว	-ลงเป็นหลัก	-ให้-โลก	-เลื่อง--
-ทอดช	-ท-ช	---ฟ	-ฟม-	-มฟช	-ฟฟม	-ช-ท	-ช--
-ตั้งเทียนป่า	-ปลูก-แสง	-ขึ้น-แรง	-เรื่อง--	-ไม่เปล่าเปลือง	-ลม-ปรวน	-ที่-ต้าน	-ลม--
-ชทช	-ช-ท	-ม-ช	-ฟ--	-ฟมฟ	-ฟ-ฟ	-ช-ท	-ช--
-ลมประสาน	-เสียง-แคน	-ว่า-แคน	-แคน--	-เปิบ-ข้าว	-ทูกกรวแคน	-ความ-ขึ้น	-ขม--
-ททอด	-ด-ท	-ช-ท	-ม-ด	-ช-ท	-ดทฟ	-ช-ฟ	-ช-ท
-เหงือกูริน	-ตาถูแสง	-น้ำ-แห้ง	-ตรม--	-ร่วงกุ่ม	-ชาน-ไข	-จน-เขียว	-คาว--
-ฟชช	-ชชท	-ท-ช	-ฟ--	-มฟฟ	-ฟ-ฟ	-ช-ท	-ช--
-เสียง-ป็น	-ดัง-เบรียง	-กว่า-เสียง	-ปาก--	-กัปิดฉาก	-ชี-วิต	-มีด-มิด	-หนาว--
-ด-ท	-ท-ท	-ช-ท	-ม--	-ฟมม	-ช-ท	-ช-ท	-ท--
-แต่วิญญาน	-คือ-ทิพย์	-ที่-เย็น	-ยาว--	-ดังดวงดาว	-ยิ่ง-ดีก	-ยิ่ง-ดิน	-ตา--
-ดชช	-ช-ท	-ม-ช	-ฟ--	-มฟฟ	-ฟ-ม	-ช-ฟ	-ช--
-กาลเวลา	-ฆ่า-จิตร	---ญ	-มิศักดี--	-กาลเวลา	-กัตระหนัก	-ประ-จักษ์	-ค่า--
-ททท	-ท-ช	---ท	-ทช-	-ฟฟฟ	-ฟฟม	-ช-ฟ	-ช--
-กาลเวลา	-ฆ่าคนดี	-ทุก-ที่	-มา--	-แต่เวลา	-กัทุนเทิด	-เชิด-คน	-ดี--
-ททท	-ดทท	-ช-ช	-ฟ--	-มฟฟ	-ฟฟม	-ฟ-ช	-ช--
-ไปไม้ร่วง	-หนึ่ง-ใบ	-ใน-ราว	-ป่า--	-เพื่อแตกมา	-เป็นใบใหม่	-ใน-ทุก	-ที่--
-ทอดด	-ช-ท	-ช-ช	-ม--	-ฟมฟ	-ฟฟม	-ช-ท	-ช--
-จิตรหนึ่งดวง	-ดับ-ไป	-ใน-วัน	-นี้--	-เพื่อจะมี	-จิตร-ใหม่	-มาก-มาย	-ดวง--
-ชชท	-ช-ท	-ช-ช	-ท-ฟ	-มฟฟ	-ม-ม	-ฟ-ช	-ช--
-ถ้าสัตว์เมือง	-สร้าง-เมือง	-เป็น-ป่า	-ได้--	-เราก็เหมือน	-ไป-ไม้	-ใน-เมือง	-หลวง--
-ทชท	-ช-ท	-ช-ด	-ฟ--	-ฟฟฟ	-ฟ-ช	-ช-ช	-ท--
-ที่ไหยหา	-ป่า-เขา	-เปลี่ยว-เปล่า	-ปวง--	-จิตรจะร่วง	-ลงทั้งป่า	-เข้า-มา	-เมือง--
-ชดด	-ช-ท	-ช-ด	-ฟ--	-มฟฟ	-ฟชด	-ฟ-ช	-ช--

รูปแบบวง : ซอคู่ สีเพลงหุ่นกระบอก

ลักษณะการบรรเลง

1. ซอคู่กับนักร้อง บรรเลงไปพร้อมกันเป็นลักษณะแบบการเค้าร้อง ในเพลงหุ่นกระบอก

2.2.7 เพลง ใครคือครู

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : เป็นเพลงมีท่อนเดียว จะแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. ทำนองเครื่องดนตรี 2. ส่วนเนื้อร้อง ทั้ง 2 ส่วนนี้จะบรรเลงสลับกัน เริ่มต้นด้วย ทำนองเครื่องดนตรีสลับกับทำนองร้อง และจบด้วยทำนองเครื่องดนตรี

ทำนองเครื่องดนตรี
เนื้อร้อง
ทำนองเครื่องดนตรี
เนื้อร้อง
ทำนองเครื่องดนตรี
เนื้อร้อง
ทำนองเครื่องดนตรี
เนื้อร้อง
ทำนองเครื่องดนตรี

ทำนองเพลง : เพลงเทพทอง

ทำนองเครื่องดนตรี

-ทลช	ทลรท	(-ทลช	ทลรท)	-ทลช	ทลรท	(-ทลช	ทลรท)
ชลทร	ชลทร	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	รทชล	รทชล
ทรมช	-ล-ท	รทรท	-ล-ช				

เนื้อร้อง 1 (เที่ยวแรก)

----	----	---ใคร	-คือ-ครู	----	----	---ครู	-คือ-ใคร
--รท	--รท	รทลช	ทลรท	--รท	--รท	รทลช	ทลรท

----	---ใน	---วัน	---นี้--	-ใช้-อยู่	---ที่	---ปริญ	---ญา
ชลท	ชลท	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	วมชล	วมชล
----	---มหา	----	---ศาล				
ทรมช	-ล-ท	มรท	-ล-ช				

เนื่อร้อง 1 (เทียบกลับ)

----	----	---ใช้	-อยู่-ที่	----	----	---เรียก	---ว่า
--รท	--รท	รทลช	ทลรท	--รท	--รท	รทลช	ทลรท
----	---ครู	---อา	-จารย์--	-ใช้-อยู่	---นาน	---สอน	---นาน
ชลท	ชลท	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	วมชล	วมชล
----	---ในโรง	----	---เรียน				
ทรมช	-ล-ท	มรท	-ล-ช				

เนื่อร้อง 2 (เทียบแรก)

----	----	---ครู	-คือ-ผู้	----	----	---ชี้	---นำ
--รท	--รท	รทลช	ทลรท	--รท	--รท	รทลช	ทลรท
----	---ทาง	---ความ	-คิด--	-ให้-รู้	---ถูก	---รู้	---ผิด
ชลท	ชลท	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	วมชล	วมชล
----	---คิดอ่าน	----	---เขียน				
ทรมช	-ล-ท	มรท	-ล-ช				

เนื่อร้อง 2 (เทียบกลับ)

----	----	---ให้	-รู้-ทุก	----	----	---รู้	---ยาก
--รท	--รท	รทลช	ทลรท	--รท	--รท	รทลช	ทลรท
----	---รู้	---ปาก	-เพียร--	-ให้-รู้	---เปลี่ยน	---แปลง	---สู้
ชลท	ชลท	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	วมชล	วมชล
----	---รู้สร้าง	----	---งาน				
ทรมช	-ล-ท	มรท	-ล-ช				

เนื่อร้อง 3 (เทียบแรก)

----	----	---ครู	-คือ-ผู้	----	----	---ยก	---ระดับ
--รท	--รท	รทลช	ทลรท	--รท	--รท	รทลช	ทลรท
----	---วิญญาณ	---มะ	-นุษย์--	-ให้-สูง	---สุด	---กว่า	---สัตว์

ชลทร	ชลทร	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	รмชล	รмชล
----	---เด	----	--รัจฉาน				
ทรมช	-ล-ท	รмรท	-ล-ช				

เนื้อร้อง 3 (เที่ยวกลับ)

----	----	---ปลุก	--สำนึก	----	----	---สั่ง	---สม
--รท	--รท	รทลช	ทลรท	--รท	--รท	รทลช	ทลรท
----	---อุ	---คม	-การณ	-มี-ดวง	---มาน	---เพื่อ	--มวชน
ชลทร	ชลทร	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	รмชล	รмชล
----	--ใช้ตน	----	---เอง				
ทรมช	-ล-ท	รмรท	-ล-ช				

เนื้อร้อง 4 (เที่ยวแรก)

----	----	---ครู	-จึง-เป็น	----	----	---นัก	---สร้าง
--รท	--รท	รทลช	ทลรท	--รท	--รท	รทลช	ทลรท
----	---ผู้	---ใหญ่	-ยัง--	---สร้าง	-คน-จริง	---สร้าง	-คน-กล้า
ชลทร	ชลทร	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	รмชล	รмชล
----	--สร้างคน	----	---แก่ง				
ทรมช	-ล-ท	รмรท	-ล-ช				

เนื้อร้อง 4 (เที่ยวกลับ)

----	----	---สร้าง	-คน-ให้	----	----	---ได้	-เป็น-ตัว
--รท	--รท	รทลช	ทลรท	--รท	--รท	รทลช	ทลรท
----	---ของ	---ตัว	-เอง--	-ขอ-มอบ	---เพลง	---นี้	---มา
ชลทร	ชลทร	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	รмชล	รмชล
----	--บูชา	----	---ครู				
ทรมช	-ล-ท	รмรท	-ล-ช				

ทำนองเครื่องดนตรี (เที่ยวจบ)

-ทลช	ทลรท	(-ทลช	ทลรท)	-ทลช	ทลรท	(-ทลช	ทลรท)
ชลทร	ชลทร	มรทล	มรทล	ทลชม	ทลชม	รмชล	รмชล
-ร-ม	-ร-ท	---ล	---ช				

รูปแบบวง : ปี่พาทย์ไม้นวม

ลักษณะการบรรเลง

1. การร้องเป็นการร้องแบบเพลงเทพทอง ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้าน และเป็นลักษณะเพลงเนื้อเต็ม
2. ใช้การบรรเลงแต่ทำนองเครื่องดนตรีโดยไม่มีร้อง 1 รอบ แล้วจึงเข้าเนื้อร้อง
3. การร้องนั้น จะร้องทั้งหมด 4 รอบ (1 รอบ เท่ากับ บรรเลงเดี่ยวแรกและกลับต้นเรียกว่า 1 รอบ) โดยเนื้อร้อง 1 วรรค สามารถแบ่งเป็น 2 เที้ยว คือ เที้ยวแรก และเที้ยวกลับ แล้วคั่นด้วยทำนองเครื่องดนตรี 1 เที้ยว (ไม่กลับต้น)
4. ใช้การบรรเลงแต่ทำนองเครื่องดนตรีโดยไม่มีร้องอีก 1 เที้ยว (ไม่กลับต้น) เป็นการจบเพลง ดังที่แสดงในตาราง

ทำนองเครื่องดนตรี
เนื้อร้องรอบที่ 1
ทำนองเครื่องดนตรี
เนื้อร้องรอบที่ 2
ทำนองเครื่องดนตรี
เนื้อร้องรอบที่ 3
ทำนองเครื่องดนตรี
เนื้อร้องรอบที่ 4
ทำนองเครื่องดนตรี

2.2.8 เพลง กฎหมายมวลชน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : เป็นเพลงมีท่อนเดียว จะร้องวนไปเรื่อย ๆ จนหมดเนื้อร้อง โดยเพลงกฎหมายมวลชน มีเนื้อร้องทั้งหมด 5 เนื้อร้อง เมื่อร้องจบเนื้อร้อง 1 ก็ร้องเนื้อร้อง 2 ต่อเนื่อง เป็นเช่นนี้จนครบทั้ง 5 เนื้อร้อง จากนั้นวงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลงเพลงโยสลิ้ม 2 ชั้น รอบเดียวเป็นท่อนจบ

เนื้อร้อง 1

เนื่อร้อง 2
เนื่อร้อง 3
เนื่อร้อง 4
เนื่อร้อง 5
พ่อนจบ

ทำนอง : เพลงโยสัลัม 2 ชั้น (หมายเหตุ: โน้ตเพลงพิมพ์ตัวหนา หมายถึงทางเครื่องดนตรี)

เนื่อร้อง 1

---	---	---กำ	---แพง	---	---	-แข็ง-แกร่ง	---กั้น
---	---	---ด	---ม	---	---	-ช-ม	-ร-ด
---ด	---ด	-ช-ด	-ร-ม	---ม	---ม	-ช-ม	-ร-ด
---	---	---บั้ง	-ดะ-วัน	---	---ไว้	---ฉั่น	---ใด
---	---	---ร	-ม-ช	---	---ล	---ล	---ช
---ด	---ด	-ร-ม	-ฟ-ช	---	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ช
---	---	---ความ	---โหด	---	---ใน	---	-หัว-ใจ
---	---	---ช	---ด	---	---ช	---	-ฟ-ม
---ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด	---	-ช-ช	-ล-ช	-ฟ-ม
---	-ความ-โหด	---ใน	-หัว-ใจ	-บั้ง-ความ	---จริง	-สิ่ง-เที่ยง	---ธรรม
---	-ด-ร	---ช	-ฟ-ม	-ร-ด	---ร	-ช-ม	---ด
---	-ด-ร	-ม-ช	-ฟ-ม	-ร-ด	-ม-ร	-ช-ม	-ร-ด

เนื่อร้อง 2

---	---	---กฎ	---หมาย	---	---	-ไม่-ศักดิ์	---สิทธิ
---	---	---ด	---ม	---	---	-ช-ม	-ร-ด
---ด	---ด	-ช-ด	-ร-ม	---ม	---ม	-ช-ม	-ร-ด
---	---	-เพราะ-คน	---คิด	---	---ไซ้	---คน	---ทำ
---	---	-ร-ร	---ช	---	---ล	---ล	---ช
---ด	---ด	-ร-ม	-ฟ-ช	---	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ช
---	---	---กฎ	---หมาย	---	---ไม่	---อาจ	---นำ

----	----	---ช	---ด	----	---ช	---ฟ	---ม
---ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด	----	-ช-ช	-ล-ช	-ฟ-ม
----	-กฎ-หมาย	---ไม่	-อาจ-นำ	---ยุ	--ติธรรม	-ให้-เกิด	---มี
----	-ด-ร	---ช	-ฟ-ม	---ด	---ร	-ช-ม	---ด
----	-ด-ร	-ม-ช	-ฟ-ม	--รด	-ม-ร	-ช-ม	-ร-ด

เนื่อร้อง 3

----	----	---กฎ	---หมาย	----	----	-ท-หมาย	---กิด
----	----	---ด	---ม	----	----	-ช-ม	-ร-ด
---ด	---ด	-ช-ด	-ร-ม	---ม	---ม	-ช-ม	-ร-ด
----	----	-กิด-ช	---ช	----	---อยู่	---ตา	---ปี
----	----	-ร-ร	---ช	----	---ล	---ล	---ช
---ด	---ด	-ร-ม	-ฟ-ช	----	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ช
----	----	---จะ	---เป็น	----	---เห็น	---คัม	---กริ
----	----	---ช	---ด	----	---ช	---ฟ	---ม
---ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด	----	-ช-ช	-ล-ช	-ฟ-ม
----	-จะ-เป็น	---เห็น	-คัม-กริ	---แห่ง	-ปี-ศาจ	-อำนาจ	---ร้าย
----	-ด-ร	---ช	-ฟ-ม	---ด	-ม-ร	-ช-ม	---ด
----	-ด-ร	-ม-ช	-ฟ-ม	--รด	-ม-ร	-ช-ม	-ร-ด

เนื่อร้อง 4

----	----	---มวล	---ชน	----	----	-คือ-ต้น	---บท
----	----	---ด	---ม	----	----	-ช-ม	-ร-ด
---ด	---ด	-ช-ด	-ร-ม	---ม	---ม	-ช-ม	-ร-ด
----	----	---ข้อ	--กำหนด	----	---แห่ง	---กฎ	---หมาย
----	----	-ร-ร	---ช	----	---ล	---ล	---ช
---ด	---ด	-ร-ม	-ฟ-ช	----	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ช
----	----	---มวล	---ชน	----	---ไม่	---เคย	---ตาย
----	----	---ช	---ด	----	---ช	---ฟ	---ม
---ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด	----	-ช-ช	-ล-ช	-ฟ-ม
----	-มวล-ชน	---ไม่	-เคย-ตาย	-กฎ-หมาย	---ตาย	-ทุก-มาด	---ตรา
----	-ด-ร	---ช	-ฟ-ม	---ด	---ร	-ช-ม	---ด

----	-ด-ร	-ม-ช	-ฟ-ม	--รด	-ม-ร	-ช-ม	-ร-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

เนื้อร้อง 5

----	----	---กฎ	---หมาย	----	----	-ต้อง-หมาย	---มุ่ง
----	----	---ด	---ม	----	----	-ช-ม	-ร-ด
---ด	---ด	-ช-ด	-ร-ม	---ม	---ม	-ช-ม	-ร-ด
----	----	---เพื่อ	--ผดุง	----	---คน	---ทั้ง	---หล้า
----	----	---ร	--ฟช	----	---ล	---ล	---ช
---ด	---ด	-ร-ม	-ฟ-ช	----	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ช
----	----	---คือ	--รพี	----	---ที่	---ส่ง	---มา
----	----	---ช	---ด	----	---ช	---ฟ	---ม
---ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด	----	-ช-ช	-ล-ช	-ฟ-ม
----	--รพี	---ที่	-ส่ง-มา	---มุ่ง	-โค่น-ล้ม	-สั่ง-คม	---ทรา
----	-ด-ร	---ช	-ฟ-ม	---ด	-ม-ร	-ช-ร	---ด
----	-ด-ร	-ม-ช	-ฟ-ม	--รด	-ม-ร	-ช-ม	-ร-ด

ท่อนจบ ทำนองเพลงโยสลิ้ม

---ด	---ด	-ช-ด	-ร-ม	---ม	---ม	-ช-ม	-ร-ด
---ด	---ด	-ร-ม	-ฟ-ช	----	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ช
---ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด	----	-ช-ช	-ล-ช	-ฟ-ม
----	-ด-ร	-ม-ช	-ฟ-ม	--รด	-ม-ร	-ช-ม	-ร-ด

รูปแบบวง : ปี่พาทย์ไม้นวม

ลักษณะการบรรเลง

1. เป็นเพลงมีท่อนเดียว แต่มีเนื้อร้องทั้งหมด 5 เนื้อร้อง
2. นักร้องจะขับร้องต่อกันไปเรื่อย ๆ จนหมดทั้งเนื้อร้อง 5 เนื้อร้อง
3. ระหว่างการขับร้อง ระนาดเอกจะตีในลักษณะเคาะร้อง จนถึงท่อนจบ
4. การขับร้องเพลงกฎหมายมวชนนี้ จะมีการประสานเสียงในลักษณะการขับร้องแบบละครดึกดำบรรพ์ ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

2.2.9 เพลง คนเหมือนกัน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : ขึ้นต้นเพลงด้วยการบรรเลงเพลงภารตะดนตรี ชั้นเดียว 1 เที้ยว เป็นท่อนนำ จากนั้นร้องสร้อย แล้วจึงร้องเนื้อเพลง จะบรรเลงสลับกันไประหว่างสร้อยกับเนื้อเพลง เป็นเช่นจนหมดเนื้อร้อง ซึ่งเนื้อเพลงมีทั้งหมด 4 เนื้อ และจบเพลงด้วยสร้อย

ท่อนนำ
สร้อย
เนื้อร้อง 1
สร้อย
เนื้อร้อง 2
สร้อย
เนื้อร้อง 3
สร้อย
เนื้อร้อง 4
สร้อย
ท่อนจบ

ทำนอง : เพลงภารตะดนตรี ชั้นเดียว (หมายเหตุ: โน้ตเพลงพิมพ์ตัวหนา

หมายถึง ทางเครื่องดนตรี)

ทำนองเครื่องท่อนนำ

----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ว	-ม-ว
----	---ว	-ร-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ว	-ร-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ว

สร้อย

----	---เกิด	---เป็น	-คน-แล้ว	---เรา	-ต้อง-อยู่	---กัน	-เหมือน-คน
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ว	-ม-ว

----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ร
----	---อย่า	---แยก	-คน-แล้ว	---เรียง	-ลด-หล่น	---เป็น	-ชั้น-ชน
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ร
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ร

เนื่อร้อง 1

----	---คน	-นั้น-บ้าน	-ใหญ่-โต	---คน	-หิว-โซ	-มี-บ้าน	-ผู้-พัง
----	---ร	-ม-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-โน้น-ไก	-เด่น-ดัง	---จ่าย	--ส-ตางค์	-เข้า-คลับ	-เข้า-บาร์
----	---ช	-ล-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-นี้-ได้	-ดัก-ดาน	---ทำ	-การ-งาน	-ทุก-ข-ยาก	-หนัก-หนา
----	---ร	-ม-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-นั้น-ห้อย	--บริ-ญญา	---นี้	-อยู่-นา	-แบก-ไถ	-จำ-ทน
----	---ช	-ล-ล	-ช-ช-ช	---ด	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ร
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ร

เนื่อร้อง 2

----	---คน	-หัว-ซ้ำ	-ต่ำ-ทวม	---คอย	-ประ-ณาม	-คน-หยาม	-เหยียด-คม
----	---ร	-ม-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-ชอบ-วัด	-ค่า-คน	---ด้วย	-รถ-ยนต์	-ยาว-สาม	-สี่-วา
----	---ช	-ล-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-ไม่-ยก	-ย่อง-คน	---คน	-จน-จน	-จึง-เหมือน	-ผัก-ปลา
----	---ร	-ม-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---บุญ	-และ-วาด	สนา--	---อ้าง	-ขึ้น-มา	-แบ่ง-ชั้น	-ชน-คน
----	---ช	-ล-ล	ชช--	---ด	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ร
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ร

เนื่อร้อง 3

----	---คน	-คือ-ผู้	-สร้าง-คน	---คน	-ทุก-คน	-ล้วน-ไม่	-ต่าง-กัน
----	---ร	-ม-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-คือ-ผู้	-สร้าง-สรรค์	---ช่วย	-กัน-ทำ	-กัน-เลี้ยง	-เยี่ยง-คน
----	---ช	-ล-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-คือ-ผู้	-สร้าง-สรรค์	---คน	-ด้วย-กัน	-ต้อง-ยก	-ย่อง-คน
----	---ร	-ม-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-ไม่-ยก	-ย่อง-คน	---กด	-ชี้-คน	-คน-นั้น	-ใช้-คน
----	---ช	-ล-ล	-ช-ช	---ด	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ร
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ร

เนื่อร้อง 4

----	---ใคร	-ไม่-เหนือ	-กว่า-ใคร	---มี	-หัว-ใจ	-เลือด-เนื้อ	-เหงื่อ-แรง
----	---ร	-ม-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---อ่า	-นาจ-นั้น	-อาจ-แรง	---เปรียบ	-แรง-คน	-จะ-เหนือ	-กว่า-ใคร
----	---ช	-ล-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---คน	-ไม่-รู้	-จัก-พอ	---คน	-คน-เดียว	-อยู่-ได้	-อย่างไร
----	---ร	-ม-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ใคร	-จะ-เหนือ	-กว่า-ใคร	---เมื่อ	-รวม-ใจ	-หมื่น-ล้าน	-พัน-คน
----	---ช	-ล-ล	-ช-ช	---ด	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ร
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ร

ทำนองเครื่องท่อนจบ

----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ร
----	---ร	-ร-ม	-ด-ร	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล

----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ว	-ว-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ว
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว

รูปแบบวง : ปี่พาทย์ไม้นวม

ลักษณะการบรรเลง

1. วงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลงเพลงภาวตะคนตรี ชั้นเดียว 1 เที้ยว เป็นท่อนนำ
2. ท่อนสร้อยจะมีเสียงลูกคู่ผู้หญิง เพื่อทำให้เกิดความหนักแน่นของเสียง และทำให้เกิดอารมณ์สนุกสนาน
3. ทุกครั้งที่ก่อนร้องท่อนสร้อย นักร้องนำจะร้องคำว่า เข้า เป็นสัญญาณ และเพื่อเป็นการเร้าอารมณ์เพลง

---เข้า	---เกิด	---เป็น	-คน-แล้ว	---เรา	-ต้อง-อยู่	---กัน	-เหมือน-คน
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว

4. ทำนองท่อนนำ กับ ท่อนจบ มีทำนองที่เหมือนกัน แต่มีความยาวไม่เท่ากัน

ดังนี้

ท่อนนำ

----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ว	-ว-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ว	-ว-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ว

ท่อนจบ

----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ว	-ว-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล

----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ว	-ว-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ว
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว

เนื่องจากท่อนจบมีการเอาทำนองจากบรรทัดแรกมาบรรเลงซ้ำอีก 4 รอบ อีกทั้งทำนองเพลงภารตะดนตรี ชั้นเดียว ส่วนของบรรทัดแรกนี้ นับได้ว่าเป็นทำนองที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของเพลง นอกจากจะเป็นเอกลักษณ์ของเพลงแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นสร้อยเพลงอีกด้วย ทำนองในบรรทัดแรก

----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
------	------	------	------	------	------	------	------

5. ทำนองในบรรทัดแรกนอกจากจะเป็นเอกลักษณ์ของเพลงแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นสร้อยเพลงอีกด้วย ทั้งทางเครื่อง และทางร้อง ดังนี้

สร้อยเพลงทางเครื่อง

----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---ว	-ว-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ว	-ว-ม	-ด-ว	---ด	-ท-ล	-ล-ท	-ช-ล
----	---ช	-ช-ล	-ฟ-ช	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	-ม-ว

สร้อยเพลงทางร้อง

----	---เกิด	---เป็น	-คน-แล้ว	---เรา	-ต้อง-อยู่	---กัน	-เหมือน-คน
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว
----	---อย่า	---แยก	-คน-แล้ว	---เรียง	-ลด-หล่น	---เป็น	-ขึ้น-ชน
----	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	-ม-ด	---ร	-ม-ว

หมายเหตุ :

	โน้ตเพลงในช่องที่แรงเงา คือ ทำนองสร้อย
--	--

2.2.10 เพลง เต่าคลองหลอด

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : ขึ้นต้นเพลงด้วยการบรรเลงเพลงเขมรไล่ควาย 1 เที้ยว เป็นท่อนนำ จากนั้นร้องสร้อย แล้วจึงร้องเนื้อเพลง จะบรรเลงสลับกันไประหว่างสร้อยกับเนื้อเพลง เป็นเช่นจนหมดเนื้อร้อง ซึ่งเนื้อเพลงมีทั้งหมด 8 เนื้อ และจบเพลงด้วยบรรเลงเพลงเขมรไล่ควายอีก 1 เที้ยว

ท่อนนำ
สร้อย
เนื้อร้อง 1
สร้อย
เนื้อร้อง 2
สร้อย
เนื้อร้อง 3
สร้อย
เนื้อร้อง 4
สร้อย
เนื้อร้อง 5
สร้อย
เนื้อร้อง 6
สร้อย
เนื้อร้อง 7
สร้อย
เนื้อร้อง 8
สร้อย
เพลงเขมรไล่ควาย

ทำนอง : เพลงเขมรไล่ควาย (หมายเหตุ: โน้ตเพลงพิมพ์ตัวหนา หมายถึงทางเครื่องดนตรี)

ทำนองทางเครื่องดนตรี

---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร
--รช	ลทดร	รรรร	-ร-ร	--ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-ล-ด	----	-ล-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ดร-ด
---เฮ้ย	----	-เฮ้ย-เฮ้ย	---เฮ้ย	สร้อย			
---ด	----	-ด-ด	---ด				

เนื้อร้อง 1

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร
----	----	----	----	---ฝน	-ที่-นี้	---ดี	---นัก
----	----	----	----	---ล	-ด-ด	---ร	---ด
--รช	ลทดร	รรรร	-ร-ร	--ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
----	-ดี-นัก	-ตก-หนัก	---หนา	---ทุก	-ท้อง-นา	---น้ำ	---มา
----	-ร-ด	-ล-ด	---ด	---ล	-ล-ร	---ร	-ด-ล
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-โอ้-โฮ	-โอ้-โฮ	---เจ้า	---เอ๋ย	----	----	--เหมือนใจ	---หมาย
-ล-ด	-ล-ด	---ด	---ร	----	----	--ชล	---ด
-ล-ด	----	-ร-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ดร-ด
---เฮ้ย	----	-เฮ้ย-เฮ้ย	---เฮ้ย				
---ด	----	-ด-ด	---ด				
---ด	----	-ด-ด	---ด				

เนื้อร้อง 2

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร
----	----	----	----	---กู	-แบก-จอบ	---เจ้า	---มา
----	----	----	----	---ล	-ด-ด	---ร	---ด

---รช	ลทดร	รรรร	-ร-ร	---ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
----	-จ้-มา	-ไ้-ตา	---ลาย	---ไ้	-สั-ร่าย	-มัน-เข้า	---มา
----	-ร-ด	-ล-ด	---ด	---ล	-ล-ร	---ร	-ด-ล
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-ไ้-ไ้	-ไ้-ไ้	---จ้	---ไ้	----	----	--โนนา	-ของ-ญ
-ล-ด	-ล-ด	---ด	---ร	----	----	--ชล	---ด
-ล-ด	----	-ร-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ด-ด
---ไ้	----	-ไ้-ไ้	---ไ้				
---ด	----	-ด-ด	---ด				
---ด	----	-ด-ด	---ด				

เนื่อร้อง 3

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร
----	----	----	----	---ไป	-แหก-ก	---เข้า	---ก
----	----	----	----	---ล	-ด-ด	---ร	---ด
---รช	ลทดร	รรรร	-ร-ร	---ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
----	-เข้า-ก	---หา	---ท	---น	---ด	---ด	---น
----	-ร-ด	-ล-ด	---ด	---ล	-ล-ร	---ร	-ด-ล
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-อ-อ	-อ-อ	---จ้	---ไ้	----	----	--ตั้ง	---อ
-ล-ด	-ล-ด	---ด	---ร	----	----	--ชล	---ด
-ล-ด	----	-ร-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ด-ด
---ไ้	----	-ไ้-ไ้	---ไ้				
---ด	----	-ด-ด	---ด				
---ด	----	-ด-ด	---ด				

เนื่อร้อง 4

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร

----	----	----	----	---ไอ	-เต่า-ดำ	---กระดอง	---ใหญ่
----	----	----	----	---ล	-ด-ด	---ร	---ด
--รช	ลทดร	รรรร	-ร-ร	--ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
----	-กระดอง-ใหญ่	-ไล่-ปลา	---ปู	--ตัวเอง	---ชู	---คอ	---ยาว
----	-ร-ด	-ล-ด	---ด	---ล	-ล-ร	---ร	-ด-ล
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-ถือ-ฮือ	-ถือ-ฮือ	---เจ้า	---เอย	----	----	--แย่งข้าว	-เขา-กิน
-ล-ด	-ล-ด	---ด	---ร	----	----	--ชล	-ร-ด
-ล-ด	----	-ร-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ดร-ด
---เฮ้ย	----	-เฮ้ย-เฮ้ย	---เฮ้ย				
---ด	----	-ด-ด	---ด				
---ด	----	-ด-ด	---ด				

เนื่อร้อง 5

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร
----	----	----	----	---เฮ้ย	-ไอ-เต่า	---พัน	---ปี
----	----	----	----	---ล	-ด-ด	---ร	---ด
--รช	ลทดร	รรรร	-ร-ร	--ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
----	-พัน-ปี	-มัน-มี	---บาป	---ต้อง	-คำ-สาป	---หรือ	--จ้งได้ ⁺
----	-ร-ด	-ล-ด	---ด	---ล	-ล-ร	---ร	-ด-ล
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-เออ-เอ่ย	----	-ไอ-เต่า	---เอย	----	----	--ไอเต่า	---หิน
-ล-ด	-ล-ด	---ด	---ร	----	----	--ชล	---ด
-ล-ด	----	-ร-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ดร-ด
---เฮ้ย	----	-เฮ้ย-เฮ้ย	---เฮ้ย				
---ด	----	-ด-ด	---ด				
---ด	----	-ด-ด	---ด				

เนื่อร้อง 6

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร
----	----	----	----	-เขา-เดอด	---ร่อน	---กัน	-อย่าง-ใด
----	----	----	----	---ล	-ด-ด	---ร	---ด
--รช	ลทดร	รรรร	-ร-ร	--ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
----	-อย่าง-ไร	-มิง-ไม่	-ยีน--	--กระตุก	---ลีน	---แต่	--ละคราว
----	-ร-ด	-ล-ด	---ด	---ล	-ล-ร	---ร	-ด-ล
---ล	-มรด	-ล-ด	-ด--	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-อ้อ-ฮือ	-อ้อ-ฮือ	---เจ้า	---เอย	----	----	--เหม็นขี้	---พัน
-ล-ด	-ล-ด	---ด	---ร	----	----	--ชล	---ด
-ล-ด	----	-ร-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ด-ด
---เฮ้ย	----	-เฮ้ย-เฮ้ย	---เฮ้ย				
---ด	----	-ด-ด	---ด				
---ด	----	-ด-ด	---ด				

เนื่อร้อง 7

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร
----	----	----	----	--เข้ากู	-จะ-จับ	---เต่า	---ร้าย
----	----	----	----	---ล	-ด-ด	---ร	---ด
--รช	ลทดร	รรรร	-ร-ร	--ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
----	-เต่า-ร้าย	-แห่ง-คลอง	---หลอด	-ไม่-ให้	---รด	---ออก	---มา
----	-ร-ด	-ล-ด	---ด	---ล	-ล-ร	---ร	-ด-ล
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-เออ-เอ้ย	----	-เอ้ย-ออก	---เอย	----	----	--จนอา	---ลัญ
-ล-ด	-ล-ด	---ด	---ร	----	----	--ชล	---ด
-ล-ด	----	-ร-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ด-ด
---เฮ้ย	----	-เฮ้ย-เฮ้ย	---เฮ้ย				

---ด	----	-ด-ด	---ด
---ด	----	-ด-ด	---ด

เนื้อร้อง 8

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร
----	----	----	----	---สร้าง	-รูป-ปั้น	---ให้	---เต่า
----	----	----	----	---ล	-ด-ด	---ร	---ด
--รช	ลพดร	รรรร	-ร-ร	--ดล	-ด-ด	-ล-ร	ดดดด
----	-ให้-เต่า	-อยู่-ตรง	---โน้	---เป็น	-ของ-ขวัญ	---ใด	-โน-เสาร์
----	-ร-ด	-ล-ด	---ด	---ล	-ล-ร	---ร	-ด-ล
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ร	-ด-ล
-เจ้า-เอย	----	-ไ-เต่า	---เอย	----	----	--เต่าพัน	---ปี
-ล-ด	----	-ล-ด	---ร	----	----	--ชล	---ด
-ล-ด	----	-ร-ด	---ร	--ชม	-ร-ด	ลลชล	ด-ด
---เฮ้ย	----	-เฮ้ย-เฮ้ย	---เฮ้ย				
---ด	----	-ด-ด	---ด				
---ด	----	-ด-ด	---ด				

รูปแบบวง : วงปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย

ลักษณะการบรรเลง

1. วงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลงเพลงเขมรไล่ควาย 1 เที้ยว เป็นท่อนนำ และบรรเลงอีก 1 เที้ยว เป็นท่อนจบ
2. ท่อนสร้อยจะมีเสียงลูกคู่ผู้หญิง เพื่อทำให้เกิดความหนักแน่นของเสียง และทำให้เกิดอารมณ์สนุกสนาน
3. ท่อนสร้อยของเพลงเขมรไล่ควาย เป็นทำนองส่วนหนึ่งของเพลง ดังนั้นจะร้องว่า เฮ้ย เฮ้ย เฮ้ย เฮ้ย ทุกครั้งเมื่อบรรเลงถึงทำนองส่วนนี้ และยังเป็นเอกลักษณ์ของเพลง ดังเช่นในตัวอย่าง

----	----	----	----	----	----	----	----
---ม	--รม	ชมรด	-ร-ด	---ด	-ดดด	มรดล	-ด-ร

----	----	----	----	----	----	----	----
--วช	ลทดร	วรวรร	-ว-ว	--ดล	-ด-ด	-ล-ว	ดดดด
---	---	---	---	---	---	---	---
---ล	-มรด	-ล-ด	---ด	-ลดล	ชลดร	-ม-ว	-ด-ล
---	---	---	---	---	---	---	---
-ล-ด	---	-ว-ด	---ว	--ชม	-ว-ด	ลลชล	ดว-ด
---เฮ้ย	---	-เฮ้ย-เฮ้ย	---เฮ้ย				
---	---	-ด-ด	---				

หมายเหตุ :

	โน้ตเพลงในช่องที่แรงเงา คือ ทำนองสร้อย
--	--

2.2.11 เพลง สาวเอยจะบอกให้

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : ขึ้นเพลงด้วยท่อนนำ โดยมีกลองตีขึ้นก่อน และวงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลงรับเพลงคางคกขอบสระ 1 เที้ยว จากนั้นนักร้องจึงร้องเนื้อเพลง มีทั้งหมด 4 เนื้อ โดยแบ่งกันระหว่างนักร้องชายกับนักร้องหญิง ซึ่งนักร้องชายจะร้องในส่วนของเนื้อร้อง 1 และ 3 ส่วน นักร้องหญิงจะร้องในส่วนของเนื้อร้อง 2 และ 4

ท่อนนำ
เนื้อร้อง 1
เนื้อร้อง 2
เนื้อร้อง 3
เนื้อร้อง 4

ทำนอง : เพลงคางคกขอบสระ (หมายเหตุ: โน้ตเพลงพิมพ์ตัวหนา หมายถึงถึง

ทางเครื่องดนตรี)

เนื้อร้อง 1

----	-สาว-เอย	-มาเถิดมา	-จะบอกให้	----	-มา-ลัย	-ค้อย-คอ	-ล่อ-แมลง
----	-ล-ล	-ซฟซ	-ลลร	----	-ล-ล	-ว-ด	-ฟซล

----	-ลลล	-ซฟซ	-ล-ร	----	-ลลล	-ร-ด	-ฟซล
----	-ลิ้ม-ลม	-ซึ้น-ซม	-เคลือบ-แคลง	-แฝง-คำ	-ลวง-ล่อ	-พอ-ให้	-เจ้าติดลม
----	-ร-ร	-ซ-ท	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ท	-ซ-ท	-ลลล
----	-รรร	-ซลท	ลทดร	-ม-ร	-ด-ท	ลซลท	-ลลล
-เขากี่ซม	-เขากี่เซย	-เขากี่เย้ย	ก็เหยียด-เรา	----	-ไม่-งาม	--ก็จะ	--อัปเนา
-ซฟซ	-ฟมฟ	-มรม	รด-ร	----	-ซ-ซ	--รม	--ฟซ
-ซฟซ	-ฟมฟ	-มรม	-รดร	----	-ซซซ	-ดรม	รมฟซ
-เขา-مين	-เดิน-ตาม	-เหยียด-หยาบ	ไม่อย่าง-มอง	----	-มา-ล้วย	--ไม่มี	--คนปอง
-ล-ซ	-ฟ-ม	-ร-ม	รร-ร	----	-ซ-ซ	--รม	--ฟซ
-ล-ซ	-ฟ-ม	รดรรม	-รรร	----	-ซซซ	-ดรม	รมฟซ
-น้อง-เอย	-สาว-เอย	-คำ-หวาน	มันฆ่า-คน				
-ล-ซ	-ฟ-ม	-ร-ม	รร-ร				
-ล-ซ	-ฟ-ม	รดรรม	-รรร				

เนื่อร้อง 2

----	-หญิง-งาม	-ไช่ว่างาม	-เรื่อง-ร้าง	----	-นวล-นาง	-มิใช่-นวล	-หน้า-มล
----	-ล-ล	-ซฟซ	-ล-ร	----	-ล-ล	-รรด	-ซ-ล
----	-ลลล	-ซฟซ	-ล-ร	----	-ลลล	-ร-ด	-ฟซล
----	-หญิง-งาม	-ต้อง-งาม	-อย่าง-คน	-พร้อม-ผจญ	-พัน-ฝ่า	-เทียม-หน้า	-เทียม-ไหล่-กัน
----	-ร-ร	-ซ-ท	-ด-ร	ม-รร	-ด-ท	-ซ-ท	ลล-ล
----	-รรร	-ซลท	ลทดร	-ม-ร	-ด-ท	ลซลท	-ลลล
-สู้ด้วยกัน	-ตายด้วยกัน	-ไม่มีขึ้น	มาแบ่ง-ชน	----	-เจ้า-เอย	--เจ้าเกิด	--เป็นคน
-ซฟซ	-ฟมฟ	-มรม	รด-ร	----	-ซ-ซ	--รม	--ฟซ
-ซฟซ	-ฟมฟ	-มรม	-รดร	----	-ซซซ	-ดรม	รมฟซ
-ทุกข์-ทน	-ทำ-ไม	-ให้-เขา	เอาเปรียบ-แรง	----	-สาว-เอย	--เจ้าอย่า	--กลางแคลง
-ล-ซ	-ฟ-ม	-ร-ม	รร-ร	----	-ซ-ซ	--รม	--ฟซ
-ล-ซ	-ฟ-ม	รดรรม	-รรร	----	-ซซซ	-ดรม	รมฟซ
-สอง-มือ	--คือ-แรง	--เลี้ยง-โลก	ตลอด-มา				
-ล-ซ	--ฟม	--รม	รร-ร				
-ล-ซ	-ฟ-ม	รดรรม	-รรร				

เนื่อร้อง 3

----	-ผู้-ชาย	-ไม่ใช่คน	-กำหนด	----	-วาง-เกณฑ์	-เขียน-กฎ	-มาต-ตรา
----	-ล-ล	-ชฟช	-ล-ร	----	-ล-ล	-ร-ด	-ฟ-ล
----	-ลลล	-ชฟช	-ล-ร	----	-ลลล	-ร-ด	-ฟชล
----	-หญิง-ชาย	--ใช้มี	-สี่-ขา	-เหมือน-ข้าง	--เท้าหน้า	--เท้าหลัง	-ที่เคยทน
----	-ร-ร	--ชท	-ด-ร	-ม-ร	--ดท	--ชท	-ลลล
----	-รรร	-ชลท	ลทดร	-ม-ร	-ด-ท	ลชลท	-ลลล
-หญิงก็คน	-ชายก็คน	-ทุกคนล้วน	เป็นส่วน-เดียว	----	-สอง-แรง	-ประ-สาน	-มัด-เกลียว
-ชฟช	-ฟมฟ	-มรวม	รด-ร	----	-ช-ช	-ร-ม	-ฟ-ช
-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ม	รร-ร	----	-ช-ช	--รม	--ฟช
-เหมือน-ใจ	-ดวง-เดียว	--เส้นเหนียว	และเหนียว-น้ำ	----	-ชี้-ทาง	-ร่วม-สร้าง	-ร่วม-ทำ
-ล-ช	-ฟ-ม	--วม	รว-ร	----	-ช-ช	-ร-ม	-ฟ-ช
-ล-ช	-ฟ-ม	รดรม	-รรร	----	-ชชช	-ดรม	รμφช
-อย่า-หลง	-คำเียนยอ	--ลวงล่อ	กันอยู่-เลย				
-ล-ช	-ฟมม	--วม	รว-ร				
-ล-ช	-ฟ-ม	รดรม	-รรร				

เนื่อร้อง 4

----	-สาว-เอย	-มาเกิดมา	-เป็น-เพื่อน	----	-ดวง-เดือน	-ไม่ใช่งาม	-อย่าง-เคย
----	-ล-ล	-ชฟช	-ล-ร	----	-ล-ล	-รวร	-ฟ-ล
----	-ลลล	-ชฟช	-ล-ร	----	-ลลล	-ร-ด	-ฟชล
----	-หน-ทาง	--คงยาก	-เปิด-เผย	-สาว-เอย	-จง-มา	-เกิด-หนา	-มาช่วยกัน
----	-ร-ร	--ชท	-ด-ร	-ม-ร	--ดท	--ชท	-ลลล
----	-รรร	-ชลท	ลทดร	-ม-ร	-ด-ท	ลชลท	-ลลล
-หญิงประจัญ	-ชายประจัญ	-ช่วยกันสรรค์	กันสร้าง-สม	----	-พื้น-ดิน	--ก็จะ	--อุดม
-ชฟช	-ฟมฟ	-มรวม	รด-ร	----	-ช-ช	--วม	--ฟช
-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ม	รร-ร	----	-ช-ช	--รม	--ฟช
-สั่ง-คม	-สม-บุรณ	-เรา-หนุณ	เราช่วย-นำ	----	-สาว-เอย	-เจ้า-จง	--จดจำ
-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ม	รว-ร	----	-ช-ช	-ร-ม	--ฟช
-ล-ช	-ฟ-ม	รดรม	-รรร	----	-ชชช	-ดรม	รμφช

-ถ้ำ-แม่น	-โครมท่า	-จง-ไล่	-มันออกไป
-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ม	-รรร
-ล-ช	-ฟ-ม	รดรม	-รรร

รูปแบบวง : วงปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย

ลักษณะการบรรเลง

1. ขึ้นเพลงด้วยท่อนนำ โดยมีกลองตีขึ้นก่อน จากนั้นวงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลงรับเพลงคางคกขอพระ 1 เที้ยว
2. จะมีการร้องสลับกันระหว่างนักร้องชายกับนักร้องหญิง โดยนักร้องชายจะร้องในส่วนของเนื้อร้อง 1 และ 3 ส่วนนักร้องหญิงจะร้องในส่วนของเนื้อร้อง 2 และ 4
3. วงปี่พาทย์ไม้นวมจะบรรเลงรับตอนท้ายทุกเนื้อร้อง โดยใช้ทำนองสุดท้ายของเพลงคางคกขอพระมาบรรเลงรับ ดังตัวอย่าง

----	-สาว-เอ๋ย	-มาเกิดมา	-เป็น-เพื่อน	----	-ดวง-เดือน	-ไม่-เซ้งาม	-อย่าง-เคย
----	-ล-ล	-ชฟช	-ล-ร	----	-ล-ล	-รรร	-ฟ-ล
----	-หน-ทาง	--คยยาก	-เปิด-เผย	-สาว-เอ๋ย	-จง-มา	-เถิด-หนา	-มาช่วยกัน
----	-ร-ร	--ชท	-ด-ร	-ม-ร	--ดท	--ชท	-ลลล
-หญิงประจัญ	-ชายประจัญ	-ช่วยกันสรรค์	กันสร้าง-สม	----	-พื้น-ดิน	--ก็จะ	--อุดม
-ชฟช	-ฟมฟ	-มรม	รด-ร	----	-ช-ช	--รม	--ฟช
-สัง-คม	-สม-บุรณ	-เรา-หนูน	เราช่วย-นำ	----	-สาว-เอ๋ย	-เจ้า-จง	--จดจำ
-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ม	รร-ร	----	-ช-ช	-ร-ม	--ฟช
-ถ้ำ-แม่น	-โครมท่า	-จง-ไล่	-มันออกไป	----	----	----	----
-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ม	-รรร	----	-ชชช	-ดรม	รมฟช
----	----	----	----	----	----	----	----
-ล-ช	-ฟ-ม	รดรม	-รรร	----	-ชชช	-ดรม	รมฟช
----	----	----	----	----	----	----	----
-ล-ช	-ฟ-ม	รดรม	-รรร	----	----	----	----

หมายเหตุ :

	โน้ตเพลงในช่องที่แรงเงา คือ ส่วนที่วงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลง
--	---

2.2.12 เพลง เต็มกำรำเคียว

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : พงษ์ศักดิ์ เกตุจรูญ

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : ขึ้นเพลงด้วยการใช้วงปีพาทยไม้นวมบรรเลงเพลงเป็นท่อนนำ จากนั้นก็ร้องเพลงเต็มกำรำเคียว โดยจะขึ้นต้นด้วยพ่อเพลง ลูกคู่ก็จะร้องซ้ำกลอนเพลงของพ่อเพลง จากนั้นแม่เพลงก็จะร้องซ้ำในเพลงที่พ่อเพลงขึ้น เช่น ถ้าพ่อเพลงขึ้นเพลงมา แม่เพลงก็ต้องร้องเพลงมา แต่จะเปลี่ยนกลอนหรือเนื้อร้อง

ท่อนนำ
เพลงเต็มกำรำเคียว
ท่อนจบ

ทำนอง : เพลงพื้นบ้าน เต็มกำรำเคียว

ทำนองท่อนนำ

---ด	---ล	--ดล	ซฟ-ซ	---ด	รวมฟซ	ซซซซซ	-ซ-ซ
----	-ท-ด	---ร	-ด--	-ท--	ทลซ-ด	---ร	--ทด
----	-ซ-ล	-ท-ด	-ร-ด	-ท--	ทลซ-ด	-ท-ด	---ซ
---ด	---ล	---ซ	---ฟ	---ซ	-ฟซล	-ท-ด	---ซ
---ด	---ล	--ดล	ซฟ-ซ	---ด	รวมฟซ	ซซซซซ	-ซ-ซ

เพลงมา (พ่อเพลง)

-มากันเถิด	-นาง-เอย						
-เอย-รา	-แม่-มา	-มารีมา	-แม่-มา	-พวก-เรา	-ชาว-นา	-เราจมา	-ร่วมกันเอย
-เออ-เออ	-กัน-เอย	-พวก-เรา	-ชาว-นา	-เราจมา	-ร่วมกันเอย		

เพลงมา (แม่เพลง)

-มากันเถิด	-นาย-เอย						
-เอย-รา	-พ่อ-มา	-มารีมา	-พ่อ-มา	-อย่า-มัว	-รอ-ช้า	-จงรีบมา	-กัน-เอย
-เออ-เออ	-กัน-เอย	-อย่า-มัว	-รอ-ช้า	-จงรีบมา	-กัน-เอย		

เพลงเถ (พ่อเพลง)

-แก่กันเกิด	-นาง-เอย						
-เอย-รา	-แม่-เถ	-เถรีเถ	-แม่-เถ	ทำนาแต่หนุ่ม	-จน-แก่	แต่นาที่แท้	-ไม่มีเอย
-เออ-เออ	-ไม่มีเอย	ทำนาแต่หนุ่ม	-จน-แก่	แต่นาที่แท้	-ไม่มีเอย		

เพลงเถ (แม่เพลง)

-แก่กันเกิด	-นาย-เอย						
-เอย-รา	-พ่อ-เถ	-เถรีเถ	-พ่อ-เถ	นายทุนม้นทำ	-เรา-แย	-อย่าเชื่อนแซ	-ไอเพื่อนเอย
-เออ-เออ	-ไอเพื่อนเอย	นายทุนม้นทำ	-เรา-แย	-อย่าเชื่อนแซ	-ไอเพื่อนเอย		

เพลงร่อน (พ่อเพลง)

-ร่อนกันเกิด	-นาง-เอย						
-เอย-รา	-แม่-ร่อน	-ร่อนรีร่อน	-แม่-ร่อน	-ปวด-เมื่อย	-เหนื่อย-อ่อน	ทั้งแดดก็ร่อน	-เสียจริงเอย
-เออ-เออ	-จริง-เอย	-ปวด-เมื่อย	-เหนื่อย-อ่อน	ทั้งแดดก็ร่อน	-เสียจริงเอย		

เพลงร่อน (แม่เพลง)

-ร่อนกันเกิด	-นาย-เอย						
-เอย-รา	-พ่อ-ร่อน	-ร่อนรีร่อน	-พ่อ-ร่อน	-สูบ-เลือด	-เขาเคียดร่อน	-อย่าม่วนอน	-อยู่-เอย
-เออ-เออ	-อยู่-เอย	-สูบ-เลือด	-เขาเคียดร่อน	-อย่าม่วนอน	-อยู่-เอย		

เพลงรำ (พ่อเพลง)

-รำกันเกิด	-นาง-เอย						
-เอย-รา	-แม่-รำ	-รำรีรำ	-แม่-รำ	-ชะละชะ			
-ชา-ฉ่า	-ชา-ฉ่า	-ชา-ชา	-ชา-ฉ่า	-ชา-ฉ่า	-ชา-ชา		
-รำรีรำ	-แม่-รำ	-รำ-เกิด	รำเกิดแม่รำ	-รำรีรำ	-แม่-รำ		
-ทั้ง-ไถ	ทั้งหวานทั้งดำ	ลำบากตรากตรำ	ทำนากันวัน				
-ทั้ง-ไถ	ทั้งหวานทั้งดำ	ลำบากตรากตรำ	ทำนากันวัน				
-แต่เจ้ากรรม	-ช้านายทุน	ยังกลับมาโกง	-เรา-เอย				
-เออ-เออ	-เรา-เอย	-แต่เจ้ากรรม	-ช้านายทุน	ยังกลับมาโกง	-เรา-เอย		

เพลงคิต (พ่อเพลง)

-คิตกันเกิด	-นาง-เอย						
-เอย-รา	-แม่-คิต	-คิตรีคิต	-แม่-คิต	-เจ้าที่นา	-มันชูดรีด	จนเราชูปซัด	-กันหมดเอย
-เออ-เออ	-หมด-เอย	-เจ้าที่นา	-มันชูดรีด	จนเราชูปซัด	-กันหมดเอย		

เพลงคิต (แม่เพลง)

-คิตกันเกิด	-นาย-เอย						
-เอย-รา	-พ่อ-คิต	-คิตรีคิต	-พ่อ-คิต	ทำนามาทั้ง	-ชี-วิต	ข้าวกินสักนิต	-ไม่มีเอย
-เออ-เออ	-ไม่มีเอย	ทำนามาทั้ง	-ชี-วิต	ข้าวกินสักนิต	-ไม่มีเอย		

เพลงถอง (พ่อเพลง)

-ถองกันเกิด	-นาง-เอย				
-เอย-รา	-แม่-ถอง	-ถองรีถอง	-แม่-ถอง		
-ชี-วิต	เราสุดขึ้นชน	มันแสนระทม	จนอกกลัดหนอง		
-ชี-วิต	เราสุดขึ้นชน	มันแสนระทม	จนอกกลัดหนอง		
-ลุกขึ้นเกิด	-พี่-น้อง	อย่ามัวรำร้อ	-อยู่-เอย		
-เออ-เออ	-อยู่-เอย	-ลุกขึ้นเกิด	-พี่-น้อง	อย่ามัวรำร้อ	-อยู่-เอย

เพลงถอง (แม่เพลง)

-ถองกันเกิด	-นาย-เอย				
-เอย-รา	-พ่อ-ถอง	-ถองรีถอง	-พ่อ-ถอง		
-เลือด-เรา	มันหลั่งมันริน	-ทาแผ่นดิน	เสียจนเนืองนอง		
-เลือด-เรา	มันหลั่งมันริน	-ทาแผ่นดิน	เสียจนเนืองนอง		
-เพราะพวกชน	-ขึ้นปกครอง	เหยียบย่ำพี่น้อง	-เรา-เอย		
-เออ-เออ	-เรา-เอย	-เพราะพวกชน	-ขึ้นปกครอง	เหยียบย่ำพี่น้อง	-เรา-เอย

เพลงลูก (พ่อเพลง)

-ลุกขึ้นเกิด	-นาง-เอย						
-เอย-รา	-แม่-ลูก	-ลูกรีลูก	-แม่-ลูก				
-ชะละวา	-โง๊ะ-ติง	-ติง-หัง	-ติง-ติง	-ชะละวา	-โง๊ะ-ติง	-ติง-หัง	-ติง-ติง

-วัวที่ควาย	กระต่ายที่ลิง	-ลูกวีลูก	-แม่-ลูก	-ลูก-เกิด	ลูกเกิดแม่ลูก	-ลูกวีลูก	-แม่-ลูก
-ดิน-รน	-ทน-ทุกข์	จนกว่าความทุกข์	-จะหมดเอย				
-เออ-เออ	-หมด-เอย	-ดิน-รน	-ทน-ทุกข์	จนกว่าความทุกข์	-จะหมดเอย		

เพลงลูก (แม่เพลง)

-ลูกขึ้นเกิด	-นาย-เอย						
-เอย-รา	-พ่อ-ลูก	-ลูกวีลูก	-พ่อ-ลูก	-ถือ-เคียว	-มาเปลี่ยนยุค	ให้มีความสุข	--สบายเอย
-เออ-เออ	-สบาย-เอย	-ถือ-เคียว	-มาเปลี่ยนยุค	ให้มีความสุข	--สบายเอย		

เพลงร่วม (พ่อเพลง)

-ร่วมกันเกิด	-นาง-เอย						
-เอย-รา	-แม่-ร่วม	-ร่วมรีร่วม	-แม่-ร่วม	พวกเราชานา	-จมาร่วม	ปลดแอกที่สวม	-ออก-เอย
-เออ-เออ	-ออก-เอย	พวกเราชานา	-จมาร่วม	ปลดแอกที่สวม	-ออก-เอย		

เพลงร่วม (แม่เพลง)

-ร่วมกันเกิด	-นาย-เอย						
-เอย-รา	-พ่อ-ร่วม	-ร่วมรีร่วม	-พ่อ-ร่วม	ถึงวันที่เชือด	-เลือดเราท่วม	เราก็จะร่วม	-กันสู้เอย
-เออ-เออ	-สู้-เอย	ถึงวันที่เชือด	-เลือดเราท่วม	เราก็จะร่วม	-กันสู้เอย		

เพลงไป (พ่อเพลง)

-ไปกันเกิด	-นาง-เอย				
-เอย-รา	-แม่-ไป	-ไปรีไป	-แม่-ไป		
-ร่วม-ใจ	กันอย่ารู้ล้า	พวกเราจะสร้าง	สังคมกันใหม่		
-ร่วม-ใจ	กันอย่ารู้ล้า	พวกเราจะสร้าง	สังคมกันใหม่		
-จะ-ช้า	-อยู่-ไย	มะมารีบไป	-กัน-เอย		
-เออ-เออ	-กัน-เอย	-จะ-ช้า	-อยู่-ไย	มะมารีบไป	-กัน-เอย

เพลงไป (แม่เพลง)

-ไปกันเกิด	-นาย-เอย		
-เอย-รา	-พ่อ-ไป	-ไปรีไป	-พ่อ-ไป
-ไป-เกิด	ไปเกิดพี่น้อง	ขอบฟ้าสีทอง	นั้นอยู่ใกล้ใกล้

-ไป-เกิด	ไปเกิดพี่น้อง	ขอบฟ้าสีทอง	นั้นอยู่ใกล้ใกล้		
-สร้างเวลา	-ฟ้า-ใหม่	-ให้สดใส	-ทั่วไทยเคย		
-เออ-เยอ	-ไทย-เคย	-สร้างเวลา	-ฟ้า-ใหม่	-ให้สดใส	-ทั่วไทยเคย

ทำนองท่อนจบ

รับร้อง	---ด	รวมฟช	ชชชชช	-ช-ช				
ซ้ำ	----	-ท-ด	---ร	-ด--	-ท--	ทลช-ด	---ร	--ทด
	----	-ช-ล	-ท-ด	-ร-ด	-ท--	ทลช-ด	-ท-ด	---ช
	---ด	---ล	---ช	---ฟ	---ช	-ฟชล	-ท-ด	---ช
	---ด	---ล	--ดล	ชฟ-ช	---ด	รวมฟช	ชชชชช	-ช-ช

รูปแบบวง : ปี่พาทย์ไม้มวม

ลักษณะการบรรเลง

1. มีการใช้วงปี่พาทย์ไม้มวมบรรเลงท่อนนำ ก่อนเข้าเพลงต้นกำรำเคียว และบรรเลงท่อนจบ ซึ่งมีทำนองเหมือนกัน ดังนี้

---ด	---ล	--ดล	ชฟ-ช	---ด	รวมฟช	ชชชชช	-ช-ช
----	-ท-ด	---ร	-ด--	-ท--	ทลช-ด	---ร	--ทด
----	-ช-ล	-ท-ด	-ร-ด	-ท--	ทลช-ด	-ท-ด	---ช
---ด	---ล	---ช	---ฟ	---ช	-ฟชล	-ท-ด	---ช
---ด	---ล	--ดล	ชฟ-ช	---ด	รวมฟช	ชชชชช	-ช-ช

โดยทำนองทั้งท่อนนำ และท่อนจบ นี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

- บรรทัดที่ 1 คือ การรับ - ส่งร้อง
- บรรทัดที่ 2 – 5 คือ เนื้อเพลง

รับ-ส่งร้อง	---ด	---ล	--ดล	ชฟ-ช	---ด	รวมฟช	ชชชชช	-ช-ช
เนื้อ	----	-ท-ด	---ร	-ด--	-ท--	ทลช-ด	---ร	--ทด
	----	-ช-ล	-ท-ด	-ร-ด	-ท--	ทลช-ด	-ท-ด	---ช
	---ด	---ล	---ช	---ฟ	---ช	-ฟชล	-ท-ด	---ช
	---ด	---ล	--ดล	ชฟ-ช	---ด	รวมฟช	ชชชชช	-ช-ช

2. ส่วนของท่อนจบ จะบรรเลงซ้ำ 2 รอบ ในส่วนของเนื้อเพลง

3. มีการเรียงลำดับเพลงย่อยใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากเพลงต้นกำเนิด
ฉบับของกรมศิลปากร ดังนี้

ตาราง 2 การเปรียบเทียบเพลงย่อย

เพลงต้นกำเนิด วงต้นกล้า	เพลงต้นกำเนิด ของเดิม
เพลงมา	เพลงมา
เพลงแถ	เพลงไป
เพลงร้อน	เพลงเดิน
เพลงรำ	เพลงรำ
เพลงคิด	เพลงร้อน
เพลงทอง	เพลงบิน
เพลงลูก	เพลงยักษ์
เพลงร่วม	เพลงย่อง
เพลงไป	เพลงย่าง
	เพลงแถ
	เพลงทอง

ซึ่งเพลงย่อยภายในเพลงต้นกำเนิดของเดิมนั้นเป็นการเรียงที่มีความสอดคล้องกันของกิริยา
ท่าทาง

มา ไป เดิน เป็นกิริยาของการเดิน

ร้อน บิน เป็นกิริยาของการบิน

ย่อง ย่าง เป็นกิริยาของการเดินช้า ๆ หรือเดินเบา ๆ

แถ ทอง โดยความของคำว่า แถ หมายถึง อาการเอียง ๆ หรือเฉียง ๆ เช่น
นกที่กำลังจะเอียงปีกร่อนลง หรือ การแถไป ส่วนคำว่า ทอง หมายถึง การตีหมาก เป็นภาษาปาก
โดยรวมแล้วคำว่า แถ ทอง น่าจะเป็นกิริยาของคนเมา เพื่อความต้องการจะสื่อว่ากำลังจะจบเพลง
หรือกำลังจะลาแล้ว

ส่วนเพลงย่อยภายในเพลงต้นกำเนิดของวงต้นกล้านั้น จะมีจำนวนเพลง
ที่น้อยกว่าของเดิมจำนวน 2 เพลง เนื่องจากได้ตัดเพลงย่องและเพลงย่าง แต่ก็ได้เพิ่มเพลงย่อยที่
ไม่มีในเพลงต้นกำเนิดของเดิมจำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลงลูกและเพลงร่วม และได้เปลี่ยน

เพลงบิน แทนที่ด้วย เพลงคิด อีกทั้งยังมีการสลับเพลง เพื่อเป็นการเรียงเพลงให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาทางการเมือง และต้องการความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่สื่อไปในทางการเมือง

เช่น เพลงคิด เพื่อบอกให้คิดถึงความยากลำบากของชาวนา

เพลงลูก เพื่อบอกให้ลูกขึ้นสู้

เพลงร่วม เพื่อบอกให้ประชาชน หรือ ชาวนา ร่วมกันสู้

4. จะมีการรูกจังหวะโดยพ่อเพลงจะร้อง ในส่วนของเพลงย่อย ได้แก่

- เพลงรำ จำนวน 6 ห้อง ร้องว่า

-ชา-ฉ่า	-ชา-ฉ่า	-ชา-ชา	-ชา-ฉ่า	-ชา-ฉ่า	-ชา-ชา
---------	---------	--------	---------	---------	--------

- เพลงลูก จำนวน 8 ห้อง ร้องว่า

-ชะละวา	-โจะ-ติง	-ติง-ทั้ง	-ติง-ติง	-ชะละวา	-โจะ-ติง	-ติง-ทั้ง	-ติง-ติง
---------	----------	-----------	----------	---------	----------	-----------	----------

5. มีการใช้ลูกคู่ เพื่อการสร้างความสนุกสนาน เน้นความหนักแน่นของเนื้อหา และเป็นการรูกจังหวะ

6. ลูกคู่จะร้องคำว่า ชะ ชัดกับพ่อเพลง แม่เพลง เป็นช่วง ๆ เพื่อสร้างความสนุกสนาน

2.2.13 เพลง แตกกรรมกร

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : นายชม ขึ้นเขียวควว (นามปากกา)

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : ขึ้นเพลงด้วยท่อนนำ โดยใช้ระนาดเอกบรรเลงก่อน 1 รอบ จากนั้นวงปี่พาทย์ไม้มวมก็บรรเลงพร้อมกันทั้งวงในทำนองเดียวกัน จากนั้นนักร้องก็ร้องเนื้อร้อง 1 โดยจะมีระนาดเอกบรรเลงเคล้าร้อง หลังจากร้องหมดเนื้อแล้ววงปี่พาทย์ไม้มวมรับร้องด้วยสร้อย โดยทำนองสร้อยนี้จะใช้ทำนองเดียวกับท่อนนำ และบรรเลงสลับกันไประหว่างเนื้อร้องกับสร้อย เป็นเช่นนี้ไปจนหมดเนื้อร้อง ซึ่งเพลงแตกกรรมกรนี้ มีทั้งหมด 4 เนื้อร้อง และจบด้วยการบรรเลงท่อนจบ

ท่อนนำ
เนื้อร้อง 1
ทำนองสร้อย

เนื้อร้อง 2
ทำนองสร้อย
เนื้อร้อง 3
ทำนองสร้อย
เนื้อร้อง 4
ทำนองสร้อย
ท่อนจบ

ทำนอง : เพลงพรหมทัต ของพร ภิรมย์

ทำนองท่อนนำ

----	ชมชวร	---ม	-ช-ล	---ท	-ร-ม	ชมรท	ลทชล
----	ชมชวร	---ม	-ช-ล	---ท	-ร-ม	ชมรท	ลทชล

เนื้อร้อง 1

----	-แต่-เข้า	--จวด	-เย็น-ค่า	---ต้อง	-ตราก-ตรา	---ด้วย	-น้ำ-ตา
----	-ด-ม	---ด	-ร-ล	ช--ล	-ช-ล	---ช	-ท-ล
----	-ผิด-หรือ	---ญ	-เกิด-มา	---แล้ว	-ถูก-ตรา	-เป็น-กรรม	-ม-กร
----	-ล-ท	---ล	-ช-ล	---ด	-ล-ท	-ท-ท	-ท-ท
----	-ญ-ทน	---ถูก	-กต-ชี	---นาย	-ทุน-ชี	---เฝ้า	-เท่า-หอน
----	-ท-ท	---ล	-ล-ล	---ท	-ท-ท	---ม	-ด-ม
----	-เอา-เปรียบ	---ญ	-ทุก-ตอน	---แม่	-กิน-นอน	---คอย	-จี้-ไซ
----	-ล-ช	---ล	-ท-ล	---ท	-ล-ล	---ช	-ล-ล

ทำนองสร้อย

----	ชมชวร	---ม	-ช-ล	---ท	-ร-ม	ชมรท	ลทชล
----	ชมชวร	---ม	-ช-ล	---ท	-ร-ม	ชมรท	ลทชล

เนื้อร้อง 2

----	-ความ-รู้	---ญ	-ก็-ดำ	---นาย	-ทุน-ข้า	---คอย	-ผลัก-ไส
----	-ด-ม	---ด	-ด-ล	---ล	-ล-ท	---ล	-ช-ท
----	-ญ-อยู่	---ด้วย	-จำ-ใจ	---หมด	-ทาง-ไป	---เพราะ	-ไร้-เงิน

----	-ด-ท	---ร	-ด-ท	---ล	-ท-ท	---ด	-ท-ท
----	-ญ-ททุกซ์	---ญ	-เหน้อย-ยาก	---ญ	-ล้า-ปาก	---มัน	-เที่ยว-เพลิน
----	-ท-ด	---ท	-ล-ท	---ท	-ท-ล	---ม	-ด-ม
----	-กิน-นอน	---บน	-กอง-เงิน	---ด้วย	-ส่วน-เกิน	---แรง	-งาน-ญ
----	-ล-ล	---ช	-ล-ล	---ล	-ช-ล	---ล	-ล-ล

เนื้อร้อง 3

----	-ลูก-เมีย	---ญ	-ยาก-ไร่	---จะ	-อด-ตาย	---ใคร	-บ้าง-รู้
----	-ม-ด	---ด	-ล-ด	---ช	-ช-ล	---ล	-ช-ท
----	-หวัง-รัฐ	---คอย	-แล-ดู	---กลับ	-ค้า-ช	---พวก	-นาย-ทุน
----	-ม-ม	---ท	-ท-ท	---ล	-ด-ท	---ล	-ท-ท
----	--อนิจจา	---รัฐ	-ของ-ชาติ	---ตก	-เป็น-ทาส	---น้ำ	-เงิน-ทุน
----	-ลดท	---ท	-ด-ม	---ล	-ท-ท	---ฟ	-ม-ม
----	--ทยศ	---เพื่อ	-นาย-ทุน	---เพียง	-เกื้อ-หนุน	---พวก	-พ้อง-ตัว
----	--ลดท	---ช	-ล-ล	---ล	-ช-ม	---ช	-ท-ล

เนื้อร้อง 4

----	-พวก-ญ	---อด	-ตาย-แน่	---หมด	-ทาง-แก้	---ด้วย	-มีด-มัว
----	-ม-ด	---ล	-ท-ล	---ช	-ล-ล	---ล	-ช-ล
----	-ตราบ-ใด	---ที่	-คน-ชั่ว	---ยัง	-ฝัง-ตัว	---บน	-หลัง-ญ
----	-ล-ด	---ล	-ท-ล	---ท	-ด-ท	---ท	-ด-ท
----	-ทน-ททุกซ์	---มา	-ช้า-นาน	---ทน	--ทรมาน	---แสน	-อด-สู
----	-ท-ด	---ท	-ด-ท	---ท	-ททท	---ม	-ด-ม
----	-ต้อง-ลุก	---ขึ้น	-ต่อ-สู้	---เพื่อ	-เชิด-ชู	---โลก	-ของ-คน
----	-ช-ท	---ล	-ช-ล	---ช	-ล-ล	---ช	-ท-ล

ทำนองสร้อย

----	ชมชวร	---ม	-ช-ล	---ท	-ร-ม	ชมรท	ลทชล
----	ชมชวร	---ม	-ช-ล	---ท	-ร-ม	ชมรท	ลทชล

ทำนองท่อนจบ

-มชวร	-มชล	-ทรม	รทชล	-มชวร	-มชล	-ทรม	รทชล
-ทรม	-ทชล	-ทรม	รทชล	-ทชล	-ทชล	-ทชล	-ทชล

-ลลล	-ลลล	-ลลล	-ลลล	---ท	ดรอฟซ	---ล	ทลซท
---	ทลซล	---	ลซฟซ				

รูปแบบวง : วงปีพาทยไม้นวมผสมเครื่องสาย

ลักษณะการบรรเลง

1. เพลงแต่กรรมกร มีการบรรเลงท่อนนำ

---	ซมซร	---	-ซ-ล	---	-ร-ม	ซมรท	ลทซล
---	ซมซร	---	-ซ-ล	---	-ร-ม	ซมรท	ลทซล

2. ท่อนนำ ของเพลงแต่กรรมกรนี้ มีหน้าที่ 2 อย่าง ดังนี้

- ทำหน้าที่เป็น ท่อนนำ
- ทำหน้าที่เป็น ท่อนสร้อย
- ทำหน้าที่เป็น เอกลักษณ์

3. ระยะเวลาเอกจะบรรเลงเคล้าไปกับนักร้อง ซึ่งจะเป็นในลักษณะของการดัน

ระนาด

4. มีการบรรเลงท่อนจบ มีทำนองดังนี้

-มซร	-มซล	-ทรม	รทซล	-มซร	-มซล	-ทรม	รทซล
-ทรม	-ทซล	-ทรม	รทซล	-ทซล	-ทซล	-ทซล	-ทซล
-ลลล	-ลลล	-ลลล	-ลลล	---	ดรอฟซ	---	ทลซท
---	ทลซล	---	ลซฟซ				

2.2.14 เพลง เจ้าขุนทอง

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : สุจิตต์ วงษ์เทศ

โครงสร้าง และทำนองเพลง

โครงสร้าง : ขึ้นเพลงด้วยการร้องเพลงกล่อมเด็ก “เจ้าขุนทอง” โดยมีขลุ่ยเพียงออเป่าคลอ เป็นท่อนนำ จากนั้นวงปีพาทยไม้นวมบรรเลงเพลงแหล่งเรื่องชาละวัน ของพรภิรมย์ โดยรอบแรกระนาดเอกบรรเลงเครื่องเดียว แล้วรอบที่ 2 บรรเลงพร้อมกันทั้งวง จากนั้นจึงเข้าเนื้อร้อง 1 เมื่อจบเนื้อร้อง 1 วงปีพาทยไม้นวมบรรเลงขึ้น และจะบรรเลงสลับกันระหว่างเนื้อร้องกับทำนองเครื่องดนตรี

	ท่อนนำ เพลงกล่อมเด็ก “เจ้าขุนทอง”
	ทำนองสร้อย
	เนื้อร้อง 1
	ทำนองสร้อย
	เนื้อร้อง 2
	ทำนองสร้อย
	เนื้อร้อง 3
	ทำนองสร้อย
	เนื้อร้อง 4
	ทำนองสร้อย
	เนื้อร้อง 5
	ทำนองสร้อย
	เนื้อร้อง 6
	ทำนองสร้อย
ซ้ำ 2 รอบ	ทำนองสร้อย

ทำนอง : เพลงกล่อมเด็ก “เจ้าขุนทอง” ออกเพลงแหล่งเรื่องชาละวัน ของพระ
พรภิรมย์

เพลงกล่อมเด็ก “เจ้าขุนทอง”

วัดเขยวัดโบสถ์

ขุนทองเจ้าไปปล้น

คดข้าวไสห่อ

เขาก็รำลือมา

ตาลโตนดเจ็ดต้น

ปานฉะนี้ไม่เห็นมา

ถ่อเรือไปตามหา

ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว

ทำนองสร้อย เพลงแหล่งเรื่องชาละวัน ของพระพรภิรมย์

----	-ฟ-ร	--ดว	ฟชลด	---ล	ดรดล	-ลลล	-ล-ร
----	-ฟ-ร	--ดว	ฟชลด	---ล	ดรดล	-ลลล	-ล-ร

เนื้อร้อง 1

---นั่ง	-รณ-ยนต์	---เว	-ไร--	---นั่ง	-รณ-ไฟ	---นก	-แก้ว--
---ฟ	-ล-ช	---ช	-ช--	---ฟ	-ล-ช	---ด	-ช--

---ส่ง	---เสียง	---แจ้ว	-แจ้ว--	--ว่าเจ้า	-ขุน-ทอง	---เจ้า	-ขุน-ทอง
---ฟ	---ล	---ช	-ช--	--ชฟ	-ล-ช	---ช	-ด-ล
----	---เจ้า	---อก	-จาก-บ้าน	---เมื่อ	-ตะ-วัน	---เรื่อง	-รอง--
----	---ฟ	---ร	-ร-ฟ	---ฟ	-ช-ช	---ล	-ล--
-เจ้า-หัน	-มา-ส่ง	---น้อง	-น้อง--	-ว่า-พี่	-จะ-ไป	---หลาย	---วัน
-ฟ-ล	-ช-ฟ	---ล	-ล--	-ช-ช	-ล-ล	---ร	---ล
-เจ้า-หัน	-มา-ส่ง	---น้อง	-น้อง--	-ว่า-พี่	-จะ-ไป	---หลาย	---วัน
-ฟ-ช	-ฟ-ร	---ช	-ช--	-ร-ด	-ร-ฟ	---ช	---ร

เนื้อร้อง 2

---ไป	-เพื่อ-สิทธิ์	-ธิ-เส	-รี--	-เพื่อ-ศักดิ์	---ศรี	---บาง	-ระ-จัน
---ช	-ช-ฟ	-ด-ด	-ช--	-ช-ฟ	---ด	---ล	-ล-ล
---ไ้	-เจ้า-นก	---เขา	-ขัน--	-แล้ว-เจ้า	-ขุน-ทอง	--ก็-ลง	-เรือน--
---ฟ	-ช-ล	---ฟ	-ช--	-ล-ช	-ล-ล	--ช-ล	-ล--
--สะพาย	---ยาม	---หาด	-เสียง--	-ซึ่ง-ใส่	-หนัง-สือ	---แสง	-เดือน--
--ฟฟ	---ช	---ร	-ฟ--	-ช-ฟ	-ช-ด	---ด	-ล--
---ทั้ง	--สมุด	-ที่-ลบ	-เลื่อน--	-ด้วย-รอย	-น้ำ-ตา	-แต่-เมื่อ	---คืน
---ล	--ชฟ	-ช-ล	-ช--	-ช-ล	-ท-ล	-ช-ล	---ล
---ทั้ง	---สมุด	-ที่-ลบ	-เลื่อน--	-ด้วย-รอย	-น้ำ-ตา	-แต่-เมื่อ	---คืน
---ช	--พร	-ฟ-ช	-ฟ--	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ร	---ร

เนื้อร้อง 3

----	-ขุน-ทอง	----	-เจ้า-ร้องให้	---อยู่	-ใน-เรือน	-จน-ดีก	-คืน--
----	-ล-ช	----	-ฟดช	---ฟ	-ช-ช	-ล-ช	-ช--
-ว่า-ดอก	-จำ-ปี	---ถูก	-ป็น--	---ตาย	-อยู่-เกลื่อน	---เจ้า	-พระ-ยา
-ช-ฟ	-ช-ช	---ฟ	-ช--	---ช	-ฟ-ฟ	---ช	-ล-ล
----	-ลูก-เอ๋ย	----	-หนอ-ลูกเอ๋ย	---เขา	-อย่า-เฉย	---เขื่อน	-ชา--
----	-ล-ด	----	-วลด	---ร	-ช-ด	---ล	-ล--
---แม่	-มา-ร้อง	---เรียก	-หา--	-นี่-พ่อ	-มา-ตั้ง	---ตา	---คอย
---ฟ	-ช-ล	---ช	-ช--	-ช-ฟ	-ช-ล	---ล	---ล
---แม่	-มา-ร้อง	---เรียก	-หา--	-นี่-พ่อ	-มา-ตั้ง	---ตา	---คอย

---ร	-ฟช	---ฟ	-ฟ--	-ร-ด	-ร-ม	---ร	---ร
------	-----	------	------	------	------	------	------

เนือร้ง 4

---เจ้า	-มิ-ไ้	---นัก	-รป--	-ที่-เคย	-ประ-สบ	---วิว	-รอย--
---ฟ	-ช-ฟ	---ล	-ล--	-ช-ช	-ช-ฟ	---ด	-ล--
---รูป	---ว่าง	-ก็-น้อย	-น้อย--	-เพราะ-เรียน	-หนังสือ	---หลาย	---ปี
---ช	---ช	-ช-ล	-ล--	-ล-ช	-ด-ด	---ด	---ด
---แม่	---รู้	-ว่า-ลูก	-รัก--	---นั้น	-มี-ความ	---รัก	-ดี--
---ฟ	---ล	-ฟ-ช	-ล--	---ด	-ล-ล	---ด	-ล--
---พ่อ	-ก็-รู้	-ว่า-ลูก	-มี--	-กะ-ตัณ	---ณ	---แผ่น	---ดิน
---ฟ	-ช-ล	-ช-ฟ	-ช--	-ล-ล	---ล	---ช	---ล
---พ่อ	-ก็-รู้	-ว่า-ลูก	-มี--	-กะ-ตัณ	---ณ	---แผ่น	---ดิน
---ร	-ฟ-ช	-ฟ-ร	-ม--	-ร-ร	---ร	---ด	---ร

เนือร้ง 5

-แต่-ใคร	---เขา	---จ	-รู้--	-เพราะ-เขา	-มิ-ไ้	---พระ	-อินทร์--
-ฟ-ช	---ช	---ฟ	-ล--	-ช-ล	-ช-ฟ	---ด	-ล--
--มนุษย์	---อาจ	---ได้	-ยีน--	---แต่	-อำนาจ	-มา-บัง	-ตา--
-ช-ล	---ฟ	---ช	---ช	---ช	-ช-ฟ	-ล-ล	-ล--
----	-ลูก-บอก	----	-ว่าลูกรู้	-จึง-รู้	---แบบ	--อหิง	-สา--
----	-ด-ล	----	-ดลร	-ช-ช	---ฟ	--ลด	-ด--
---แม่	-กับ-พ่อ	-ก็-รอ	-มา--	---หลาย	-เพ-ลา	---หลาย	---เพล
---ฟ	-ช-ฟ	-ช-ช	-ช--	---ด	-ล-ล	---ด	---ล
---แม่	-กับ-พ่อ	-ก็-รอ	-มา--	---หลาย	-เพ-ลา	---หลาย	---เพล
---ช	-ฟ-ร	-ฟ-ฟ	-ฟ--	---ช	-ฟ-ฟ	---ช	---ร

เนือร้ง 6

---ดอก	---โสน	---บาน	-เข้า--	---ดอก	-คัด-เค้า	---บาน	-เย็น--
---ฟ	--ช-ล	---ช	-ล--	---ฟ	-ล-ด	---ล	-ล--
---ออก	--พรวา	---มา	--ตระเวน	-ที่-อ	-นุ-สา	-วะ-รีย	-ทูน--
---ฟ	--ช-ล	---ช	--ชช	-ล-ช	-ล-ด	-ล-ล	-ล--
-ไม่-มี	---ว่าง	-เจ้า-ขุน	-ทอง--	---มี	-แต่-รัฐ	-ฐะ-กรรม	มะบุญ--

-ล-ด	---ร	-ล-ร	-ด--	---ล	-ล-ด	-ล-ล	-ล-ล
---แม่	-กัป-ฟอ	-กั-อา	-ดुर--	-แต่-ภูมิ	---ใจ	-ลูก-ชาย	---เอย
---ช	-ฟ-ช	-ช-ช	-ช--	-ฟ-ช	---ช	-ฟ-ช	---ล
---แม่	-กัป-ฟอ	-กั-อา	-ดुर--	-แต่-ภูมิ	---ใจ	-ลูก-ชาย	---เอย
---ฟ	-ฟ-ร	-ฟ-ฟ	-ฟ--	-ด-ร	---ร	-ร-ร	---ร

รูปแบบวง : ปี่พาทย์ไม้นวม

ลักษณะของเพลง

1. เป็นเพลงทำนองแหล่แบบของพร ภิรมย์
2. เมื่อขับร้องจนหมด 2 บทแล้ว ลูกคู่จะร้องซ้ำในบทสุดท้าย ตัวอย่างเช่น

ในส่วนที่แรงเงา

---นั่ง	-รณ-ยนต์	---เว	-ไร--	---นั่ง	-รณ-ไฟ	---นก	-แก้ว--
---ฟ	-ล-ช	---ช	-ช--	---ฟ	-ล-ช	---ด	-ช--
---ส่ง	---เสียง	---แจ้ว	-แจ้ว--	--ว่าเจ้า	-ขุน-ทอง	---เจ้า	-ขุน-ทอง
---ฟ	---ล	---ช	-ช--	--ชฟ	-ล-ช	---ช	-ด-ล
----	---เจ้า	---ออก	-จาก-บ้าน	---เมื่อ	-ตะ-วัน	---เรื่อง	-รอง--
----	---ฟ	---ร	-ร-ฟ	---ฟ	-ช-ช	---ล	-ล--
-เจ้า-หัน	-มา-สั่ง	---น้อง	-น้อง--	-ว่า-พี่	-จะ-ไป	---หลาย	---วัน
-ฟ-ล	-ช-ฟ	---ล	-ล--	-ช-ช	-ล-ล	---ร	---ล
-เจ้า-หัน	-มา-สั่ง	---น้อง	-น้อง--	-ว่า-พี่	-จะ-ไป	---หลาย	---วัน
-ฟ-ช	-ฟ-ร	---ช	-ช--	-ร-ด	-ร-ฟ	---ช	---ร

3. เมื่อขับร้องจบหนึ่งเที่ยวแล้ว วงปี่พาทย์ไม้นวมจะบรรเลงทำนองสร้อย

ดังนี้

----	-ฟ-ร	--ด	ฟชลด	---ล	ดรดล	-ลลล	-ล-ร
----	-ฟ-ร	--ด	ฟชลด	---ล	ดรดล	-ลลล	-ล-ร

4. ทำนองสร้อยมีหน้าที่ 2 อย่าง ได้แก่
 - ทำหน้าที่เป็น สร้อย
 - ทำหน้าที่เป็นท่อนนำ และท่อนจบ
 - นอกจากนี้ท่อนสร้อย ยังเป็นเอกลักษณ์ของเพลงเจ้าขุนทองอีกด้วย
5. ระยะเวลาจะบรรเลงเคล้าร้องตลอดทั้งเพลง

กล่าวโดยสรุป จากการวิเคราะห์บทเพลงเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า พบลักษณะเพลงของวงต้นกล้า โดยสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง

พบว่า บทเพลงของวงต้นกล้า ถูกประพันธ์โดย

- อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จำนวน 8 เพลง ได้แก่ เพลงกระทุ่มแบน เพลงคนทำทาง เพลงใบไม้ป่า เพลงใครคือครู เพลงกฎหมายมวลชน เพลงคนเหมือนกัน เพลงเต่าคลอหloed เพลงสาวเคยจะบอกให้

- อาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ จำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลงหนุ่มสาวเสรี และเพลงเจ้าขุนทอง

- อาจารย์อานันท์ หาญพานิชย์พันธ์ จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงเจ้ากระเเด

- อาจารย์พงษ์ศักดิ์ เกตุจัญญ จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงเต็นท์กำรำเคียว

- สมาชิกร่วมกันประพันธ์ จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงชดอเมรักกัน

- จากนิตยสาร จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงแด่กรรมกร

2. โครงสร้าง และทำนองเพลง

พบว่า บทเพลงของวงต้นกล้า มีโครงสร้าง และทำนองเพลง ดังนี้

- โครงสร้างเพลง

ส่วนใหญ่เป็นเพลงมี ท่อนนำ ยกเว้น เพลงกระทุ่มแบน เพลงใบไม้ป่า เพลงใครคือครู และเพลงกฎหมายมวลชน

ใช้ทำนองซ้ำ ๆ เปลี่ยนเพียงแค่นี้อีร้อง มีสร้อย หรือ ทำนองเพลง บรรเลงขึ้นกลางระหว่างเนื้อร้องหนึ่งไปอีกเนื้อร้องหนึ่ง ยกเว้น เพลงกระทุ่มแบน เพลงคนทำทาง และเพลงใบไม้ป่า

- ทำนองเพลง สามารถแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท โดยจะยึดทำนองหลักในการแบ่งประเภท ดังนี้

ทำนองเพลงไทยเดิม 8 เพลง ได้แก่

เพลงหนุ่มสาวเสรี จากทำนอง เพลงลาวเจี๋ยง
 เพลงซัดอเมริกัน จากทำนอง เพลงกราวตะลุงแปลง
 เพลงกระทุ่มแบน จากทำนอง เพลงแขกลพบุรี 2 ชั้น
 เพลงคนทำทาง จากทำนอง เพลงแขกขาว 2 ชั้น
 เพลงกฎหมายมวลงน จากทำนอง เพลงโยสลัม
 เพลงคนเหมือนกัน จากทำนอง เพลงภารตะดนตรี ชั้นเดียว
 เพลงเต่าคลองหลอด จากทำนอง เพลงเขมรไล่ควาย
 เพลงสาวเอยจะบอกให้ จากทำนอง เพลงคางคกขอบสระ

ทำนองเพลงพื้นบ้าน 4 เพลง

เพลงเจ้าการะเกด จากทำนอง เพลงแอ่วเคล้าซอ
 เพลงใบไม้ป่า จากทำนอง เพลงหุ่นกระบอก
 เพลงใครคือครู จากทำนอง เพลงเทพทอง
 เพลงเต็นกำรำเคียว จากทำนอง เพลงเต็นกำรำเคียว

ทำนองเพลงของพร ภิรมย์ 2 เพลง

เพลงแต่กรรมกร จากทำนอง เพลงพรหมทัต
 เพลงเจ้าขุนทอง จากทำนอง เพลงแหล่ชาละวัน

3. รูปแบบวง

พบว่า วงต้นกล้าจะใช้วงดนตรีไทยเดิม 5 รูปแบบ ดังนี้

- วงปี่พาทย์ไม้นวม จำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลงกระทุ่มแบน เพลงใครคือครู เพลงกฎหมายมวลงน เพลงคนเหมือนกัน เพลงเต็นกำรำเคียว เพลงเจ้าขุนทอง
- วงปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย จำนวน 5 เพลง ได้แก่ เพลงหนุ่มสาวเสรี เพลงเจ้าการะเกด เพลงเต่าคลองหลอด เพลงสาวเอยจะบอกให้ เพลงแต่กรรมกร
- วงเครื่องสาย จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงคนทำทาง
- วงปี่พาทย์ไม้แข็ง จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงซัดอเมริกัน
- ซออู้ จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลงใบไม้ป่า

4. ลักษณะของเพลง

บทเพลงของวงต้นกล้า นั้นจะมีลักษณะของเพลงที่สามารถแบ่งได้ดังนี้

- มีท่อนนำ หรือ ท่อนจบ

- มีลูกคู่
- มีวงดนตรีไทยบรรเลงชั้นกลางระหว่างเนื้อร้องหนึ่งไปอีกเนื้อร้องหนึ่ง
- มีท่อนสร้อย ซึ่งสามารถแบ่งหน้าที่ได้เป็น 3 ประเภท

1. แสดงถึงเอกลักษณ์ของเพลงนั้น เช่น เพลงหนุ่มสาวเสรี เพลงเจ้า
การะเกด เพลงแต่กรรมกร เป็นต้น

2. ทำหน้าที่เป็น ท่อนนำ หรือ ท่อนจบ

3. ทำหน้าที่เป็นท่อนสร้อย เพื่อต้องการเน้นย้ำถึงเนื้อหา เช่น เพลงหนุ่ม
สาวเสรี เพลงเจ้าการะเกด เพลงเขมรไล่ควาย เป็นต้น

ท่อนสร้อยในบทเพลงของวงดนตรีกล้านี้ ถือได้ว่า เป็นเอกลักษณ์ของเพลง และ
เป็นอัตลักษณ์ของเพลงอีกด้วย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยเรื่อง บทบาทดนตรีไทยในยุค 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 กรณีศึกษาดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายในการทำวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า
2. เพื่อวิเคราะห์บทเพลงดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทของดนตรีไทยเพื่อชีวิตของวงต้นกล้า

1.1 วงดนตรีไทยต้นกล้า

1.1.1 ประวัติของวงดนตรีไทยต้นกล้า

วงดนตรีไทยต้นกล้า ก่อตั้งขึ้นด้วยใจรักในเสียงของดนตรีไทยของนักศึกษาจาก 2 สถาบัน ได้แก่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ในช่วงปีพ.ศ.2513 เริ่มแรกได้ใช้ชื่อว่า วงเจ้าพระยา เนื่องจากทั้ง 2 มหาวิทยาลัยได้มีที่ตั้งอยู่บริเวณติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา วงเจ้าพระยา มีสมาชิกแรกตั้ง ได้แก่ อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ อาจารย์ไพศาล อินทรวงศ์ จากนั้นเริ่มมีสมาชิกรุ่นน้องเข้ามาสมทบภายหลัง และได้เปลี่ยนชื่อเป็น วงต้นกล้า เนื่องจาก วงต้นกล้าเป็นวงที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดต่อจากวงเจ้าพระยา ซึ่งแม่เจ้าพระยาเป็นแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงต้นกล้าก่อนที่จะเจริญงอกงามเป็นต้นข้าว และสมาชิกทุกคนในวงเปรียบเสมือนกับต้นกล้าทางความคิด

เพลงของวงต้นกล้า จะเป็นการบรรเลงเพลงไทยเดิม แต่ใช้เนื้อเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ มีเนื้อหาเป็นไปในทางเสียสละสังคมและการเมือง กล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ความเหลื่อมล้ำกันของสังคม และปัญหาการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกัน

วงต้นกล้าได้เริ่มบทบาทของวงจากเหตุการณ์ การชุมนุมของชาวนาบ้านหนองวัวแดง ที่บริเวณท้องสนามหลวง ในช่วงประมาณเดือนกันยายน พ.ศ.2517 ได้มีกลุ่มนักศึกษาประกอบไปด้วย นายรังสิต จงฉนวนสิทธินายพงษ์ศักดิ์ เกตุจรูญ นายอานันท์ หาญพานิชย์พันธ์ ซึ่งในขณะนั้นยังไม่ได้ใช้ชื่อ วงต้นกล้า เป็นเพียงสมาชิกชุมนุมดนตรีไทยธรรมศาสตร์ อีกทั้งยังไม่มีเพลงของวง เนื่องจากนักดนตรีของวงต้นกล้าได้เป็นสมาชิกรุ่นเล็กของวงเจ้าพระยา จึงได้นำเพลงของวงเจ้าพระยามาบรรเลง เพื่อเป็นการแก้สถานการณ์เฉพาะหน้า ได้นำเครื่องดนตรีไทยเท่าที่จะพอหาได้ และตามที่ตนเองถนัด

วงดนตรีไทยต้นกล้า ได้เปิดการแสดงอย่างเป็นทางการครั้งแรกในงาน “มหกรรมดนตรีเพื่อชีวิต” เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2518 ณ สวนลุมพินี โดยวงต้นกล้าทำหน้าที่เป็นวงดนตรีที่บรรเลงในขณะที่มีการชุมนุม ร่วมกับวงดนตรีเพื่อชีวิตที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น เช่น วงคาราวาน วงกรรมาชน วงครูชน เป็นต้น

ภายหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 สมาชิกวงต้นกล้าได้มีการประชุมกันถึงบทบาทของวงว่าจะเดินไปในทิศทางใด เนื่องจากว่าสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงนั้นมีความรุนแรง สมาชิกในวงจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เดินทางเข้าป่า เพื่อหนีการตามตัวของตำรวจสันติบาล ได้แก่ อาจารย์รังสิต จงฉานสิทธิโร และอาจารย์อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ และส่วนที่ 2 ยังคงอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานครตามเดิม และบทบาททางการเมืองของวงต้นกล้าก็ได้ยุติลงหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

1.1.2 สมาชิกของวงต้นกล้า

วงต้นกล้า เป็นวงดนตรีไทยที่มีก่อตั้งขึ้นโดยสมาชิกที่เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กับมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นหลัก และยังมีสมาชิกจากต่างสถาบันต่างอาชีพ แต่มีอุดมการณ์เดียวกันมาร่วมบรรเลงเป็นครั้งคราวตามโอกาสที่เหมาะสม โดยสมาชิกของวงต้นกล้านั้นผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1.2.1 สมาชิกประจำวง

สมาชิกประจำวง เป็นสมาชิกที่อยู่ตั้งแต่ก่อตั้งวง จนถึงเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ได้แก่

- อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ตำแหน่ง ประพันธ์เนื้อร้อง, ขลุ่ย
- อาจารย์รังสิต จงฉานสิทธิโร ตำแหน่ง นักร้อง, ซอ
- อาจารย์พงษ์ศักดิ์ เกตุจรูญ ตำแหน่ง ระนาดเอก
- อาจารย์สันธิวิทย์ อุณหสุวรรณ ตำแหน่ง ประพันธ์เนื้อร้อง, ขิม
- อาจารย์อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์ ตำแหน่ง ประสานงานวง, ขลุ่ย, เครื่องประกอบจังหวะ
- อาจารย์นิธินันท์ ยอแสงรัตน์ ตำแหน่ง โหม่ง, นักร้อง
- ดร.ชาญ ธาระवास ตำแหน่ง ซอด้วง

1.1.2.2 สมาชิกไม่ประจำวง

สมาชิกไม่ประจำวง เป็นสมาชิกที่มาร่วมบรรเลงกับวงต้นกล้าเป็นครั้งคราว มีจำนวนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่บรรเลง และภาระหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งในวงต้นกล้านั้นมีสมาชิกที่มาจากต่างสถาบัน ต่างอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนมัธยม เกษตรกร พนักงานโรงงาน ที่มีความสามารถทางด้านดนตรีไทย และมีอุดมการณ์เหมือนกัน

สมาชิกจากสถาบันการศึกษา

1.1.2.2.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1.2.2.2 มหาวิทยาลัยมหิดล

- รจพร ถาวรเศรษฐ์

1.1.2.2.3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.1.2.2.4 โรงเรียนวัดบวร

- ดร.สุชาติ ศรียารัตนย์ ตำแหน่ง นักร้อง

- ภาณุ อินทวงศ์ ตำแหน่ง เครื่องประกอบจังหวะ

สมาชิกอื่น ๆ

1.1.2.2.5 กรรมกร

- สมบูรณ์ ชลชนะ ตำแหน่ง ระนาดเอก

1.1.2.2.6 ชาวบ้านที่มีความสามารถด้านดนตรีไทย

1.1.3 ผลงานและประวัติเพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีไทยต้นกล้า

บทเพลงของวงต้นกล้าได้ถูกบันทึกเสียงในรูปแบบของเทปคาสเซ็ท เมื่อปี พ.ศ.2519 แต่ผลงานต้นฉบับได้สูญหาย ต่อมา พ.ศ.2546 ได้บันทึกเสียงรูปแบบซีดี เนื่องจากโอกาสครบรอบ 30 ปี การเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 โดยได้ใช้ชื่อว่า ดนตรีไทยเพื่อชีวิต “ต้นกล้า” มีบทเพลงทั้งหมด 14 เพลง ได้แก่

1. เพลง หนุ่มสาวเสรี

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : สุจิตต์ วงษ์เทศ

ประวัติ : เพลง หนุ่มสาวเสรี ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 โดยเนื้อหาของเพลงกล่าวถึงเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เดิมเพลงหนุ่มสาวเสรี ใช้ชื่อว่า เพลงดับวีรชน เนื่องจากเดิมได้ประพันธ์เนื้อร้องไว้ครบทั้งฉบับ โดยใช้ทำนองเพลงตับลาวเจริญศรี (ตับพระลอ) แต่ภายหลังเพลงที่ได้รับความนิยมที่สุด คือ เพลงหนุ่มสาวเสรี จึงเหลือเพียงแค่เพลงหนุ่มสาวเสรี

2. เพลง เจ้าการะเกด

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : อานันท์ หาญพาณิชย์พันธ์

ประวัติ : เพลง เจ้าการะเกด ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 เพื่อเป็นเพลงที่ใช้ต่อต้านการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา ที่เข้ามาแทรกแซงในประเทศไทย และเข้ามาใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพเพื่อไปทิ้งระเบิดในประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา

3. เพลง ชัดอเมริกกัน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : ประพันธ์ร่วม

ประวัติ : เพลง ชัดอเมริกกัน ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 เดิมชื่อเพลง แร่ไทยแร่ใคร เป็นเพลงที่มีเนื้อหาในการต่อต้านบริษัท บิลิตัน และบริษัท เทมโก้ ซึ่งเป็นบริษัทสัญชาติอเมริกัน ที่ได้รับสัมปทานในการทำเหมืองแร่ทางภาคใต้ของประเทศไทย

4. เพลง กระทุ้มแบน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง กระทุ้มแบน ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อไว้อาลัย และสะท้อนถึงปัญหาความรุนแรงของนายจ้างและสภาพปัญหาทางสังคม ซึ่งประพันธ์ขึ้นในงานฉาบปัดของนางสาวสำราญ คำกลั่น เป็นพนักงานโรงงานกระเบื้องเคลือบวัฒนาวินิลไทล์ กระทุ้มแบน ซึ่งได้ทำการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ใช้งาน เรียกว่า “สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” หรือ “สามแปด” คือ คนงานตั้งทำงาน 8 ชั่วโมง พักผ่อน 8 ชั่วโมง หาความรู้เพิ่มเติม 8 ชั่วโมง แต่สุดท้ายเจ้าของโรงงานได้ว่าจ้างอันธพาลมายิงนางสาวสำราญ คำกลั่น

5. เพลง คนทำทาง

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลงคนทำทาง เป็นเพลงที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้ประพันธ์เพลง คนทำทาง ขึ้นเพื่อส่งประกวดเพลงประจำของกรมทางหลวงในพ.ศ.2513 แต่ได้อันดับที่ 2 ภายหลังวงดนตรีกล่าได้เห็นว่า เนื้อหาของเพลงเป็นการสะท้อนสภาพของคนทำทาง กรมการ จึงได้นำมาบรรเลงในงานต่าง ๆ และได้บันทึกเสียง

6. เพลง ใบไม้ป่า

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง ใบไม้ป่า ประพันธ์เมื่อปีพ.ศ.2518 เพื่อรำลึกถึงการจากไปของ จิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม ให้แก่คนในยุค หลัง

7. เพลง ใครคือครู

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง ใครคือครู ประพันธ์เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2519 เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของครูในฐานะที่เป็นผู้นำทางความคิดที่ถูกต้องแก่เยาวชน

8. เพลง กฎหมายมวลชน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง กฎหมายมวลชน ประพันธ์เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2518 ซึ่งเป็นวันรพี เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความยุติธรรมของกฎหมายในสมัยนั้น

9. เพลง คนเหมือนกัน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง คนเหมือนกัน ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2519 เพื่อปลุกเร้าและยืนยันความเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนของทุกคนชั้น

10. เพลง เต่าคลองหลอด

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง เต่าคลองหลอด ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2518 แสดงครั้งแรกที่ห้อง สนามหลวง เพื่อต่อต้านคำสั่งห้ามขับร้องและเผยแพร่เพลงเพื่อชีวิต 2 เพลง คือ “เพลงคนกับควาย” และ “เพลงข้าวคอยฝน” ของวงดนตรีคาราวาน เนื้อหาเพลงจะว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย คือ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เปรียบเป็น เต่า ที่อาศัยอยู่บริเวณคลองหลอด

11. เพลง สาวเอยจะบอกให้

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประวัติ : เพลง สาวเอยจะบอกให้ ประพันธ์เมื่อพ.ศ.2519 เพื่อให้ผู้หญิงได้เห็นคุณค่าในตนเอง ความเสมอภาคกันสังคม

12. เพลง เต็มร่ำกำเคียว

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : พงษ์ศักดิ์ เกตุเจริญ

ประวัติ : เพลง เต็มร่ำกำเคียว ประพันธ์ขึ้นเมื่อพ.ศ.2519 เนื่องจากในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม ได้มีการประท้วงของชาวนามากขึ้น และได้มีการลอบสังหารชาวนาหลายศพ จึงได้มีการประพันธ์เนื้อเพลงขึ้น เพื่อสะท้อนถึงปัญหาของชาวนา และนายทุน

13. เพลง แด่กรรมกร

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : นายชม ชื่นเขียวขาว (นามปากกา)

ประวัติ : เพลง แด่กรรมกร ประพันธ์ขึ้นเมื่อพ.ศ.2519 ประพันธ์ขึ้นด้วยเหตุผลเดียวกันกับเพลงเต็มร่ำกำเคียว เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของกรรมกร

14. เพลง เจ้าขุนทอง

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : สุจิตต์ วงษ์เทศ

ประวัติ : เพลง เจ้าขุนทอง ได้นำเนื้อร้องมาจากบทกวีของสุจิตต์ วงษ์เทศ ที่เขียนลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ.2516 เพื่อเป็นการสดุดีการต่อสู้ของนิสิตนักศึกษา ในช่วงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

1.1.4 บทบาทของวงดนตรีไทยต้นกล้าที่มีต่อการเรียกร้องทางการเมือง

วงต้นกล้าได้มีผลงานสร้างสรรค์มากมาย แต่ผู้วิจัยได้ยกมา 14 เพลง เนื่องจากเป็นเพลงที่ได้รับการบันทึกเสียงเป็นในรูปแบบของซีดี จึงทำให้ง่ายต่อการศึกษาค้นคว้าสามารถจัดกลุ่มลักษณะของบทบาทโดยใช้หลักการทางสังคมวิทยาเป็นเครื่องมือในการจัดกลุ่มบทบาทของเพลง โดยการใช้ บทบาทในอุดมคติ บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นตัวจัดกลุ่ม

1. บทบาทในอุดมคติ

ผลงานเพลงของวงต้นกล้านี้มีได้มีบทเพลงที่แสดงบทบาทที่ถูกคาดหวัง โดยบุคคลในสังคม โดยเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในบทเพลงของวงต้นกล้า ไม่ว่าจะเป็นความต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม การสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นอุดมคติที่อยากให้เกิดขึ้นจริงในสังคม

2. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้

บทเพลงของวงต้นกล้านี้มีได้มีบทบาทที่ผู้ฟัง หรือ บุคคลในสังคม สามารถรับรู้ได้ คือ เพลงนั้นย่อมมีหน้าที่ในการบรรเลง เพื่อความสนุกสนาน ความผ่อนคลาย เป็นเครื่องมือสื่อสารอารมณ์จากผู้บรรเลงถึงผู้ฟัง ส่งผ่านความคิดต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในบทเพลงของวงต้นกล้าทุกเพลง

3. บทบาทที่แสดงออกจริง

บทบาทที่แสดงออกจริงนั้น เป็นการแสดงออกที่เกิดจากความกดดันของสภาวะแวดล้อมทางสังคม จึงผลงานให้บทเพลงของวงต้นกล้านี้ได้แสดงออกถึงการสะท้อนสภาพปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

นอกจากการจัดบทบาททางสังคมวิทยาแล้ว ผู้วิจัยยังได้แบ่งบทบาทโดยใช้ความหมายของเนื้อร้องเป็นเกณฑ์ในการแบ่งบทบาท ซึ่งในแต่ละบทเพลงอาจจะมีบทบาทที่ทับซ้อนกันอยู่โดยจะสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ด้าน ดังนี้

1.1.4.1 บทบาทด้านการนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต

จิตร ภูมิศักดิ์ ได้กล่าวถึงการนำศิลปะมารับใช้มนุษย์ หรือ ศิลปะเพื่อชีวิต ว่าเป็นศิลปะที่มีได้ทำเพื่อแสวงหาเงินตรา หรือ รับใช้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะชนชั้นสูง แต่ศิลปะนั้นต้องทำหน้าที่เพื่อเป็นการสะท้อนความเลวร้ายของชีวิตในสังคมไปยังประชาชน และทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นการดู การฟัง การอ่าน

จากแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ที่จิตรภูมิศักดิ์ได้นำเสนอนั้น ทำให้เกิดกลุ่มศิลปินที่เรียกตนเองว่า เพื่อชีวิต คือ ไม่ได้ทำเพื่อแสวงหาผลกำไร แต่เป็นการใช้ศิลปะสะท้อนความความจริงอันเลวร้ายของสังคม โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้น และความไม่เป็นธรรมในสังคม ดังนั้นศิลปะที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินเพื่อชีวิต จึงจะมีความว่า เพื่อชีวิตต่อท้ายเสมอ รวมไปถึงเพลงเพื่อชีวิต

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทเพลงทั้ง 14 เพลงของวงต้นกล้า เป็นมีบทบาทในการต้องการนำเสนอดนตรีไทยให้เป็นรูปแบบเพื่อชีวิต กล่าวคือ การนำศิลปะที่แต่เดิมเป็นการรับใช้กลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม มาเปลี่ยนแปลงบทบาท มาเป็นการรับใช้ประชาชนทั่วไป

สามารถเข้าถึงคนได้ทุกชนชั้น มีความหมายแสดงออกในทางเสียสละการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศสะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และความทุกข์ยากของชนชั้นแรงงานที่ถูกกดขี่จากนายทุน

1.1.4.2 บทบาทด้านการเรียกร้องประชาธิปไตย

จากการที่ประชาธิปไตยเบ่งบาน ได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทของดนตรีไทยมา เป็นเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในประเทศไทย

โดยจะมีผลงานเพลงทั้ง 4 เพลง ที่มีความหมายของเพลงสะท้อน บทบาทในการเรียกร้องประชาธิปไตย ได้แก่

- 1) เพลงหนุ่มสาวเสรี
- 2) เพลงกฎหมายมวลชน
- 3) เพลงเต่าคลอง
- 4) เพลงเจ้าขุนทอง

จากบทเพลงทั้ง 4 เพลง นี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงใน บทบาทของดนตรีไทยที่เปลี่ยนไปจากเดิม ที่ได้รับใช้กลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทแค่การขับ กล่อม ความเพื่อความบันเทิง และเพื่อประกอบพิธีกรรม มาเป็นบทบาทในการเรียกร้องประชาธิปไตย และทำให้เกิดจิตสำนึกด้านสิทธิของประชาชนตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

1.1.4.3 บทบาทด้านการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม

วงต้นกล้า ก็ได้มีบทบาทด้านการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม ผ่านการใช้บทเพลงเป็นสื่อ เพื่อให้ผู้ฟังได้เกิดความรู้สึกถึงความอยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ ชนชั้น สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ใช้แรงงาน สิทธิและความเสมอภาคของสตรี

โดยมีบทเพลงทั้งหมดจำนวน 6 เพลง ได้แก่

- 1) เพลงกระพุ่มแบน
- 2) เพลงกฎหมาย
- 3) เพลงคนเหมือนกัน
- 4) เพลงสาวเอ๋ยจะบอกให้
- 5) เพลงเดินกำรำเคียว
- 6) เพลงแต่กรรมกร

เพลงทั้ง 6 เพลงนี้ เป็นการต้องการแสดงออกถึงความไม่เป็นธรรมในสังคม และต้องการสื่อสารไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองให้คำนึงถึงความเป็นธรรมต่อประชาชนส่วนรวมของประเทศ มิให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้น หรือ มิให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มคนใดกลุ่มหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว

1.1.4.4 บทบาทด้านการสะท้อนปัญหาของสังคม

ด้วยการเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลทำให้เกิดความคิดเรื่องของชนชั้น ความเสมอภาค จึงกลายมาเป็นปัญหาของสังคมไทย ในยุคนั้น ได้แก่ ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในสังคม ปัญหาเรื่องแรงงาน และปัญหาสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงาน

เพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีที่มึบทบาทด้านการสะท้อนปัญหาสังคม ในลักษณะที่กล่าวมาในช่วงต้นนั้น มีจำนวน 12 เพลง โดยจะทำการแบ่งตามลักษณะปัญหาได้ดังนี้ ได้แก่

ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในสังคม

- 1) เพลงกระห่มแบน
- 2) เพลงคนทำทาง
- 3) เพลงกฎหมายมวลชน
- 4) เพลงคนเหมือนกัน
- 5) เพลงสาวเอยจะบอกให้
- 6) เพลงเดินกำรำเคียว
- 7) เพลงแต่กรรมกร

ปัญหาการเข้ามาของลัทธิจักรวรรดินิยมอเมริกา

- 8) เพลงชัตอเมริกา
- 9) เพลงเจ้าการะเกด

ปัญหาเผด็จการ

- 10) เพลงหนุ่มสาวเสรี
- 11) เพลงเต่าคลองหลอด
- 12) เพลงเจ้าขุนทอง

วงต้นกล้า ได้นำเพลงเพื่อชีวิตของวงมาใช้เป็นสื่อกลางทางความคิด และมีบทบาทด้านการสะท้อนปัญหาของสังคมในสมัยนั้น เนื่องด้วยวงต้นกล้าเป็นวงดนตรีที่จะบรรเลงในงานชุมนุมทางการเมือง และงานประท้วงของผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากภาครัฐบาล จึงทำให้บทเพลงจะมีเนื้อหาออกไปในแง่ของปัญหาของประชาชน โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงาน และปัญหาทางการเมืองที่ส่งผลต่อชีวิตของคนในสังคม

1.1.4.5 บทบาทด้านการปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวม

ในระหว่างพ.ศ.2518 – 2519 วงต้นกล้าได้มีงานแสดงดนตรีตามสถาบันการศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และตามต่างจังหวัด รวมไปถึงตามหมู่บ้านในชนบท นอกจากจะเป็นการบรรเลงดนตรีเพื่อความบันเทิง เพื่อสะท้อนแง่มุมในสังคมแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังอุดมการณ์การต่อสู้กับความอยุติธรรมที่มีในสังคม และกระตุ้นให้ประชาชนที่ได้รับฟังเพลงเกิดสำนึกในการทำเพื่อส่วนรวมมากขึ้น

โดยบทเพลงของวงต้นกล้าที่มีบทบาทด้านการปลูกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวมนั้น มีจำนวน 4 เพลง

- 1) เพลงไปไม้ป่า
- 2) เพลงใครคือครู
- 3) เพลงกฎหมายมวลชน
- 4) เพลงคนเหมือนกัน

1.1.4.6 บทบาทเชิงเป็นสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้

วงต้นกล้า เป็นวงดนตรีเพื่อชีวิตที่เป็นการรวมสมาชิกที่มีความคิดและอุดมการณ์เดียวกัน ได้แก่ ความคิดที่รักความถูกต้องในกฎเกณฑ์ของสังคม คือ เชื่อว่าการได้อำนาจมาจากการใช้กำลัง นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และเชื่อมั่นในสิทธิของมนุษย์ คือ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรจะได้รับ และความศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน วงต้นกล้าจึงได้สร้างสรรค์บทเพลงที่มีบทบาทด้านการเป็นสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้จำนวน 6 เพลง ได้แก่

- 1) เพลงหนุ่มสาวเสรี
- 2) เพลงเจ้ากระเทด
- 3) เพลงชัตดอเมริกัน

- 4) เพลงกระพุ่มแบน
- 5) เพลงเต่าคลองหลอด
- 6) เพลงเดินกำรำเคียว

เพลงที่มีบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้ของวงต้นกล้านี้เป็นเพลงที่มีเนื้อหาแสดงออกถึงการเชิญชวนให้ผู้ที่มิอุดมการณ์เดียวกันออกมาร่วมกันต่อต้านหรือต่อสู้กับกลุ่มคนที่มีอิทธิพลในสังคม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรัฐบาล (เป็นผู้ใช้อำนาจตัดสินปัญหา) กลุ่มนายทุน (เป็นผู้ใช้เงินและผลประโยชน์ส่วนตัวตัดสินปัญหา) และกลุ่มชาวต่างชาติ (เป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศกดดันรัฐบาล) อีกทั้งยังได้เชิญชวนให้ร่วมกันสร้างสังคมที่ดีขึ้นมาใหม่ ดังนั้นบทเพลงทั้ง 6 เพลงของวงต้นกล้าจึงได้มีบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้กับบุคคล 3 กลุ่มนี้ โดยใช้บทเพลงเป็นสื่อกลางในการแสดงออกทางความคิด

1.1.4.7 บทบาทการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น

บทเพลงของวงต้นกล้าได้มีบทบาทเป็นตัวช่วยในการบันทึกความทรงจำและบอกเล่าเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทย รวมไปถึงสภาพสังคมในขณะนั้น ระหว่างพ.ศ.2516 – 2519

เหตุการณ์ที่ได้รับบันทึกผ่านบทเพลงของวงต้นกล้านั้น จะมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยได้แบ่งเป็นประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น จำนวนทั้งหมด 10 เพลง ได้แก่

บทบาทการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมืองในประเทศไทย

เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

- 1) เพลงหนุ่มสาวเสรี
- 2) เพลงเจ้าขุนทอง

เหตุการณ์การเข้ามาของจักรวรรดินิยมอเมริกา

- 3) เพลงเจ้าการะเกด
- 4) เพลงซัดอเมริกัน

เหตุการณ์การประท้วงนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เรื่องประกาศห้ามขับร้องเพลงเพื่อชีวิต

- 5) เพลงเต่าคลองหลอด

บทบาทด้านการบันทึกสภาพสังคมในขณะนั้น

เหตุการณ์การลอบสังหารนางสาวสำราญ คำกลั่น

6) เพลงกระทุ่มแบน

สภาพของสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ

7) เพลงคนทำทาง

8) เพลงคนเหมือนกัน

9) เพลงสาวเอยจะบอกให้

10) เพลงเต็นท์กำรำเคียว

11) เพลงแต่กรรมกร

บทเพลงทั้ง 11 เพลงในกลุ่มนี้ ได้มีบทบาทการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายในสังคมอำนาจของกลุ่มนายทุนที่มีอยู่เหนือกฎหมาย อีกทั้งความกดดันทางการเมืองจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ และสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดยวงต้นกล้าได้สะท้อนภาพผ่านทางบทเพลงเหล่านี้ เพื่อให้ผู้ฟังได้เกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น

การนำบทเพลงกลับมาใช้หลังจากวงต้นกล้ายุติบทบาท

บทเพลงของวงต้นกล้า ได้ถูกนำไปใช้ในเหตุการณ์ทางการเมือง หรือ การสะท้อนถึงปัญหาสังคม ภายหลังจากยุค 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 โดยมีจำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลงหนุ่มสาวเสรี เพลงเจ้าการะเกด เพลงชดอเมริกกัน เพลงคนทำทาง เพลงใบไม้ป่า เพลงใครคือครู

ตาราง 3 การแบ่งลักษณะของบทบาท และจัดกลุ่มเพลง

บทบาททางสังคมวิทยา	บทบาทตามความหมายของเนื้อร้อง	เพลง
บทบาทในอุดมคติ	- บทบาทด้านการปลุกฝังอุดมการณ์เพื่อสังคมส่วนรวม	เพลงใบไม้ป่า เพลงใครคือครู เพลงกฎหมายมวลชน เพลงคนเหมือนกัน
บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้	-	ทุกเพลง

บทบาทที่แสดงออกจริง	- บทบาทด้านการนำเสนอ ดนตรีไทยในรูปแบบเพื่อชีวิต - บทบาทด้านการเรียกร้อง ประชาธิปไตย - บทบาทด้านการเรียกร้อง ความเป็นธรรมในสังคม - บทบาทด้านการสะท้อน ปัญหาของสังคม - บทบาทด้านการแสดงออก เชิงสัญลักษณ์ของต่อต้าน หรือต่อสู้ - บทบาทด้านการบันทึก ประวัติศาสตร์ทางการเมือง และสภาพสังคมในขณะนั้น	เพลงหนุ่มสาวเสรี เพลงเจ้าการะเกด เพลงชดอเมริกัณ เพลงกระทู้แม่แบบ เพลงคนทำทาง เพลงเต่าคลองหลอด เพลงเดินกำรำเคียว เพลงแต่กรรมกร เพลงเจ้าขุนทอง
----------------------------	--	---

ตาราง 4 การแบ่งประเภทเพลงของวงต้นกล้าตามความหมายของเนื้อร้อง

ชื่อเพลง	เพลงเพื่อชีวิต	เรียกร้องประชาธิปไตย	เรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม	สะท้อนปัญหาของสังคม	ปลุกฝังอุดมการณ์	เป็นสัญลักษณ์ของต่อต้านหรือต่อสู้	บันทึกการมีอยู่และสภาพสังคม
1. หนูสาวเสรี	✓	✓		✓		✓	✓
2. เจ้ากระเเดด	✓			✓		✓	✓
3. ชัดอมริกัน	✓			✓		✓	✓
4. กระพุ่มแมน	✓		✓	✓		✓	✓
5. คนทำทาง	✓			✓			✓
6. ไปไม่ช้า	✓				✓		
7. ใครคือครู	✓				✓		
8. กฎหมายมวลชน	✓	✓	✓	✓	✓		
9. คนเหมือนกัน	✓		✓	✓	✓		
10. เต่าคลองหลอด	✓	✓		✓		✓	✓
11. สาวเอ๋ยจะบอกให้	✓			✓			✓
12. เต็มกำรำเดี๋ยว	✓			✓		✓	✓
13. แต่กรรมกร	✓		✓	✓			✓
14. เจ้าขุนทอง	✓	✓		✓			✓

2. วิเคราะห์บทเพลงเพื่อชีวิตที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองไทยของดนตรีไทยวงต้นกล้า

บทเพลงเพื่อชีวิตของวงดนตรีไทยต้นกล้าที่ผู้วิจัยได้นำมาทำการศึกษา นั้น เป็นบทเพลงที่นำมาจากซีดีเพลง ดนตรีไทยเพื่อชีวิต “ต้นกล้า” มีบทเพลงทั้งหมด 14 เพลง โดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์เพลงไว้ดังนี้

- แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้า
- โครงสร้าง ทำนองเพลง และลักษณะของเพลง

2.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของวงดนตรีไทยต้นกล้า

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงของวงต้นกล้านั้น จะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

- แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้อง
- แนวคิดและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงของวงต้นกล้า

2.1.1 แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้อง

แนวคิดในการประพันธ์เนื้อร้องของวงต้นกล้านั้น สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) ได้แรงบันดาลใจจากสถานการณ์ทางการเมือง ระหว่างพ.ศ. 2516 - 2519 ได้แก่

เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

เหตุการณ์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาขอเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย

เหตุการณ์ที่นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ออกคำสั่งห้ามขับร้องและเผยแพร่เพลงเพื่อชีวิต 2 เพลง คือ “เพลงคนกับควาย” และ “เพลงข้าวคอยฝน” ของวงดนตรีคาราวาน

2) สภาพปัญหาของสังคม วันสำคัญ และเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น แล้วเป็นกระแสสังคม ระหว่างพ.ศ.2516 – 2519 ได้แก่

ปัญหาสัมปทานเหมืองแร่ของบริษัทสัญชาติอเมริกา คือ บริษัท บิลลิตัน และบริษัท เทมโก้

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น

ปัญหาแรงงาน

เหตุการณ์การลอบสังหารนางสาวสำราญ คำกลั่น ระหว่างการชุมนุม เมื่อพ.ศ.2519 ที่กระทู้หม่แบน

เหตุการณ์การเสียชีวิตของจิตร ภูมิศักดิ์ วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2505

วันครู ตรงกับวันที่ 16 มกราคม ของทุกปี เพื่อระลึกถึงพระคุณครู

วันสตรีไทย ตรงกับวันที่ 1 สิงหาคม ของทุกปี

วันรพี ตรงกับวันที่ 7 สิงหาคม ของทุกปี เพื่อระลึกถึงพระบิดาแห่งกฎหมายไทย

3) การตีความจากเพลงกล่อมเด็ก ได้แก่

การตีความจากเพลงกล่อมเด็ก คือ การนำเอาเพลงกล่อมเด็กมาตีความโดยการโยงเรื่องราวให้มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการตีความใหม่ และผูกโยงเรื่องราวให้เข้ากับการเมืองในขณะนั้น

วงต้นกล้าได้เลือกใช้เพลงกล่อมเด็กจำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลงเจ้ากระเถิด, เพลงเจ้าขุนทอง นำมาตีความใหม่ และใช้ตั้งเป็นชื่อเพลงของวงอีกด้วย

โดยเพลงเจ้ากระเถิด ตีความว่า เจ้ากระเถิด เป็นเพศชาย มียศสูงศักดิ์ ไม่ชอบฝรั่ง เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงปลายรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เนื่องจากว่า เป็นช่วงที่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวฝรั่งเศสเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองในอยุธยา จึงส่งผลให้เจ้ากระเถิดเกิดความไม่พอใจ โดยได้ทำการผูกโยงเรื่องให้เข้ากับเหตุการณ์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาขอเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ชาวไทยเกิดความไม่พอใจในการเข้ามาของทหารอเมริกัน เนื่องจากว่า ทหารอเมริกันได้เข้ามาข่มเหงคนไทย โดยมีเหตุการณ์ที่กองทัพสหรัฐอเมริกาได้ใช้กฎอัยการศึกประหารชีวิตนายเทพ แก่นกล้า ในคดียิงนายทหารอเมริกันเสียชีวิต โดยที่คดีไม่ได้รับการพิจารณาด้วยศาลยุติธรรมของไทย

เพลงเจ้าขุนทอง ได้ตีความว่า เจ้าขุนทอง เป็นโจรที่ปล้นคนรวยเพื่อช่วยคนจน แต่ในครั้งนี้เจ้าขุนทองไม่ได้กลับมาบ้าน จึงสันนิษฐานว่าตายแล้ว โดยได้ผูกโยงเรื่องราวให้เข้ากับเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 โดยได้แทนนิตินักศึกษาที่เสียสละชีวิตเป็น เจ้าขุนทอง ที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตย และได้เสียสละชีวิตของตน เพื่อประชาธิปไตย

นอกจากนี้แล้ว วงต้นกล้ายังได้นำเอาบทประพันธ์จากหนังสือพิมพ์และนิตยสาร มาบรรจุทำนองเพลงอีกด้วย ได้แก่

กลอนของอาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ เขียนลงหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2516 เพื่อสดุดีการต่อสู้ของนิสิต นักศึกษา

กลอนของนายชม ชื่นเขียวขาว (นามปากกา) ประพันธ์ลง นิตยสารฉบับหนึ่ง ประมาณพ.ศ.2518

ซึ่งแนวคิดของวงต้นกล้าในการเลือกใช้ แรงบันดาลใจจาก สถานการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นและยังเป็นกระแสของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ทางการเมือง ระหว่างพ.ศ.2516 – 2519, ปัญหาสังคม, วันสำคัญต่าง ๆ รวมไปถึงการตีความจากเพลงกล่อมเด็ก จะส่งผลให้เพลงมีความกินใจผู้ฟัง เนื่องจากว่า ผู้ฟังจะเข้าใจถึงเหตุการณ์ในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี และเกิดอารมณ์ร่วมไปกับบทเพลงได้ง่าย นอกจากนี้ยังเป็นการส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังที่อยู่ต่างจังหวัดให้รับรู้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้นอีกด้วย

2.1.2 แนวคิดและวิธีการเรียบเรียงบทเพลงของวงต้นกล้า

โดยวงต้นกล้า มีความคิดที่ต้องการนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบเพลงไทย เนื้อเต็ม และเป็นดนตรีไทยฟังง่ายขึ้น ติดหูผู้ฟัง และเป็นดนตรีไทยเพื่อการฟังที่ทุกคนทุกชนชั้นสามารถฟังเข้าใจได้ง่าย โดยจะเลือกเพลงที่มีทำนองคุ้นหูฟัง ซึ่งเป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะสองชั้น และชั้นเดียว โดยได้เลือกใช้เพลงเนื้อเต็มแบบคุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง และการนำทำนองเพลงลักษณะของครูบุญยงค์ เกตุคง เพลงละครของกรมศิลปากร เพลงละครดีกิดำบรรพ์แบบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เพลงพื้นบ้าน และทำนองเพลงของพรภิรมย์

2.1.2.1 แนวคิดการเรียบเรียงบทเพลงของวงต้นกล้า

1) เพลง หนุ่มสาวเสรี

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ได้รับแนวคิดจากขนบของการเล่นเพลงสิบสองภาษา ที่ต้องมีการเกริ่นเสภาลาวก่อน จึงจะออกเพลงสำเนียงลาว
2. ได้รับแนวคิดจากการเรียบเรียงเพลงตับลาวเจริญศรี ในละครพันทาง เรื่อง พระลอ ของหม่อมหลวงต่วนศรี วรวรรณ

2) เพลง เจ้าการะเกด

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ซึ่งสามารถแบ่งได้ เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ได้รับแนวคิดจากเพลงพื้นบ้าน คือ เพลงแอ่วเคล้าซอ
2. ได้รับแนวคิดจากละครพื้นทาง เรื่องพญามานอง ตอน ศุภนิมิต จากกระท่อมล่าง กลางไร่ ซึ่งเป็นแนวคิดในการนำวงปี่พาทย์ไม้นวมมาบรรเลงร่วมกับการแอ่วเคล้าซอ และมีวงปี่พาทย์ไม้นวมรับร้องตอนท้าย

3. ได้รับแนวคิดจากเพลงเห็นใจสาวลาว ของพร ภิรมย์ โดยเป็นการนำแนวคิดในการแบ่งสัดส่วนของกลอนที่เท่า ๆ กันตลอดทั้งเพลง กล่าวคือ เพลงเห็นใจสาวลาวจะมี 2 บท เท่ากันในทุก ๆ ช่วง ส่วนเพลงเจ้าการะเกดจะมี 3 บท เท่ากันในทุก ๆ ช่วง ถึงแม้ว่าเพลงเจ้าการะเกดจะมีจำนวนกลอนที่มีกว่าเพลงเห็นใจสาวลาว

แต่จะแตกต่างจากการแอ่วเคล้าซอโดยทั่วไป ที่จะมีการแบ่งสัดส่วนของกลอนไม่เท่ากัน ในแต่ละช่วง ซึ่งจะมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับปฏิพานของผู้ขับร้อง

3) เพลง ชัดอเมริกกัน

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่
ได้รับแนวคิดจากเพลงเนื้อเต็มของคุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง คือ เพลงกวาดขยะ

4) เพลง กระทุ้มแบน

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่
การละเล่นโขน ละคร โดยการเลือกใช้ทำนองเพลงแขกลพบุรี 2 ชั้น ซึ่งเป็นเพลงประเภททยอย หน้าหนึ่งของเพลง คือ ใช้กับบทโคกเศร้า เนื่องจากว่าเพลงกระทุ้มแบน มีเนื้อหาไปในทางโคกเศร้า ดังนั้นการเลือกใช้ทำนองเพลงแขกลพบุรี 2 ชั้น จึงเป็นการเลือกใช้เพลงได้ตรงกับหน้าที่ของเพลง และแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเพลงละครที่มีต่อวงต้น กล่าวอย่างเห็นได้ชัด

5) เพลง คนทำทาง

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดการนำทำนองเพลงไทยเดิมมาทำเป็นเพลงเนื้อเต็ม ซึ่งตรงกับความคิดของสมาชิกในวงต้นกล้า ที่ต้องการทำบทเพลงให้ฟังง่าย จึงได้เลือกใช้วิธีการแบบเพลงเนื้อเต็มมาเรียบเรียงบทเพลง

6) เพลง ใบไม้ป่า

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลงจากเพลงพื้นบ้าน ได้แก่

เพลงหุ่นกระบอก โดยใช้ในการเล่าเรื่องถึงอุดมการณ์การต่อสู้ของจิตร ภูมิศักดิ์

7) เพลง ใครคือครู

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลงจากเพลงพื้นบ้าน ได้แก่

เพลงเทพทอง โดยใช้เป็นสื่อในการนำเสนออุดมการณ์ด้านหนึ่งของความเป็นครู ซึ่งเพลงเทพทองนี้มีจังหวะที่กระชับ สนุกสนาน อีกทั้งยังสะดวกต่อการบรรจุก่อนเพลงใครคือครู อีกด้วย

8) เพลง กฎหมายมวลชน

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดการขับร้องประสานเสียงละครดึกดำบรรพ์แบบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ คือ เพลงเวสสุกรรม เรื่องสังขัตติพลัย

9) เพลง คนเหมือนกัน

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดการนำเพลงลิขิตของครูบุญยงค์ เกตุคง คือ เพลงภารตะดนตรี ชั้นเดียว และนำมาบรรจุนั้ร้องแบบเพลงเนื้อเต็ม

10) เพลง เต่าคลองหลอด

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ซึ่งสามารถแบ่งได้ เป็น 2

ลักษณะ ได้แก่

1. ได้รับแนวคิดมาจากการขับร้องเพลงไทยเดิม โดยเพลงเขมรไล่ควาย พบใช้บรรเลงทั่วไป เช่น ตับเรื่องพระลอ ตอนลงสวนเมืองสรวง

2. แนวคิดการนำทำนองเพลงไทยเดิมมาทำเป็นเพลงเนื้อเต็ม โดยการตัดส่วนทำนองการเอื้อนออก เช่นเดียวกับเพลงอื่น ๆ ของวงต้นกล้า แต่ที่มาของการเลือกทำนองเพลงจะใช้ชื่อเพลงไทยเดิมได้แก่ เพลงเขมรไล่ควาย เนื่องจากการตีความของสมาชิกในวง คำว่า ไล่ควาย หมายถึง การขับไล่ จึงใช้เป็นทำนองเพลงเขมรไล่ควาย เพื่อสื่อถึงการขับไล่ หรือต่อต้านนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น (พ.ศ.2518)

11) เพลง สาวเอยจะบอกให้

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดการนำทำนองเพลงไทยเดิมมาทำเป็นเพลงเนื้อเต็ม ซึ่งตรงกับความคิดของสมาชิกในวงต้นกล้า ที่ต้องการทำบทเพลงให้ฟังง่าย จึงได้เลือกใช้วิธีการแบบเพลงเนื้อเต็มมาเรียบเรียงบทเพลง

เพลงสาวเอยจะบอกให้ ได้เลือกใช้ทำนองเพลงคางคกปากสระ เนื่องจากต้องการทำเพลงที่มีทำนองกระชับ สนุกสนาน ง่ายต่อการจดจำทั้งเนื้อร้องและทำนอง

12) เพลง เต็นท์กำรำเคียว

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. แนวคิดการใช้เพลงพื้นบ้าน คือ เพลงเต็นท์กำรำเคียว นำมาบรรจุเนื้อร้องใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนปัญหาและคุณภาพชีวิตของชาวนา โดยเน้นที่กลุ่มผู้ฟังที่เป็นชาวนา และชาวบ้านทั่วไป

2. การเรียบเรียงเพลงเต็นท์กำรำเคียวนี้ ได้ใช้รูปแบบของกรมศิลปากร คือ มีวงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลงเป็นท่อนนำ และบรรเลงเป็นท่อนจบ

13) เพลง แด่กรรมกร

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดจากเพลงของพร ภิรมย์ คือ เพลงพรหมทัต ซึ่งเป็นเพลงทำนองแหล่แบบของพร ภิรมย์ มาบรรจุเนื้อร้องใหม่ ให้มีเนื้อหาไปในเรีกว่องความเป็นธรรมให้แก่กรรมกร และต้องการสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม

14) เพลง เจ้าขุนทอง

ได้รับได้รับแนวคิดการเรียบเรียงเพลง ได้แก่

แนวคิดจากเพลงของพร ภิรมย์ คือ เพลงชาละวัน ซึ่งเป็นเพลงทำนองแหล่แบบของพร ภิรมย์ นำมาบรรจุนั้ร้องใหม่ ให้มีเนื้อหาไปในทางการเมือง และเล่าถึงการต่อสู้ของนิสิต นักศึกษา

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าลักษณะของเพลงที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดของวงต้นกล้านั้น จะเป็นเพลงที่ลักษณะเด่นเฉพาะตัว และยังเป็นเพลงที่ได้รับความนิยม จึงส่งผลให้บทเพลงของวงต้นกล้า มีคุณสมบัติ คือ ฟังง่าย ติดหู และเข้าใจถึงความหมายของเนื้อเพลงได้ง่าย จึงสามารถใช้เป็นสื่อกลางทางความคิดได้ เช่นเดียวการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบให้เห็นภาพ คือ การร้องเพลงก็เหมือนกับการเล่าเรื่อง เพียงแค่เป็นการเล่าเรื่องที่มีทำนองและจังหวะ

2.1.2.2 วิธีการเรียบเรียงเพลงของวงต้นกล้า

สามารถแบ่งรูปแบบการเรียบเรียงเพลงได้ 4 รูปแบบ ดังนี้

2.1.2.2.1 เรียบเรียงโดยมีท่อนนำ มีจำนวน 6 เพลง ได้แก่

- เพลงหนุ่มสาวเสรี ใช้การขับเสภาลาว(เกริ่น) เป็นท่อนนำ แล้วจึงออกเพลงลาวเจียง
- เพลงเจ้ากระเฑาะ ใช้เพลงละว้า เป็นท่อนนำ แล้วจึงออกเพลงแอ่วเคล้าซอ
- เพลงชดออเมริกัน ใช้การตีกลองชาตรี เป็นท่อนนำ แล้วต่อด้วยการใช้โทนชดชาตรี และจึงออกเพลงดลุล่วง
- เพลงคนทำทาง ใช้การอ่านลำนำประกอบการดันขลุ่ย แล้วจึงออกเพลงขอมทรงเครื่อง สองชั้น
- เพลงเต็นกำรำเคียว ใช้ระนาดเอกตีส่งร้องแบบของกรมศิลปากร เป็นท่อนนำ แล้วจึงออกเพลงเต็นกำรำเคียว
- เพลงเจ้าขุนทอง ใช้ทำนองกล่อมเด็ก เป็นท่อนนำ แล้วจึงออกเพลงชาละวัน ของพร ภิรมย์

2.1.2.2 เพลงที่บรรเลงตามรูปแบบของดนตรีไทยเดิม คือ การบรรเลงร้องเป็นเพลงเนื้อเต็ม และร้องจนกว่าจะหมดเนื้อร้อง

บทเพลงในลักษณะนี้มีจำนวนทั้งหมด 7 เพลง ได้แก่ เพลงหนุ่มสาวเสรี เพลงซัดอเมริกัน เพลงกระทุ่มแบน เพลงคนทำทาง เพลงกฎหมายมวลชน เพลงคนเหมือนกัน เพลงเต่าคลองหลอด เพลงสาวเอยจะบอกให้ เพลงแต่กรรมกร

2.1.2.3 เพลงที่บรรเลงหรือใช้ทำนองตามรูปแบบของเพลงพื้นบ้าน โดยใช้เพลงแอ่วเคล้าซอ เพลงเทพทอง เพลงหุ่นกระบอก เพลงเต๋นกำรำเคียว

บทเพลงในลักษณะนี้มีจำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลงเจ้าการะเกด เพลงโบไม้ป่า เพลงใครคือครู เพลงเต๋นกำรำเคียว

ตาราง 5 แบ่งประเภทการเรียบเรียงเพลง

ชื่อเพลง	มีท่อนนำ	รูปแบบดนตรีไทยเดิม	เพลงพื้นบ้าน
1. หนุ่มสาวเสรี	✓	✓	
2. เจ้าการะเกด	✓		✓
3. ซัดอเมริกัน	✓	✓	
4. กระทุ่มแบน		✓	
5. คนทำทาง	✓	✓	
6. โบไม้ป่า			✓
7. ใครคือครู			✓
8. กฎหมายมวลชน		✓	
9. คนเหมือนกัน		✓	
10. เต่าคลองหลอด		✓	
11. สาวเอยจะบอกให้		✓	
12. เต๋นกำรำเคียว	✓		✓
13. แต่กรรมกร		✓	

14. เจ้าขุนทอง	✓		
----------------	---	--	--

2.1.3 การเลือกทำนองเพลง

การเลือกทำนองเพลงของวงต้นกล้า จะเลือกเพลงไทยเดิมอัตราจังหวะสองชั้น และชั้นเดียว อีกทั้งยังต้องมีทำนองเพลงที่ติดหูผู้ฟังได้ง่าย ไม่มีความยาวมากจนเกินไป นอกจากนี้ยังเลือกใช้ทำนองเพลงซึ่งเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมในสมัยนั้น เนื่องจากติดหูผู้ฟังได้ง่าย เช่น เพลงของพร ภิรมย์

ทำนองที่วงต้นกล้าเลือกใช้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1.3.1 ทำนองจากเพลงไทยเดิม

2.1.3.1.1 ประเภทเพลงเกร็ดสองชั้น และชั้นเดียว ได้แก่

- เพลงตะลุงแปลง ประพันธ์เป็น เพลงชดออเมริกัน
- เพลงแขกลพบุรี สองชั้น ประพันธ์เป็น เพลงกะทุมแบน
- เพลงขอมทรงเครื่อง สองชั้น ประพันธ์เป็น เพลงคนทำทาง
- เพลงโยสลัม สองชั้น ประพันธ์เป็น เพลงกฎหมายมวลง
- เพลงภารตะดนตรี ประพันธ์เป็น เพลงคนเหมือนกัน
- เพลงเขมรไล่ควาย ประพันธ์เป็น เพลงเต่าคลองหลอด
- เพลงคางคกปากสระ(เพลงคางคกขอบสระ) ประพันธ์เป็น เพลง

สาวเอยจะบอกให้

2.1.3.1.2 ประเภทเพลงตับ (เลือกเฉพาะส่วน) ได้แก่

- ตับลาวเจริญศรี ประพันธ์เป็น หนุ่มสาวเสรี (ตบวีระชน)

2.1.3.2 ทำนองจากเพลงพื้นบ้าน

- เพลงแอ่วเคล้าขอ ประพันธ์เป็น เพลงเจ้ากระเอด
- เพลงหุ่นกระบอก ประพันธ์เป็น เพลงใบไม้ป่า
- เพลงเทพทอง ประพันธ์เป็น เพลงใครคือครู
- เพลงเดินกำรำเคียว ประพันธ์เป็น เพลงเดินกำรำเคียว

2.1.3.3 ทำนองจากเพลงของพร ภิรมย์

- เพลงพรหมทัต ประพันธ์เป็น เพลงแต่กรรมกร
- เพลงชาละวัน ประพันธ์เป็น เพลงเจ้าขุนทอง

ตาราง 6 แบ่งประเภทการเลือกทำนองเพลง

ชื่อเพลง	เพลงไทยเดิม		เพลงพื้นบ้าน	เพลงของพร ภิรมย์
	เพลงเกร็ด	เพลงตับ		
1. หนุ่มสาวเสรี		✓		
2. เจ้าการะเกด			✓	
3. ชัดอเมริกกัน	✓			
4. กระทุ่มแบน	✓			
5. คนทำทาง	✓			
6. ใบไม้ป่า			✓	
7. ใครคือครู			✓	
8. กฎหมายมวลชน	✓			
9. คนเหมือนกัน	✓			
10. เต่าคลองหลอด	✓			
11. สาวเอยจะบอกให้	✓			
12. เต็นกำรำเคียว			✓	
13. แต่กรรมกร				✓
14. เจ้าขุนทอง				✓

2.2 โครงสร้าง ทำนองเพลง และลักษณะของเพลง

ตาราง 7 สรุปโครงสร้าง ทำนองเพลง และลักษณะของเพลง

หัวข้อ	รายละเอียด
ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง	- อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้แก่ เพลง กระทุ้มแบน เพลงคนทำทาง เพลงใบไม้ป่า เพลงใครคือครู เพลงกฎหมายมวลชน เพลง คนเหมือนกัน เพลงเต่าคลองหลอด เพลงสาว เคยจะบอกให้ - อาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ ได้แก่ เพลงหนุ่มสาวเสรี และเพลงเจ้าขุนทอง - อาจารย์อานันท์ หาญพานิชย์พันธ์ ได้แก่ เพลงเจ้าการะเกด - อาจารย์พงษ์ศักดิ์ เกตุจวบ ได้แก่ เพลงเต็นท์กำรำเคียว - สมาชิกร่วมกันประพันธ์ ได้แก่ เพลงชาติอเมริกัน - จากนิยายสาร ได้แก่ เพลงแต่กรรมกร
โครงสร้าง และทำนองเพลง	- โครงสร้างเพลง ส่วนใหญ่เป็นเพลงมี ท่อนนำ ยกเว้น เพลง กระทุ้มแบน เพลงใบไม้ป่า เพลงใครคือครู และเพลงกฎหมายมวลชน - ใช้ทำนองซ้ำ ๆ เปลี่ยนเพียงแค่เนื้อร้อง มีสร้อย หรือ ทำนองเพลง บรรเลงขึ้นกลางระหว่างเนื้อร้องหนึ่งไปอีกเนื้อร้องหนึ่ง ยกเว้น เพลงกระทุ้มแบน เพลงคนทำทาง และเพลงใบไม้ป่า - ทำนองเพลง สามารถแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท โดยจะยึดทำนองหลักในการแบ่งประเภท ได้แก่ เพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน และเพลง

	แหล่งของพร ภิรมย์
รูปแบบวง	- วงปี่พาทย์ไม้นวม ได้แก่ เพลงกระทุ่มแบน เพลงใครคือครู เพลงกฎหมายมวลชน เพลงคนเหมือนกัน เพลงเต๋กำรำเคียว เพลงเจ้าขุนทอง - วงปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย ได้แก่ เพลงหนุ่มสาวเสรี เพลงเจ้าการะเกด เพลงเต่าคลองหลอด เพลงสาวเอยจะบอกให้ เพลงแต่กรรมกร - วงเครื่องสาย ได้แก่ เพลงคนทำทาง - วงปี่พาทย์ไม้แข็ง ได้แก่ เพลงชดออเมริกัน - ซออู้ ได้แก่ เพลงใบไม้ป่า
ลักษณะของเพลง	บทเพลงของวงต้นกล้า นั้นจะมีลักษณะของเพลงที่สามารถแบ่งได้ดังนี้ - มีท่อนนำ หรือ ท่อนจบ - มีลูกคู่ - มีวงดนตรีไทยบรรเลงขึ้นกลางระหว่างเนื้อร้องหนึ่งไปอีกเนื้อร้องหนึ่ง - มีท่อนสร้อย ซึ่งสามารถแบ่งหน้าที่ได้เป็น 3 ประเภท 1. แสดงถึงเอกลักษณ์ของเพลงนั้น เช่น เพลงหนุ่มสาวเสรี เพลงเจ้าการะเกด เพลงแต่กรรมกร เป็นต้น 2. ทำหน้าที่เป็น ท่อนนำ หรือ ท่อนจบ 3. ทำหน้าที่เป็นท่อนสร้อย เพื่อต้องการเน้นย้ำถึงเนื้อหา และนับว่าเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของเพลงอีกด้วย

อภิปรายผล

การศึกษาบทบาทดนตรีไทยเพื่อชีวิต วงต้นกล้า หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นการศึกษาเพียงแค่การศึกษาดนตรีไทยเพียงแค่ว่าด้านเดียว ซึ่งในช่วงยุค 14 ตุลาฯ ยังมีวงดนตรีไทยที่มีบทบาททางการเมืองอีกหลายวง เช่น วงดนตรี ชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ของศ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ที่ได้เป็นอีกขั้วตรงข้ามด้านความคิดเห็นทางการเมืองกับวงต้นกล้า

วงต้นกล้า นั้นเป็นวงดนตรีไทยที่ค่อนข้างมีความคิดที่ไม่เหมือนวงดนตรีไทยทั่วไป เนื่องจาก หลากหลายปัจจัยในสมัยนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ส่งผลให้เกิด แนวคิดปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน เป็นต้นทางของดนตรีเพื่อชีวิต ซึ่งแนวคิดหนึ่งที่มีอิทธิพล ต่อวงต้นกล้า ปัจจัยเรื่องของเพลงเนื้อเต็มที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนั้น ก็ได้ส่งผลต่อแนวคิด ในการสร้างสรรค์เพลงของวงต้นกล้าและปัจจัยของกระแสยุคสมัยที่เรียกว่า ยุคประชาธิปไตยแบ่ง บาน เป็นยุคแห่งการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ จึงเป็นผลให้วงต้นกล้าหันไม่พ้นการที่ต้องนำวงดนตรี เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของการเมือง ผสมกับการที่สมาชิกในวงต้นกล้า มีความคิดรักความยุติธรรม จึงได้มีการสร้างสรรค์บทเพลงที่เป็นการเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่สังคม ประชาชนผู้ถูกเอาเปรียบ รวมไปถึงการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย

ด้วยปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้วงต้นกล้า เป็นวงดนตรีไทยที่ลักษณะเฉพาะตัว กล่าวคือ เป็นวงดนตรีไทยที่บรรเลงเพลงเพื่อชีวิตในรูปแบบของไทยเพลงเนื้อเต็ม ลักษณะเนื้อหา เพลงของวงต้นกล้านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการลักษณะของเพลงไทยเนื้อเต็ม โดยมีทั้งการใช้ทำนอง จากเพลงไทยเดิม เพลงละคร เพลงพื้นบ้าน เพลงแหล่ของพร ภิรมย์ ซึ่งเป็นต้นแบบเดิมของสมาชิก วงต้นกล้าอยู่แล้ว และได้ถูกผสมผสานกับเนื้อร้องที่ได้เกิดจากความคิดตั้งต้น ไม่ว่าจะเป็นการ เรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม การเรียกร้องประชาธิปไตย ปัญหาของชนชั้น ปัญหาแรงงาน ปัญหาสิทธิเสรีภาพ ปัญหา การปลูกฝังอุดมการณ์ทางความคิดให้แก่ประชาชน การบันทึก เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ทางการเมือง รวมไปถึงการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้านที่อยู่ ต่างจังหวัด ปัญหาของจักรวรรดินิยมอเมริกา ซึ่งสอดคล้องกับ วรณ ฮอลลิงก้า (2536 : 413) ได้ กล่าวว่า เพลงเพื่อชีวิตเป็นการสะท้อนปัญหาของผู้ใช้แรงงานที่ต้องต่อสู้กับการครองชีพในสังคม เมือง และมีแนวโน้มว่าเป็นการปลอบใจในการต่อสู้กับปัญหาชีวิตประจำวัน

ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้เพลงของวงต้นกล้าได้ถูกนำไปใช้ในเวทีการประชุมหลายครั้ง ถูก นำไปใช้ในการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าหลังเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 บทบาทของวงต้นกล้าจะได้ถูกยุติลงบทเพลงของวงต้นกล้า ก็ยังได้ถูกนำมาบรรเลงใหม่หลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็น การบันทึกบทเพลงของวงต้นกล้าในรูปแบบของซีดี เนื่องในการครบรอบ 30 ปี

เหตุการณ์ 14 ตุลาฯ และงานรำลึกครบรอบ 30 ปี เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาฯ ณ สนามฟุตบอล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์) อีกทั้งเพลงของวงต้นกล้าได้ถูกใช้การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เมื่อพ.ศ.2551 และยังมีวงดนตรีอื่นได้นำบทเพลงของวงต้นกล้า มาทำใหม่อีกหลายวง

ด้วยเหตุนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการได้รับความนิยมของบทเพลงวงต้นกล้า สามารถกล่าวได้ว่า ในยุคสมัยประชาธิปไตยเบ่งบานนั้น วงต้นกล้ามีชื่อเสียง เท้าเทียมกับวงคาราวาน เนื่องจากเมื่อมีงานชุมนุมวงต้นกล้าจะได้ถูกรับเชิญพร้อมกับวงคาราวานเสมอ มาถึงในยุคหลังเพลงของวงต้นกล้า ก็ยังคงเป็นที่จดจำของผู้คนที่ได้อยู่ในยุคสมัยเดียวกัน เนื่องจากวงต้นกล้ามีรูปแบบของวงที่แตกต่างจากวงดนตรีเพื่อชีวิตอื่น ๆ คือ การใช้วงดนตรีไทย เครื่องดนตรีไทย และเพลงไทย มาบรรเลงในลักษณะเพลงเพื่อชีวิต จึงทำให้ง่ายต่อการจดจำ ทั้งภาพลักษณ์ และบทเพลง

วงต้นกล้า ได้นำเสนอบทบาทอีกด้านหนึ่งของดนตรีไทย นอกเหนือจากเป็นดนตรีที่รับใช้กลุ่มชนชั้นสูง ดนตรีเพื่อพิธีกรรม ได้แก่ การนำดนตรีไทยมาทำเป็นดนตรีเพื่อการฟังอย่างแท้จริง เป็นดนตรีที่สามารถฟังได้ทุกชนชั้น ไม่ว่าจะได้รับการศึกษามากหรือน้อยเพียงใด จะร่ำรวยหรือยากจน ก็สามารถเข้าใจถึงเนื้อหาของเพลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สวัสดิ์ พุกษาชีวะ (2550 : 126) ได้กล่าวว่า เพลงเพื่อชีวิตมีการใช้คำง่าย ๆ เป็นภาษาระดับปาก สื่ออารมณ์ความรู้สึกแบบตรงไปตรงมา ส่วนใหญ่เป็นการใช้คำหยาบ มีการใช้โวหารภาพพจน์ชนิดอุปมาและบุคคลวิัตมากกว่าภาพพจน์ชนิดอื่น เพื่อต้องการบรรยายความอารมณ์รู้สึกให้ผู้ฟังเข้าใจและเกิดจินตนาการคล้อยตาม มีการสะท้อนด้านความเชื่อเรื่องเวรกรรม นรก สวรรค์ รวมถึงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสภาพเหตุการณ์ของสังคมในสมัยนั้น

จะเห็นได้ว่า วงต้นกล้า นับได้ว่าเป็นอีกแง่มุมหนึ่งเล็ก ๆ ในสังคมดนตรีไทย เคยเป็นปรากฏการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในระยะเวลาสั้น ๆ และได้รับการยอมรับว่ามีตัวตนอยู่จริง ถึงแม้ว่าจะได้รับการต่อต้านบ้างจากกลุ่มคนที่เห็นต่างจากอุดมการณ์ของสมาชิกทุกคนในวง ถึงแม้ว่าเวลาผ่านไปด้านเพียงใด อุดมการณ์ในการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย ของวงต้นกล้าก็ยังคงยืนหยัดต่อสู้กับความไม่ถูกต้อง ตามทัศนะของสมาชิกในวงต้นกล้าทุกคน ผ่านการแสดงออกทางด้านดนตรีไทยมาเป็นสื่อกลาง เพื่อส่งต่ออุดมการณ์ที่ทำให้สังคมดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. เพลงของวงต้นกล้า นั้น แม้จริงแล้วยังมีอีกหลายบทเพลงที่ไม่ได้รับการบันทึกเสียง แต่ยังคงเหลือเนื้อเพลง ซึ่งควรได้รับการเก็บรักษา ในฐานะประวัติศาสตร์ของวงการดนตรีไทย
2. นอกเหนือจากการศึกษาวงดนตรีไทยเพื่อชีวิตวงต้นกล้า แล้วก็ยังมียังวงดนตรีเพื่อชีวิต ที่อยู่ในช่วงเวลาร่วมสมัยกับวงต้นกล้าอยู่อีกหลายวง เช่น วงกรรมาชน วงครุฑน ซึ่งวงดนตรีเพื่อชีวิตเหล่านี้ยังมีแง่มุมที่น่าสนใจอีกหลายประการ
3. การศึกษาเพลงที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองนั้นยังมีเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ อีกหลายบทเพลงที่ควรแก่การศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิด สภาวะทางการเมืองในสมัยนั้นอีกหลายแง่มุม

บรรณานุกรม

- กฤตมณี พลประถม. (2558). การศึกษาวงดนตรีหล่อแก้วสมาคมฮั่วเคี้ยวเฮียบหวย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จารุพิมพ์ นภายน. (2540). เพลงสังคีตสัมพันธ์ : การวิเคราะห์เพลงไทยสากลที่นำดนตรีไทยมาประยุกต์ใช้โดยวงดนตรีสุนทราภรณ์ในปี พ.ศ. 2497. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2548). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จุฑามาส หิรัญกุล. (2554). การศึกษาแถวชาวบ้านในจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลิมพล อทะโส. (2557). การศึกษาวงพิณพาทย์เมืองจำปาศักดิ์ สปป.ลาว : กรณีศึกษาบ้านพระพิน. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ญาณเทพ อารมย์อุ่น. (2554). วิเคราะห์บทเพลง จรัส มโนเพ็ชร. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณรุทธิ์ สุทธจิตต์. (2554). สังคตินิยม : ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2551). สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เกศกะรัต.
- ดุสิต ศิริรักษ์. (2547). วิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตของ แสง ชรรณดา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิปกร. (2541). ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.
- ชนพล ยงค์โพธิ์. (2557). วิเคราะห์องค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้านไทยที่ปรากฏในบทเพลงคาราวา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมวิทยาและพัฒนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรภาพ โลหิตกุล. (2540). ปฐมบทเพลงลูกทุ่งและเพลงเพื่อชีวิตในเมืองไทย (พ.ศ. 2480-2500). กรุงเทพฯ: โสมสาร.
- ธีระวัฒน์ ประกอบบุญ. (2546). เพลงเพื่อชีวิตกับภาพสะท้อนทางสังคมไทย : วิเคราะห์เนื้อหาเพลง

- เพื่อชีวิต ในช่วงปี พ.ศ.2535 - 2540. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระศักดิ์ วดีศิริศักดิ์. (2540). การวิเคราะห์เพลงไทยสากลของบริษัท อาร์.เอส.โปรโมชั่น 1992 จำกัด ระหว่างปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2539. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บงการ อิมสำอาจ. (2554). อุดมการณ์ทางการเมืองในบทเพลงคาราบาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ถ่ายเอกสาร.
- ประยูร ลิ้มสุข. (2542). การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตวงคาราวาน. ปริญญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยะพงษ์ ยานะवास. (2554). การศึกษาวงตอยอฮอร์น อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ปริญญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พงศธร รุจิวิวัฒน์กุล. (2549). วิเคราะห์เพลงวงบอยไทย. ปริญญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2550). ปฐมบทดนตรีไทย. นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชิต ชัยเสรี. (2559). สังคีตลักษณ์วิเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรินทร์ สว่างอารมณ์. (2553). วิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษา เนื้อหา และแนวคิดในเพลงเพื่อชีวิต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ภูมินทร์ ภูมิรัตน์. (2549). วิเคราะห์เพลงปลุกใจของท่านผู้หญิงพวงร้อย (สนิทวงศ์) อภัยวงศ์. ปริญญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนต์สวรรค์ จินดาแสง. (2532). ตำนานเพลงเพื่อชีวิต : สายธารแห่งการต่อสู้. กรุงเทพฯ: พิมพ์จุลา.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2556). ทฤษฎีการวิเคราะห์เพลงไทย. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- รัฐภูมิ ช่างเจรจา. (2546). วิเคราะห์เพลงของไพบูลย์ บุตรขัน. ปริญญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนา บางน่มน้อย. (2532). การศึกษาวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

- ลือชัย จิรวินิจนันท์. (2532). เพลงเพื่อชีวิต การนำเสนออุดมการณ์ใหม่ (ศึกษาเฉพาะช่วง 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- วรุณ ฮอลลิงก้า. (2536). การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2534. ปรินูญานิพนธ์ ศษ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนา อ่อนสำลี. (2559). การศึกษาเพลงไหมโรงทอยเดี่ยว. ปรินูญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยาค วิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิศรุต ภาคใหม่. (2553). ประวัติและผลงานของวงดนตรีไทยต้นกล้า. สารนิพนธ์ ศศ.บ. (ศิลปศาสตร บัณฑิต). กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2540). ดุริยางค์ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัจด์ ภูเขาทอง. (2532). การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: Dr. Sax.
- สาวตรี พุกษาชีวะ. (2550). การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว. ปรินูญานิพนธ์ ศษ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุบุมาล จันทวี. (2536). การวิเคราะห์เพลงไทยสากลแนวใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2524 ถึง พ.ศ. 2534. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ โรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นาจุคุณ ถาวรปิยกุล
วัน เดือน ปี เกิด	26 ตุลาคม 2533
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2551 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนเซนต์คาเบรียล พ.ศ.2557 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ดนตรีไทย) สาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ.2562 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	616/107 ถนนเดชะวณิช แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800